

శ్రీకపిలేశ్వరపురాధినాయక ప్రకటితము

రాజామహాధవని

వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్
మద్రాస్, విండ్లూరమ్, చెన్నపురి.

ప్రథమముద్రణము ౧,౦౦౦

గీ,౦౩౬ యువ మాఘ శు-౭ గురువాగము.

శ్రీ రాధామాధవము

కవి

రాధామాధవబిరుదాంక

శ్రీ చింతలపూడి యెల్లనార్యుడు

మనిషులుకు

విచారాదర్శక

శ్రీ నడకుదుటి వీర రాజప్రణీతము.

మద్రాసు

కాకినాడముద్రణాలయము

కాకినాడ.

విజ్ఞానము

ఆంధ్రభోజుడను ప్రఖ్యాతిగని, కవిపోషకుడై, పండితుడై యలరారిన శ్రీకృష్ణరాయభూపేంద్రునికాలమున రచింపబడిన యాయమూల్య ప్రబంధరత్నమును బ్రకాశమొనర్చు భాగ్యము నా కలవడినందులకు నే నెంతయో సంతసించుచున్నాడను.

పూర్వకవి విరచితములై, కాలగర్భమున దాగియున్న ఆంధ్రప్రబంధములఁ గొన్నిటినైనను యథాశక్తిని బ్రకటింపవలయునను నుద్దేశము నాకుఁ గలిగి, వానికై, తడవులాడుచుండఁ బ్రప్రథమమున మదరాసుదొరతనమువారి ప్రాచీనపుస్తకభాండాగారమున నీరాధామాధవముయొక్క మాతృక లభించినది.

దానినటనుండి తెప్పించి, ప్రతి వ్రాయించితిని. బ్ర॥ శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు చాలశ్రమపడి పరిష్కరించిరి. పిదప శ్రీపిఠాపురసంస్థానకవులగు బ్ర॥ శ్రీ ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రిలు గారు సరిచూచిరి. విమర్శాదర్శకులగు నడకుదురి వీరరాజకవి గారు గ్రంథమునకు మునిపలుకును వ్రాసి యొసంగిరి. ఈవిధముగ నాయుద్యమమునకుఁ దోడుపడిన యీపండితత్రయమున కేనెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను.

కవితల్లజలలో నొకడై ప్రశస్తిగనిన రాధామాధవుని కవితామృతమును ఆంధ్రపాఠకలోకమునకుఁ జవిచూపించు

నదృష్టము నాకుఁ గలుగఁజేసినసరమేశ్వరునకు వందనముల
నర్పించు చున్నాఁడను.

ఇంకను నిట్టిగ్రంథములును బ్రకాశమొనర్పవలయునను
నాశ నాకెంతయేని కలదు. కాని అట్టియవకాశమును నాకు
లభింపఁజేయుభార మాజగన్నియంతమీఁదను, ఆంధ్రలోకము
మీఁదను గలదని నావిన్నపము.

కపిలేశ్వరపురము,
తూ॥ గో॥ మండలము. } శ్రీ బలుసు బుచ్చిసర్వారాయఁడు,
యువ; మాఘ శు ౭. } జమీందారు.

శ్రీదేవాయనమః.

ము ని ప లు కు

శ్రీమహావిష్ణుదేవుని యవతారములలో నెల్ల నెల్లవిధములఁ బరమోత్కృష్ట మైనది శ్రీకృష్ణావతారమే యని యసంఖ్యాకు లగు భారతవర్ష వాసులు విశ్వసించెదరు. కావుననే యమ్మహాత్ముని నిరతిశయమనోహర శైశవలీలలు, తదమేయదివ్యమహిమములు, తదీయాత్యద్భుతదృష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణాదిసచ్చారిత్రములు, నాతని యద్వితీయ రాజకీయ పరిజ్ఞానవిశేషములు మొదలగునవియ నేకములగు పురాణములయందును, నాటకములయందును, బ్రబంధములయందును, శతకములయందును, బద్యములయందును, పాటలయందును, వీధిభాగవతములయందును, గొల్లసుద్దులయందును, స్తోత్రములయందును, వేయేల?, బడిపిల్లలగిలకలపద్యములయందును భక్తి, నీతి, శృంగార, వైరాగ్యాదులఁ బ్రబోధించునట్లుగ, హృదయంగమముగ నభివర్ణింపఁబడి యున్నవి. అట్టిమహామహుఁడైన శ్రీకృష్ణభగవానునకును, శ్రీమహాలక్ష్మీయపరావతార మసి (ఈగ్రంథమునందు) పేర్కొనఁబడిన రాధామహాదేవికిని జరిగిన స్వయంవరవివాహమహోత్సవమును దెలుపు నీరాధామాధవప్రౌఢప్రజుధమును రచియించినమహాకవి చింతలపూడి యెల్లనార్యుఁడు. ఇక్కవచంద్రుఁడు శ్రీవత్సగోత్రుఁడు; వల్లభరాయప్రపౌత్రుఁడు; - కృష్ణభట్టారక

పాత్రుడు; ఇతనితండ్రికామనార్యుడు; తల్లిలచ్చమాంబ. ఇవి
షయము లీగ్రంథము ప్రథమాశ్వాసములోని (కవి, తనపితృ
పితామహ ప్రపితామహ వర్గత్రయమును దెలిపికొనిన) 20 వ
పద్యమునుబట్టి యెఱుంగనగును. మరియు, నీగ్రంథములోని
యాశ్వాసాంతగద్యములయందు గల 'కామయప్రభుసుపుత్త్ర'
యను నీతనివిశేషణమునుబట్టి, యీతఁ డాద్యేలనియోగిబ్రా
హ్మణుఁ డనియు, నీతనివంశమువారు చింతలపూడి గ్రామము
నకు నధికారులై యుండియుండు రనియు గ్రహింపవచ్చును.

ఇమ్మహాకవికులగోత్రాదులు తెలిసినవి గావున నీత
నినివాసస్థలమునుగూర్చి కొంచెముగ నాలోచింపవలసి యున్న
ది. మనదేశమున సామాన్యముగా గ్రామములనుబట్టియు, బిరు
దాదులనుబట్టియు గృహనామములు వెలయు చుండును:—

“ఓలేటివారు, ఉప్పలూరివారు, నడకుదుటివారు, పాను
గంటివారు...” ఇట్టిపేరులు గ్రామములనుబట్టి యేర్పడినవి;
“దిట్టకవివారు, నిమిషకవివారు, ప్రబంధకవివారు, ద్వివేదుల
వారు, ఏనుఁగువారు...” ఇత్యాదులు బిరుదములనుబట్టి పుట్టి
నవి; నేతివారు, నూనెవారు, జిడ్డువారు, పెసలవారు, కందుల
వారు, వంకాయలవారు, పచ్చిపులుసువారు, తవ్వవారు,
ఐదుసోలలవారు...” ఇత్యాదినామములు వర్తకవ్యాపారాదు
లవలనఁ గలిగినవి. (మఱియు ననేకవిధవిచిత్రతరగృహనామము
లింకను గలవు.)

ఇక్కవిచంగ్రునియింటిపేరు చింతలపూడివా రని యీ గ్రంథముకడపట నున్న “సంతతభావశుద్ధియుత...., చింతల పూడి యెల్లకవిశేఖరు....” అనుపద్యమువలనఁ దెలియుచు న్నది. ఇది ‘చింతలపూడి’ యనుగ్రామమునుబట్టియే యేర్పడి యుండె ననుట స్పష్టము.

బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ. గారు, తమ చెన్న పురివిశ్వవిద్యాలయోపన్యాసములలో నొకదానియందీయె ల్లయకవినిగూర్చి ప్రశంసించునప్పుడు, “ఈతనిది కడపజిల్లాలో పెన్నానదీతీరమున నున్న చింతలపూడి” యని చెప్పినట్లు * విష్ణుమాయానాటకగ్రంథోపోద్ఘాతము ౧౧ పుటయందు వ్రా యబడి యున్నది. కాని, కడపజిల్లాలో—చింతకుంట, చింతల చెఱువు, చింతలచెలిక, చింతలజూటూరు, చింతరాజుపల్లె, చింతలకుంట—అను గ్రామములుమాత్రమే యున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. మరియు నాజిల్లాలో ‘చింతలపూడి’ యనునది యున్నట్లే కానరాదు. కావున మనయెల్లనార్యుఁడు కడపమండలస్థగ్రామనివాసుడై యుండఁ డని యెన్నవచ్చును.

విష్ణుమాయానాటకప్రబంధమునకు నుపోద్ఘాతమును వ్రాసిన బ్రహ్మశ్రీ కోరాడ రామకృష్ణయ్య, ఎం. ఏ. గారిక్కవి నివాసమునుగూర్చి చర్చించుచు,

* చెన్న పురి విశ్వకళాపరిషత్తునకు (University of Madras) జేరిన ప్రాచ్యపరిశోధనాలయాంధ్రశాఖవారు (Oriental research Institute) ఎల్లనార్యవిరచితమే యగు విష్ణుమాయానాటకప్రబంధమును ముద్రింపించి ప్రకటించినారు.

“(విష్ణుమాయానాటకమున) గౌతమీతీరభూమినికూర్చి యీతఁడు (కవి) చేసిన వర్ణనమునుబట్టి చూడఁగా, నీతఁడీ (గోదావరీమండల) ప్రాంతమువాఁ డేమో యనుసాదేహము బలపడుచున్నది. పుండరీకునిచరిత్రమునఁ జేయఁబడిన కృష్ణా గౌతమీతీరభూతలవర్ణనమునుబట్టియు, నైదవయాశ్వాసము లోని నారదునికథకుఁ బ్రధానరంగ మైన సర్పవరక్షేత్ర (కాకి కాడసమీపగ్రామ)మును వర్ణించినరీతినిబట్టియు నాతని కీ (కృష్ణాగౌతమీతీరప్ర)దేశమునందు గల విశేషాభిమానమును, బరిచయమును జాటుచున్న వనవచ్చుచు... ..కావున సాధనాంతరములచే నీతనినివాసస్థానము వేఱుదేశ మని నిరూపింపఁబడు నంతవఱకు నీతఁడు గోదావరీకృష్ణామధ్యప్రదేశమువాఁ డని, వేఁగిదేశీయుఁ డని నిర్ణయింతముగాక.”

అనునట్టి భావమును సూచించిరి. వీరినిర్ణయముపైతము కొంతవఱకు విమర్శింపఁ దగినదై యున్నది. ఆంధ్రదేశమున, ‘చింతలపూడి’ గ్రామములు,

1. అమలాపురముతాలూకా,
(వన్నెచింతలపూడి;
కాపుచింతలపూడి.)

2. ఎల్లవరము డివిజను,
3. ఏలూరుతాలూకా,
4. గుడివాడ తాలూకా,
5. తెనాలితాలూకా,
6. దర్శితాలూకా,

7. రేపల్లెతాలూకా,

8. గొలుగొండతాలూకా,
9. గొలుగొండ ఏజెన్సీ,
10. వీరవల్లితాలూకా

(8. 9, 10—ఇవి విశాఖపట్టణమం
డలములోనివి.)

ఇత్యాది భిన్నప్రదేశములయం దనేకములు గానంబడు చున్నవి. ఇం దేది కవినివాసగ్రామమో నిర్ణయించుట కష్టమే.

ఎల్లనార్యుఁడు, కవులచరిత్రములయందు చేరకపోయినను, కాలపురుషునియనుగ్రహమున నాతని గ్రంథములు మూఁడు (1 రాధామాధవము, 2 తారకబ్రహ్మరాజము, 3 విష్ణుమాయానాటకము- అనునవి) బయలుపడినవి. ఏతద్గ్రంథత్రయములో నొకదానియందును కవి తననివాసస్థానమును దెల్పికొని యుండలేదు.*

ఒక్కప్పు డిక్కవి శ్రీకృష్ణదేవరాయలయాస్థానము నకు నరిగి, యచ్చట, అల్లసాని పెద్దనార్యునిచే 'నగరు, తగరు, తొగరు, వగరు, అనుపదములు ప్రాసస్థానములయం గుంచి రామాయణపరముగాఁ బద్యముఁ జెప్పునట్లు ప్రశ్నింపఁబడి, యాశువున,

“చ. నగరు పగాయె నింక విపినంబుల కేగుఁడు రాజ్యకాంక్షకుం
దగరు కుమారులార ! యని తల్లి వగల్ మిగులంగఁ దోపఁగాఁ
దొగరున రక్ష గట్టి మదిఁ దోపక గద్దదభిన్నకంఠయై
వగరుచు చున్నఁ జూచి రఘువంశవరేణ్యుఁడు తల్లి కిట్లునుట.”

అను రమ్యతరపద్యమును జెప్పి సభవారి నానందపఱిచె నట ! పిమ్మట భారతభాగవతపరముగాఁ గూడఁ జెప్పునట్లు కోరఁబడి, యిక్కవి వానినినై త మాశువుననే,

*విష్ణుమాయానాటకప్రబంధమునఁ గవి వ్రాసినయవతారికాభాగ మింకను లభియింపనేలేదు. కవి తనపూర్వనివాసస్థానము నందు వక్కాణించి యుండెనేమో !

“చ. తొగరుచి కన్నుదోయిఁ గడుఁ దోపఁగఁ గర్జుఁడు భీమసేనుపైఁ
దగరు ధరాధరంబుపయిఁ నాకినభంగిని దాకి నొచ్చి తా
వగరుచుచున్ వెసం బరుగువాటిన నచ్చటిరాజలోకముల్
సగరు సుయోధనాజ్ఞ మది నాటుటఁజేసి ధరాతలేశ్వరా ?”

చ. వగరుపుమాత్రమే వరుఁడు వశ్యుఁడు కాఁడు సభీసఖిత్వ మె
న్న గరుడవాహనుండు మము నాఁ డటు డించుట యెల్ల నుద్ధవా !
తగ రని కాక మోహపులతాత్రనువైన విడంగఁ జూతురే ?
తొగరుచి యోషధీశునకుఁ దోపఁగఁ జేయునె వీడనాడఁగన్ ?”

అని రచియించి చదివినట్లును, కృష్ణరాయ లాతనిని
విశేషముగ మెచ్చుకొని బహుంకరించినట్లును కవిజీవితాదుల
వలనఁ దెలియుచున్నది.

మఱియు, మనకవి, తనరాధామాధవకావ్యమును శ్రీ
కృష్ణదేవరాయలకు వినుపించినట్లును, నాతనిచే ‘రాధామాధవ’
చిరుదము నందినట్లును-ఈగ్రంథము ప్రథమాశ్వాసములోని
30 వ పద్యమునఁ జెప్పి యున్నాఁడు. ఎట్లన,

“శా.రాధామాధవ మచ్యుతాంకితముగాఁ బ్రాథక్రియం జెప్పిత
స్మాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గర్ణాటేశు మెప్పించి,నా
*నాధాతృప్రతిమానసత్కవులలోనన్ భూషణశ్రేణితో
‘రాధామాధవ’నామ మందిన జగత్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడన్.

(ఏతద్గ్రంథమును సభలో వినుపించి సభవారి మెప్పును
బడసినసమయముననే, యత్యంతసమర్థుఁడగు నిమ్మహాకవి,

* ‘ధాతృప్రతిమాన’విశేషణముచే అర్ధకవితాపితామహుఁ డల్లసాని
పెద్దనార్యుఁడును స్ఫురించుచున్నాఁడు.

వినోదార్థము ప్రైప్రశ్నము లడుగఁబడి, పైరీతి నాయాపద్యము
లను జెప్పియుండును.)

ఇవ్విషయములనుబట్టి యీతఁడు, కృష్ణరాయలయంతి
మదివసములయందు దదాస్థానకవీంద్రుఁడుగాఁ బరిగణింపఁబడి
నట్లును, ఆరాజదేవేంద్రుని యాదరానుగ్రహములచే విజయ
నగరరాజధానీవాస్తవ్యుఁడైనట్లును గన్పట్టు చున్నాఁడు. ఈ
తనినామ మష్టదిగ్గజకవులపట్టికయందు లేకపోవుటచే, నీతఁడు
రాయల కడపటి దివసములలోనే తదాస్థానకవిగాఁ జేరినట్లు
గ్రహింప నగుచున్నది. ఇక నీతఁ డక్కాలమున విజయనగర
నివాసుఁడై యుండినట్లు భావించుటకుఁ గలకారణమును దెలి
పెదను:—

కృష్ణరాయలయనంతరము విజయనగరసామ్రాజ్యమును
బరిపాలించిన యచ్యుతదేవరాయల ముత్రివర్యులలో నొక్కఁ
డగు సంజయ తిమ్మరుసు,† మనరాధామాధవకవి, తారకబ్ర
హ్మరాజకావ్యమును రచియించినాఁ డనియు, దానిని తనయిష్ట
దైవత మగు శ్రీరామవిభునకుఁ గృతిగా నిష్ప్రింపవలయు ననియు
సభవారితోఁ బలికి, యిక్కవిని “సబహుమానంబునం బిలుపించి,
యీవిధముగఁ గోరినట్లు ‘తారకబ్రహ్మరాజము’ నఁ గలదు:—

“గీ. పరమహితుఁడవు తారకబ్రహ్మరాజ,
మనుప్రబంధంబు నీచెప్పినది మదాత్మ

† ఈతఁడు కృష్ణరాయలప్రధానమంత్రి యగు తిమ్మరుసు కాఁడు.

నాయకుం డగు శ్రీరఘునాయకునకు,
సంకితము సేయవలయు నా కభిమతముగ.”

మఱియు, తారకబ్రహ్మరాజమునందే,

“ఉ. నావుడు నీకు సంకిత మొనర్పఁ దలంచినవాఁడ బంధుసా
భావన; నీకు నిష్ఠముగ బ్రహ్మమయుం డగు రామభద్రధా
త్రీవరమాళి కంకిత మీదే యొనరించిన, మంచిపైఁడికిం
దావి ఘట్టిలె నేమి యన? సంజయతిమ్మ! వివేకభూషణా.”

అని మనకవి యమ్మంత్రితో నుడివినట్లును గలదు.

పైసంగతుల నన్నిటినిబట్టియారోచింపఁగా, నెక్కడనో
గోదావరీమండలములో నున్న యేలూరు తాలూకాలోని
చింతలపూడిగ్రామమునుండి, బళ్లారిజిల్లాకడపటి (పశ్చిమపు)
సరిహద్దున నున్న విజయనగరమునకుఁ బోయి కృష్ణరాయలను
సందర్శించియుండు ననుటకంటె, నచ్చటికి (ఏలూరికంటెను)
సమీపమున నుండు (నెల్లూరుజిల్లా) దగ్గితాలూకాలోని,
లేక, (గుంటూరుజిల్లా) రేపల్లెతాలూకాలోని, ‘చింతలపూడి’
నుండియే, మనకవి, రాయలయాస్థాని కేగి యుండి, తనకవిత్వ
ప్రజ్ఞాదికములఁ బ్రకటించి, తదాస్థానకవിയై, యారాజధాని
యందే నివాసమేర్పఱుచుకొని యుండు ననియు, అచ్యుతరా
యల యనంతరము, విజయనగరరాజ్యము, రాజకుటుంబము
లోని (యంతః) కలహములవలనను, మహమ్మదీయయుద్ధయా
త్రాద్యుపద్రవములవలనను నల్లకల్లోల మగుస్థితియం దుండు
టచే నాతఁడారాజధానీనివాసమునువిడిచిపెట్టి, కాలక్రమమున,

కృష్ణాగోదావరీనదులచే సుక్షేత్రము లై యున్న ప్రదేశములకు
సకుటుంబముగ వలస వచ్చి యచ్చటఁ దగినకుటుంబజీవనో
పాధిని సంపాదించుకొని, యచ్చటనే స్థిరనివాస మేర్పఱుచు
కొని యుండు ననియు, పిమ్మట, ఏలూరితాలూకాలోని చింతల
పూడిగ్రామము మనకవియింటిపేరితోనే వెలసియుండు *ననియుఁ
దలంచుట సమంజసమై యుండునని తోచు చున్నది.

మఱియు నిమ్మహాకవి, యానాటికి నయస్సు మరలిన
వాడై యుండుటచేఁ గాబోలు, రాజాశ్రయాదిప్రయత్నములు
మాని గోదావరీప్రాంతదేశము చేరినతరువాత- ఈప్రపంచమం
తయు మహామాయాసమాచ్ఛాదిత మను నెఱుకతోఁ గడపటిఁ
దశయందు, విష్ణుమాయానాటక మచుప్రబంధమును రచియించి
యాయుత్తమగ్రంథరాజమును రాధామాధవమువలెనే తన
యభీష్టదేవతం బగుమదనగోపాలమూర్తికి నంకితము చేసి ధన్యుఁ
డయ్యె ననియుఁ దోచుచున్నది.

* సాధారణముగా, ఆఱువేలవారు మొదలగుపూర్వులలో ననేకు
లనేకపేతువులనుబట్టి దక్షిణపుజ్జీల్లాలనుండి గోదావర్యాదిమండలములకు
వలసవచ్చి, యచ్చట స్థిరవృత్తులను సంపాదించుకొనినట్లును, వారివారిపూర్వుపు
గ్రామనామములనుబట్టి పుట్టినయింటిపేళ్లతోనే, యాయామండలములందు
కొన్నికొన్ని గ్రామము లేర్పడినట్లును జెప్పబడుఁ బెక్కునిదర్శనములు గలవు.

గోదావరీమండలములోని, ఈదరపల్లె (ఈదులపల్లె భవానీశకవి
పూర్వులపేర వెలసినది.) పెదపూడి, చెల్లూరు, నడకుదురు, నేదునూరు మొద
లగున వన్నియు ని ట్లేర్పడినవే. ఇవి మొదలగుగ్రామము లన్నియు దక్షిణపు
జ్జీల్లాలలో నున్నవియే.

 (ఈపై నిర్ణయము, ముద్రింపబడిన విష్ణుమాయా నాటకమునందలి “కవి యొనర్చిన కృష్ణాగోదావరీమండలమధ్య గతభూతలవర్ణనాదులనుబట్టి, యాతఁడు వేగీదేశనివాసుడై యుండు”నను శ్రీకోరాడ రామకృష్ణయ్యగారి యభిప్రాయమునకు విరోధింపదు.)

కవికాలము.

ఎల్లనార్యకవి కృష్ణరాయలకడపటిదశనాఁటికే యాంధ్ర గీర్వాణభాషాపాండిత్యసంపన్నుండై, యతిశయకవితాప్రాధుఁడై యామహారాజుమెప్పును గాంచెను గావున నీతఁ డించుమించుగ, శ్రీ. శ. పనునాటవశతాబ్దిప్రారంభమునఁ బుట్టియుండు నని నిశ్చయింపవచ్చును.

రాధామాధవకావ్యము.

కృష్ణరాయలనాఁటికి, ఆంధ్రకవితామతల్లిక, భాషాంతరీ కరణపరాధీనతను నదలి ప్రబంధనిర్మాణస్వాతంత్ర్యమును వాంఛించుస్థితికి వచ్చినది. కావుననే ఆముక్తమాల్యద, మనుచరిత్ర, పారిజాతాపహరణము మొదలగుప్రాథమికప్రబంధము లామహారాజుకాలమున వెలువడినవి. అట్టిసమయముననే యీరాధామాధవప్రబంధరత్నమును సృష్టింపబడినది. ఏతద్ద్రంధ్రావతారిక యందు మనకవి, కవిస్తుతి నొనర్చుసందర్భమున,

“క. నుతియింతు వాగ్విశేష

స్థితి రాధామాధవంబు చెప్పిన విద్యా

చతురానను నీలాచల

పతిహితు జయదేవసుకవిపంచప్రదర్శన్." (3 పుట)

అని జయదేవమహాకవి * రాధామాధవకావ్యమును జెప్పినట్లు సూచించియున్నాడు. అక్కవీంధ్రుని (మూల) గ్రంథ[†] మిప్పుడు లభియించి యుండనికారణమున మనకవి దాని నెంత వఱకు ననుసరించి యున్నాడో చెప్పటకు వలనుపడలేదు. బహుశః, ఇది దానికి భాషాంతరీకరణ మై యుండదు. అట్లే యె యున్నచో నీతః డవ్విషయము నుగూడ నిందా వక్త్రాణించియే యుండును. అదియునుం గాక, యీరాధామాధవమున నాంధ్ర

* గీతగోవిందకావ్యమును రచించిన జయదేవకవియే యీజయదేవకవి యై యుండవచ్చునని విష్ణుమాయానాటకోపోద్ఘాతమున వ్రాయబడి యున్నది గాని యీయిరువురు కవులు నొక్కరే యైనట్లు గాన్పింపదు. గీతగోవింద కారునిరాధ స్వీయ యైనట్లు తోపదు. రాధామాధవములోని రాధాదేవి కేవలము వివాహితమహిళాశాస్త్రము; లక్ష్మ్యంశసంభూతురాలు, కావున నీజయదేవు లిద్దఱును భిన్నులై యుందురు. మఱియు, వేటొకజయదేవుడు 'శృంగారమాధవీయ' మను చంపూప్రబంధమును రచియించి యున్నట్లు గానవచ్చుచున్నది. మనకవియుదాహరించిన రాధామాధవ మాశృంగారసూధవీయమునకు నామాంతరమే యైనచో మనకవి స్తుతియించిన జయదేవుఁ డాతఁడే యై యున్న నుండవచ్చును. ప్రసన్న రాఘవనాటకమును వ్రాసిన జయదేవుడు పైవారిలో నొకఁడో, అన్యుఁడో!

† ఉత్తరపశ్చిమదేశములయం దున్న పంగ, సంస్కృతలిపులు గల గీర్వాణభాషాగ్రంథవిక్రేతలకు జయదేవకృత 'రాధామాధవము'కొఱ కనేక లేఖలు వ్రాసితిని గాని యాగ్రంథ మున్నట్లే తెలియరాలేదు!

రచనాజాతీయత విశేషించి కానంబడుచున్నది గాని, సాంస్కృతికగ్రంథరచనాపద్ధతి గోచరించుట లేదు. మరియు నిందు మనఃకవీంద్రుఁడు పెక్కుచోటుల స్వతంత్రరచనమును మిక్కుటముగఁ జూపియున్నాఁడు.

కవికవిత్వము.

రాధామాధవకవి కవిత్వము సహజధారావిలసితమై, మృదుమధురపదగుంఢితమై, ప్రౌఢమై, హృదయంగమమై యీతనికిఁ గలయాంధ్రగీర్వాణభాషాపాండిత్యవిశేషమును బ్రకటించుచున్నది. హృదయాకర్షక మగు నత్యంతభావసౌందర్యమును పిక్కటిల్లఁజేయు నపూర్వకల్పనలు గలపద్యరాజములందు లెక్కకు మిక్కిలినవి చూపట్టుచున్నవి. మనోజ్ఞపదభావవిలసిత మగు గ్రంథరచనమున నిమ్మహాకవి, కవిరాజశిఖామణి యగు నన్నిచోడమహారాజు, 'కవిబ్రహ్మ' బిరుదవిరాజి యగు తిక్కనసోమయాజి, 'సాహిత్యరసపోషణ సంవిధానచక్రవర్తి' యగు నాచనసోమనాథుఁడు మొదలగువారితోఁ దులఁదూగఁ గలిగినవాఁడు గాని సామాన్యుఁడు గాఁడు. ఈగ్రంథమునందు కవి తనకవితామాధుర్యమును గూర్చి,

“చ. సరసులు చిత్తగింపుఁ డని చాటను; మామకవాణి సన్మోహర యగునేసి వారిహృదయంబుల కె పొనరింపకున్నె? యెవ్వరుపిలువంగవచ్చియళివర్గములాత్మలఁ జొక్తుఁ, దేనియల్ గురియుప్రసూనగుచ్చపరికుంచితమల్లిమతల్లికావని?”

అని వ్రాయుచు, ప్రదర్శించుకొన్న యాత్మగౌరవము నకుఁ దగినట్లుగానే యీమనోహరగ్రంథరాజము రసవత్తరమై పరిథవిల్లుచున్నది.

కవినీరుదము

కవిత్వము-అను నిరుపమానమనోజ్ఞకళ యుదయించినది మొదలుకొని నేటివఱకు బయలువెడలినగ్రంథములు సాధారణముగా,

“పరాశరస్మృతి, మనుస్మృతి, ...; * భారవికావ్యము, మాఘకావ్యము, ...; భాస్కరరామాయణము, సోముని హరివంశము, ...; అప్పకవీయము, రంగరాట్టండము, ...; బద్దెనశీతులు, వేమనపద్యములు...”

ఇత్యాదులు, కవినామమే భూషణముగా వెలసినవి పెక్కులు గలవు గాని, గ్రంథనామమే బిరుదభూషణముగాను, ఆబిరుదమే నిజనామముగాను, ధరింపఁగలిగినకవిచంద్రుఁ డీరాధామాధవకవి యొక్కఁడే కానవచ్చుచున్నాఁడు. తారకబ్రహ్మరాజమునఁ దనపూర్వనామమునకు బదులుగ, “రాధామాధవుఁడు సుకవిరత్నము చెప్పెన్.” “రాధామాధవుని సుకవిరత్నముఁ బలికెన్” అని మంత్రియైన సంజయతిమ్మరుసు పలికినట్లు కవి రాధామాధవనామమే వ్రాసికొని యున్నాఁడు; ఆగ్రం

* కిరాతార్జునీయమునకు ‘భారవి’యనియు, శిశుపాలవధమునకు ‘మాఘ’మనియు వ్యవహారము గలదు.

ధము గద్యమున, “ఇది శ్రీ మదనగోపాలచరణ... కామయ
ప్రభుసుపుత్ర శుద్ధసారస్వతవిభవ రాధామాధవప్రణీతంబైన...
ఆశ్వాసము” అనియు వ్రాసికొనినాడు.

అష్టదిగ్గజములవంటి సుప్రసిద్ధకవివృషభులకుఁ బోషకుఁ
డై, ఆనాటికిఁ బ్రచారముననున్న యనేకమహాకవుల కావ్య
నాటకాద్యద్రింధములను బెక్కింటిని పఠించి, తత్తద్రసవాహి
నుల నోలలాడినచి త్తముగల విష్ణుచిత్తీయ (ఆముక్తమాల్యదా).
ప్రౌఢప్రబంధమునకుఁ గర్తయై యున్న యాకవిరాజశిఖామణి,
యారాజరాజేశ్వరుఁడు, ఆ శ్రీకృష్ణదేవమహారాయ లీరాధా
మాధవసరసకావ్యమును శ్రోత్రపేయముగ నాకర్ణించి, యానం
దించి “నానాధాతృప్రతిమానసత్కవులలోనకా భూషణశ్రేణి
తో” ననన్యలబ్ధమును, నపురూపము నైన ‘రాధామాధవ’ బిరు
దమును (గ్రంథనామాఁకిత మైనదానిని) బ్రసాదించుట, యా
కవితారసజ్ఞ శేఖరుని యాదార్యాతిశయమును, మనకవితల్లజుని
కావ్యనిర్మాణకౌశలమును వేనోళ్ల ఘోషించుచున్నది. మఱి
యు, కావ్యరసతాదాత్మ్యముం గాంచిన యమ్మహారాజకవి,
కవితాతాదాత్మ్యముం గాంచిన యిక్కవిపురందరునిఁ గనుం
గొని, ‘ఆతని కతండె సాటి’ యని భావించినట్లుగా, విద్వం,
త్కవి, రా, జామాత్య, పురోహితాదిమహాజనసంకీర్ణం బగునానిం
డుసభయందు, “సెబాస్ ! కవిచంద్రమా ! నీవు నిక్కముగ
రాధామాధవుడవే !” అని బహూకరించి పలికినపలుకే మన

కవికి సాటిలేనివిరుదభూషణమై, విరుదములకెల్లఁ బరమావధిని జేదినవిరుద మైనది !

ఏతాదృశమహారాజ ప్రసాదితవిరుదగౌరవమే మనకవి రాజునకు నమూల్యాంకార మై, యాతనిపురోభివృద్ధికిఁ గారణమై, యిశోధిక కావ్యవిర్భాణమునకు మార్గదర్శక మైనది. కావుననే మన రాధామాధవకవి, రాచు రాను జానుమీటినకవితా కళాకౌశలముతో 'తారకబ్రహ్మరాజము'ను, తన విరుదమువలెనే (కవిత్వమున పరమావధి) గాంచిన 'విష్ణుమాయానాటక' ప్రబంధరాజమును సృజించి సమానులలో నుత్తమశ్లోకుఁడై శాశ్వతకీర్తిని గడియింపఁగలిగెను.

రసగ్రహణపారీణులైన మహారాజుల యాదరాతిశయాదులు సరసకళల కెంతటిప్రోత్సాహకరములైననై, యాచంద్రార్కయశస్సంపాదకము లగునుగదా !

రాధామాధవము నాలకించి నిరవధికానందరసనిమగ్నుఁడై యిట్టిపరమవిరుదము ననుగ్రహించి యిచ్చిన 'కవితా శ్రీ'లోలుఁ' డాశ్రీకృష్ణరాయమహారాజకవితాసము, ఏతత్కవివిరచితమే యగు విష్ణుమాయానాటక కావ్యమును చిత్తగించుటయే తటస్థించి యున్నచో మనకవిసింహు నెట్లు గౌరవించి యెంతగా నానందించి యుండునో నిర్వచించుట యూహమునకును, లిఖించుట లేఖినికిని గూడ నందనివై యుండి యుండును.

ఎల్లనార్యునిరాధామాధవకావ్యమును వీనులార విని,
మనసార నామోదించి శ్రీకృష్ణదేవరాయ లాతనిని 'రాధా
మాధవు' డనియే ప్రశంసించినాడు ! ఇట్లే రాధామాధవు
డును, కృష్ణరాయని 'కవితాశ్రీలోల' త్యాదివిశిష్టగుణపరిపూ
ర్ణతను మెచ్చుకొని రాధామాధవకావ్యమునందు,

“క. మఱచిరి గృహకృత్యములు,

మఱచిరి లజ్జాభయములు, మఱచిరి మగలన్,

మఱచిరి సర్వము గోపిక

లఱిముఱి శ్రీకృష్ణరాయఁ డాత్మఁ గరంపన్.” (కిరీపుట)

అని తనయిష్టదైవతమును, శ్రీకృష్ణదేవుని శ్రీకృష్ణ
రాయనామమున వ్యవహరింపకుండ నుండఁజాలకపోయెను.

ఆహా ! ఎక్కడి ద్వాపరయుగ ఘూర్జరదేశకృష్ణుడు ?
ఎక్కడి యాద్రదేశి 'రాయ'శబ్దము ?-తనప్రభువు తనకు నభీష్ట
దేవతార్థబోధక మగుబిరుదము నీయఁగా, తన యిష్టదైవతము
నకుఁ దనప్రభువునామమే బిరుదమగునట్లు చేసినాడు గుణ
గ్రహణపారీణుడు, స్వామిభక్తుడు నైన మనకవీశ్వరుడు !

పైవిషయములనుబట్టి చూడఁగా, రాధామాధవునికవి
తావై దగ్ధ్యమునుగూర్చి శ్రీకృష్ణదేవరాయలకును, కృష్ణరాయల
రసగ్రహణపారీణతనుగూర్చి రాధామాధవునకును గల కౌరవ
ప్రపత్తులు సామాన్యములు గా వని చెప్పుట కెట్టిసంశయమును
గోచరించుట లేదు.

కవియిష్టదైవాదికము

ఉపలబ్ధము లైన యెల్లనార్యుని రాధామాధవ, తారక
బ్రహ్మరాజ, విష్ణుమామానాటకకోశములను బరీక్షించి చూడ,
నిమ్మహాకవి, 'ప్రసన్నమదనగోపాల, రాధాకృష్ణకవచాది'
మహామంత్రోపాసకుఁ డైన నిష్ఠాపరుఁడును, మహావిష్ణుభక్తుఁ
డును నై యుండినట్లు తోచుచున్నాఁడు. ఈగ్రంథము ప్రథమా
శ్వాసము 17 వ పద్యము మొదలుకొని 27 వ పద్యము
వఱకుఁ గలయవతారికాభాగమును బరికించినచో నివ్వీషయము
కొంతవఱకు విశదము గాఁగలదు. (మహాత్ములు మనస్సంకల్ప
బలంబున నభీష్టదేవతా సాక్షాత్తారమును బొందఁగలుగుదు
రనుటకు సనాతనాధునాతనదృష్టాంతము లనేకములు గలవు.)

రాధామాధవకవి తనగ్రంథమున నిష్టదేవతాస్తుతియందు
దేవీసహితు లైన విష్ణు, శంకర, బ్రహ్మలను గ్రమముగా విను
తించి, పిమ్మట గణనాయకుని స్తుతియించినాఁడు. అనంతరము
వాల్మీక్యాదిసంస్కృతమహాకవులను, కవిత్రయ మని పేరుగాం
చిన నన్నయ, తిక్కన, శంభుదాసులను, శ్రీనాథునిని మాత్రమే
కీర్తించినాఁడు.

గ్రంథవిమర్శము

రాధామాధవము - ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము.

ఇంచుమించుగ సమకాలపువా రైనకవివర్యులచే రచి
యింపఁబడిన రాధామాధవ, ప్రభావతీప్రద్యుమ్న కావ్యములను

బాగుగఁ బఁజీలించుచోఁ బ్రధానవిషయములయందు రెంటికిని విశేషించిన పోలికలు గానవచ్చుచున్నవి. ఏతద్గ్రంథకర్త లిరువురును, ఒకరినొకరు మించినకవులే ; విద్యాపారంగతులే. కావున నేతత్కవిద్వయవిరచితగ్రంథవిషయములను సంగ్రహముగ నిచ్చటఁ బరామర్శించుచున్నాను.

కృష్ణదేవరాయల యాస్థానకవిశేఖరుఁ డగు 'అల్లసాని పెద్ద'నామాత్యునకుఁ బ్రభావతీప్రద్యుమ్నకావ్యకర్త యగు పింగళి సూరనార్యుఁడు (దౌహితీభర్త) సమీపబంధుఁడును, అప్పటికిఁ బిన్నవయసువాఁ డయ్యుఁ గవితానైపుణ్యము గలవాఁడునునగుటచే నాతనికిఁ గృష్ణరాయలవిద్వత్కవిపరిషత్తుతో విశేషపరిచయము గలిగి యుండును. ఆమహారాజు రాధామాధనప్రబంధము నాలించి తత్కవికి సర్వాతిశయవిరుదప్రదానము గావించుటను సూరనార్యుఁడు స్వయముగ సందర్శించియే యుండును. అప్పటికి విద్యాగర్వము గల యాబాలకవి, ఆనిండుసభయం దనన్యసామాన్యకౌరవమును గాంచిన యీబాలకవి యగు రాధామాధనవికవిత్వమును లోలోన మెచ్చుకొని యుండును. అప్పు డట్టిమనోహరగ్రంథమును నిర్దిష్టవలయు ననుదృఢసంకల్ప మాతనిహృదయక్షేత్రమున నావాపిత మై యుండును. (ఆయుద్దేశమును) సఫలపఱుచుకొనుటకే పింగళి సూరనార్యుఁడు రాధామాధనమునకు బదులుగా నాదీతి నామమే కలప్రభావతీప్రద్యుమ్నమును గాలక్రమమున రచి

యించి కృతార్థుఁ డయ్యెను. అప్పటికి నాయికానాయకుల నామములతో నొప్పు నాంధ్రప్రబాధము రాధామాధవ మొక్క టియే యై యుండుటయు, అట్టిపేరితోనే విలసిల్లు రెండవయాంధ్రగ్రంథము ప్రభావతీప్రద్యమ్మ మై యుండుటయుఁ బైయూహమును స్థిరపఱుచు చున్నవి. ఇంతియ కాక యీయుభయ కావ్యములలోను - పాత్రసృష్టియందును, తత్వోషణమునందును గూడఁ బెక్కుసామ్యములు గానవచ్చుచున్నవి :—

రాధామాధవమునందు దౌత్యము నడపినమధురవాణి, సాక్షాద్వాణీదేవి; ప్రభావతీప్రద్యమ్మదూతిక యైనశుచిముఖి, వాణీదేవిచే నాదరింపఁబడిన హంస్తి. మధురవాణీశుచిముఖి శబ్దములు గూడ గ్రంథనామములవలెనే కొంతసామ్యమును జెందుచున్నవి. రాధామాధవములోని కథానాయికకు 'వినుకలి'వలనను, ప్రభావతీప్రద్యమ్మములోని నాయికకు, 'కనుకలి'వలనను తమతమనామకులపైఁ బ్రేమోదయ మైనది. ఉభయకవులును తమతమపాత్రములలోని దూతికలను సమయోచితముగ నితరులచేఁ బొగడించి యానెపమున నాత్మ విద్యాప్రావీణ్యమును బ్రకటించుకొన్నారు. ఎట్లన,

“సీ. సద్వివేకనిరూఢసౌజన్యశీలవు

సున్నేహసౌహార్దసులభమతివి

శ్రవ్యశక్యోక్తికౌశలకథాసరణివి

నిన్ను వర్ణింపంగ నేర్తుమెట్లు ?

*

*

*

*

*

అతివ ! మధురవాణి యనుపేరు సార్థంబు
 నీకు ; నిన్నుఁ బోల నీవె నేర్తు
 గాక ! యెరుల సాటిగాఁ జెప్పవచ్చునే ?
 చెప్పునెడల వాణిఁ జెప్పవలయు !”

రాధామా. (82 పుట).

“సీ. శబ్దసంస్కార మెచ్చటను జాఱఁగనీక
 పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బొదలి
 తలఁపెల్ల నకిషతను బ్రదీపితముగాఁ
 బునరుక్తిదోషంబుపొంతఁ బోక

*

*

*

*

*

ఒకటఁ బూర్వోత్తరవిరోధ మొందకుండఁ
 దత్తదవయవవాక్యతాత్పర్యభేద
 ములు మహావాక్యతాత్పర్యమునకు నొనరఁ
 బలుక నేర్చుట బహుతపఃఫలము గాదె ?”

ప్రభా. ప్ర. ద్వితీ. 3 ప.

“క. నీ వెవ్వరికొలఁదియుఁ గా
 వోవరటామణి ! విహంగయోషవె ? భాషా
 ప్రావీణ్యము చూడఁగ వా
 గేవతవో కాక యాకె దిద్దినకవివో !”

ప్ర. ప్ర. ద్వితీ. 4 ప.

మఱియు, మధురవాణీశుచిముఖులు తమతమకథా
నాయికలహృదయములను బరీక్షింపఁ జిత్రతరముగఁ బ్రయ
త్నించినారు. (ప్రయత్నము సమానమే.)

రాధామాధవము (83, 84 పుటలు)

“గీ. అనిన మధురవాణి హర్షించి యాయిత
తలఁపు నిశ్చయంబుఁ గొలుపఁబూని
సందియంబు గలుగ సరసోక్తి నైపుణి
నెఱింగి యెఱుంగనట్లు లిట్లులనియె.

“ఉ. వాక్యము లిట్లయశా! హృదయవాసన యెట్టిదో కాని! శౌరితో
పైకయ్యము గల్గెనేని వినవమ్మ! సువర్ణకలాపయుక్తమా
ణిక్యశలాకవోలె రమణీయతఁ దాల్పవె నీవు? నవ్యచం
ద్రకవ్యధిరాజబర్హ సమతాభరణక్షుచ కేశమంజరీ!

“వ. అని సంశయంబుగాఁ బలికిన,

“క. ఏటికి ననుమానించెదు?
జోటీ! యామేటిఁ గవయఁ జూడక యొరునిం
గీటుసమానుని మదిలోఁ
బాటింతునె? హరిణి వృకముపైఁ బడఁజనునే?”

పై పద్యములయందు, దూతిక యగుమధురవాణి,
రాధాదేవిహృదయమును బరీక్షింప నెంతనేర్పు చూపినదో,
రాధ తనహృద్గతాభిప్రాయము నెంతయమాయికముగా రూఢి
పఱచినదో యారయ నగును.)

ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

(శుచిముఖ ప్రభావతితో నిట్లు పలుకుచున్నది.)

“మ. అతివా! నికవినుపించువేళఁ బ్రతివాక్యం బేమియుంలేమిఁ ద
ద్రతికాంతున్ వెసఁ దెత్తుఁ బంపుమని పంతం బాడుకోరాదు; గా
ని తగం దెచ్చెద నిశ్చలం బయినపూన్కిన్ సిద్ధగంధర్వదై
వతదైత్యాదికులఁబులం దొకని నెవ్వనిన్ మడింగోరినన్.”

తృతీ. (94 ప.)

(ప్రద్యుమ్నునిదక్క నిక నెవ్వరిఁ గోరినను దెచ్చెద నన్నది!)

ఏతత్పరీక్షకు నిర్వురునాయకలును తమతమ దూతికలకు
నేకవిధప్రత్యుత్తరమునే యిచ్చినారు:—

“గీ. తల్లియును దండ్రుయును నీదు 'తలఁపుకొలఁది
జాగనిత్తురె? యంటివా! జలజనేత్ర!
కృష్ణవర్తాత్మభిముఖతఁ దక్కించెనేని,
కృష్ణవర్తాత్మభిముఖతఁ దక్కింపఁగలరె? (రాధామా. 84 పుట)

“క. విను! ప్రద్యుమ్నుని దక్కన్
మనమున నే నొరు వరించుమాట విడువు; మా
ఘనుఁ డొల్లకున్నఁ జెందుదు
మనసిజశిఖఁ దనువు వేల్చి మలుసటిమేనన్.”

(ప్ర. ప్ర. తృ. 102 ప.)

ఉభయకవులును తమతమ గ్రంథనాయకలు బ్రహ్మదే
వునిసృష్టిలోనివారు గానియట్లే చెప్పియున్నారు:—

(రాధామాధవములో వాణియైనమధురవాణి రాధను జూచి
యిట్లనుకొనినది.)

“ఉ. ఈతరళాయతాక్షి రచియించెడిచాతురి యెట్లు గల్గెనో
 ధాతకు? ధాతచేత రచితం బగునే యిటువంటిరూపు? నేఁ
 జూతున కాదె యక్షసురసుందరులన్ సృజించువేళలం?
 దేతదనూనవిభ్రమము లెక్కడి వాచిగురాకుఁబోండ్లకున్?”
 (73 పుట)

మఱియు, తనసుహృజ్జనబంధుసమక్షంబున సహస్రగో
 పుండు రాధాజననవృత్తాంతంబును జెప్పుచు, వ్యాసుండు తనకొ
 కదివ్యమంత్రం బుపదేశించినట్లును, తన్మంత్రసమాకలనంబువలన
 వరప్రదాత యగుశివుండు రాధాదేవిని బ్రసాదించినట్లును జెప్పి
 యున్నాఁడు.

(ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో, శుచిమూఖి, ప్రద్యుమ్నునితో
 బ్రభావతింగూర్చి చెప్పుపట్టున,)

“క. అ త్తరుణీమణిరూపముఁ
 జి త్తరువున వ్రాయునేర్పు సేకుఱునేనిం
 దత్తుల్యవనిత నెందే
 నత్తోలువేలుపు సృజింపఁడా తనసృష్టిన్?”

“ఆ. అజుడె యొకప్రసంగమై చెప్ప వింటి న
 క్కాంత యతనిసృష్టి గాకునికియు,
 నాదిశక్తి, శివుమహాదేవి తనదైన
 చిత్రమహిమచే సృజించుటయును.”

ఇత్యాదిగ నుగ్గడించినది. ఇప్పట్టున నుభయకావ్యముల యందును, కథానాయకలను - బ్రహ్మదేవుడు, రచించుట కైనఁ జతురుడు గాఁ డని యొకకవియు, వ్రాయుటకైనను నే ర్పరికాఁడని యొకకవియు నొకరీతినే వ్రాసియున్నారు.

రాధామాధవుడు రాధ “నీశ్వరుని”చే సృష్టింపఁజేయఁ గా, సూరనార్యుడు ప్రభావతిని “ఈశ్వరి”చే సృజియింపఁజే సినాడు !

రాధికకు నిజసోదరుడైన భద్రకునివలనను, ప్రభావతికి నిజజనకుడైన వజ్రనాభునివలనను తమతమ యభిమతనాయ కులను బడయుటకుఁ గలిగినయడ్డంకులయందును, కథానాయ కులు తమతమప్రియురాండ్రను బరిగ్రహించుపట్టులను గూడ రెండుకావ్యములయందును సంవిధానసాదృశ్యము గనఁబడుచు న్నది. (మొదటిది స్వయంవరవ్యాజము; రెండవది నాటకప్రద ర్శనకైతవము.) మఱియు రాధామాధవమున స్వయంవరాగతు లగు రాజేంద్రులను వివరించిచెప్పటకై, వాణీదేవి, తనపెంపు డుచిలుకను బంపినది; ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమున మఱియొక మాతికగా నొకచిలుక గల్పింపఁబడినది.

ఇట్టి కథాసంబంధమునకుఁ జేరినపోలికలే కాక యచ్చ టచ్చట భావైక్యము సూచించు పద్యములును, సమానరచ నలు గలవచనములును బెక్కులు రెంటును గానవచ్చుచున్నవి.

నాయికానేత్రవర్ణనము

“క. వాలికచూపులు గలయా

బాలికకన్నులు దనర్చు, బలువడి మ్రింగం

జాలక పుక్కిటివెన్నెల

లాలితగతి నుమియు వెన్నెలపులుగులగతిన్.”

(రాధామా. 49 పుట)

ఉ. ఎప్పుడు భక్తభావమున నింపడరన్ ద్విజరాజుపాదముల్

దప్పక సేవచేయు సుకృతంబునఁ గాంచెఁ జకోరయుగ్మమీ

యొ ప్పననొప్పుఁ గన్ను;లవి యొలినక్రోలినతేటవెన్నెలల్

చిప్పిలినట్లు మించు సతిలేనగవుల్ వెలినిగుఁజూపులున్.”

ప్ర. ప్ర. ద్వి. 73 ప.

(ఇందుభావ మిరుచుమించుగ నొకటే.)

సీ. జలజాయతాక్షుచక్షుస్థస్థలిఁ జేర్పని,

కుచములు కుచములే కోమలాంగి!

(రాధామా. 79 పుట.)

* * * * *

“సీ. ఆరతికిఁ గరంబు లైతిరే నవ్విభుఁ,

శౌఁగిలింపఁగ నబ్బుఁ గరములార!

ఆయింతికిఁ గుచంబు లైతిరే నతనివ,

క్షోనిపీడన మబ్బుఁ గుచములార!

* * * * *

ప్ర. ప్ర. తృ. 105. ప.

ఇందు మొదటిపద్యము, మధురవాణి రాధికకు బోధించినది ; రెండవది నాయక తనలో భావించుకొన్న పద్యము.

“సీ. కలికియ్యోయ్యారంపుగతుల వ్రేతలఁ గన్ను

లార్చి యిక్కువలకుఁ దార్పఁ డయ్యె,
సహచరగోపాలచయముతో నెప్పటి

యట్ల సంప్రీతి మాటాడఁ డయ్యె,
మణికుండలప్రభామండితగండ్ధస

లుల హాసచంద్రికలో నిలుపఁ డయ్యె
నారదవాక్సుధాపూరంబు కడు నాని

చెవి కొండుపలు కింపు సేయఁ డయ్యె,
త్రిజగతీవిభ్రమశ్రీలఁ దేజరిల్లు
నాదిలక్ష్మికి నీడు జోడైనరాధ

మీఁదికూర్చి మనంబులో మిక్కుటముగ
మాధవుం డొక్క కేవలమర్చునట్లు.” రాధామా. 54పు.

ఇందు కవి శ్రీకృష్ణుని కేవల మానవునిఁ జేసినాఁడు.
కాని వెంటనే-

“సీ. విరహతాపంబున విహ్వలుం డయ్యును
భక్తులతాపంబు పరిహరించు,

* * * *

గీ. కామసుఖసక్తుఁ డయ్యును ఖలుల కెల్లఁ
గామసుఖసక్తతలఁ బాపుఁ గమలనేత్రుఁ
డాత్మసంపూర్ణ కాముండు నగుటఁజేసి,
యఖిలలోకైకకర్తయు నగుటఁజేసి.”

(రాధామా. 55 పుట.)

అని మరల నాతనిదేవత్వమును సైతము ప్రదర్శించి
నాఁడు !

“సీ. కనఁ డొద్ద నున్నవారిని వీరు వారని
కనినఁ దదర్హ వర్తనలు మఱచు,
వినఁడు చెప్పినపల్కె వేమఱు చెప్పక
వినిన నే మే మంటి ? రనుచు నడుగు,
చనఁ డెత్తు లిడక మజ్జనముఖ్యవిధులకుఁ
జనినఁ దబ్బిబ్బుగాఁ జలుపుఁ గ్రియలు
కొనఁడు నానాసేవకులసేవ లెవ్వియుఁ
గొనిన వీడ్పాటుగాఁ బనులు పనుచు
శుచిముఖీవాక్యదర్పణస్ఫురితనిరుప
మానదనుజేంద్రకన్యకామణిమనోజ్ఞ
రూపరేఖావిలాససంకూఢమైన
యాత్మ మరలింపనేరక హరిసుతుఁడు.”

ప్ర. ప్ర. ద్వితీ. 108 ప.

ఇందు సూరనార్యుఁడు ప్రద్యమునిఁ గేవలమర్త్యనే.
చేసినాఁడు.

“...ప్రాణసఖులకు దాఁచెడు పనులు గలవె...?”

అని మధురవాణి. రాధతోఁ బలికినది.

“అరయఁగఁ దల్లి కక్కసెలియండ్రకు...

....దోఁచురహస్యములు...

....చెలికేఁ బ్రాణము లిచ్చిన నప్పు దీఱునే?”

ప్ర. ప్ర. తృతీ. 98.

ఇది ప్రభావతి హాసితోఁ బలికినది.

రాధామాధవుని భావమును సూరన ప్రపంచించినాఁడు.
ఇట్టిసాదృశ్యము లీరెండుగ్రంథములయందును బెక్కులుగలవు.

పైసందర్భములు మొదలగువానినిబట్టి యాలోచించు
చారికి రాధామాధవకావ్య మాదర్శకమును, ప్రభావతీప్రద్యు
మ్న మనుకరణమును నై యుండినట్లును, కావుననే సూరనా
ర్యునకుఁ బ్రభావతీప్రద్యుమ్నమున జలుగుమెఱుంగులు పెట్టు
కొనుట కవకాశము గలిగియుండినట్లును బోధపడక మానదు.

నేర్పరి యగుచిత్రకారుఁడు తనబుద్ధివైశద్యముచే నేది
యే నొకచిత్రమును వినూత్నపద్ధతిని మనోహరముగఁ జిత్రించి
మెప్పొందఁగా, నట్టిసమర్థుఁడే యగు వేఱొకచిత్రకారుఁడు తన
ప్రజ్ఞావిశేషమున నట్టిదే యగు మఱియొకచిత్రమును రచియింప
సమకట్టి క్రొత్తక్రొత్త చిన్నెలను, వన్నెలను నచ్చటచ్చటఁ
జేర్చి దిద్ది తీర్చి, కృతకృత్యుఁ డగుటకుఁ జాలినంతయవకాశ
ముండును గదా!

చిన్న నాఁడు కృష్ణరాయలసభయందు రాధామాధవము
చంటి యుత్తమకావ్యమును రచియింపవలయు నని పింగలిసూ
రనార్యుని హృదయక్షేత్రమున నాటుకొనిన సంకల్పబీజమే,
కాలక్రమమున నంకురించి, రేకెత్తి, తరుణవృక్షమై, యభివృద్ధిం
గాంచుచున్న కవితాశక్తిదోహదముచే దృఢమహీజమై, తుదకు
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమునంటి మధురఫలమును లోక మాస్వా
దించునట్లు చేయఁగలిగినది!

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమునకు రాధామాధవమే యాద-
ర్శక మైనను, సూరనార్యుడు, కథాసంవిధానచాతుర్యమున-
నేమి, అభినవపాత్రసృష్టియం దేమి, జాతీయపదప్రయోగనై-
పుణ్యమునం దేమి, సమయోచితవచఃప్రాగల్భ్యమునం దేమి
రాధామాధవకవిని మించునట్టి మేలిమెఱుంగులను జూపఁగలి-
గెను. కాని, మృదుమధురపదప్రయోగసారశ్యమునందును,
విషయవర్ణనవై దగ్యమునందును, నిర్దర్శకధారాసమాపూఢియం-
దును, పాకఋజుత్వ శయ్యాసౌకుమార్యామలయందును మన-
రాధామాధవకవికి దీటు గాఁజాలఁ దయ్యెను.

శ్రీకృష్ణరాయేంద్రప్రదత్త మగు నెల్లనార్యుని రాధా-
మాధవ బిరుదగౌరవమువంటి గౌరవమును వాంఛించి దృఢసం-
కల్పుఁడైన సూరనార్యుఁ డీవిధముగ, ప్రభావతీప్రద్యుమ్న-
కావ్యరాజమును సృజించి, శుచిముఖికి బ్రహ్మణి యగువా-
ణిచేఁ బ్రసాదింపఁబడిన 'ఉపమాతిశయోక్తికామధేను' బిరుద-
మునకు భంగ్యంతరముగఁ దానే లక్ష్మీభూతుఁడై, చరితార్థుఁ-
డైనాఁడు. ఈవిషయమునుబట్టి, బాగుగఁ బఠిశీలింపఁగా, నింకను
నిగూఢమైన పరమార్థ మొక్కటి స్ఫురించి, యేతదుభయక-
వుల సౌహార్దసామరస్యములను దృఢపఱుచు చున్నది. ఎట్లన,

ఎల్లనార్యుడు, తనరాధామాధవమునందు, మధురవా-
ణీరూపమున (తాను) వాణి యై యున్నట్లును, సూరనార్యుడు,
తనప్రభావతీప్రద్యుమ్నమునందు శుచిముఖీరూపమున (తన్ను)

వాణీదేవి దిద్దితీర్చినహంసియై యున్నట్లును ధ్వనిప్రధానకావ్య కర్తలైన యీయిరువురుకవుల రచనలను బట్టియు ద్యోతక మగుచున్నదిగదా! మఱియు, ప్రభావతీప్రద్యమ్ముమునందు వాణీదేవి శుచిముఖికి నొసగిన 'ఉపమాతిశయోక్తికామధేను' బిరుదము, అద్వితీయబిరుదాభిరాముఁ డగు రాధామాధవక విచే, ననన్యసామాన్యఃప్రతిభానిధి యగు సూరనార్యు నుద్దేశించి చేయఁబడినయభినందనమే యై యున్నట్లు ధ్వనించుచు న్నది. అట్టిరాధామాధవునిచే మెప్పునొందుటయే సూరనార్యుని పరమోద్దేశమై యుండి, యట్టిసంకల్పము సిద్ధించుటచేతనే యా తఁడు (సూరనార్యుఁడు) ప్రకారాంతరమున నవ్విషయము నిట్లు ప్రదర్శించి యుండును. దీనివలన సమకాలికు లైన యీ కవిద్వయములో నొకరియం దొకరికి నీర్వ్యాసూయలు లే వని యు, నుభయులును బరస్పరగౌరవాభిమానములు గలవారై యుందు రనియు నిర్ధారణ మగుచున్నది.

ఈసందర్భమున నొక్కమాటను జెప్పకుండ నుండఁ జాలము.

“శ్రీకృష్ణరాయయుగ”మనిప్రసిద్ధిని గాంచిన యాప్రబంధ యుగమునందు కావ్యరచనా ప్రావీణ్యమున నున్నతోన్నతస్థానము నలంకరించిన కవిసింహు లీయెల్లనసూరనార్యులిరువురే!”

రాధామాధవులు

రాధామాధవుల ప్రేమవిలాసములనుగూర్చి వ్రాసిన కవులలోఁ జాలమంది, తమతమగ్రంథములయందు రాధను స్ప

ష్టముగానో, గూఢముగానో పరకీయ యైననాయకగాఁ బ్రదర్శించి యున్నారు. ఈపద్ధతిమీఁదనే రాధామాధవవిలాసము, రాధికాసాంత్వనము మొదలగుగ్రంథములు రచియింపఁబడినవి. వీధిభాగవతములలోఁ గూడ రాధ పరకీయయే ! విశేషించి రాధనుగూర్చిన సామెతలును, జనప్రవాదములును గూడ నిట్లే యున్నవి ! ఇది మిక్కిలి యన్యాయము !

విష్ణుకథాసంకలితము లైనపురాణాదులలో—భాగవతమునందుగాని, విష్ణుపురాణమునందు గాని, శ్రీకృష్ణప్రాధాన్యమును బ్రకటించుభాగము గలభారతమునందు గాని రాధానామము గానరాదు. కాని, బ్రహ్మవైవర్తపురాణమున రాధాదేవీపరమాత్మకృష్ణము వివిధవిశేషమహిమములతో వర్ణింపఁబడి యున్నది. అప్పురాణమునందు విష్ణుదేవునకు లక్ష్మీదేవివలెనే త్రిమూర్తులకును మూలకారణుఁడైన శ్రీకృష్ణదేవునకు నీరాధాదేవి నిత్యానపాయిని యైనదేవిగా నభివర్ణింపఁబడి యున్నది. మఱియు నందు, రాధయే మూలప్రకృతిగను, శ్రీకృష్ణుఁడే యాదిపురుషుఁడుగను గీర్తింపఁబడిరి. అట్టిరాధాకృష్ణులు కారణాంతరములచే వారి గోలోకమునుండి భూలోకమున నవతరించుటయు, వారిలో రాధ శాపవశమున జన్మించి రాయణపత్ని మాత్రముగ నుండవలసివచ్చుటయు నాపురాణగ్రంథముననే వక్కాణింపఁబడి యున్నది. రాధను పరకీయగా వర్ణించినకవులకు నీవిషయమే యాధారమై యుండవచ్చును. దీనింబట్టి కొం

దటుకవులు రాధాకృష్ణుల విలాసమును 'గోరంతలు కొండంతలు'గాఁ జేసివ్రాసి యున్నారు.

పరమభక్తాగ్రేసరుఁ డగుమనరాధామాధవకవి, బ్రహ్మవైవర్తపురాణములోనిరాధాతత్త్వమును సంపూర్ణముగ గ్రహించి యాదివ్యప్రకృతినే లక్ష్మీదేవిగా భావించి, యీరాధామాధవకావ్యమునందు రాధాదేవిని శ్రీమహాలక్ష్మీయపరావతారముగాఁ గల్పించి ప్రశంసించి యున్నాఁడు. కవి యిక్కల్పనయందు మాత్రమే కొంచెము స్వాతంత్ర్యమును వహించెను. కాని, విశేషించి బ్రహ్మవైవర్తపురాణతత్త్వమునే యనుసరించినాఁడు. మఱియు, రాధ పరకీయ యను నయథార్థకల్పితమగు నపస్మృతికిఁ దనహృదయమునందువోలె నిక్కావ్యమునందెచ్చటను జోటియ్యలేదు.

భగవంతునియెడ భక్తునికిఁ గల యెడతెగని ప్రేమము, స్వేదిణికి నుపపత్యయందు గలుగు నిరంతరదృఢతరానురాగము. వంటి దను ననుభవసాధ్యదృష్టాంతమును రూపకముగాఁ బ్రదర్శించుటకుఁగాను, బ్రహ్మవైవర్తపురాణకారుఁడు శాపమిషంబున మూలప్రకృతిస్వరూపిణి యైన రాధాదేవిని భూలోకమునకుఁ దెచ్చి, యామెకుఁ బరకీయాభూమికను గల్పించి, యాత్మభర్త యైన శ్రీకృష్ణునినే యుపభర్తగాఁ జేసి, యామెకు నాతనినియెడఁ గల నిరతిశయానురాగవ్యాజమునఁ బరమభక్తి నే (లోకమునకై) ప్రబోధించినాఁడు. ఇక్కడలోని బహిర్భావ

మును మాత్రమే కావ్యవస్తువుగాఁ బరిగ్రహించిన యితరక
పులు, రాధికను కేవలజాణిగనే ప్రదర్శించి, తమతమగ్రంథ
ముల సతివేలశృంగారరసవాహినులలోఁ దేల్చివైచినారు. భక్తి
ప్రబోధమునకై పురాణకర్తచేఁ గల్పింపఁబడిన యిక్కడ, యి
క్కవులచే వ్యత్యస్తముగాఁ బరిణమించినది. మనరాధామాధవ
కవి, యట్టిమార్గము ననుసరింపక లక్ష్మీనారాయణులనే రాధా
మాధవులను గాఁ జేసికొని యిమ్మనోహర కావ్యరాజమును
శృంగారరసానుప్రాణిత మైన భక్తిరససుధాసాగరముగాఁ జేసి
వైచినాఁడు. మఱియు, వల్లవనాయకుఁడైన సహస్రగోపునిత
నయ యగు రాధను దేవీమూర్తిగనే భావించి, యామెను
వర్ణించుపట్టునఁ (గవిసంప్రదాయానుసారము) బాదాదిగ శిరః
పర్యంతము నవయవవర్ణనము నొనర్చి యున్నాఁడు. ఇట్టిభక్తి
తాత్పర్యముచేతనే యీతనికిఁ గవితాతాదాత్మ్యము గలిగి,
రాధామాధవత్వము ప్రాప్తించినది !

ఇక్కావ్యమునం దంతటను బవిత్రమైన రాధామాధవ
తత్త్వమే ప్రతిపాదితమై యున్నది.

సీతారాములవలెనే విష్ణుభక్తులకు రాధాకృష్ణులు నభీ
ష్టదైవతములై యున్నారు. రాధాదేవి గాక, రుక్మిణ్యాద్యష్ట
మహిషులు శ్రీకృష్ణునకు ధర్మపత్నులై యున్నట్లు పురాణాదు
లయం దున్నను, భక్తు లెల్లరు రాధాకృష్ణనామమునకే ప్రియ
పడెదరు. మఱియు, వారు, తక్కిన యేదేవేరులనామములతో

డను శ్రీకృష్ణనామమును జేర్చి సంస్తుతించుచున్నట్లు (రుక్మిణీ
కృష్ణ, సత్యభామాకృష్ణ.... ఇత్యాదిగఁ) గానరాదు !

కవిమతము

రాధామాధవకవీంద్రుని కావ్యములను బరిశీలింప, నీతఁడు
విష్ణుభక్తాగ్రేసరుఁడుగాఁ గానవచ్చుచున్నాఁడు. కాని, మతా
భినివేశపరతంత్రులై, శివనామోచ్చారణమాత్రముననే భాగ
వతాపచారము సంఘటిల్లు నని భావించు వీరవైష్ణవులవలెను,
విష్ణునామాకర్త నమాత్రముననే స్వమతాచారభ్రష్టతాదోషము
సంభవించు నని తలంచు వీరశైవులవలెను నీతఁడు, మతనైష
మ్యమును బరిగణింపక, హరిహరాద్వైతతత్త్వమును విశ్వసిం
చిన సత్యతత్త్వజ్ఞునిగాఁ దోచుచున్నాఁడు. కావుననే, వైకుం
ఠనగరమునకు “పార్వతీవల్లభుండు, దై వదుండుభి జయజయధ్వ
నులు చెలఁగ, మైత్రిని” వచ్చినప్పుడు, “మాధవుండు, కాంచి,
వికసించి, యెదురేగి, కౌగిలించి, సంభావించి,”...విరూపా
క్షునికేలు కేలం గీలించి.... తోడ్కొని వచ్చి, తమ కిద్దఱ
కును భేదంబు లేదని తెలుపుచు, నతండును, దానును నొక్క
దివ్యమణిసింహాసనంబుననే యధివ్రసించె” నని చెప్పి, మనకవి,
హరిహరాధేవతత్త్వమును విష్ణుదేవునిచేతనే సిద్ధాంతపఱిపిం
చినాఁడు.

మఱియు నీతఁడు, ఈగ్రంథము 130 వ పుటలోని 55
వ పద్యము మొదలుకొని 69 వ పద్యమువఱకు నున్నపద్య

ములలోఁ, బారము ముట్టునట్లు, శివమహిమ నభివర్ణించి, (సహస్రగోపముఖింబున) శివసంస్తుతిని గావించినాఁడు. ఇంతియ కాక, కథానాయిక యగు రాధాదేవియవతారమునకు శివునినే కారణభూతుఁడై నవరప్రదాతగా నొనర్చి హరిహరాభిన్నత్వము నందు దనకుఁ గలవిశ్వాసమునకుఁ బ్రాధాన్యమునిచ్చినాఁడు.

ఇక్కావ్యమునందు గోచరించు “వల్లవీవల్లభా,” “అంబికాధనా” అను మకుటములు గల పద్యములనుబట్టి చూడఁగా, నిక్కవిచంద్రుఁడు చిన్ననాఁడు హరిహర స్తవరూపములగుశతకములను గూడ రచియించెనా యనుభావమును గలుగుచున్నది.

ఛందోవ్యాకరణవిశేషములు.

రాధామాధవకావ్యములోని ఛందోవిశేషములలో ‘రేఘద్యయ’ మైత్రివిశేషముతప్పఁ జర్చింపవలసినది వేఱొకటి గానరాదు.

రేఘద్యయమైత్రినిగూర్చి లాక్షణికులలోనే భిన్నాభిప్రాయములు గలవు. యతియందుగాని, ప్రాసమునందుగాని రేఘశకటరేఘములకు మైత్రిని సంఘటింపరా దని కొందఱు, వానిని ప్రాసమునఁ గూర్చరాదు గాని యతికిఁ గూర్పవచ్చు నని కొందఱు (లాక్షణికులు) నందురు. బాగుగఁ బరిశీలించినచో నీలాక్షణికుల కెవ్వరికిని శకటరేఘతత్త్వము పట్టువడినట్లు గానరాదు. శకటరేఘోచ్ఛారణము నన్నియభట్టారకునకుఁ పూర్వకాలమునందే శిథిలమైపోయినట్లు దెలుపుశాసనదృష్టాంతములు పెక్కు

లు గలవు. పురాతనశాసనములలోనే యొకదానియందు శకట
 రేఫముతోఁ గూడినపదము వేఱొకదానియందు రేఫయుక్తమై
 యగపడుచున్నది. వాని నెల్ల విమర్శించుట వ్యర్థము. ఉచ్చార
 ణభేద మున్నకాలమందు- అనఁగా నన్నియకుఁ గడుంగడుఁ
 బూర్వమైనకాలమునందు రేఫద్వయమునకుఁ గలయుక నింద్య
 మనునిబంధన ముండియుండును. కాలక్రమమున నాశకటరేఫ
 మునకు రేఫోచ్చారణము ప్రాప్తించి పురాతనోచ్చారణ మస్త
 మించినను, నారెంటికిని మైత్రీ కూడ దనునియమముమాత్రము
 (నేటికిని!) నిల్చియున్నది ! ఇట్లుండుటయే కాని రేఫద్వయము
 నకు మైత్రీనిగూర్పని లక్షణగ్రంథకారుఁడు గాని, కవి గాని
 కానరాఁడు. ఏదైన నిట్టికలయిక గలప్రయోగము నెవ్వరేని
 యేగ్రంథముననైనఁ జూపినచో నప్పదము ద్విరూపములలోని
 దని మనవారు సమాధానము సెప్పెదరు ! ఈద్వైరూప్యనిర్మా
 ణ మేటికో !

పై వివరణమువలన మనకవివైన “కటకుఁదనము మాని
 యురలిపడక” (48 పుట. 163 పద్యము.) ఇత్యాదిప్రయోగ
 ములు గ్రాహ్యము లగుచున్నవి.

ఇక వ్యాకరణవిశేషములలో విశేషముగ విమర్శింపఁ
 దగినవి యంతగా లేవు. ముఖ్యము లగువానిని రెండుమూఁడిటి
 నిమాత్రము సంగ్రహముగఁ జర్చించెదను.

(1) క్షార్వకేశికారసంధి,

“ఉ. నెయ్యపుబోటికత్తియల నేర్పునఁ గన్మోఱఁగొక్క...”

(97 పుట-141 ప.)

(కన్మోఱఁగి + ఒక్క = కన్మోఱఁగొక్క)

ఈసంధి నింద్య మని కొందఱయభిప్రాయము. ప్రాచీన కవులలో సామాన్యముగా నందఱు నీసంధిని గూర్చినవారే యనియు, నది సాధువు గావుననే పెక్కురుకవులు దానిని వాడినా రనియు, “క్వాఠేత్ నభవేత్సదా”యను సూత్రము (బాలసరస్వతికాలమున*) బయలుదేసినతరువాత నది నన్నియవిబంధన మని భయపడి లేఖకులును, ముద్రితగ్రంథపరిష్కర్తలును పూర్వపాఠములను దిద్దివేసినా రనియు మఱికొందఱందురు. దీనింగూర్చి పత్రికలలోఁ బూర్వ మనేకవాదప్రతివాదములు జరిగినవి !

ఈవాదములలో దేనినిగాని ఖండించుట మనయిప్పటి పని గాదు. పూర్వగ్రంథములయందు పరిష్కర్తలు విడిచిపెట్టినవియుఁ (క్వాఠేత్సంధి గలవి) బెక్కులు గలవు. ఒకటిరెండుదాహరణము లిచ్చట నిచ్చెదను:—

శా. ఆలో భీమునిపైఁ బురత్రితయసంహారంబు గావించు న
 స్థానాత్మకుండన నేఁగి మాధవుఁడు శుంభల్లీలతో బాహులం
 గీలించెం బనునాల్గుతూపు; లది వీక్షిం చునుం డాహరిం
 దూలించెన్ విశిఖంబులన్ సురలుసంతోషించిభూషింపఁగన్.”

* ఈసూత్ర మాంధ్రశబ్దచింతామణిలోనిది. ఈవ్యాకరణమును బాలసరస్వతియే నన్నియవేరితో రచియించి ప్రకటించినాఁడని విమర్శకుల యాశయము.

(చరిగొండ ధర్మనామాత్యుని చిత్రభారతము, అష్ట. ౨౪౪.)

క. “....,...., ఎఱిఁగెఱిఁగి యుండి యకటా

కొఱవిం దలఁ గోకికొనుటకుం దలపెట్టెన్.”

(మాదయగారిమల్లన రాజశేఖరచరిత్రము, ద్వితీ. ౨౩ ప.)

ఇట్టిప్రయోగములను జాలమంది ప్రౌఢకవు లాంధ్రకవి
త్వము పుట్టినదాదిగఁ గ్వాచిత్కముగనైనఁ బ్రయోగించియు
న్నట్లు కానంబడుచునే యున్నది. కావున మనకపేండ్లుని ప్రయో
గములును నట్టివే.

ఇత్యసంధి,

“తొల్కరని, (తొల్కరి + అని—94 పుట 133 ప.)

“వెండొర, (వెండి + ఒర—95 పుట. 136 ప.)

ఇత్యాదులు.)

అనేక హేతువులచే క్షార్వకేశకారసంధియే సురక్షిత
మగుచున్నపు డీయిత్వసంధినిగూర్చి విశేషముగఁ జర్చింప
నక్కఱ యుండదు. కాని, మహాకవుల యిట్టిప్రయోగములు
రెండుమూడుమాత్రము చూపెదను:—

“క. ఇతని....,....,....కనుదోయిలయన్.” (తిక్కనభార
భార. శల్య. ఆ 1. 273 స.) (కనుదోయి + ఒలయన్.)

ఇట్లే కవిబ్రహ్మవి-ఇట్టితఁడు, పోయ్యిడుదు-ఇత్యాదులు

గలవు.

“చిన్నిపైఁ డందెలు...” రాజశేఖరచ. ౧ ఆ. ౬౩ ప.
వెండుంగరము; తిత్తోల్చి. శ్రీనాథుఁడు; మోవిచ్చు=మోవి+
ఇచ్చు, మొ||- తెనాలిరామకృష్ణుఁడు... ఇత్యాదులు. (చూపఁ
బూనినచో నిట్టివి పరస్పహస్రములు !)

*

*

*

*

ఈగ్రంథరాజమున నపురూపములును, ననన్యసామా
న్యములును, మనోజ్ఞకల్పనావిలసితములును, సుకుమారపద
భావసమన్వితంబులును, సహృదయహృదయంగమములును
నగుపద్యములు రత్నాకరమునం దమూల్య మణిరాజములుం
బోలె విరాజిల్లుచున్నవి. దిక్ప్రదర్శనముగఁ గొన్నిటినిమాత్ర
మిచ్చట నుదాహరించుచున్నాను:—

ప్రథమాశ్వాసము

సీ. కపటదానవకోటి కాలంబుదరిద్రొక్కె

దుష్టమాగ్గులకు దుందుడుకు వృట్టె
సంయములకుఁ దపస్సంపద గొనసాఁగె

సాదులమది సంతసంబు వొడమె
సుప్రసాదశ్రీలఁ జూస్తటె దిక్కులు

జగతి నెల్లెడల నుత్సవము లొదవెఁ
బుష్పఫలాభిసంపూర్తి వృక్షము లేచె

సదమలసలిలలై నదులు దనరె

నఖిలలోకై కనాయకుం డాదిపురుషుఁ
 డచ్యుతుఁడు లోకసంరక్షణార్థంబు
 నవని నుదయింప సమ్ముఖుఁ డగుటఁ జేసి
 యరయ నాతఁడు సర్వాత్ముఁ డగును గాదె?" (93 ప.)
 (సూర్యోదయమునకు ముందు కనువెలుగువలెనే
 యందు భావిశ్రీకృష్ణావతారచరిత్ర మంతయు సూత్రప్రాయము
 గ నూచింపఁబడినది.)

సీ. రమణికి మోహంకురము సముద్భవ మయ్యె
 వెలఁదికి మమతలు వేల్గు వాతె
 రాజీవనయనకు రాగంబు కొనసాఁగె
 సీమంతినికిఁ గోర్కి చిగురులొత్తె
 లలనామణికి ముచ్చటలు చాలఁ బెనఁగొనె
 బడఁతికిఁ దమకంబు ప్రబుచ్చుకొనియె
 నలిసీలవేణికి నాశలు బరువయ్యె
 గురుకుచయుగళకుఁ గూర్చి ననిచె
 హృదయ మనుప్రమదావని నేచు కలికి
 జవ్వనం బరునామనిసమఁగమునను
 గుసుమసాయకవనపాలకుండు పెనుప
 లేమ కింక శౌరికరుణ ఫలించు ననఁగ. (128 ప.)
 (ఇందు రాధాదేవి ప్రేమాంకురము, వనస్పతిబీజాంకు
 రముం బోలె, ఫలప్రాప్తిపర్యంతరము, ఎట్లు క్రమాభివృద్ధి నం
 దినదో రమ్యతరముగఁ జిత్రింపఁబడినది.)

ద్వితీయాశ్వాసము

సీ. అబలవేనలిలోని యర్ధభాగము గాదె
 పరగఁ జూచినఁ గృష్ణపక్షతమము ?
 హరిమధ్యగతిలోని యష్టభాగము గాదె
 తక్కినయైరావతంపునడక ?
 సుదతిఫాలములోని పోడశాంశము గాదె
 హరువశాళిశశిఖండ మరసిచూడ ?
 'లోలాక్షిచూపులలోని వేయవపాలు
 గాదె శంకింపంగఁ గమలదళము ?
 కోకములు, పాటలాధరగురుకుచములు
 వియ్యములు గావె? వెడవిల్తుచింటినారి,
 కామినీమణినూఁగారుఁ గవలు గావె ?
 యెట్లు వర్ణింపవచ్చు నీయిందుముఖిని? (58 ప.

(ఇందు రాధాదేవిలోకోతరసౌందర్యము, పరమో
 త్కృష్టమును, దివ్యతమము నైనట్లు, అత్యద్భుతముగను, అతి
 ప్రౌఢముగను, అనుభవగమ్యముగను నభివర్ణిత మైనది.)

సీ. ఉడుగని వేడినిట్టూర్పులు, వడగాలిఁ
 గదిసి కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వ,
 నడరుకంపంబున నంగవల్లిక, మేఘ
 సమయతటిలతఁ జౌకళింపఁ,

జేకొన్న పాండిమఁ జెక్కుటద్దంబులు

శారదశశిలక్ష్మి జాఱద్రొక్కఁ

బుంఖానుపుంఖమై పొడమెడుగరుపాటు

మించి హేమంతర్తు మేలుకొలుప,

మలయుచెమ్మట నెమ్మొము మంచువడ్డ

తమ్మి నెలయింప, దృగ్రాగతరళదీప్తి

పల్లవంబులు మధువేళఁ బరిహసింపఁ

జూడరే! యింతి వెడచూపుచూపె నేడు! (196 ప.)

(ఇందు విరహప్రతప్త యైననాయిక సాత్త్వికావస్థలకు
ఋతుధర్మముల నాలోపించి, కవి, కల్పనాచమత్కారమును
మెఱయించినాడు.)

తృతీయాశ్వాసము

చ. బలువగునారిపై శరము, బాణముపై నరదంబు, తేరిపై
విలు, విశిఖాసనంబుపయి వీరభటాళియు నొప్పు చిత్రభం
గుల నిజజూటదేశమునఁ గ్రుమ్మరుకూటపురాసురేంద్రులన్
గెలిచినయోధవర్య! నినుఁ గీర్తన సేయుదు నంబికాధవా!
(62 ప.)

(ఈపద్యము విచిత్రకల్పనాసమంచితమై, యంబికాధ
వుఁ డగు త్రిపురాంతకుని యఘటనఘటనా సామర్థ్యమువలెనే
యప్రతిమానమై యున్నది.)

చ. కమలజముఖ్యసన్మునులు గాఢవివేకులు సైతమున్ మనః
 కమలతలాభిగమ్యములు గావని చెప్పుదు రేనియంఘ్రిప
 ద్భము? లటువంటినందసుకుమారునిపాదముఁద్రొక్కఁజూచెదన్
 బ్రమద! మదీయసాహసముభంగి యెఱింగి తె?చిత్ర మయ్యెడిన్!
 (121 ప.)

(ఈపద్యము దుర్లభానురాగముచే, ఆశానిరాశలనడుమ
 నల్లాడుచున్న హృదయము యథాతథముగఁ జిత్రింపఁబడినది.)

చతుర్థాశ్వాసము

సీ. నెలఁతవేనలిపిండు నీలిదట్టినచీర
 సుదతి లేనగవులు చొక్కుమందు
 ముదితక్రొన్నెలవంకనుదురు కన్నపుగత్తి
 మెలఁతకన్దోయి తుమ్మెదలక్రొవి
 *కలకంఠకంఠిక్కిల్లంటు తాళపుగొంకి
 పడఁతుకగోరు† బల్పంపుఁదునుక
 జలజాక్షిమణితముల్ శకునంపుఁబలుకులు
 మగువనితంబులు మఱుఁగుతావు

* “కలకంఠిజడయల్కకసరు” అని వ్రాతప్రతి. “కలకంఠి జడయల్లిక
 సుద” ‡ అని కవి వ్రాసియుండెనా యని తోచెడి. జడయల్లికతుద, తాళ
 పుగొంకివలెవే వంకరగా (వర్ణిసరీతి) నుండును. ‘క్కిల్లంటు’ కొంకివలె నుండ
 దేమో !

† ఇచ్చట ‘గోరు’ అనుపదము సాదృశ్యమునకుఁ బొందుపడదు.
 ‘ఆరు’ అని కవి వ్రాసియుండును. లేఖకప్రమాదమున “యారు” “గోరు”
 అయినదేమో !

చేసికొని పాంథహృత్కుడ్యసీమ లగలఁ
 ద్రవ్వి నిద్దంపుసన్నానధనము దిగిచేఁ
 గిక్కు మనకుండ నేరికిఁ జిక్కువడక
 సూనశరుఁ డను జగదేకచోర గురుఁడు. (89 ప. ప.)

(ఇందు లోకమోహనకరములగు కామినీమనోహరాంగ
 విలాసాదులు చోరపరికరములుగాఁ గల్పించి, కవి, తనకళ్ళానై
 పుణ్యమును వెల్లడించినాఁడు!)

సీ. తోరమై సారమై తొరఁగు చంద్రికలును
 జలజలనై రాలు చంద్రికలును
 వలిగాలితెరలపై వ్రాలు చంద్రికలును
 సడలి తుంపర చిందుచంద్రికలును
 వఱలి మీఁగడ గట్టి వడియుచంద్రికలును
 జాఱక తొట్టెడు చంద్రికలును
 నురువులు గ్రమ్ముచుఁ బొరలు చంద్రికలును
 జడికట్టి ప్రవహించు చంద్రికలును

దిశల వెల్లివిరిసి దివిముట్టి కడు ఏట
 ద్రోచి జగము ముంచి తొలఁకియాడె
 మాధురీధురీణమదనగోపాలలో
 చేనదయాసుధారసంబువోలె. (97 ప. ప.)

(ఈయాశ్వాసములో నీఘట్టమునఁ గల *చంద్రికా
వికాసవిలాసములును, చకోరవినోదవిహారాదులును నత్యంత
మనోహరములై, విచిత్రకల్పనావిలసితములై, యమృతరస
తరంగితములై యపురూపములై, యచ్చిన గుద్దినరీతిని మనో
నయనములకు గోచరించునట్లు కవి ప్రదర్శించియున్నాఁడు.
ఇవిషయము నీవిధముగాఁ బౌరము ముట్టున ట్లభివర్ణించిన
కవికావ్యము వేటొండు మృగ్యము.)

పంచమాశ్వాసము

సీ. పసిడిపావలమీఁద నొసపరి మువ్వంక
బాగున దివ్యరూపంబు దనర,
డాపలికర్ణకుండల మొకించుక వ్రాలి
యంసదేశంబున నత్తమిల్లఁ,
దిర్యక్కృతంబులై తీగవెన్నెలమించు
తఱుకుఁజూపులు కెలంకుల నటింప,
లాలితోదంచితభూలతాయుగళి నే
ర్పడినవళిత్రయీఫాల మలర
రాధికాభుజనిహితదోర్దండై స
మంచితాంగుళిహల్లవ న్యాసములను
రంధ్రముఖముల సప్తస్వరములు గూర్చి
మురళి వాయించె నాజగన్మోహనండు. (192 ప.)

* చతుర్థాశ్వాసము 95 వ పద్యము మొదలుకొని 102 వ పద్యముకడవఱకుఁ
జూడుడు!

(అమృతోపమానమైన యిమ్మనోహర పద్యరాజమున
నీరాధామాధవకావ్యసర్వస్వమును మూర్తీభవించి, మధుర
మోహనమురళీగానానందము భువనంబులనుంబోలెఁ బాఠక
లోకసర్వాంతః కరణములను తన్మయీభవనములుగఁ జేసివైచు
చున్నది !)

సీ. బ్రహ్మాదిసురముని ప్రకరంబులకుఁ బర

బ్రహ్మస్వరూప మన్ భావశుద్ధి

ఆరూఢయోగక్రియా శుద్ధిబుద్ధుల

కానందరసపూర మనెను తెలివి

సహచరగోపాలజనులకు నిజసుహృ

ద్వరుఁ డనువత్సలత్వంబుకలిమి

రాధికాప్రముఖసీరజలోచనలకును

బ్రాణవల్లభుఁ డనుప్రణయభంగి

గలుగఁజేయుచుఁ గారుణ్యకలితలీల

దృష్టి భక్తుల కమృతంపువృష్టి గురియ

నలరుశృంగారి నట్టిమోహనమురారిఁ

దగిలి వర్తించు ధన్యులతలఁపు తలఁపు. (268 ప.)

(పరమభాగవతోత్తముఁ డైన యిక్కవిచూడామణి,

తనకావ్యరచనోద్దేశసాఫల్యము నీపద్యరూపమునఁ బ్రదర్శించి,

భక్తితత్వపరమావధిని లోకమునకుఁ బ్రబోధించి, ధన్యుడై

నాఁడు.)

ఈదృశమనోహరపద్యరాజములే కాక,

“ఎడమపిరి; బొమ్మనెట్టుట; సంమలఁ దూఱుట; గోరుఁ
చుట్టుపై రోకటిపోటు; ఒక్కకన్ను కన్నుగాదు, ఒక్కకొడుకు
కొడుకు గాఁడు;”

ఇత్యాదిలోకోక్తులతోఁ గూడిన సమయోచితము లగు
చక్కనిపద్యరత్నమును నిర్కోశమున విరాజిల్లుచున్నవి.

మఱియు, భక్తి, శృంగారరసనిధానం ఒగు నేతత్కావ్య
ములోని యుపక్రమోపసంహారాదులు రాధామాధవలీలామః
యములై గ్రంథనామమును సార్థకపఱుచుచున్నవి.

మొత్తముమీఁదఁ గావ్యమంతయుఁ బ్రౌఢమై, ద్రాక్ష
పాకలలితమై హృదయంగమమై యొప్పారుచున్నది.

మొన్నమొన్నటివఱకు లోకమున కజ్ఞాతములై పడి
యున్న రాధామాధవకవికావ్యములలో నొక్కటి యగు నేతా
దృశరమణీయప్రబంధము కాలవశమున విలుపుమై పోకుండ
సముద్ధరించి, బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారిచేతను,
శ్రీప్రీతికాపుర సంస్థానాస్థాన విద్యత్కవీశ్వరులును, శతావధా
నులు నగు బ్రహ్మశ్రీ ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రిగారిచేతను
బరిష్కరింపించి, ముద్రింపించి యాంధ్రభాషాయోషామణికి
వినూత్నరత్నాలంకారముగాఁ బ్రకాశింపఁజేసి, కాలగర్భమువ
దాఁగియున్న యిక్కవచంద్రుని యశశ్చంద్రికలను శాశ్వతముగ
దిగంతములయందు వెలయించుటయే కాక, యిట్టికవిశేఖరుని
కవితాసామర్థ్యమును మెచ్చుకొని, తద్వర్ణనవిరుదమును బ్రసా

చించి మించిన శ్రీకృష్ణదేవమహారాయల రసజ్ఞ శేఖరత్వము
 గూడ నేతద్గ్రంథమూలముగ లోకమున విశదపడుట కవకాశ
 మును గలిగించిన దేశభాషాభిమానులును, కవితాప్రియులును,
 నుదారచరిత్రులును, సత్కార్యవిరతులును, విద్యావినయసౌఖీ
 ల్యాదిసుగుణగణవిరాజితులును, కపిలేశ్వరసంస్థానప్రభువులును
 చిరంజీవులును నగు మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా బలుసు బుచ్చి
 సర్వారాయనృపవరేణ్యుల యీపరమోపకారమునకై యీ
 ధ్రులెల్లరును శ్రీయుతు లగువారికిఁ గృతజ్ఞతాభినందనముల
 నందింపవలసియున్నది. సర్వేశ్వరుండగు పరమేశ్వరుని పరిపూ
 ర్ణానుగ్రహమున, శ్రీ ప్రభువువారింకను నిల్లే, దేశభాషాపోషక
 ము లగు సత్కృతులను వెలయింపజేయుచు, దిగంతాక్రాంత
 యశస్వంతులై, యితోధికాయురారోగ్యైశ్వర్య సంపన్నులై
 వర్ధిల్లుదురు గావుత మని జగదీశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

పితాపురము,
 3—1—1936.

}

ఇట్లు విబుధవిధేయుఁడు,
 నడకుదుటి వీరరాజు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరాధామాధవము.

ప్రథమాశ్వాసము.

→ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ←

శ్రీ లావణ్యరసాధిదేవతలు నాఁ ర జెన్నొందు రాధాదిగో
పాలస్త్రీలఁ బదాఱు వేల వివిధ ర ప్రాచుర్యులఁ గూడి బృం
దాలీలావనకేళి సల్పుతమణీరత త్త్వజ్ఞఁ గందర్పగో
పాలస్వామి మదీయచి త్తవికచార్జ్యస్థాయిఁ గావించెదన్.

చ. పసగల నీకుచద్యయము ర పాటిగఁజేయ మదీయకుంభముల్
1 మసలెడు నన్నమాడ్కి మదరమత్త2 మధువ్రతఝంకృతిస్తుతుల్
పొసఁగఁగ డాసి మత్తకరిరపోతము లభ్రనదీజలంబులం
బసిఁడిగలంతులం దిడఁ గృరపఁగొని మెచ్చుసిరిం దలంచెదన్. 2

ఉ. కై కొనిమేల్మిమై నగజఁగఁగిటఁ జేర్చినఁ దత్కుచద్యయి
కోకయుగంబునన్ దనర ర కుంకుమరాగము మేర నెల్లెడన్
సోఁకి నవోదయాన్మృదుచిరసౌపుర నొప్పెడికల్పకంబులా
గై కనుపట్టుశంకరుఁ డరనర్గళసంపద మాకు నీవుతన్. 3

1 ససలఁగ } అని మూలము.
2 సత్త }

3 గలంతులందు = గలంతులతో అందు=తో అనుటకు చూ. దశకుమా
రచరిత్ర, నన్నెచోడకుమారసంభవము. ౨ స్వాగతవృత్తము.

చ. పరిణయవేళయందు నిజభర్తృవిభూషణశేషపూతకృతి
 స్ఫురణఁ దలంకి కన్మొగిచిర చూడఁగ నోడి నమశ్శివాయయఁ
 చరనుడి వాత సిగ్గువడి ర యానతకోమలమందహాససుం
 దరవదనారవింద యగు ర తన్వి మహీధరకన్యఁ గొల్చెదన్. 4

చ. అమలశిరఃకిరీటనిచరయంబులు శృంగములట్లు మీఱగాఁ
 బ్రమదమనస్కుఁడై తెలివిభారతిఁ గాఁగిటిలోననించి య
 య్యమరనదీసమేతకనరకాద్రియుఁ బోలె వెలుంగుచుండు బ్ర
 హ్మ మహితకావ్యసంపదలురమాకొసఁగున్ గరుణాసమగ్రతన్. 5

సీ. చలనఖాంశువులఁ దంత్రులు జాజుచేసిన
 పసిఁడితీఁగెలలీలఁ ర బ్రజ్వలిల్లఁ
 గరవల్లికారత్నరకంకణరుణరుణ
 త్కారచాతురి తాళరగతులు చూప.
 నొసపరి తలయూత ర నొరసి పైఁ జిల్కు మా
 ిందుసుధాబిందు ర లిం పొనర్ప
 మృదునాదమూర్ఛనారమీలితదృష్టిత్వ
 మానందలహరి సొం ర పనువు దెల్పు

తే. చంద్రకాంత

... ..

... .. పొగడంగఁ గిన్నెర మీటి పాడు

వాణి దయచేయు నాకు, వారైవభవములు.

చ॥ అలికులఁ.... గండయుగంబు....

.....

.... గ మురదంబున నుండుగజాననుండు నా

తలఁపునఁ జింతితార్థఫలరదాయకుడై విహరించుఁగావుతన్.7

క. శ్రీరామాయణచారి

త్రారామవసంతు సంతతాగమపదవీ

పారాయణ సాత్త్వికగుణ

నారాయణఁ గొలుతు మనమున నావ్మీకిన్.

8

క. వేదాగమ బహుశాస్త్రక

శాదులు నిర్మించి లోక ర మంతయు విజ్ఞా

నోదయ పదముగఁ జేసిన

వేద చ్యాసుని మహాకరవిం దలఁతు మదిన్.

9

క. నుతియింతు వాగ్విశేష

స్థితి రాధామాధవంబు ర చెప్పినవిద్యా

చతురానను నీలాచల

పతిహితు జయదేవసుకవిరపంచప్రదరున్.

10

సీ. వాణీవధూపాణి. ర వీణాకలక్వాణ

కలితవచస్పూర్తి. ర గాళిదాసు

భారతీమంజుమంజీరయులంయుల

శబ్దవాఙ్మధురి ర సార్వభౌము

శారదాహస్తకంఠజాతకీరాంగనా

గంభీరవాక్పృథ్విః శ్రీ గవి మయూరు

భాషాబలా¹కటి శ్రీ పరిమిళత్కలకల

కాంచీనినాదోక్తి శ్రీ గరిము మాఘు

తే. నమృతధారాశవాచాలశ్రవిమలవాక్య
గతుల నన్నయభట్టః దీక్షకనకపింఛ
సన్నతింతు నశేషభాషావిశేష
కావ్యరచనాధురీణుల శ్రీ భవ్యమతుల.

11

క. నానావిధ²పటునటదీ

శానశిరస్సరిదభంగ శ్రీ సలిహోస్మిఘటా
నూనధ్వని మృదునుధురన

చోనిధి శివదాసుః గొలుతు శ్రీ సుకవిశశాంకున్.

12

శా. సూనాస్త్రప్రమదామదస్ఫురితవక్షోజాతకారిన్యమున్
బూనంజాలువచోవిలాసముల నేరృప్త చూపి కర్ణాటక
త్మానాథేంద్రుసభన్ గవిత్యవిజయోత్సాహంబుఁగైకొన్నమా
శ్రీనాథుం గవిసార్వభౌముఁ గొలుతున్ శ్రీ సేవాంజలుల్ గీల్చానన్.

ఉ. ప్రోడలసత్తవిత్వముల శ్రీ పొంతులకున్ మతిదూల నేదియు
గూడదటంచు దుర్మతులు శ్రీ గొంచలు భావరసార్థరీతులన్
జాడ లొనర్ప లేక తమశ్రాడలు గామినిఁ దప్పు లంచుఁ దా
రాడుచునుండ్రుమూఢు లవుశ్రీ నౌననిమెచ్చమహాప్రబంధముల్.

చ. సరవి నొనర్చునత్కవుల శ చక్కనికావ్యకలాపమర్థముల్
నిరుపమకోవిదుల్ దెలియనేర్తురు గాని యెఱుంగఁజాలరొం
డొరులు చకోరకప్రకర శ ముజ్జ్వలపూర్ణసుధాంశుచంద్రికో
త్కరముచవానునట్టులుగఁ శ దక్కిన పక్షికులంబెఱుంగునే.

చ. సరసులు! చి త్తగింపుఁడని శ చాటను మామకవాణి సన్మనో
హరయగునేని వారిహృదయంబులకింపొనరింపకున్నె? యె
వ్వరుపిలువంగవచ్చి యభివర్గములాత్మలఁజొక్కుదేనియల్
గురియుప్రసూనగుచ్చ¹భరశకుంచితమల్లి మతల్లికావనిన్.16

వ. ఇట్లభీష్టదేవతాపదపంకజసంక్తీర్తనం బొనర్చి పురాణకవివ్రజ
పాణులం గొనియాడి మఱియును నద్యతనసుకవికందర్పుల
నేర్పు లేర్పరించి తదశేషప్రసాదలబ్ధమృదఃమధురగంభీర
వాచావిశేషభావరసగర్భితవివిధపదబంధబంధురంబుగా నొ
క్కప్రబంధంబు రచియింపం గోరి వితర్కించుచున్నసమ
యంబున.

17

సీ. మంజీరనీలాలిశమాలికాసంశోభి

తాంఘ్రిపంకేజద్వారయంబుతోడఁ

శౌస్తుభమాణిక్యశగనమణిప్రభా

కలితవక్షోగ్రభారగంబుతోడ

శంఖఫలోపేతశసమధికదీర్ఘభు

జాకల్పభూరుహశశాఖతోడ

నాసికామృత్తికశనవసుధారసబిందు

భాసితాస్యేందుబింశబంబుతోడ

తే. రత్నకాంచన పీతాంబరరంబుతోడ

నంబురుహరాగమణికిరీటరంబుతోడ

నగవుఁ గరుణయుఁ గలలోచనములతోడ

గంటి నామది నొక నీలకంధరంబు.

18

క. ఆనందకరము ముక్తిని

ధానం బభిరామ మతులితము దళుకొత్తెన్

శ్రీ నీలకంధరం బిదె

మానసమునఁ జిత్ర మనుచు శ మఱియుం జూడన్.

19

సీ. సహచరగోపాలశసంఘంబు ముందట

మురళికాకలనాదశములఁ గరంగఁ

జరమదేశంబున శ సురధేనుబృందంబు

లానందగ్రసమున శ నఱ్ఱు లెత్తఁ

బార్హదేశముల గోరపస్త్రీలు కంకణ

రవముల మణిచామరములు వీవ

శంఖచక్రములు నైశ్శవశరాసనపుష్ప

శరములు నాల్గుహస్తముల వెలుంగఁ

గీ. గల్పకమునీడ రత్నాలగద్దెమీఁద
నంబుదచ్చాయ మువ్వన్నె శ యై ప్రసన్న
మదనగోపాలమూర్తి సశమగ్రకరుణ
నంత రాధయుఁ దానుఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.

20

వ. ఇట్లు డెందంబునకు వాక్కునకు నందరాని యమృతచిదా
నందరసస్వరూపనిష్కళంకజ్యోతిర్మండలం బగు పుండరీకా
క్షుండు చక్షుర్ద్రాహ్యం బగుప్రసన్నరూపంబునం బ్రత్య
క్షుంబై నాపైఁ గటాక్షకమలదళయంత్రంబులఁ గృపారస
సుధాపూరంబు వెదచల్లి సజలజలధరధ్వానగంభీరమధురా
లాపంబులఁ బ్రబోధించి సాధుశ్రోత్రపేయంబును స్వర్గాప
వర్గసౌఖ్యసంధానకరణోపాయంబును మదీయలీలారూపకేళీ
విహరణలక్షణ క్షమంబును సరసహృదయంగమంబును నగు
రాధామాధవం బస్మన్మనోహరం బగుశృంగారకావ్యం బది
మదంకి తంబుగాఁ జెప్పుము. సుఖసంపదాస్పదం బైనమధుర
శుదంబిచ్చెద నని వరం బొసంగి కవితాకల్పవల్లియను ద్వాద
శాక్షరకలితం బగుతనదివ్యమంత్రరాజం బుపదేశించిన సానం
దంబును సవిస్మయంబును సకంటకసర్వాంగంబును సబాష్ప
ధారలోచనంబును సభక్తిమానసంబును సకౌతుకంబును
ససంభ్రమంబును గా నాదివ్యభవ్యమూర్తికి నేటి కోళ్ళు
సమర్పించి ఫాలతలంబునఁ గేలుదోయిఁగీలించుకొని జయజ
యేతిపురస్సరంబుగా నిట్లని స్తుతియించితి.

21

మ. విలసన్నీలపయోదమండలగళశద్విద్యుల్లతాదేఖయన్
 బలె మాయాపటలంబు వెల్వడి భవశద్భక్తాత్మదేశంబులన్
 సులభస్ఫూర్తి నితాంతనిర్మలపరాశ్రవ్యోతిస్స్వరూపంబవై
 నలినాక్షా! పొడచూపుచుండుదువు కృష్ణా! వల్లవీవల్లభా.

మ. సిరవిజ్ఞానవిశేషనిశ్చలిత దృశ్యం దుష్టిః జూడంగ సా
 గరకల్లోలఘటాపరంపరలలోఁ ర గన్పట్టునర్కాకృతిన్
 బరమబ్రహ్మవిలోకనాత్ములకు శుభద్యవ్యతేజస్థితిన్
 శరణత్వంబును జూపుచుండుదువు కృష్ణా! వల్లవీవల్లభా. 23

శా. నీవే యజ్ఞములుం దదీయఫలముల్ నీవే కులాచారముల్
 నీవే మంత్రము నీవే తజ్జపములున్నీవే మనోవాంఛయన్
 నీవే మోక్షము నీవే చిద్విభవమున్నీవే వితర్కింప నా
 నానర్ణాశ్రమధర్మమార్గులకుఁ గృష్ణా! వల్లవీవల్లభా. 24

వ. అని సంస్తుతించిన భక్తులభుం డగునప్పరమపురుషుండును
 భక్తిఁ గైకొని మన్మథకమలచంద్రశాలికం గేలిసలుపువాఁ
 డయ్యెఁ దదాజ్ఞాప్రసాదంబున నేనును; 25

క. బోధించి యిష్టదైవము

రాధాసతిఁ గూడి సౌమ్యశరమ్యాకృతి హృ

త్సౌధమునఁ దోచి కృష్ణుడు

రాధామాధవము చెప్పుశరా యని పలికెన్.

తే. ఇష్టదైవంబు పొడకట్టి శ హృదయవీధిఁ
దనకుఁ గృతిఁ జెప్పు మని ప్రసాదంబు సేసె
నింతకంటెను సాభాగ్యశ్రేణి చెప్ప
దైవకృప గల్గెనేని వింతలె శుభములు.

27

వ. అని సంతోషించి.

28.

సీ. శ్రీవత్సలాంఛనశ్రీమృగాంబుజమున
శ్రీవత్సమునికులశ్రేణిరుండు
ప్రభవించె నామహాశభాగునంశాంబుధి
దివ్యరత్నంబులశ్రేణిఁగు మీఱఁ
బుట్టి గనేకులు శ పురుషార్థపరులైన
వారు వారలలోన శ వంశకర్త
వర్ణితసత్కీర్తివల్లభుఁ డొప్పారె
నతనికి శ్రీకృష్ణుఁ శ డవతరించె

ఆ. నతనియందుఁ గామనాన్యుండు జన్మించె
నతని కేను లచ్చశ్రమాంబ యందు
జననమైతి నెల్లశత్రువిచంద్రుండ
సరసహితచకోరశఖ్య ములర.

29

శా. రాధామాధవ మచ్యుతాంకితముగాఁ శ బ్రాథక్రియం జెప్పి త.
న్మాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గర్ణాటేశు మెప్పించి నా.
నాధాత్మప్రతిమానసత్కవులలోనన్ భూషణశ్రేణిలో
రాధామాధవనామ మండినజగత్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడన్. 30

ఆ. నన్నుఁ గన్నఫలము శ నాతల్లిదండ్రుల
వంశమునకు మిగుల శ వన్నె గలుగ
సకలపితృగణంబు శ శాశ్వతబ్రహ్మలో
కైకసుఖము లందునట్లుగాను.

31

క. ¹నాయకరత్నము లక్ష్మీ
నాయకు హరినిష్ఠదాత శ నాకృతికిఁ బతిం
జేయుదు భూముల కగుభూ

నాయకులను బరులఁ గైకొనక పట్టుబుద్ధి.

32

వ. ఇట్లు కృతనిశ్చయుడనై.

33

మ. మకుటోద్యన్న వరాజకందళముతో శ మందస్మితోదారర
మృకపోలస్థలదర్పణద్వయముతో శ మాణిక్యచీణాస్వర
ప్రకటోస్మిలితలోలపక్ష్యములతోఁ శ బ్రత్యక్షమై భారతీ !
సకృపా! తోడగుమమ్మ యియ్యెడల నశ్మత్తావ్యబంధాభికి.

వ. అని వాగ్దేవికిం బునఃప్రణామం బాచరించి.

35

క. శ్రీకాంతాజఘనమణి
వ్యాకీర్ణసువర్ణ మేఖలకర్ణణకే
శీకుశలకరాంబుజనకు

స్వీకృతరతిరాజరాజ్యశ్రీచిహ్నకృతికి.

36

క. ¹నాయకరత్నము లధి

నాయకు హరినిష్ఠదాత నాకృతికిఁ బతి

జేయ.....మలకగు

నాయక.....పరులగై.....మూలము.

క. అంకురితరతికళాహృ
 త్పంకజగోపీకపోలరపాన్తికేన్తి
 కుంకుమరేఖారచనా
 హంకారనిశాతకరదురహంకూరునకున్. 37

క. త్రిజగన్మోహనమూర్తికి
 వ్రజరాజకుమారికాప్రవర్ధితనవచి
 త్తజపారిజాతలతికా
 వ్రజమూలావాలహృదయరవనజాతునకున్. 38

క. ధ్యానారూఢమునీశ్వర
 మానసవైకుంఠకేళిరమందిరునకు వి
 ద్యానిష్కళంకతేజ
 శ్రీనిధి కాభీరసుందరీదయుతునకున్. 39

క. ముక్తివధూటీచూడా
 సక్తసురద్రుప్రసూనరసారభకలనా
 యుక్తాంఘ్రియుగళునకు స
 ద్భక్తమనోభీష్టదానరథౌదేయునకున్. 40

క. మందరధరునకుఁ గరుణా
 కందళితకటాక్షమాలిరకాజాలునకున్
 సందీప్తశంఖచక్రకా
 స్పందితభుజునకు భుజంగరపతిశయనునకున్. 41

- క. వాగ్వల్లీకందమునకు
దిగ్వరచూడాకిరీటరదేశమణిశ్రీ
రుగ్విమలచరణునకు స
మ్యగ్వంశీబ్రహ్మగానశమధురిమనిధికిన్. 42.
- క. రాధావృత్తోత్తుంగప
యోధరరంభోరుకాండరయుగసుఖనిద్రా
మాధుర్యనిధికి మన్మథ
బోధరహస్యాగమప్రబుద్ధాత్మునకున్. 43.
- క. రాధామాధవునకు ధా
రాధరనిభవిగ్రహునకు శ రాజద్గోప
స్త్రీధైర్యదళనశాలికి
గోధనలోలునకు మదనగోపాలునకున్. 44.
- వ. త్రైలోక్య విజయంబుగా నా యొనర్పం బూనిన రాధా
మాధవం బను శృంగారప్రబంధంబునకుం గథాక్రమం బెట్టి
దనిన. 45
- సీ. ఏరాజు జన్మించి శ యిందువంశాంభోధిఁ
గొస్తుభరత్నంబుశకరణి మెఱసె
నేరాజుతాత దేశవేండుండు సకలసు
రాసురాన్నితచరణారవిందుఁ

దేరాజుతాద్రితం శ్రీ డైలలోకములందు

విజయుఁ డై విలువిద్య శ్రీ వినుతి కెక్కె

నేరాజునకుఁ జుట్ట శ్రీ మహాపరసౌఖ్యప్ర

దాయకుఁ డైన నారాయణుడు

తే. నిలిపె నేరాజు కీర్తులు శ్రీ నిఖిలదిశల

నాపరీక్షిన్న రేంద్రుండు శ్రీ హస్తినగరిఁ

గొలుపు గూర్చుండె నొకనాఁడు శ్రీ గురుజనంబు

హరికథామృతరసవీచులందుఁ దేల్పు.

46

వ. అయ్యవసరంబున.

47

చ. అరుణజటాకలాపము లశహర్షతితేజము మీఱ మింట ని

ర్జరవరసిద్ధసాధ్యమునిశాచానకకోటులు మ్రొక్కు చుండ శ్రీ

హరియపరావతారము మహర్షి వరేణ్యుఁడు కర్మసింధుమం

దరధరమాత్మతత్త్వగుణాధాముఁడునచ్చె శుకుండుచయ్యనన్.

క. కమలాప్తదర్శనంబునఁ

గమలంబును బోలె మోముశగడుఁ జెలువారెన్

శమదమభూషితశుకసం

యమిచంద్రాలోకనమున శనవనీశునకున్.

49

ఉ. భూవరుఁ డమ్మహర్షికులశృంగపు సాత్యవతేయపుత్రు వి

ద్యానిమలాత్ము వైష్ణవకథామణికాంచనవేదిఁ గ్రూరపా

పానశికాననానలు మహాత్మునెదుర్కొని తోడి తెచ్చి పూ

జావిధులాచరించి వరుస న్మణిపీఠము వెట్టె భక్తితోన్. 50

క. మునిలోకమాళి యుచితా

సనమునఁ గూర్చుండి వినయశసన్నమకిరీ

టిని నభిమన్యుతనూజుని

ననఘునిఁ గూర్చుండ నప్పుడనుమతి సేసెన్.

51

వ. అమ్మహామునియానతి నా మానవపతియు నిజసింహాసనా
సీనుం డై యుండె నప్పు డాశుకయోగీంద్రునిచేత సభామం
డపంబు భానుమండలంబుచేత నభోమండలంబునుం బోలెఁ
బ్రసన్నం బై ప్రదీపాంకురంబుచేత నంతర్భవనంబునుం బో
లెఁ దమోవరణవిరహితం బై సందర్శనీయం బయ్యె నయ్య
వసరంబునఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు కరంబులు ముగిడ్చి పర
మభాగవతశ్రేష్ఠం డై నయమ్మునిగర్వింతుం జూచి యిట్లనియె.

మ. ఫలియించెన్ మునినాథ! పూర్వజననప్రారబ్ధపుణ్యావళుల్
వెలిఁగెన్ మామకవంశరత్న మఖిగోర్యపాలలోకంబులో
పల ధన్యాత్ముఁడ నైతి బోధకలికాప్రవృత్తి నర్థిలె మీ
రలవైకుం¹తునిఁబోలె వచ్చుటను దిశవ్యజ్ఞానచంద్రోదయా!

సీ. సమధికబ్రహ్మవిశ్వానసంపద నీకు

నటచేతిమాణిక్యమనఘచరిత!

కమనీయలోకై కరకై వల్యసిద్ధి స

త్కులవర్య ! నీకు ముంగొంగుఁ బసిఁడి

1. వైనికయును-
వ్యాసుండును- } మా

యుపనిషదర్థబోధోత్పత్తికళ నీకు
 ధన్యాత్మ ! ముజేతిరదర్పణంబు
 కాలత్రయజ్ఞానశకలనావిశేషంబు
 బయటికెత్తిన దివ్యైశ ప్రాజ్ఞ ! నీకు

తే. వ్యాసనారడపుండరీకాంబరీష
 ముఖ్యహరిభక్తవరులలో శ మొదటిపేరు
 నీదె నీవంటిసద్గుణనిధియుఁ గలఁడె
 శుద్ధసాత్త్వికగుణసాంద్ర శ శుకమునీంద్ర. 54

వ. అని కొనియాడి సుప్రసన్నునిం జేసి శ్రీకృష్ణప్రసంగంబు దిగిచి
 మహాత్మ ! యవధరింపు మని వెండియు నిట్లనియె. 55.

తే. సత్యభామయు భద్రయు శ జాంబవతియు
 రుక్మిణియు నాదియగువరాశ్రోహవతుల
 లలితయావనలీలావిశలాసవతుల
 బెరయుఁ బదియాఱువేల గోశపికల ¹నతఁడు. 56

క. వీరలకంటెను మిక్కిలి
 యారాధాదేవియందు శ నబ్జాక్షునకున్
 గూరిమి నిలిచినచందం
 బేరీతియొ రాధహృదయశ్రమెట్లో హరిపై. 57

వ. తజ్జననప్రకారంబుచు నాజగదేకసుందరిని ముకుందుండు నరిం
చినతెఱంగును దదన్యోన్యాయనర క్తిలక్షణంబును మొదలైన
తత్తద్విశేషంబు తెఱిగింపవే యని పలికినఁ గర్ణభూషణా
బులును గైవల్యప్రాప్తికారణంబులును నగునప్పుడుకులకు
నులంబున సంతసిలి మునివల్లభుండు మదనగోపాలవల్లభు
దివ్యలీలలం దలంచి పులకించి పులకించి హర్షాశ్రుజలలచు
బులు తెప్పలతుదల నప్పళించుచు నొక్కింతతడవు పరమా
నందలహరి నోలలాడి శిరఃకంపంబు సేయుచు నతనింజూచి
యిట్లనియె.

58

క. 1జ్ఞానశమితాఘముని సం
తానసుగోచరము విష్ణుతత్త్వకథాసం
ధానాకృతిత్వపుణ్యని
ధానము నీతెలివి మిగుల శధన్యతకెక్కెన్.

59

వ. అపూర్వకథాసంయోగవిభవంబుఁ గలిగెఁ దత్క్రమంబు
సవిస్తరంబు గాఁ జెప్పెద సావధానమతివై యాకర్ణింపుము.

క. 1జ్ఞాన నమిత ఘనపచసం
తాననగోచరము విష్ణుతత్త్వకథాసం
గానాకృతి పుణ్యని
ధానము నీతెలివి మిగుల శధన్యత కెక్కెన్-మూ.

2. భాగ--మూ.

మ. సిరికిం దండ్రు మురారిమామ జలదశ్రేణీప్రపాభూమి భూ
ధరసంఘంబులప్రాపు కల్పతరుజూతస్థాన మార్యావధూ
వరు వంటి ల్లమృతంబుకందువ సరిదావ్దాంఛాఫలావాస మం
బరలక్ష్మీమణిదర్పణంబు కలశీరపాథోధి యొప్పుం గడున్.

ఉ. ఆకలశాంబురాశి గగనాంగణచుంబితతుంగభంగమా
లాకణపక్తి దూలి మరశలంబడు టెంతముఁజూడనొప్పు ల
క్ష్మీకమలాయతాక్షులకురమింటి సమర్పణ సేయుదేవభా
మాకరపద్మకల్పకుసురమప్రకరం బన రాత్రివేళలన్. 62

క. నెలపొడుపున జలనిధితరఁ
గలపెంపున నాగకన్యశకలకును వేల్పుం
బాలతులకు గగనవీధిం
గలుగుం దమతమవిశేషశకధ తెఱిఁగింపన్. 63

చ. వెండియు వెచ్చునకుం బాన్పై యున్నపన్నగేంద్రుని సము
న్నమద్విపులఫణామండలంబులు బోలె మరుత్ప్రయుక్తంబు
లై తెరలెత్తి వియత్తంబున నత్తమిల్లు నుల్లోలకల్లోల
పరంపరాసందోహంబులక్రంకును, విలంబమానకాదంబినీ
జాలంబు ఘుళఘుళాయమానంబుగాఁ గ్రోలుపయఃపూరం
బున దొరలక మరలి తెరలి జల్లనం జెల్లాచెదరై క్రేళ్లుటికి
పాటుజలచరబృందంబులసందడియును, నట్టనడుమ నిట్ట ద్రో
చిన తేటనీటిలో నంతర్మగ్నవిద్రుమద్రుమలతావితానంబు

లుం బోలెఁ గానవచ్చునంబర కేసంచరద్విమానదివ్యమాని
 నీజనకూటంబులవ్యాపకత్వంబు నంతర్ద్విపలీలావిహారసుఖ
 పరాయణు లగు లక్ష్మీనారాయణులం బూజింప సమకట్టి
 కట్టాయితం బై సురతరుకుసుమకోరకనికరంబులు కేలు
 దోయిం గీలించి వచ్చుక్రీడాప్సర స్త్రీస్త్రికదంబంబునుఁ బోలెఁ
 గిసలయపుటంబులలోన ముక్తాఫలంబులు నించి ¹మరు
 త్తరలితంబు లై పొల్చు లేమెఱుంగుఁబగడంపుఁదీఁగెల
 బాగును వియద్గంగాతరంగిణీసలిలపానకేసమయంబునదాన
 ధారాళం బగునిద్రదంతావళంబు దిగిచి వైవఁ జెదరిపడు
 చికచపుండరీకషండంబులుం బోలె నాడకాడకుఁ గరాళబడు
 బానలశిఖాముఖంబుల నుడుకెత్తి పయఃపూరంబులు నొం
 గిన క్రొన్నురువుందండంబులు వాతూలసముద్ధూతంబు లై
 యుడువీధికిం దూలిపడునొడికంబును బహుముఖంబుల నా
 నావాహినీనివహంబులు బహులతరళలహరికావర్తడిండిర
 ఖండమండితప్రవాహంబులతో మహారయంబున నొక్కు
 మ్మడిఁ బ్రతిఘటితరంగ త్తరంగసంఘంబులు దిరుగుడువడఁ
 బాయంగొని ప్రవేశించు మహాసంభ్రమవిజృంభణంబునుం
 గలిగి మర్వారగర్వారంభభీకరదర్శికర కరి మకర ²డుం
 దుభ ధులీ కుళీర మత్స్య కచ్ఛప ముఖానేకవాశ్చారఘోర
 పరిభ్రమణ ధావన సముల్లంఘన సంకులాభీలకోలాహల

ద్విగుణితవిజృంభమాణగంభీరఘుమఘుమధ్వాన బధిరీకృతది
గంతరాశదంతానశకణ్ణగోళం బై యొప్పు నప్పయోనిధాన
మధ్యంబునను.

64

శా. ఖ్యాతం బై పదివేలయోజనములన్ రగన్నట్టి బ్రహ్మమర
వ్రాతారాధిత మై శుభాభ్యుదయ మై రరాజత్కళావంతమై
జ్యోతిర్గీల సహస్రకోటిశశివిరస్సూర్తిం బ్రకాశించుచున్
శ్వేతద్వీపము చెప్ప నొప్పెసఁగు లరక్షీకేశవావాస మై.

సీ. సప్తపాతాళవిరమ్కంభంబు మోచిన,
పాథోనిధానంబు ర పరిఖ గాఁగఁ
గనకమాణిక్య సంరఘటితంబు లై మీఱు,
కోటలు నేడునుఁ ర గొమరు మిగుల
సమధికమణికుంభరసాధగోపురరాజి,
యుడుమండలంబు సరముల్లిఖంప
మరకత స్తంభసంరభారంబు లై పది
యాలువాకిళ్ళు సొంరపారుచుండఁ

తే. జంద్రకాంతశిలాచంద్రశాలికలును
మహితమణికుట్టిమస్థలీ ర మండపములుఁ
గలిగి యైలోక్యమోహనాకార మై య
కుంతలీలల నొప్పు వైరకుంతపురము.

66

క. అమృతాంబురాశి వీచీ

విమలపయోబిందువితతిరవెలయ నిలుచు నం

దముగా నప్పరికోటన్

గమనీయాబద్ధమా క్తిరకప్రకరముగన్.

67

క. చక్రిమొగసాల నంబర

చక్రంబునఁ బ్రజ్వలించు ర సచ్యజ్యోతి

శ్చక్రప్రకటీకృతది

కృక్రం బై యొప్పుచుండు ర జక్రం బెప్పుడున్.

68

చ. అవిరళదివ్యతేజముగ ర నాడఁగ నేటికి నప్పురంబు పై

రవిశశిమండలంబులు నిరంతరము జనుచుండుఁ దత్ప్రభా

¹ప్రవిహతదీప్తి మాఁగునడి ర వావిరి నద్దపుబిళ్ళలట్లయై

దివమున, తేపు మాపు నరదేవశిఖానుణి చూడఁజిత్రమై.

సీ. బలభేదిపురములోరపల నొక్కటియ యిందుఁ

గలవు లక్షలసంఖ్య ర కామగవులు

విబుధలోకాధీశురేంద్రు నైదే యిందుఁ

గల వనేకంబులు ర కల్పతరులు

పురుహూతపట్టణార్జున నొక్కటియ యిందుఁ

గల వెన్నియైనను దలఁపుతాలు

హరిప్రోల నొకకుండిరయమృత మితియ యిందుఁ

గలవు సుధాకుండిరకాశతంబు

తే. తెన్నఁ ద్రిదివంబులో నొక శ టింతె కాని
కలవు వెలియేనుఁగలు వేలశకొలఁది నిందు
వజ్ర యొక్కఁడె కాని యాశవజ్రకంటఁ
గలరు విభవాధ్యు లైన కింశకులు నిందు.

70

తే. మోక్షలక్ష్మీమనోహరశమూర్తు లచటి
వార లెల్లను విను పాండ్రవకులచంద్ర !
కనకకలధౌతమణిమయాంశగంబు లచటి
కీటపక్షిసన్సృప శ క్రిమికులములు.

71

తే. లక్షకొటలు బ్రహ్మకశల్పములు చనినఁ
దలఁక రచ్చోటిసద్భక్తశదాసజనులు
సరవి వేవేలు దివ్యవర్షములు చన్న
గడియ తడవును జెల్ల దశక్కుడిజనులకు.

72

క. కోరుదురు హృదయముల జం
భాఁముఖామరులు వేడ్క శ నచ్చ సుఖసం
చారక్రిమికులమునఁ బెం
పారఁగ జన్మిఁపవఁయశని నిరతఁబున్.

73

సీ. ప్రతిభ యెఱుంగని శ బాలకులును బోలె
వర్తించు బ్రహ్మర్షి శ వరగణంబు
మెఱుఁగుడుఁ¹బ్రువు వోలె శ మిన్కుమిన్కు మటంచుఁ
గీడ్పడి తిరుగాడుఁ శ గృష్ణవర్త

పేదవాఁడును బోలెఁ ర బెంపేమియును లేక
 చరియించు సురలోకశ్రవక్రవర్తి
 కాంతి లేక దివేమరకరమాలికలు వోలె
 విహరింతు రప్పరోరవితతు లెపుడు

తే. నమ్యతునిఁ గొల్వ గాఁ బోయిరయచటితత్త్వ
 మతులలో నుజ్జ్వలప్రభాశ్వితులొన
 శాశ్వతైశ్వర్యనిధులలో సమదరూప
 వతులలోఁ దమతేజముల్ ర కుతిలపడిన.

74

క. హరిదాసులకుచు దక్కం
 బరువడి గోచరము గామశ్రబ్దశ్మగులక
 ప్పరనరముతేజ మననే
 వరుస న్వర్ణింపవచ్చు ర వసుధాధీశా.

75

శా. లీలాకిన్నరు లప్పచిన్ నికట మరల్లీకుంజమధ్యంబులన్
 గేఢ్మైలదరీగృహంగణములన్ ర గృష్ణప్రబంధావళుల్
 వేళాజాతు లెరింగి వెన్నెలఁ దగన్ రవీణాశ్రు¹తుల్ సాగఁగా
 నాలాపంబులుచేసిపాడహరితల్పాహ్లాదమూఁచున్ దలల్.

సీ. తటరుహసంతానతరువులరసధురీ
 పూర్ణ సరోవరాంబువులఁ చోఁగి
 మధురసాలోలాళిరమాలికాభవ్యవా
 సంతీలతానికుంజములఁ దూలి

జలరాశివీచికాంఠ చలచలన్నాగవ

ధూదంతప జ్ఞాసంఠాధులను జాటి

కమనీయకర్పూరకదళికాకాంతార

వీధీతలంబులశ్రవిశ్రమించి

తే. మెల్లమెల్లన పసిఁడికీరల్మేడ లెక్కి

వలపు చిలుకుచు రతికేళినలసి యున్న

దంపతులకుఁ బునస్సురతప్రసక్తి

గలుగఁ బొలుపారుఁ జల్లనిరగాడ్పు లందు.

77

వ. ఇవ్విధంబున నొప్పునవ్వికుఁతపుటభేదనంబున కధినాయకుం
డగునాదినా గాయణదేవుండు సముద్దండమణిదండచుండిత
బాహుదండచండప్రచండప్రముఖప్రతీహారనాయక సహస్ర
దుర్వారనయనవిష్యాసనినుద్ధమహేంద్రముఖ్యదిక్పాలక గ
రుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరకిన్నరకొప్పురుషలోక సంకులద్వార
దేశంబును, గర్పూరహరిచందనాగురుగుగ్గులుమహిషాక్షిశక
లక్ష్మీదప్పాశ్రీప్రకల్పితధూపవాసనావాసితౌభ్యంతరాళంబును,
మరకతమహేంద్రనీలముక్తాఫలకురువింద వజ్రవైడూర్యపు
ష్యరాగాద్యశేషమాణిక్య పుంజమంజరీపుంజకలితలలితపేరి
జాతప్రసవవందనమాలికా గంధ విహారమాణపుష్పంధయవి
తానవిచిత్రవితానరమ్యంబును, వివిధరూపపాంచాలికాశ్రేణీ
జలయంత్రధారా మార్గవలభీస్తాభవిటకకపోతవాతాయన

పరంపరానూనవస్తువిస్తారమనోహరకనకమాణిక్యకేళీసాధన
 మావృతంబును, గల్పపాదపలుతాకుంజక్రోడవిరచితపుష్పశ
 య్యాసూచితమీనకేతనక్రీడాగారవిభ్రమలీలారామవాటికా
 ప్రాంతంబును, గనకచిత్రితమతస్యకచ్ఛపక్రోడాదివైష్ణవదివ్య
 లీలావతారరూపవిభ్రాజితనిర్మలస్ఫటికకుడ్యభాగంబును, నా
 రాయణమంత్రకళార్థతత్త్వచింతారహస్యవ్యాఖ్యానచతురవ
 జ్రపంజగస్థశుకశారికానికరప్రబోధితమునిసహస్రగోష్ఠీమహి
 తముక్తిమండపశతంబును, మదాలసవిలాసినికరకమలలీలా
 ముహుర్ముహురాందోళనసమావేల్లద్రుచిరధవళచామరచా
 మీకరమణివలయఘులఘులాత్తారమనోహరంబును, నగణ్య
 పుణ్యాకరంబును, నగుదివ్యభవనంబున సనకసనందనసనత్కు
 మారవామదేవాదిపరమయోగీంద్రబృందంబును, బ్రహ్మాద
 నారదపరాశరపుండరీకవ్యాసాంబరీషశుకశౌనకప్రముఖనిఖి
 లపరమభాగవతవర్గంబును, విష్వక్సేనవైనతేయాదులును,
 బుణ్యశీలసుశీలాదికింకరనికరంబులును, విధాత్రాదిదేవతలు
 నుచితప్రకారంబునఁ గొలువలీలావిలాసంబున నొకనాఁడు.

సీ. బొడ్డుఁదామరలోనఁ బొదలుచు నలిఁ బోలె

నలువ శ్రుతిధ్వనురల్లులుకు చుండఁ

బెన్నురంబున మించురపెద్దమానికమునఁ

బెనఁగొన్న ముత్యాలరపేరు మెఱయ

నయన¹ సరత్కృపారమయపీచు లన వజ్ర.

కుండలమృతులు చెరక్కుల నటింప

శారంగదాశంఖరచక్రాయుధంబులు

మూర్తిమంతంబు లై ర మ్రోల వెలుంగ

తే. నడుగుఁ దమ్ములు భూదేవితొడల నిలిపి

లక్ష్మీకుచముల మకరకరలాపలతలు

దగ లిఖించుచు వేయువీరధముల నొప్పు

పాపపాన్పున సుఖలీలఁబవ్వలించి.

79

సీ. ఒకమాటు సకలలోకోపద్రవక్రియా

కరదైత్యవధకాలరగతులు దలఁచు

నొకమాటు సాధుజీవకదంబపరిరక్ష

ణోపాయనిపుణతరలుగ్గడించు

నొకమాటు మహాసీయరయోగీంద్రతత్త్వని

శ్చయతపశ్చక్తికిరసంతసించు

నొకమాటు చిత్పద్మ ర మకరందరసపరం

పరలఁ జేతోమధు ర పాయఁ దనుపు

తే. నాత్మమాయాప్రకల్పితరమగుప్రపంచ

మంతయును నొక్కమాటు సరమాకలించుఁ

ద్రిగుణమయుఁడు ప్రకీర్తితరదివ్యతేజుఁ

డతులితానందకందళితాత్ముఁ డగుచు.

80

క. నారదప్రణానాద సు

ధారసమున సంతసిలుచుఁ ర ద్రైలోక్యకళా
పారాయణుఁ డగునాశ్రీ

నారాయణుఁ డున్న వేళననిచిన కూర్మిన్.

81

సీ. జడలలోఁ జదలేటిరచల్లగాడుపు లాని

యెలమి భూషణఫణులెడఁ గొనంగ

నవచకోరములకు ర నవతంసమండన

విధురేఖ వెన్నెలరవిందు వెట్ట

సాఁబాలు మేఁ గొన్న సతిమాపు మాటికిఁ

బెనఁచి ధైర్యస్థితుల్ బెల్లగింపఁ

బులితోలు జిలుఁగుదురవ్వలువ సోకునఁ బాణి

జలజసారంగంబుఁ ర జలదరింపఁ

తే. గంఠకాళిమమును దేహారకాంతి దిశల

నీలమాక్తికమాలికారలీల నిగుడ

నంది తాండవగతులు మీరన్నంది హృదయ

పద్మ మలరింపఁ బ్రమథులురబలసి కొలువ.

82

తే. వచ్చె శంభుండు పార్వతీరవల్లభుండు

దైవదుంకుభి జయజయరధ్వనులు చెలఁగ

మైత్రి నచ్చోటి కప్పుడారమాధవుండు

కాంచి వికసించి యెదు రేగిరకాఁగిలించె.

83

వ. ఇట్లు సంభావించి యంభోరుహాక్షుండు విరూపాక్షుకేలు కే
లం గీలించి నర్మగర్భాలాపంబులం ద్రేస్తర లాడుచుఁ దో
డ్కొని వచ్చి తమ కిద్దఱకు భేదంబు లే దనితెలుపుచు
నతండునుం దాను నొక్కదివ్యమణిసింహాసంబున నధివసిం
చె నాసమయంబున జగన్నాటకనూత్రధారులును లీలావి
భూతిమూర్తులును జిత్రమాయాసంచారులును నిరంతరధ్యే
యస్వరూపులును బరమపురుషులు నగునాహరిహరులం
జూచి విష్వక్సేననారదాదులు పరమానందంబునుం బొంది
బద్ధాంజలు లై యుండి రంత నయ్యుమావల్లభుండు రమా
వల్లభున కి ట్లనియె.

84

క. త్రిభువనపాలనకేళీ

విభవంబున హృదయ మలరవిహరింపునువే

యభయప్రదానమహిమన్

సభయులరక్షింతువే ప్రసన్నతఁ గృష్ణా !

85

క. ప్రాప్తై మాయాలీలా

రూపంబులు దాల్చి సురవిరోధుల యేపుల్

మాపి జగంబులఁ గాచుట

లోపద్మదళాక్ష ! నీకురనుత్సవకలనల్.

86

క. జగములు వెలి నిడి యొకమటు

జగములు లో నించి సర్వజగదీశుఁడవై

జగములు నిలుపుట కాచుట

తెగఁ జూచుట నీకుఁ గ్రీడఁదితిజధ్వంసీ.

87

వ. అని పలికి సమక్షంబున నున్నలక్ష్మీం జూపి నీవు లోకాభి
రామం బగుశ్రీరామావతారంబు నూనిననాఁ డీరాకేందు
వదన నాకు రామచంద్రునిం జూడవలయుఁ జక్కనివాఁ
డట, యిటకుఁ దెమ్మని నన్నుం బ్రార్థించిన నొక్కబ్రా
హ్మణవేషంబున శంభుభట్టారకనామధేయుండ నై నిన్నుం
గొనివచ్చినం జూచి మోహించి పట్టుకొనిన నేకపత్నీవ్రత
విఘ్నభయంబున సమయంబు గామిఁ దలంచి యెట్లకేలకుఁ
బట్టువడక వచ్చుటం జేసి యంతకాలంబు నిష్ఫలద్యోగం
బున లతాంతశరశరాసారమధిత యయ్య గంభీరనాయక
గావున నొక్కభంగిఁ దాలిమిఁ గీలించి యుండి నేడు నీవు
దుష్టజననిగ్రహంబును శిష్టజనానుగ్రహంబు నొనర్పఁ గోటిః
కందర్పలీలాపాపవిభ్రమంబునఁ గృష్ణావతారంబున విహ
రింప నుద్యోగించుట యెఱింగి యీప్రీడావతి నీతోడం
గూడి కామోపభోగంబు లనుభవించుటకు భూతలంబున
నవతరింపం గోరి నీకుం జెప్ప సిగ్గు వడి నన్నుం దలంచిన
నే తదర్థంబు వచ్చితిం గావున సంగీకరింపుము వింతచెలుపు
కాంతలకుం బ్రయంబు కాదె యని పల్కి హరి నొడంబఱ
చి వీడ్కొని పయోధికన్యకకుం గార్యంబు సఫలం బయ్యె
నని యల్లనఁ జెప్పి శివుండు తారాదికిం జనియె నప్పుడు.

క. దరహాసకుచులు నిగుడఁగ

సిరిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి ప్రేమశచిలుకుచు శృంగ

రరసాంభోనిధి కృష్ణుఁడు

సరసమధురఫణితిఁ బలికెఁ శ జాతురి మెఱయన్.

89

శ. చంద్రికఁ బాయఁగఁ గలఁడే

చంద్రుం డెందైన సట్లశసంపూర్ణకళా

సాంద్రానురాగహృదయపు

చంద్రముఖీ! నిన్నుఁ బొసి శ చనుదునె నేనున్.

90

శ. నీకోరికయును శంభుని

రాకయు నెఱుఁగుచును మున్నెరజనికరకళా

లోకన! జనియింపుము భూ

లోకంబున వల్లవీవీలోలేక్షణవై.

91

చ. మదనగోపాలవేషంబున ననేకవిధంబు లగుక్రీడలఁ బ్రవర్తిం

పవలయు నని తనయుద్యోగం బెఱింగించి సంతసింహం జేసి

యింద్రాదిదేవతలం బిలిచి మీరు మీయింతులును మత్సే

వార్థంబు వల్లపీవల్లవరూపంబులం బ్రభవింపుఁడు. శేషుండు

బలభద్రనామంబున మదగ్రజుం డై యుదయించు నని యా

జ్ఞాప్రసాదం బొసంగి యంతర్ధానంబు సేసెఁ దత్పుణ్యాసమ

యప్రోరంభంబున.

92

స్తీ. కపటదానవకోటి శ కాలంబు దరి ద్రొక్కె
 దుష్టమార్గులకు దుంఠదుడుకు వృట్టె
 సంయములకుఁ దపశస్సంపద గొనసాగె
 సాధులమది సంతసంబు వొడమె
 సుప్రసాదశ్రీలఁ శ జూపట్టె నిక్కులు
 జగతి నెల్లెడల నుత్సవము లొదవె
 పుష్పఫలాభిసం శ పూర్తి వృక్షము లేచె
 సదమలసలిలలై శ నదులు దనరె

తే. నఖిలలోకై కనాయకుఁ శ డాదిపురుషుఁ
 డచ్యుతుఁడు లోకసంక్షేపానాథులీల
 నవని నుదయింప సమ్మఖుడగుటఁ జేసి
 యరయ నాతఁడు సర్వాత్ముఁ శ డౌను గాదె.

93

తే. శ్రీమహాలక్ష్మీయును దాను శ శేషఫణియు
 విబుధులును గోరుచుండి రుత్సవతలమున
 మదనగోపాలమూర్తి నా శ మాధవుండు
 లీల నవతారమును బొందురవేళ మిని.

94

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

95

క. ఆనెలవున నట్లంత

రానంబును బొంది హరి మురదంబున లోకం
 బానందకందముగ ధర

ణీనాయక! దేవకీవరనిత కుదయించెన్.

96

తే. హరికి నగ్రజః డై శేషుఁడటకు మున్న
రాముఁ డనుపేర లోకాభి శ రామమూర్తి
సంభవం బొందె రోహిణీ శ సాధ్వియంకు
నుల్లమునఁ జాల వసుదేవుఁ శ డుల్లసిలె.

97

క. అం దంద మలయమారుత

కందశములు వొలయఁ బ్రాణిగణము వొదలె నా
నందరసామృతలహరీ

స్యందంబున రామకృష్ణ శ సంభవవేశన్.

98.

న. ఇ ట్లవతరించిన యప్పరమపురుషుం డగుకృష్ణునిరూపంబు
నందు నిజాంశభేదంబులఁ జరణనఖరరాజి యై తారకానిక
రంబును, పదతలంబులఁ జక్రచాపకులిశధ్వజాతపత్రరేఖి లై
నిధానాదిదేవతలును, సమున్నతకటీరమండలం బై యా
ధారశక్తియును, విశాలవక్షస్థలం బై ధరణీమండలంబును,
జతుర్బాహుదండంబు లై ధర్మార్థకామమోక్షంబులును,
ముఖమండలం బై తెల్లొక్కసామ్రాజ్యనిభవంబును, విలో
చనంబు లై చంద్రసూర్యులును, గటాక్షమాలికలై ¹కరు
ణశాంతిరసాధిదైవతంబులును నధరం బై ²సుధాసవంబు
ను, దంతపక్తియై కళలును, దరహాసం బై చంద్రికలును,
జిహ్వయై భారతియును, మృదుమధురసత్యవచనంబు లై
మలయపవనంబులును, శ్రవణరూపంబులై రత్నాకరంబులు

ను, ఫాలఫలకం బై దిక్పటలంబును, గేశమంజరి యై యామ
 వతియును, దేహచ్ఛాయయై కాదంబినియును, లావణ్యపరిణ
 తియై కుసుమబాణుండును, యశావనవిలాసం బై మోహన
 విద్యయును, భజింప నతండు కపటనాటకసూత్రధారుండు
 గావున మాయామానుషరూపంబున కనురూపంబుగాఁ
 దల్లిదండ్రు లగుదేవకీవసుదేవులయనుమతి నందయశోదల
 కుం గూర్చినందనుం డనంబరగి బలభద్రసమేతుం డై గో
 పాలకుం డై జన్మించి సురలును సహచరు లై వర్తింప
 ప్రేపల్లెయం దమందక్రీడల విహరింపుచుండి. 99

తల్లికి ముద్దులు చూపును

వల్లవకులకామినులకు శ వలపులు చూపున్

గొల్లలకుఁ గూర్చి చూపును

వల్లవుండై బాహ్యానటన శ వైఖరి మెఱయన్. 100

ఉఱవడిఁ బ్రాణవాశ్యపులతోఁ గూడఁగఁ

బట్టి పూతన చన్నుశబాలు ద్రావె

సుడిగాలిరక్కసుశసాం పణఁగించె మ

ద్దులఁ గూల్చె వృషభదైశత్యునిఁ దెరల్చె

బకవత్సదానవశభంజనం బొనఱించె

తాలవాసకు నెత్తె శ ప్రేల నగము

ధేనుకాసురుని మర్దించె నశ్వదనుజు

వధియించె దావపాశవకము మ్రొగె

తే. నుగ్రకాళియఫణమండ శ లాగ్రరంగ
భూమిఁ దాండవం బాడె నశ్పూర్వమహిమ
మఱియుఁ దక్కిన దుష్కృతశమతుల నెల్ల
ను క్కడంగించె శౌరి బాశ్లోత్సవమున.

101

వ. ఇవిధంబునఁ జిత్రవిహారంబుల శైశవక్రీడ లొనరింపుచు
సితపక్షనక్షత్రవల్లభుండునుం బోలె నిరుపమకౌంతికలాపం
బులం బ్రతిదివప్రవర్ధమా సమరోహరావయువుం డై సర్వ
జగన్మోహనంబును సర్వలోకలోచనాహ్లాదకరంబును నగు
నవయావనారంభంబు రతిరాజు విజయవీలాసారంభంబును
బోలె విజృంభణంబుఁ జూప నయ్యంభోరుహాక్షుండు సర్వ
లక్షణసంపన్నుం డై విభ్రమాశిషయాబుర నిబ్బరపుగబ్బి
జవ్వనంబున నుల్లసిల్లుగొల్ల పూఁబోండ్ల యుల్లంబులఁ గామ
కళాశంక యంకురింపం జేయుచుఁ గన్నులపండు వై యుండి.

సి. ఇంద్రనీలములతో శ నెనయుదేహచ్ఛాయ
సరసఘనస్ఫూర్తిఁ శ బరిహసింప
రాకేందుమండలి శ జోక మీతెడుప్రస
న్నాననం బంభోరుహంబు నొరయఁ
జంద్రకసరివచ్చు శ సరసమందస్మిత
కళ మాక్తికాంశులఁ శ గ్రచ్చటింపఁ
గుండకోరకదీప్తిఁ శ గొనసాగుపదనఖి
పజ్జ్మి యుడువ్రజ శ ప్రభలఁ దెగడ

తే. దివ్యతేజోబలంబులు శ దేజరిల్ల
భూరిసౌందర్యసంపద శ పొదలుకొనఁగఁ
గలికితనమును వేడుక శ లడలుకొనఁగఁ
జాల నొప్పారె గోపవేశమున శౌరి.

103

మ. చెలు వొప్పారఁ బసిండిచేల మణికాంఠచీదామధామావళి
కలితోత్తుంగకటీరమందలమునన్ శ గై సేసి చంచచ్చిఖా
వళపింఛావృతమాళిభాగుఁ డయి లోవణ్యస్ఫురద్భాషణో
జ్వలమూర్తినివహరించెనందజుఁడు ఘోషస్త్రీజనాహ్లాదుఁడై.

సీ. కమలాక్షి నొక్కతెఁ శ గడకంట నెలయించు
బింబోష్ఠి యొకతెకుఁ శ బ్రేమఁ జూపు
నొక్కపాటలగంధి శ నొయ్యారములఁ దేల్చు
లలితాంగి నొకతె లీలలకుఁ దార్చు
మత్తకాశిని నోర్తు శ మాటలఁ గరఁగించు
నొక్కసీమఁతిని శ నొరసి నడచు
మందస్మితం బొక్క శ మానిని పైఁ జిల్కు
మోవితేనియనొక్క శ ముదిత నడుగు

తే. నొక్కగుబ్బెత చనుఁగవ శ యొటపు మెచ్చు
నిందువదనకు నొకతెకు శ నెత్తుఁ గటపు
వలపు నెరపుచు వ్రేపల్లెవాడలోని
వల్లవస్త్రీలలోన శ్రీ శ వల్లభుండు.

105

క. మఱచిరి గృహకృత్యంబులు

మఱచిరి లజ్జాభయములు శ మఱచిరి మగలన్

మఱచిరి సర్వము గోపిక

లఱిముఱి శ్రీకృష్ణరాయఁ శ డాత్మఁ గరంఘన్. 106

ఉ. శ్రీయుతమూర్తి గోపకులశేఖరు నందకుమారు రూపనా

రాయణఁ జూచియన్ జనపరంపరచే వినియు న్మనంబులన్

బాయనివంత వేగిరి నృపాలక ! సర్వజగంబులందుఁ బ

ద్దాయతనేత్ర లెల్ల మదనాశుగసంప్రభవానలార్చులన్.

తే. శారదయు గౌరియును దక్క శ సకలలోక

వామలోచన లెల్లను శ వలచి రాత్మ

మహితలావణ్యనిర్జితమన్మథునకు

మాధవున కయ్యశోదాకుశమారునకును. 108

తే. రూపు లేనిమనోజాతు శ రూఢిఁ దలఁచి

హృదయములయందుఁ జాల మోహించుసతులు

మన్మథునితఁడై యై రూపమహిమ మెఱయు

కృష్ణునకు వలచి రనఁ దర్కింప నేల ? 109

శా. పాతాళంబున నాగకామినులు సరస్వస్వామి వేడ్కన్ శిరో

వ్రాతంబు ల్గదలింప రాగరస మూర న్నామసామ్యంబునన్

జాతుర్యంబున¹ నొయ్యమెట్లయయోజన్ గిన్నెరల్మీటుచున్

బ్రీతిం బాడి రనంత! చక్రి! యనుచున్ శ్రీకృష్ణ నాశేషుఁ గాన్.

సీ. నవనిధానము లిన్చు శ నలకూబరునిమీఁది
 మంచితనంబు చాశ్రించె రంభ
 సురలోకనామకశసుతుని జయంతుని
 నూర్వశి శవఁగూడ శ నొల్ల దయ్యెఁ
 బదియాఱుకళలఁ జూశ్పట్టి కరంగించు
 నమృతధాముని పొందు శ హరిణి విడిచె
 ననుపుకాఁడై కూర్చి శ ననిచి ప్రవర్తించు
 మదనుని ¹వర్జించె శ మంజుఘోష

తే. తక్కుఁ గలదేవకాంతలు శ ²తమకుఁ దామ
 తమకములఁ బొంది కందిరి శ తలఁపులందు
 మదనగోపాలకృష్ణుని శ మహితదివ్య
 మోహనాకారలీలలు శ ముంచి పాఱు.

111

తే. గరుడగంధర్వకిన్నరాంగనలు కేళి
 సైకతంబుల గిరులఁ గుంజముల నాత్మ
 వల్లభులఁ బాసి వల్లవీరవల్లభునకు
 వలచి తత్కిర్తి వాడిరి శ వర్ణసరణి.

112

సీ. సకలదిగ్దేశరారజన్యకన్యకలు పు
 ష్పాస్త్రాస్త్రజర్జరతాంసు లగుచు
 గుత్తపుఁ దమచన్ను శ గుబ్బలఁ గస్తూరి
 హరి వ్రాసి చెలిఁ జూడు శ మనెడువారు

సఖులతో నొరు నొల్ల శ శౌరినే గాని నా
ప్రతిన యిట్టిద యని శ పలుకువారు
తల్లిదండ్రులు చక్రధరున కీకున్న నీ
దేహంబు లే లని శ తెగడువారు

తే. సృష్టిలోపల వల్లవీరస్త్రీల సుకృత
ఫలము భాగ్యంబు నెట్టిదో శ పాయ రెపుడుఁ
దగిలి కృష్ణుని కనిమదిఁ శ దలచువారు
నగుచు నేగింపుచుండిరి శ యహరహంబు. 113

వ. ఐవిధంబున మూడులోకంబులం గలకామినీమణులహృద
యంబులు మదనగోపాలకృష్ణమయంబు లై యుండె. వెం
డియు, 114

క. బృందావనంబుకేవన్
నుందయొకటి గలదు నిరుపమానం బై గో
బృందసహస్రంబులతో
నం దుండు సహస్రగోపుఁ శ డనువాఁ డెలమిన్. 115

క. ఆవల్లవనాయకునకు
శ్రీవనితారత్న మవతరించి సమంచ
ల్లావణ్యశేఖ రాధిక
నా వెలసెన్ సర్వలక్షణశ్రీయుత యై. 116

వ. అక్కన్యారత్నంబు జగన్మోహనాకారంబునఁ దుషారకరరే
ఖయుం బోలెఁ గాంతియుం, బారిజాతలతీకయుం బోలె నవ

కంబును, మాణిక్యశలాకయు బోలె మెఱుగునుం గలిగి
 దినదినప్రవర్ధమాన యై మాననీయ యై యుండఁ జాద్రమం
 డలంబునకుంగళాపూరణంబును, జలజంబునకువికాసంబును,
 సంభవించినచందంబునఁ జొక్క మైనచక్కఁదనంబునకు నలం
 కారం బై మవ్వొపుజవ్వనంబు సప్రాప్తం బయ్యె మ
 తీయును. 117

తే. సృష్టి నిలుపుచు మొదల రాశీవభవుఁడు
 చెలువ మెల్లను నొకప్రోక శ్రీ చేసి డాచి
 ముజ్జగంబును రాగాబ్ధి శ్రీ ముంప నేర్పు
 మెఱసి యాచంచలాక్షి నిరర్థింపఁ బోలు. 118

ఉ. ఆలలితాంగిమైసాబఁగు శ్రీ నాతరలాక్షికటాక్షలీల లా
 బాలమనోజ్ఞ మార్దవమురభంగియు నాయలివేణికుంతల
 శ్రీలతెఱుగుఁజెప్పి మఱి¹ చెప్పఁగ నేటికి నొప్పు చున్న యా
 నీలశిరీషపుష్ప, సితశీరజవల్లుల మాచిమాచికిన్. 119

ఆ. చక్రపాంచజన్య శ్రీ సమకటిగ్రీవయు
 విమలశిఖికలాపరవేణి యయ్యు
 వింతచెల్వతో ననంతమోహస్పద
 లీలఁ జాల నొప్పు శ్రీ నాలతాంగి. 120

- చ. కనకరజంబుఁ జిల్కుఁ దొలుతకారుమెఱుంగుల బిత్తరించునా
వనితశరీరయస్థియును శ వాలికచూపులుఁ జంద్రికారుచిం
జెనకుఁ దమిస్రజాలములఁ శ జిల్కెడునావిమ లేందుమండలా
నన రసవంత మైనచిఱురనవ్వుఁ గచప్రచయంబు నెంతయున్.
చ. ఇవ్విధంబున నొప్పునప్పల్లవాధర ముదంబున మదనగోపాల
లీలారూపలావణ్యతేజోగుణంబులు కర్ణ భూషణంబులు గా
బోటికత్తియలవలన వినియె నట్టియెడ. 122

శా. ఆలోలాలిపరంపరాకృతధనుశ్చర్యావల్లరీర్షుల్లరీ
హేలార్కుంకృతులుల్లసిల్ల మదనుంశడెంతే విజృంభించి యా
బాలారత్నము తాల్చి దూల హృదయాశ్శబ్దం బేసె లీలన్ జగ
జ్జాలంబొక్కటమూర్ఛముంపఁగలయాశసమ్మోహనాస్త్రంబునన్.
క. హరిమీఁది మోహ మనుసా

గరమున మరుఁ డనెడునెసరుశగాడ్చున ధైర్య
స్ఫురణ మనునోడ వగిలిన
గురుకుచమన సనెడువర్తకుఁడు వడి మునిఁగెన్. 124

తే. చపలలోచనహృదయంబుశసపరివేష
భానుమండలలీలను శ బట్టుకొలుప
భావజుఁడు చిత్రమోహనశపాశ మెనయ
బెట్టిదము గాగఁ దిరిగి రాఁ శ జుట్టె నపుడు. 125

సీ. ధవళాంశుకిరణలశతావితానముల న
ల్గడల బెట్టగువలల్ శగా నొనర్చి

రూపించి మలయమార్గుతసారమేయ¹క

విసరంబుఁ దేటిగోలసులఁ బట్టి

విపులమోహఁటవీరవీధిగ్రుమ్మరు చున్న

మెలఁతచిత్తం బనురమృగముఁ గదిసి

లీలమై మదనగోరపాలకృష్ణుం డను

మందారభూజంబు శ్రీ మఱుఁగుఁ జొచ్చి

తే. సరసిరుహనిర్మితాక్షయశరధివలనఁ

జతురగతి వాఁడిపూనారశసములఁ దిగిచి

చిత్తజం డనుమృగయుండు శ్రీ చెఱకువింటఁ

దొడిగి యురవడి నెఱకులు శ్రీ దూఱ నేసె.

126

క. తరుణీమణిహృదయంబున

హరి యుండఁగఁ బూజలయ్యె శ్రీ నలరులతూపుల్

మరుఁ డేయు చుండ నతనికి

నరయఁగ జాజులుబ్రసాదశ్రమయ్యెఁ గలంపన్.

127

సీ. రమణికి మోహంకుశరము సముద్భవ మయ్యె

వెలఁదికి మమతలు శ్రీ వేల్గు వాతె

రాజీవనయనకు శ్రీ రాగంబు గొనసాగె

సీమంతినికిఁ గోర్కి శ్రీ చిగురు లొత్తె

లలనామణికి ముచ్చరటలు జాలఁ బెనఁగొనె

బడఁతికిఁ దమకంబుశ్రవబ్బు కొనియె

నలినీలవేణికి శ నాశలు బరువయ్యె

గురుకుచయుగళకుఁ శ గూర్మి ననిచె

తే. హృదయ మనుప్రమదావని శ నేచి కలికి

జవ్వనం బనునామని శ సమయమునను

గుసుమసాయకవనపాలశ్రకుండు వెనుప

లేమ కిఁక శౌరికరుణ ఫలించు ననఁగ.

128

వ. ఇవిధంబున నారాధ సంతతప్రవర్ధమానవిరహసంతాపభా

రంబున విగతబోధ యై యయ్యైవిధంబుల మనోనురాగంబు

నిగూఢంబు గా నొక్కభంగిఁ గాలంబుఁ గడపు చుండె నంత

నొక్కనాఁడు.

129

మ. నిరవద్యున్ హరిఁ జూడ నారదమహాశనీవారముష్టింపచుం

డరుదెంచెన్ శరదిండుబింబనిభదేశహచ్చాయ లం దంద పు

ష్కరపీఠిన్ ఘనసారఖండములు చిరల్కన్ గేలుదమ్మిన్నిరం

తరనారాయణశబ్దము ల్వలుకువీరణాదండ మొప్పారఁగన్.

క. ఈవిధమునఁ జనుదెంచిన

యావాచంయమవరేణ్య శ నర్ఘ్యాసనపూ

జావిధులఁ బ్రీతుఁ జేసిన

శ్రీవల్లభుఁ జూచి నుతులు శ సేయుచుఁ బలికెన్.

131

క. వనజాక్ష ! నిన్నుఁ జూచుట

యనుప మగుబ్రహ్మపదము శ నందుట గాదే

నినుఁ గనుఁగొంటిని నాచే

సినపుణ్యఫలంబు లింకఁ శ జెప్పఁగ నేలా

132

శా. నీనామామృతపీచిక ల్చెవులకు శ నిందయ్యె నీరూపతే
జోనీరేజమునందు దృఙ్మధుపముల్ శ శోభిల్లె నీసత్కృపా
శ్రీనిండారినమానసంబు దనిసె శ నేవింప నీవంటి ని
త్యానందోజ్జ్వలమూర్తియుం గలఁడె కృష్ణా! వల్లవీవల్లభా!

క. నందయశోదలు చేసిన

ముందటిపుట్టువులసుకృతశ్రములకొలఁది శతా
నందునకుఁ జెప్పవశమా

యందము గా నీవు సుతుఁడ శ వై యుండ హరీ ! 134

శా. బాలక్రీడలఁ గన్నతల్లికి మనఃప్రహ్లాదముం జేయుచున్
హేలామైత్రి ఘటించి గోపకులలో శ నేపారవర్తిపుచున్
గేలిం జారుఁడ వాచు గోపికలకౌఁగిల్ల నివనోదిం¹చుధీ
శాలిత్వంబులు నీకె యొప్పు నవుఁగృష్ణా! వల్లవీవల్లభా !

వ. అని ప్రస్తుతించి యొక్కవిశేషంబు విను మని యిట్లనియె.

సీ. అరవిందనయన! సరహస్రగోపకుఁ డను

వాఁడు గలం డొక శ వల్లపుండు

వీరమహేశ్వరాశచారసారీణుండు

బృందావనము క్రేవ శ మంద నుండు

నిన్ను దర్శింపను శ నే రాఁగ నేఁ డాతఁ

డెదురుగాఁ జనుదెంచి శ ముద మెలర్ప

- నింటికిఁ గొనిపోయి శ యెన్నేనివిధములఁ
బూజలు చేసె నశ్వుర్యనిష్ఠ
తే. నేను సంతస మంది యొక్కంత తడవు
దాఁక యాతనిభక్తి కంగీకరించి
యున్నయెడ హంసయాన మశ్వుతోల్పలాక్షి
వచ్చెఁ దత్పుత్రి సౌవర్ణ శవర్ణగాత్రి. 137
- ఆ. కలికిమెఱుఁగుదీఁగె శ పొలఁతియై నిలిచెనో
యనఁగ నేమిచెప్ప శ నంబుజాక్షు !
యరుదుకొలిపెఁ జూడ్కి శ కాయింతి కెన సేయ
లలన లెందు లేదు శ లక్ష్మిఁ బోలు. 138
- వ. ఇట్లు వచ్చినముద్దుంగూఁతు నావ్రేతలపెద్ద పెద్దయుం గార
వించి నిజాంకతలంబున నిడుకొని నాతోన్లొట్టనియె. 139
- ఆ. ఇష్టదైవమైన శ , వాశ్వరు గుటియించి
విపులనిష్ఠఁ బూని శ తప మొనర్చి
యీకుమారిఁ గంటి శ నీకన్య కిఁకఁ బెండ్లి
సేతుఁ దగినవరునిఁ శ జెప్పవయ్య. 140
- వ. అనిన పలికిన నే నక్కుమారికారత్నంబుశుభలక్షణంబు లుప
లక్షించి సర్వలక్షణసంపన్నం-గా నెఱింగి యతనితోడ.
- క. అనుపమగుణ నీపుత్రిక
విను నందసుతుండు దక్క శ విశ్వంభర నీ
వనితకుఁ దగినవరుఁడు లేఁ
డనినం బొం గారెఁ గన్య శ కంగము లెల్లన్. 142

క. ఇంతికి నప్పుడు వొడమిన

సంతోషం బేమి చెప్ప ర సన్నపునగ వే

యంతర్గత మై కూరిమి

నెంతయు నీమీఁదఁ గలుగు ర టెఱిగించెఁ జూమి. 143

శా. నీలావణ్యము నీవిహారకలసల్ ర నీమోహనాకారమున్

నీలీలావిభవంబు నీకరుణయున్ ర నీవిక్రమస్ఫూర్తి నీ

యాలాపంబుల నుగ్గడింప జను లరత్యానందవారాళిక

ల్లోలశ్రేణులఁదేల్పరే హృదయమాశ్లోకింతు రేయస్యమున్

వ. ఇట్లు నీయం దనురాగంబు గలిగి యున్నక న్నెఱింగి యత

నితోడ నిశ్చయంబుగాఁగృష్ణుండు దక్కఁదక్కినవాఁడీతరుణి

వరియింప నర్హుండు గాఁ డని చెప్పి యాతెఱంగు నీకెఱిం

గింప వచ్చితి సప్పద్మలోచనయొప్పు చెప్పనరిది వినుము..

ఆ. 'వేయి¹కనులదేవరవిభుఁడును నాయింతి

సొబగు చొప్పుఁ గలయఁజూడ లేఁడు

వేయునోళ్ల నాగరవిభుఁడును నాపువ్వుఁ

బోణి సద్గుణములు ర వొగడ లేఁడు. 146

చ. మెఱుఁగు దనర్చి ను న్నడరు ర మెత్తనిక్రొత్తచిగుళ్లపై జిగు

త్నెఱసినమొల్లమొగ్గగమి ర నిల్చినయేని దదీయలీల చూ

పఱకుఁ బొసంగుఁ దన్నఖరశృజ్జీవిభాసితకాంతిసంతతిం

దఱలక యొప్పు రాధపదరతామరసంబుల²తోడ సాటియె..

క. రాజనపుఁ బొట్టకట్టల
యోజు బూవిలుతుదొనల శ్ర యొడికంబున నా
రాజముఖి జంఘు లమరున్
భ్రాజన్మణికాహాఠీవిరపాటనమహిమన్. 148

క. సిరిపట్టికిఁ గ్రీడార్థము
మురువగు నూయూకంబరములు గా రంభా
తరుయుగము నిలిపి రన నా
తరుణీమణిమెఱుఁగుఁదొడలు శ్ర దగ విలసిల్లున్. 149

తే. రతిరసాలశరాసదంతపతులకెలమిఁ
జన్ను లనుకేళిగిరు లెక్కఁ శ్ర జక్కనిడిన
పసిఁడితఱుకులసోపానశ్రపజ్జి యనఁగ
నెంతయును జూడ నొప్పు నశ్చింతివఱులు. 150

క. బంగారుకొండశిఖరము
లంగనకుచములుగ నలువ శ్ర హత్తిచెఁ జుమి
యంగభవకేళిగతులకు
నంగుగఁ గాకున్నఁ జన్ను శ్ర లంతలు గలవే. 151

క. సతిదోర్వల్లిమతల్లులు
రతిదర్పకు లొక్కమాటు శ్ర రయమున జగముల్
ప్రతినగొని గెలువ దర్ప
న్నతిఁ బట్టిన కుంతయుగమునాఁ శ్ర జెలువారున్. 152

చ. అరయ జగత్త్రయంబునకురనై దలరమ్ములు చాలవగదుబు
కరుహభవుండు గన్గొని జగంబున కెదిటిలెక్కఁ గావలెన్
మరునకునంచుఁ బైగదశశ్రమార్గణముల్ సృజియింపఁబోలునాఁ
గరరుహముల్ దనర్చు సితశకంజదళాక్షికిఁ దీక్షణధారలన్.

క. వల్లవిగళమును బోలగఁ

జెలదు నీ కనుచుఁ గవులు శ చెడనాడ వగన్

గ్రుల్చి తనలోనె గుల్లె

పెల్లుగ శంఖంబు మొట్టఁ శ బెట్టుచు నుండున్.

154

క. నవక మయి మెఱుఁగు లొదవెడు

పవడంబున నమృతరసము శ ప్రభవించిన నా

నవబింబాధర చక్కెర

చవిఁ బూనెడుమోఁగితోడ శ సరి యనవచ్చున్.

155

క. పలువరుస పక్వదాడిమ

ఫలబీజావళుల వజ్రపంక్తుల ముక్తా

ఫలములఁ గురువిందంబుల

గెలి చరవిందాయతాక్షి శ కిం గడు నొప్పెన్.

156

ఆ. తెఱవనాసతోడఁ శ దిలపుష్ప నైన యగుఁ

గాని చంపకంబు శ గా దటంచుఁ

గవులు రోసి మానఁగఁ జంపకము మానెఁ

గాక ముట్ట కున్నె శ కలికితేటి.

157

క. యశావనవిభ్రమసంపద

ప్రోవులుగాఁ బోసి నలున శ పాలివోకుండన్

భావించి శ్రీలముద్రలు

గావించె ననంగ నింతి శ కర్ణము లమరున్.

158

చ. కలువలుదమ్ములున్ముఁగుఁగారుమెఱుంగులుసంచలించుశు

క్తులుమునుఁగుంజకోరములుశకుంటుచునుండునభంబునందువె

న్నెల వెలవెల్లఁ బాటు హరిశీతతికానలఁగ్రుమ్మరున్ బ్రసా

దలలితకాంతులం దనరు శ తన్వికనుంగవఁ బోల కెప్పుడున్.

మ. హరి¹నీలాలకఫాలపట్టికకు నీరడైయుదు నే నంచు శం

కరునింగూర్చి తదీయజూటవని గంఠగాతీరదేశంబునం

దరుదారందపమాచరింపుచుఁద్రియాశమాధీశుఁడున్నాడనన్

మఱి తత్తుల్యము లింక నెన్నఁ గలవేరత్క్లామండలిన్ వస్తువుల్.

తే. పాంథపక్షికులముఁ శ బట్ట నమిలిపురి

గూఁడు నిలిపి యురులు శ గూడఁ దీర్చె

నలరువిలుతుఁ డనఁగ శ నెలవంకకురులతోఁ

గీరవాణి కొప్పుఁ శ గీలు కొప్పు.

161

సీ. తోరంపుఁగ్రొత్తలశ్తుకదూదితేకుల

నెనయ ముత్తైపుఁ జేరు శ లిడ్డయట్లు

సైకతస్థలమున శ శరలక్ష్మ్యముగఁ జేసి

వలరాజు పూఁదీఁగె శ నిలిపి నట్లు

నెలకొని బిలములో శ నిద్రించి ఫణిరాజు
 వడి మేల్కొని వెడలిరనచ్చి నట్లు
 పరిపక్వబింబికాశఫలము పై నందంద
 తుహినబిందుశ్రేణి శ దొరఁగి నట్లు

తే. త్రిజగతీమోహనాకార శ రేఖ కలిమిఁ
 జాల నొప్పారు నాపూర్ణశచంద్రవదన
 యడుగులుం గోళ్ళుఁ బిఱుఁదు నె శ న్నడుము నాభి
 యారుఁగెమ్మొవి లేనవ్వు శ నంద మొందు. 162

సీ. కందక తఱుఁగని శ కళలఁ గ్రుంకకయున్న
 సవతు చేయఁగ వచ్చుఁ శ జందమామ
 భ్రమణంబులేక యేరర్పడి చాలుపై యున్నఁ
 దులఁ దూఁపఁగా వచ్చుఁ శ దుమ్మెదలను
 వ్రాలక పొత్తువిరడ్వక కదలక యున్న
 సాటి సేయఁగ వచ్చుఁ శ జక్రములను
 గఱకుఁదనము మాని శ యరలిపడక యున్నఁ
 బురుడు వెట్టఁగ వచ్చుఁ శ బులినతలము

తే. కాక యవి పోల్పవచ్చునే శ క్తవివరులకు
 వర్తులత్వంబు మేచకశత్రుము సమత్వ
 మును గురుత్వంబు గలమాత్రశ్రమునన యట్టి
 సుదతివదనాలక స్తన శ శ్రోణులకును. 163

క. వాలికచూపులు గలయా

బాలిక కన్నులు దనర్చు శ బలువడి మ్రింగం

జాలక పుక్కిటివెన్నెల

లాలితగతి నుమియు వెన్నెరలపులుఁగులగతిన్.

164

ఆ. పగలు తేయు తేయుఁ శ బగలును గెడమాల

కునికిఁ గేలి గతులు శ నొదవె నేని

కన్నెచన్నుఁగవకుఁ శ గన్నుంగవకు నీమ

కోకయుగము నవచశకోరయుగము.

165

క. ఆకిసలయారుణాధర

యాకైరవపత్త్రేనేత్ర శ యామదవతి యా

రాకేంద్రమండలానన

నీకుం దగు వేయు నేల శ నీరజనయనా !

166

ప. అని తద్రూపలావణ్యగుణకందళంబులు రాగరసార్ద్రం బగు

గోవిందుడెందంబున నాఱువోసి దుష్టజననిగ్రహబుద్ధియు

నమ్మహాత్మునిచిత్తంబునఁ గొనసాగునట్లుగా నిజాభిలాషం

బుఁ బ్రకటించుచు నిట్లనియె.

167

క. తిరిగితి నూరకఫణిని

రరగుహ్యకయక్.రాక్షసభువనముల నీ

సరి కెక్కడ జగడము లే

దరసితి నేత్రముల దప్పిరయూటదు కృష్ణా !

168

ఉ. వారక పోరికిం గదియు శ వారలఁ జూచిన మేను వొంగు న
వీరులు పోరిపోరి మొగరవిచ్చిన తిచ్చవడున్ మనంబు క్రో
ధారభటు లెచ్చలంగినఁబ్రీయం బగు నా కుపవాసమున్న య
ట్లారయఁ బోరు లేనిదినశ్రమంబుజనేత్ర! జగత్త్రయంబునన్.

చ. చలమున బెట్టుబాహుబలశసంపద మీఱఁగ నస్త్రశస్త్రవి
ద్యలఁజలియింప కాహవముశలందుమదేభభటాశ్వసంఘముల్
పొలియఁగరాద్రమూర్తులయిరపోరుచునుండెడు వారుగల్గినన్
జలరుహనేత్ర! నాకుఁ గల శ సౌఖ్యముబ్రహ్మకు నైనఁగల్గునే.

క. ఇక్కన్నియ కై యిచ్చు

బెక్కం డ్రక్షపీరవరులఁ శ బెల్లుగ ననిలోఁ

ద్రెక్కొనఁగల వ వేళకు

నెక్కడ¹నుం డైన వత్తు శ నేఁ జూచుటకున్.

171

వ. అని కలహసంధానవిద్యావిశారదుం డగునారదుండు హరి
నామాంత్రణంబు సేసి యెం దేనియుం జనియెఁ దదనంతరంబ.

శా. కాళిందీకుచమండలాగ్రనఖరాంశకన్యాసనిష్ఠాత ! భ

ద్రాలోలాలకజాలకగ్రహణసారప్యజ్ఞ! రుక్మిణ్యాపా

గాలోకాంబుజపూజనాకలిత దిశవ్యాకార ! రాధారహః

కేలీవ్యత్యయనికన్వణద్వలయ లక్ష్మీ ప్రద్రవన్మానసా! 173

క. మురళీకలగానకళా

తరళీకృతసమదగోపతరణీచేత

స్ఫురసీరుహ ! పుత్రతాయిత

సరసీరుహగర్భ ! లోకకసంకులగర్భా !

174

మాలిని. చరణకమలసేవాశక్తదేవేంద్రమఖ్యా

మరగణమకుటోద్యోగ్నాల్యసమ్యజ్జరంద

స్ఫురదళికులగానోద్యోతరంగత్సథాశీ

కరలలితమణి శ్రీకర్ణ భూషాకపోలా !

175

గద్య. ఇది శ్రీమన్నదనగోపాలచరణకమలసేవా ధురీణ సత్కళా

పారీణ కృష్ణభట్టారకపౌత్ర చింతలపూడి కామయత్రభు

సుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య

ప్రణీతం బైనరాధామాధవం బనుశ్చం

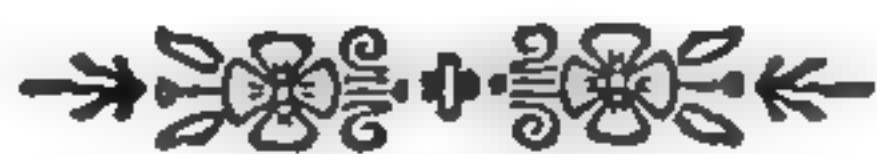
గారప్రబంధంబునంగుఁ

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరాధామధవము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరాధాధరమధురసు

ధారసధారాప్రశాంతరదారుణనిశిత

స్మారశరానల ధీరో

దార గుణావాల నవమరదనగోపాలా.

1

తే. అవధరింపుము దేవ సూరయమివరుండు

సకలవేదాంతవిద్యావిశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకత మతియు

నింపుగా నాపరీక్షిన్నరేంద్రదాసకును...

2

వ. అట్లు నారదుండు చెప్పిన గుణంబులనలన నప్పొలంతుక

రూపంబు మనంబున సాక్షాత్కరించినట్టైన యశోదాసూ

నునకు నచ్చెరువును భ్రమయునుం బొడమె నప్పుడు. 3

ఉ. ఇక్షుశరాసనం బెరిమిరనెక్కిడి యెక్కటివీరుఁ డంగజుం

డక్షతమూర్తియై జగములన్నియు మాయలఁగప్పు పుండరీ

కాక్షుమనోబ్జ మొక్కయలరమ్మన నాటఁగనేసి కప్పెనే

కక్షణమాత్రరాధపయిత్రగ్రమ్మెడుమోహపుఁజిమ్మచీకటిన్

ఆ. అజనిగర్వ మణఁచె శ నగ్రజం డనక స

ర్వజ్ఞఁడనక శివుని శ స్రజ్ఞ చెఱచె

దండ్రుడియనక శౌరీతాలిమి దూలించె

జిత్తజనకు నొరులఁ శ జెప్పనేల?

5

ఉ. ఎన్నఁడు నేవికారము వశహింపని యోగినరేణ్యుడైన య

వ్వెన్నఁడు రాధికారుచిరవిభ్రమలీలలఁజిక్కిమోహసం

పన్నతతో దురంతతరమన్నభచిత నహించె నింక ధై

ర్యోన్నతి మారుబారిఁ బడరకుండెడువారును గల్గనేర్తురే.

క. ఎక్కడఁ జూచిన జగముల

నక్కడనే తోచునట్టి శ హరి కా మదనుం

డెక్కడఁజూచిన నక్కడ

నక్కడనే తోచుచుండు శ నతనుండయ్యున్.

7

పీ. కలికి యొమ్మారంపు శ గతుల వ్రేతలఁ గన్ను

లాన్చి యిక్కువలకుఁ శ దార్పడయ్యె

సహచరగోపాలచయముతో నెప్పటి

యట్ల సంప్రీతి మారటాడడయ్యె

మణికుండలప్రభాశమండితగండస

లుల హాసచంద్రికశల్మిలుపడయ్యె

నారదవాక్సుధా శ పూరంబు కడునాని

చెవి కొండుపలు కింపు శ సేయడయ్యె

తే. త్రిజగతీవిభ్రమశ్రీలఁ శ దేజరిల్లు
నాదిలక్ష్మీకి జోడు నీరడై నరాధ
మీఁదికూర్చి మనంబులో శ మిక్కుటముగ
మాధవుం డొక్క కేవలశమర్త్యునట్లు.

8

సీ. విరహతాపంబున శ విహ్వలుండయ్యును
భక్తులతాపంబుఁ శ బరిహరించుఁ
గందర్పతమమును శ జెందియు సుజనుల
యజ్ఞానతమము పెల్లణఁపుచుండు
భామినీగుణపాశశబద్ధుఁడయ్యును సాధు
జనులదుష్కర్మ పాశంబులూడ్చు
మహనీయరాగాబ్ధి శ మగ్నుఁడయ్యును దపః
కలితులరాగాబ్ధిఁ శ గడపుచుండుఁ

తే. గామసుఖసక్తుఁడయ్యును శ ఖలులకెల్లఁ
గామసుఖసక్తతలఁ బాపుఁగమలనేత్రుఁ
డాత్మ సంపూర్ణ కాముఁడు శ నగుటఁజేసి
యఖిలలోకైక కర్తయు శ నగుటఁజేసి.

9

క. తెలిగన్నుఁ గొనలఁ గెంజా
యలు దేరఁ దదేకచింత శ హరి యుండ మదిన్
గలఁగును కృష్ణుఁడు దనపై
నలిగెనొకో యనుచు గోపికావళి భీతిన్.

10

- వ. ఇట్లు దుర్వారశౌర్యరోషారుణితనేత్రాంతలతాంతశరనితాం
తనిశితబాణంబులచేత సమాందోళాయమానమానసారవిం
మండై గోవిందుండు కాంక్షలపెల్లునఁ బెల్లగిలినదైర్యంబు
తో నందంద మనోరథంబులు గందళింప నిట్లనియె. 11
- ఉ. అందెలు ఘల్లుఘల్లుమన శ హంసగతిం జెలువొప్పుఁ జేరినా
డెందము ఝల్లనఁ గటిత్రేటీమణికాంచనకాంచిసూత్ర ము
దంద. కరారవిందమున శ నానుచు సిగ్గులనిగ్గు చూపుతో
నిందునిభాస్యనన్ను వరిశయింపఁగరాఁగనుగొంటయెన్నఁడో.
- ఉ. బాలిక చెక్కుటద్దముల శ పైనునులజ్జఁ బెనంగునవ్వు గై
వ్రాలఁ బయోధరద్యయి నశవారణ వేఁబులకల్జనింపఁగా
వ్రాలనివాఁడిచూపు రతిశవాంఛ వచింపఁగమోమువంచినం
గేలఁ దెమల్చి త్రిప్పి రతిశకేళి యొనర్పఁగఁ గల్గుటెన్నఁడో.
- మ. మరుతాపం బధరామృతంబున హరింశపంజేసి గాఢోపగూ
హరతిఁ మైగరు పాఱఁగా సురతపౌశఖ్యశ్రీవినోదించియా
హరిణీలోచన నూరుకాండముల నెరయ్యంబారఁగా నించినే
ర్పరినై చన్నులఁ బత్త్రవల్లులు రచింశపన్నాకుఁజేకూరునే.
- చ. తనియనికాంక్ష న రక్తివిరధంబున లేనగుమోముతో ఘన
స్తనమణిహారమర్మదితశశ్రబ్దములుం గరకంజకంకణ
ధ్వనులు నితంబకాంచిపద శ వారిజహంసకరావమున్ననో
జునినెలయింపఁగందునొకొశసుందరిచూపెడుపుంస్త్రియార

చ. కనుఁగవఁగెంపుదోఁపనలుశకం గయిసేయక వింతచెన్నుతోఁ
జనుఁగవ వేడియశ్రువులు శ జాఱఁగఁదప్తనువర్ణహార యై
చననొకభంగి నున్న సతిఁజయ్యన మ్రొక్కునఁ దేర్చి ప్రీతి న
క్కునఁగదియించితల్పమునశకుంగొనిపోయిరమింపఁగల్గునో..

చ. పొలఁతుక బిత్తరించి మగశపోడిమి సల్పెఁజువేళఁ దద్ద్రగం
చలములనవ్వుఁ దగ్రుచిరశచంచలకుండలగండపాళి ద
ద్వళిజఘనోరు కాండయుగశవర్తులచారుకుచాంతరంబులన్
గలుగునెనిర్ని మేషముగఁగొంచిశిరంబుఁగదల్చిమెచ్చఁగాక..

సీ. కురులు చిక్కులు దీర్చి శ కుడివంక కొకయింత
వీఁగఁ గొప్పిడి కమ్మశవిరులునుటిమి
నిటలభాగంబున శ నెలవంక బాగుగాఁ
గస్తూరిచేఁ దిలశకంబు దిద్ది
నిద్దంపు లేజెక్కుశటద్దంపుదోయిఁ గుం
కుమమునఁ బత్తిభంశగములువ్రాసి
మహనీయగురుకుచ శ మంజరీద్వయమునఁ
గర్భారగంధపంశకంబు మెత్తి

తే. కల్పములనీడ రత్నాలశగదైమిఁద
మెలఁత కాంచీగుణంబున శ మేలీమైన
మానికంబులు గ్రుచ్చుచు శ మన్మథునకు

¹ నెసఁగి యెన్నఁడు నే బొమ్మ శ యిడుదునొక్కొ. 18

సీ. పణఁతిచన్నులమీఁది శ పస్సీటఁ గాక యె
 బ్బంగిఁ జల్లారు నీరభావజాగ్ని
 నెలఁతకెమ్మొవితేరనియఁ గ్రోలుకొనక యీ
 మన్మథదాహంబు శ మాను లెట్లు
 పొలఁతుకయవయవంశబుల మేను గదియింప
 కీదర్పకాయాస శ మెట్లుమాను
 భామినీమణికరశస్పర్శలీలలఁ గాక
 యీకంతుశరహతు శ లెట్లుమాయు

తే. నబ్జిలోచననేత్రచంద్రదాతపమునఁ
 గాక విచ్చునే కామాంధశకారపటలి
 యబలమృగుభాషణములఁ గారకలగువిలుతు
 నించువిలుమ్రోత ¹చేడ్పాటు శ లెట్లు లుడుగు. 19
 చ. పటుదహనాన్చులట్లమృతశభానుమరీచులు; పుష్పమాలికల్
 చటుల నిశాతబాణములశచందమునన్; మలయాచలేంద్రది
 క్తటమృదువాయుకందము లుశదారదవాఃకణరాజియట్లులె
 కుటిలవిచారుమన్మథునిశగూడి మనోవ్యధఁ జేసె నేమనన్.
 ఉ. ఎప్పగిది న్వరింతు దరశశేక్షణ; నేగతిఁ బెండ్లియాడుదున్
 గప్పురగంధి; నేకరణిఁ శ గంజవిభానన్దఁ జెట్ట వట్టుమన్
 నిప్పులువోని దర్పకుని శ నిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్
 గుప్పనఁ గూరచొచ్చెఁ గలశగుండువడెన్మదియింక నెట్లాకో.

చ. అని యిట్లు పూర్వదేక్షుకోదండధన్యుణ్ణటాకారఘృతాకారా
 నుకాదిశుకపికానీకసముత్కంతకలకలనినాదంబులకుఁ గలం
 గుచుఁ, దుషారకిరణకందళనికర సహచరమలయశిఖరిమరు
 దంకురపరంపరలకుఁ దొలంగుచు, సంతర్పిరంతరజాజ్వల్య
 మానవిరహజ్వలనజ్వాలావళివిస్ఫులింగంబులకుమలంగుచుఁ,
 బ్రతిదినప్రవర్ధమానచింతాభారంబున నలంగుచు, నవీనమృ
 దారతరు సుమునోమాల్యమరందబిందునిష్యందంబుల ననవర
 తహిమవారిధారాభిషేకంబుల ఘనసారగంధసారపంకచర్ప
 ల సరసకుసుమవిసరవిరచితమృదులశయ్యాతలంబుల నాభీక
 నాళకాండఖండపరికల్పితాకల్పంబుల నెట్టకేలకుఁ గాలంబు
 జరుపుచు, దూతికాముఖంబునఁగాని యేతత్కార్యంబు సం
 ఘటింప సమర్థంబుగాదని తలంచి సకలమనోవిజ్ఞానవతి భా
 రతి దక్కఁ దక్కినవా రెఱుంగ రని నిశ్చయించి చక్రపాణి
 వాణిం దలంచె నప్పుడు.

22

క. హరి తనకు నవసరము లే

కరయఁగ ననుఁ దలఁచునొక్కొక్క యాయీనాకున్

హరిచరణదర్శనము పని

వెరవున సమకూడె ననుచు న వికసితముఖి యై.

23

సీ. హరినీలమాణిక్య న సురుచిర రుచు లీను

తబరిపై నమృతాంశురకళ వెలుంగ

మృదుగండతలముల శ మెత్తనిసిందూర
 కర్దమచ్చాయయుఁ శ గ్రమ్మకొనఁగ
 దక్షిణేతరహ స్తతలకీరరమణికి
 వలకేల బిబికాశఫల మొసఁగును
 వలిచన్నఁగవ నీణేయలవరింపుచుఁ బాణి
 జలజద్వయమున నంజలి ఘటించి

తే. దేహకాంతి శశిప్రభల్ శ దీటుకొనఁగ
 వేదవేదాంతశాస్త్రాది శ విద్యలెల్ల
 నొడలఁ దొడవులచందాన శ నడర వచ్చి
 నిలిచెఁ గృష్ణనిమ్రోల నశప్పలుకుఁ బడఁతి. 24.

వ. ఇట్లు నిలిచి యప్పరమకళ్యాణి నందకపాణికిఁ బదక్షిణాంబు
 వచ్చి మకరందంబులు చిలుకు మందారదామంబులఁ దచ్చర
 ణారవిందంబు లర్చించి యస్తుమంతు ముందటనిల్చి పరమా
 నందంబున ని ట్లని స్తుతించె. 25.

మ. విలసద్గోపవధూచకోరములకున్ శవిందై ముఖేందుద్యతుల్
 దిలకింప న్యమునాసరిత్పులినధాశ్రీమండలి నీపికా
 వళి శ్రీనిండఁ ద్రిభంగియై మురళిరారవశ్రీల గోరాజి ని
 చ్చలుమోదాంబుధిఁదేల్చునిన్గొలుతుఁగృహ్లా!వల్లవీవల్లభా..

సీ. భూకాంతవెలిపట్టశపుట్టంబుపైఁ దమ్మి
 పువ్వింటిపోలతి తో శ నెవ్వడుండుఁ
 జలికొండరాచూలిశసవతి కెవ్వనిషదాం
 భోజాంగుళిస్థలి శ పుట్టినిలు

కడుపులో బంగారు శ గల భాగ్యవంతుని
 గారాన నెవ్వఁడు శ గన్నతండ్రి
 నెలపువ్వు ముడుచు వశన్నెలకాని పతక మె
 న్ననితేజముందట శ వన్నెమాయుఁ

తే. బహునల్లమొయ్యళఁ బోశల్పంగఁజాలి
 దిక్కులందెల్ల నెవ్వని శ దేహకాంతి;
 కరుణ యెవ్వనికన్నులఁ శ గందళించు
 నట్టినీకు నమస్కార శ మబ్జనేత్ర!

27

సీ. శ్రుతివధూతీరత్నశచాలికా పుష్పగం
 ధాన్వితం బెవ్వని శ యశ్రుముగము
 మహనీయముక్తిసీరమంతవతీకేళి
 పల్లవు లెవ్వని శ భక్తవరులు
 పరమయోగీంద్ర హృద్యవనమధ్యములకు
 మణిదీప మెవ్వని శ మహితమూర్తి
 బ్రహ్మాదు లెవ్వని శ పట్టపుదేవి కృ
 పాకటాక్షమున సంపన్నులైరి

తే. భువనపద్మంబు ముణిగింపఁ శ బాదలఁజేయఁ
 గలిగి మిన్నఁడు నెవ్వనిశకన్నుదోయి
 మూఁడుమూర్తుల కెవ్వఁడు శ మూలకంద¹
²మట్టినీకు నమస్కార శ మబ్జనేత్ర!

28

సీ. జలజగదాసుదశర్శనపాంచజన్యముల్

వెలుగు నెవ్వనిహస్తజలరుహముల

గగనమండలిఁ బ్రభాకరుభంగి నెవ్వని

యురమునఁ గొస్తుభ శ మొప్పుచుండుఁ

బన్నగగ్రామణిపట్టుఁగొనమండలి

దనరు నెవ్వనికి వితానలీలఁ

బదియాటువన్నెల శ పసిడికెంబట్టు గై

సేయు నెవ్వడు కటిశీమ మెఱయ

తే. మూడుజగముల రాగాల్లి శ ముంపఁ గోరి

ముదమెలర్పఁగ నెవ్వని శ ముక్కుగొడుకు

సర్వజీవుల నెమ్మది¹ శ సంభవించు

నట్టినీకు నమస్కార శ మబ్జనేత్ర !

29

మధురగతి రగడ.

1. జయజయ లక్ష్మీ వహ్నిమహాకల

శద్వయ కుంకుమపంకస్థానక

సందర్శకళాకేళిపరాయణ

చారునిశితధారానఖరాంకుర

జయజయ శతముఖముఖనిఖలామర
సందోహాకిరీటతటమణిప్ర
స్థార మయూఖ శిఖావిమలపయ
స్సంకాశితచరణాంభోజద్వయ

2. జయజయ పదపద్మద్వయసేవా
సక్త ప్రహ్లాదపరాశరశుక
శౌనకసనకసనందన ముఖవై
షవ నికరసమాకీర్ణ గృహంగణ
జయజయ దుగ్ధపయోనిధివీచీ
జాలకలీలాడోలాందోళన
సరింఖత్ఫణినాయకభోగా
స్తరకేళీనిద్రారసతత్పర

3. జయజయ పన్నగనాయక దీర్ఘభు
జాలోహార్ద్ర శివ్యసుదర్శన
చంచద్ధారా ఖండితవిక్రమ
శాలిమదాభీలాసురమస్తక
జయజయ కోటిసుధాకర మండల
సంకాశ మహాశంఖ ఘుమఘుమ
స్వానవిఘ్నార్జిత సద్రభహ్మాండా
సంబాధక శాత్రవహృన్మండల

నీనాభీకమల ఫరాగములో
 ని సహస్రాంశంబున జన్మించిన
 నీరజగర్భునిఁ ద్రిభువనఘటనా
 నిపుణకులగ్రామణిఁగాఁ జేసితి
 నీనయనోజ్వల దృగ్జాలంబుల
 నిశ్చలభక్తి పరాయణసన్ముని
 నిశరంబులకును ముక్తివధూటీ
 నిరుపమసౌఖ్య పరంపరలొసఁగితి

౪. నీవిక్రమ తేజఃకీర్తికళా
 నిర్గతదీప్తి శతాంశంబులు గడు
 నెగడి దిఘాకరహేమకరమూర్తుల
 నింగి వెలుంగుచునున్నవి సతతము
 నీవదన సుధాకరబింబంబున
 నిర్మలకరుణా జ్యోతాన్నిలహారీ
 నిష్కందంబుల సురలు చకోరా
 నీకముక్తియఁ జవిగొని విహరింతురు

6. నీపదరాజీవమున జన్మించిన
 నిర్జల గంగామృతపూరంబులు
 నెలకొని ముల్లోకంబులఁ గల జన
 నిచయంబుల పంకము గరఁగించును

నీపటుశౌర్యము నిష్ఠురదనుజా
 సీకవధూటీ మంగళసూత్ర వి
 నిర్భరసౌభాగ్య కళాలక్షణ
 నిర్మూలన కారణమై వెలయును

7. నీగర్భదరీక్రోడంబున స
 న్నిక్షిప్తములై సకలచరాచర
 నీరంధ్రములగు నీలోకంబులు
 నెఱినొప్పు దొంతుల చందంబు
 నీగుణముక్తాఫలసంతానము
 నిఖిలోరగరజనీచరకిన్నర
 నిర్జరగంధర్వ మహామునివర
 నీరజగర్భులు నెన్నఁగఁజాలరు.

8. నీనామామృత రసపానంబున
 నిత్యత్వంబును గొనియాకల్పము
 నిశ్చయమతితో భవమరణాదులు
 నిరసనమొనరింతురు ధీమంతులు
 నీనవమోహనసల్లీలలు వ
 ర్ణింపఁగ నోపినపటువాచాంబురు
 నికృత దస్మత్కరమణివీణా
 నినద లలితకవితల రచియింతురు

9. నీ సంస్కరణము సేయుమనిషా
 నిధులకు నితిహాసపురాణకథా
 నిగమాగమతత్త్వకళార్థంబులు
 నిజకరమాణిక్యములై యుండును
 నీసౌందర్య కళాకందంబులు
 నెమ్మనమునఁ గనుఁగొనఁ గలవారలు
 నీరజనయనామోహనమంత్రా
 న్విత్తులై కంతునిరూపము మింతురు

10. నీవే చిన్మయ మూర్తివి తలఁపఁగ
 నిన్నుం గొలువ శుభము సేకూరును
 నీచేతఁ దమోవరణము విరియును
 నీకై నుతివాఙ్మణు లొడఁగూర్చుట
 నీవలనఁ గృతార్థత్వము నొందుట
 నీకుఁ సరిగా రేవేలుపులును
 నీయందుఁ దలంపులు నిలుపందగు
 నీరేజాక్షా! రక్ష నమస్తే.

30

క. అని యిట్లు సన్నుతించిన
 వనరుహసంభవునిరాణి శ్రీ వాణీదేవి
 గనుఁగొని శ్రీకృష్ణుఁడు గనుఁ
 గొనలం గారుణ్యరసముఁ శ్రీ గురియుచుఁ బలికెన్.

31

చ. కలఁడు సహస్రగోపుఁ డనఁగ నొకవల్లవనాథుఁ డాతఁడ
త్యలఘుతపంబొనర్చి తుహితనాంశుకిఁటువరఁబువేర్చి సాం
పలవడ నొక్కకూతుఁ గనెనాసరసీరుహనేత్ర రాధ నా
వెలయుఁ దదీయరూపనవవిభ్రమలీలలు నామనంబునన్.

ఆ. నాటు కొలిపిపోయె శ నారదమునివరుం
డదియ మొదలుగా లతాంతశయఁడు
నాటుకొలిపెఁ బుష్పనారాచసంహతి
నేమిచెప్పువాఁడ శ నిందువదన.

33

తే. వేడిపిడుగుల గమికైన శ బాడబాగ్ని
హేతులకు నైనఁ జెదర కొఁక్కింత యోర్వ
వచ్చుఁ గాని యపారదుశ్శర్వారదర్ప
కోగ్రనారాచవృష్టికి శ నోర్వరాదు.

34

క. సుందరి మఱుఁగునఁ గా కీ
కందర్పుఁడు నన్ను నేచఁగలఁడే నే నా
సుందరిఁ జేకొనఁ దానే
సందులు దూతెమనొ యిట్టి శ చలమరి పిదపన్.

35

క. పాయదు నామది సుమన -
స్సాయకశరతాప మొందు శ చందంబులఁ బ
చ్చాయతలోచన రాధిక
నేయుపమలనైనఁ గూడ శ కిది నిజము సుమీ.

36

సీ. ప్రతిబింబితంబై నరపగిది లిఖించిన
 గతి వజ్రలేపసంఘటితమైన
 కై వడి నంతర్నిరఖాతమైనవిధాన
 లీనమైనట్లు కీర్తించినట్లు
 'పొందునఁ గలయంగఁ శ బోతవోసిన రీతిఁ
 బ్రత్యుప్తమైనట్టి శ భంగిఁ బుష్ప
 కాండశిలీముఖ శ కలితచింతాదీర్ఘ
 సుత్రసంహతులసంస్కృతమైన

తే. చందమును జెంది యయ్యరవిందగంధి
 నూతనప్రాయకలనామనోజ్ఞమైన
 రూప మనురూపమై మేలురూపు రూపు
 సేయుచున్నది మన్మథస్తోయజమున...

37

వ. కావున నీవు సందేశహరిణివై యగ్గోపాలిపాలికి జని పెక్కు
 చందంబుల నందంబుగా నారూపలావణ్యమాహాత్మ్యంబులు
 ప్రకటించి మనంబుఁ గరంబు గీలించి యన్యంబు మఱపించి
 యంగీకారంబు వుట్టించి తదీయహృదయప్రకారంబు నా
 కెఱింగింపవలయు నది యస్మిన్ననోరథంబైనకార్యం బవశ్య
 కర్తవ్యంబు.

38

ఉ. నావుడు సంతసిల్లి నలినప్రభవాంగన యిట్లనున్ ద్రిణో
 కావనశీల ! మన్మథసహస్రవిలాస ! మనోజ్ఞమత్రవి

ద్యావిభవాత్మ! నీకు నొకశ్లేషై న ససాధ్యము గల్గునే ననుం
బ్రోవఁదలంచికాక పనిశ్రమనెద నీకృప తోడునీడగన్. 39

క. నను బోటి వారితరమా .

యొనరింపఁగఁ గృష్ణ ! నీప్రయోజన మైనం
జని నాచతురత వెలయఁగ

వనితామణి నీకుఁ గూర్మిరవలఁతిం జేతున్. 40

ఆ. అని పునఃప్రణామ శ మాచరించిన దేవి

వీడుకొలిపి గోపశ్రవిభుఁడు దన్ను
ఖమునఁ దలఁపు నిలిపి శ కార్య మానని యుండె
నలరి యచటు వాసి శ యజునిసతియు. 41

వ. తనమనంబున. 42

తే. అమ్మహాదేవి వివరింప శ నాదిలక్ష్మి
యాదినారాయణుం డితం శ డరసి చూడఁ
బరమకళ్యాణహేతువౌ పనిశ్రయొనర్పఁ
గలిగె భాగ్యంబు నా కింతశ్రకంటెఁ గలదె. 43

వ. అని పరమహర్షోత్కర్షంబునఁ జనుతలంపున. 44

క. తలఁచె నిజస్యందన మ

ప్పలుకులపూఁబోణి యభ్రపథమున నదియున్
గలహంసీరధ్యంబులు

గలిగి నిజప్రభలు నిగుడఁగఁ జనుదెంచెన్. 45

వ. ఇట్లు వచ్చిన. 46

క. జలజాతముపై నిలిచిన

కలహంసయుఁ బోలె రత్నరకలితరథముపై

నలువసతి వొల్చె నిర్జర

లలిత జయధ్వనులు దిక్కులం గడుఁ జెలఁగన్.

47

మహాస్థగర.

తనదీప్తుల్ చంద్రకాంతిరదడఁబఱుప సురోత్తమముల్ మ్రోగు
చుండన్.

వినువీధిం దేరిమీఁదన్ శివకసితముఖమై వేడుకల్ తొంగలింపన్

దనచేతోవీధిదామోదరునినిలిపితశ్చార్యమూహించుకొంచున్

జనుదెంచెన్వాణి లీలాశరభసగతిఁ ఘోషంబుడాయన్ గడంకన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి సహస్రగోపునిమొద కనతిదూరంబున సంత
రిక్షంబునఁ దనదివ్యయానం బదృశ్యంబై యుండ నియమిం
చి భూమండలంబునకు డిగ్గి నిజస్వరూపంబు జరుల కదర్భ
నీయంబని సుదర్భనీయం బగునొక్కమానుషీ రూపంబు
వూని మధురవాణి యని పేరు నిర్దేశించుకొని నిలిచి పాలు
చుటకు సంతసించి సురకాంతలు పుష్పవర్షంబులు గురిసి
రనంతరంబు.

49

స్తీ. గండద్వయంబునఁ శ గలికి లేనగవులు

రాజిల్లి వెన్నెలశరసముఁ గురియ

వెడఁదలై తెలుపారు శ కడకంటిచూపుల

వెలిదమ్మితేకులు శ వెల్లివిరియఁ

బద్ధరాగంబుల శ పసమించు మృదుపద

చ్ఛాయ సంధ్యారాగశంకఁ గొలుపఁ

జెవిదోయిఁజెరివిన శ చెంగల్వవిరులకు

జమ్ము జమ్మని తేంట్లు శ గ్రమ్ముకొనఁగఁ

తే. గ్రొత్తముత్యాలకెంబట్టు శ కుచ్చు లమరు

పసిఁడివీణె కరంబునఁ శ బట్టి యందె

లోలి మ్రోయంగఁ బాఠకుశరా లనంగ

మంద కొయ్యన వచ్చె నశమ్మధురవాణి.

50

క. బెడఁగుం జనుఁగవ వ్రేఁగున

నడు మసయాడంగ నంచనడ నొయ్యారం

బడర నడువీధిఁ జనియెన్

బడిబడి నిలువెడలి గొల్లశపడుచులు చూడన్.

51

చ. ఇట్లు నిజవిభ్రమవిలాసంబుల ఘోషంబులు విభూషింపుచు

మందయానంబునం జని యమందానందంబు డెందంబునఁ

గందళింప నయ్యరవిందలోచన యుచితప్రకారంబున సహ

స్రగోపునిమందిరద్వారంబు దటియం జొచ్చి తదంతరాళం

బున నొక్కయేకాంతగృహంబునఁ బద్మరాగవేదికామధ్యం

బునఁ గనకలతాకీలితరత్నడోలికాసనంబునఁ బద్మదళోప

ధానంబున నొత్తగిలి చిత్తజాయత్తంబై యుత్తలపడుచిత్తం

బున నిరంతరచింతాతంతుసంతానంబు చిక్కువడఁ గ్రొక్కా

రుమెఱుంగునుం బోలె నాభీలమదనకరవాలధారకు జలద

రింపుచు జాగరణోద్భూతరాగంబునఁ గోకనదదళోదరకాం
 తి నపనయింపం జాలువెడఁదకనుదోయి నెడతెగక విభిన్న
 సూత్రముక్తాఫలంబులం బోలెఁ దొరఁగు నశ్రుధారాలవం
 బులఁ గుచకుంభంబు లలంకరింపుచు నిశాంతరజనీకాంత
 బింబంబుపగిదిం గానవచ్చు పరిపాండురగండమండలంబునం
 బాణిపంకజంబు హత్తించి వదనపద్మగంధంబునకుం గ్రందు
 కొనునలిబృందంబులకు డగ్గఱ రాక మొగ్గరంబైనక్రొవ్వేఁ
 డినిట్టూర్పులచేతఁ బరిమానసహకారకిసలయంబు చందం
 బునఁ గంది బిటుసువారినవాతెఱయును ననంగజ్వరదాహ
 భారంబునఁ దప్తకాంచనశలాకాకృతి ముట్టరాక వేడియై
 కృశంబైనమేనుఁదీఁగెయు నింద్రనీలమాణిక్యతేజఃపుంజంబు
 లు విడంబింప వెడవెడజాతి వెన్నునం దూలువేనలియును
 నవస్థాంతరంబులు దెలుప, దూరీకృతాంగునీయకహారకేయూ
 రముఖినిఖిలపరిష్కారయు వివర్జితమృగమదకాశ్మీరఘనసార
 గంధసారపంకచర్చయు విరహితసరసకుసుమమాలికానేప
 థ్యరచనయు సఖీజనపరివృతయు నిరాలాపయుఁ గృష్ణలా
 వణ్యగుణమణిగణనాతత్పరయు నైయున్నరాధాకన్యకం గ
 నుంగొని తదాయల్లకోల్లాసంబుగా నెఱింగి మందస్మితా
 పాంగరుక్ష్చంద్రికలు కెలంకుల నలంకరింప నరవిరియ్యయ్యా
 రంపుబాగున డాయంబోయె నట్టియెడ...

క. రతిదేవియో కాక సర

స్వతియో గా కిట్టిరూపశంపద గలదే

క్షీతి సతుల కనుచుఁ బరమా

ద్భుతమతులై సఖులు వేడ్కఁబొదలుచుఁ జూడన్. 53.

శా. ఆరాధాసతి యంతఁ గొంత మది ధైర్యంబుఁది
తెల్వొంది గం

భీరప్రక్రియఁ గొంత మన్ననయు సాక్షిప్తి నివేకంబు బెం
పారం బీరము చూపఁ జేరువఁ దదరధ్యాసీనయై వేడ్క న
న్నీరేజాక్షివిలాసముల్ మధురవారణీకాంత చూ చిట్లనెన్.

ఉ. ఈతరళాయతాక్షి రచిరయిఁచెడిచాతురి యెట్లుగల్గెనో
ధాతకు ధాతచేత రచిరతం బగునే యిటువంటిరూపు నేఁ
జూతునకాదె యక్షసురశసుందరులన్ సృజియించువేళలం
దే తదనూన విభ్రమము శలెక్కడి వాచిగురాకుబోండ్లకున్.

శా. సాక్షాత్పూర్ణసుధాంశుబింబమె ముఖాశ్బుజై నదీయింతికిన్
చక్షుల్ గావుచకోరదంపతులు జ్యోతస్నిపూరముల్ గ్రోలనై
యక్షీణోత్సవలీల డాసినవి లేరదా యీప్రసన్నత్వమున్
వీక్షారోచులునొప్పునే సతులకురన్నై మోమున న్నన్నులన్.

చ. అలికులవేణి మధ్యలతశయాకసమంబుతరంగము ల్వళుల్
మలయసమీర మూర్పులు సశమగ్రనితంబభరంబు సైకత
స్థలము దృగంచలప్రభలు శ చంద్రమరీచులు గాఁగఁ బంచత
త్వలసితమన్మథాంబుజభరవప్రతిస్పష్టియుఁబోలెనొప్పెడున్.

సీ. అబల వేనలిలోనిర్యర్థభాగము గాదె
 పరఁగఁ జూచినఁ శ గృష్ణ పక్షతమము
 హరిమధ్యగతిలోని శ యష్టభాగము గాదె
 తక్కినయైరావరతంపునడక
 సుదతి ఫాలములోనిరహోడశాంశము గాదె
 హరువశాలిశశిఖండ శ మరసిచూడ
 లోలాక్షిచూపులలోని వేయవపాలు
 గాదె శంకింపంగఁ శ గమలదళము

తే. కోకములు పాటలాఢర శ గురుకుచములు
 వియ్యములు గావె వెడవిల్తురవింటినారి
 కామినీమణినూగారుఁ శ గవలు గావె
 యెట్లు వర్ణింపవచ్చు నీరయిందుముఖిని.

58

సీ. కలికిసాదామనీరఖండముల్ పసిఁడినీ
 ర్వోసి మెత్తఁగ నూతి శ ప్రోవుచేసి
 పరిపక్వబింబికారఫలరసంబులలోన
 నవ్యవిద్యులతేల్ శ నానవైచి
 చాడిమీఫలబీజరతతులలో నవ్యపం
 కజరాగరత్నముల్ శ గలయగ్రుచ్చి
 కనకరంభాగర్భరకాంతికలాపముల్
 హస్తహస్తమ్ములరయందు నిలిపి

తే. యొడలు నధరంబు దంతంబు శ్రీ లూరుయుగము
నజుఁడు నిర్మింపఁబోలు నీరయబమ్ముఖకిఁ
గానినాఁ డిటిజిగియు రాశగంబు వరుస
నున్నదనమును గల్గునే శ్రీ యెన్నిచూడ.

59

తే. లలనగళమును గటిమండ్రలంబుఁ జేయ
నజుఁడు మదిఁ గోరి యన్యము శ్రీ లంఘించూచి
యొడ్లుగా వని హరియాజ్ఞ శ్రీ నుత్సహించి
నేర్పుతో శంఖచక్రముల్ శ్రీ నిలుపఁ బోలు.

60

స్తే. ముఖచంద్రబింబంబు శ్రీ ముక్తాతపత్రంబు
చారుదృష్టాలముల్ శ్రీ చామరములు
కటిమండలముగన శ్రీ కమయోరుపీఠంబు
మేనిమెఱుంగులు శ్రీ మేలుకట్టు¹
పాదోష్ఠకరములు శ్రీ పంచపల్లవములు
పాలిండ్లు పూర్ణకుంభద్వయంబు
మృదులోరుకాండముల్ శ్రీ కదళికాస్తంభముల్
కంఠంబు విజయశంఖంబుఁ జేసి

తే. లలితసౌందర్యసామ్రాజ్యరలక్ష్మి మెఱయ
సకలలోకైకవిజయదీ శ్రీ ఘోషధురీణ
గరిమ రతిరాజుఁ బట్టంబుఁ శ్రీ గట్ట నజుఁడు
నేర్పుతో నింతిరూపున శ్రీ నిలుపఁ బోలు.

61

వ. అని ప్రస్తుతించి యాశ్చర్యకౌతూహలాయ తచి తయై శిరః
 కంపంబుచేసి యాజగన్మోహనుం డగుపుండరీకాక్షునకు
 నివ్వలాసవతి ప్రతి యా నని తలంచి తదభిమాన యాటయు
 నిశ్చయించి తనవచ్చినకార్యంబునకు నిదియ యవసరం బని
 పద్మాసనబంధంబునఁ జక్కనై వీణాయందలిపట్టుగవుసెన
 వాయం దట్టి చేలాంచలంబులఁ గాయలు దుడిచి దేవీ!
 యాకర్ణింపు మని పలికి యప్పుడు. 62

చ. కొలఁదిగ రాగభేదములరకుం దగుసారెలు సారెకొత్తి తం
 త్రులుకొనగోళ్ల మీటుచుఁజరనుంగవ దండెయమర్చికృష్ణవీ
 లలు ప్రకటించి పంచమకరలశ్రుతిమాఁకు లిగుర్పరాధకు
 వలపులు చిల్కఁగ¹ న్మధురరవాణిప్రవీణతఁబాడె వీణతో.

క. సరసమృదుగానకళలం

గరఁగిన తచ్చంద్ర శాలిరకాస్తంభసము

త్కరమణిపుత్రిక లమరె

బురుషుల కౌగిల్లలోని ర పొలఁతులవోలె.

64

చ. వికసితపంచమశ్రుతి నరవీనరసస్థితిఁ బాడఁ దద్విపం
 చిక చిగురొత్తఁగా దనరె ర జిత్తజుఁ దుత్తలపాటుతోడిరా
 ధిక నదరంట నేయఁగ రతిప్రమదామణియందియిచ్చు సా
 యకనికరంబు నాఁగ నయనాభిరతిం గొనియాడఁ జిత్రమై.

వ. ఇట్లు నిజప్రాణవల్లభాంకితంబు లగుగీతంబులు శ్రుతిభూషణం
బులుగాఁ బాడిన యచ్చేడియకు నపూర్వమనోహరరత్న
భూషణాంబరంబులు గట్టనిచ్చి గారవించి ప్రియవచనంబుల
రాధ యిట్లనియె. 66

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక తర శ లేక్షణ! యెయ్యడ నున్ని లీలమై
నెక్కడ కేఁగఁగాఁదలఁచిరయిక్కడకుంజనుదెంచితోంటిమై
నిక్కము నేత్రపర్వమయిరసీను విలాసముమాకు నెంతయున్
మక్కువగొల్పెఁ గైరవవశనంబున కైందవబొబముంబలెన్.

వ. అని యడిగిన మధురవాణి యాకీరవాణి కి ట్లనియె. 68

ఉ. ఎక్కడఁజెప్పుదానఁజరిరయింపునునాల్గుముఖంబులందు నేఁ
ద్రొక్కనిచోటులేదొకటిరతోయజుతోచన! యెల్లవారలున్
జక్కనిదాన వంచు నినురసన్నుతి సేయఁగఁ జూడవచ్చితిన్
దక్కకయుండుదున్ దఱచురనందతనూజునిమందలోపలన్.

సీ. అప్పటప్పటికి వీ శ ణాభ్యాసమొనరింప

ననుఁగూడి వాయించు శ నారదుండు

పంకజాక్షుఁడు నన్ను శ భారతీదేవిఁగా

మన్నించు నాపేరు శ మధురవాణి

యే నెఱుంగని షద్య శ లెవ్వరు నెఱుఁగరు

పలుకుల మెప్పింతు శ బ్రహ్మనైన

నింగితాకారంబు శ లివి యని చెప్పుదుఁ

బరులచిత్తము నాకు శ బట్టబయలు

తే. పురుషులును గామినులు నామఁ శ బొందుగాని
 వారు లే రెవ్వరును విను శ వసజనేత్ర
 యైన మిక్కిలి నామాట శ కాత్మ మెచ్చి
 యెందుఁ బోనీరు నందజు శ మంద సతులు. 70

శా. బృందారణ్యకదంబవీధి సుమనోరహృద్యంబుగా గోపగో
 బృందంబుల్ దనచుట్టునుం దిరిగిరాఁ శ బెల్లుబ్బి శ్రీకృష్ణుఁడిం
 పొంద నే్వణువుఁ బట్టినప్పుడు కృతశ్రవోత్సాహులై గోపికల్
 మంద నెవ్వడి రాఁగఁజూడవలదాశమా¹ పందులీలాగతిన్.

క. అటువంటివేళఁ జేతః

పుటముల నానందరసము శ పొంగఁగ లీలా
 నటమోహనమూర్తిఁ గృపా
 కటాక్షు హరిఁ జూడలక్షు శ కన్నులు వలదే. 72

శా. శ్రీకృష్ణుం డొకవేళ వల్లవకులశ్రీస్త్రిరాజిపై లీలమై
 నాకర్ణాంతదృగంతవీక్షు లలవో శ కల్లార్ప నొప్పుం జుమి
 రాకాచంద్రమకీనులై యమృతధారరాశ్రేణియై శ్వేతనా
 భీకానీకములై సురద్రునవవర్ణజాలమై బాలికా ! 73

సీ. వారిజనేత్రు తేరజోరాశిలో నణు

మాత్రంబు భానుషరన్మండలంబు
 నందకపాణిదృశ్నలినాంతరంగతక్కు
 పాసుధారసవీచిరపాలకడలి

మదనగోపాలుని శ్రీ మధురమందస్మిత
 బిందువు పున్నమశ్రీచందురుడు
 నందనందను పాదశనఖవిభ్రమంబు లో
 పలి పదాటచపాలు శ్రీ భావసూతి

తే. యతులితైశ్వర్య శుభలక్షణాన్వితండు
 మాఽనీతత్త్వవిద్యాని శ్రీ ధావమూర్తి
 ఘోషకాంతాపయోధర శ్రీ భూషణంబు
 తరమె బ్రహ్మకు నైన మా శ్రీ ధవునిఁ బొగడ.

74

సీ. జలజాయతాక్షువశ్శస్థలిఁ జేర్పని
 కుచములు కుచములే శ్రీ కోమలాంగి
 నందజుసౌందర్యశ్రకందళుల్ చూడని
 కన్నులు కన్నులే శ్రీ కలువకంటి
 పద్మనాభుని పాదశపద్మముల్ సోఁకని
 కరములు కరములే శ్రీ కంబుకంఠి
 దేవకీసుతుని వ్రా శ్రీ తెఱచవిచూడని
 నాలుక నాలుకే శ్రీ నాగయాన

తే. యచ్యుతున కెప్పుడునుగొల్ల శ్రీ లాడనీని
 జవ్వనము జవ్వనమె పూర్ణ శ్రీ చంద్రవదన !
 గోపకులసార్వభౌముని శ్రీ గోష్ఠిఁ గనని
 పడఁతి జన్మంబు జన్మమే శ్రీ పల్లవోష్ఠి.

75

ఉ. భావజమంత్రశాస్త్రపదశభంగు లెఱుంగఁగఁ జెప్పి సత్కళా
భావరసస్థితు లెలిపి శ పైఁకొనుసిగ్గు నెడల్చి గోపక
న్యావళిఁ బెక్కుచందములశనందముగాఁగయిసేసి తెచ్చి¹యా
దేవకిపట్టిఁగూర్తు మదిఁదియ్యమునెయ్యముఁగొంగలింపఁగన్.

క. ఉల్లములయందు నిబిడా

యల్లకభారములు వెలుఁగునప్పుడు నేనా
వల్లవకాంతల వల్లవ
వల్లభునిం గూర్తు నేర్పువైఖిరి మెఱయన్.

77

క. పీతలపై నను దాఁపక

నాతోడఁ జెప్పు మన్న శ నంగృష్ణుఁడు దా
రేతలపై నను దాఁపక
నాతోఁ జెప్పుదురు ప్రియమునను గోపసతుల్.

78

గీ. నన్నుఁ బ్రాణాబకాఁ జూచు శ నందజుండు

గోపికలు నట్లచూతురు శ కువలయాక్షి

వారికే యేల నినుబోటిరవారి కెల్ల

నేను వశ్యను జువ్వె మ శ న్నించిరేని.

79

ప. ఒక్కనాఁడు వ్రేపల్లెలోన గథానుకథనంబున యశోదా
నందులముందట నీప్రసంగంబు వడినసమయంబున మున్ను
నిన్నుంజూచిన బంధుజను లమ్మమారి సర్వలక్షణసంపన్న
యని సన్నతింపఁ గగ్గానందంబుగా విని వారు మనకృష్ణు

నకుఁ బెట్టిసేయుదుమా యని పలికినమాటలకుఁ దదా
 సకచి తలెన గోపాంగనలు గలంగంబాటి లేటమొగంబు
 లెరి. అట్లు నిజమైన నేమగువారలో కాని నినుబోటి
 బోటిగదా మాకృష్ణునకుం బ్రాణేశ్వరి యయ్యెనేని యేమి
 చెప్ప. రతిమన్మథులచందంబునఁ బ్రీతివసఃతులకై వడి శచీ
 దేవీంధ్రుల లక్షణంబున రోహిణీచంద్రులపగినిఁ బారత్వీపర
 మేశ్వరులకూపున మనోహరదాంపత్య సౌభాగ్యంబున విల
 సిలెద రటువంటిప్రయోజనంబులు దైవికంబునఁ గాక యేల
 సిద్ధింపనేర్చు, మియిద్దఱకు నొద్దిక యయ్యెనేని బ్రహ్మ
 దేవుని శిల్పప్రమాసంబు సఫలంబు గాదె; తగినకన్యకుఁ
 దగినవరుడు గల్గినఁ బసిండ్డికిఁ బరిమళంబు వచ్చినయట్లు
 కాదె ! యిప్పుని సాముటింపవచ్చు. నీహృదయంబుకొలంది.
 వింతవార మెఱుంగ మెవ్వరితలాపు లెవ్వరి కెఱుంగవచ్చుఁ
 బ్రసంగవశంబున నిట్లాడంబడెఁ గాక యీతలంపులకు మా
 కుఁ గారణంబేమి ? యది యట్లుండెఁ ద్రైలోక్యసుందరీ
 రత్నంబ వగునిన్నుఁ గన్నులపండువుగాఁగఁ జూడంగలిగె
 నితియచాలు; నీవంటి యువతి నెందునుం జూడము. నిన్నుం
 బాసి చనుటకు మనం బొప్పకున్నయది- నీవు చేసినప్రియం
 బును నీచెలువంబును మాగోపికలముందట ముకుందుండు
 వినం జెప్పుకొనం గలిగె. జరాసంధశిశుపాలాచిరాజుల యా
 సానంబులకుంబోయి మరలివచ్చుచున్నదాన ననేకదినంబు

లాయెఁ గృష్ణావలోకనంబులేదు. శ్రీఘంబుగం బోవలయు
నని సరసనిపుణభావంబునం బలికిన— 80

చ. అమృతరసోపమానమధురరాక్షరతద్విశదోక్తుల స్మృతిన్
బ్రమదరసప్రపూరములు పైపయిఁ బొంగఁగ నింగిముట్టియ
య్యమృతమరీచిచంద్రికల శ నంబుధివీచియుఁ బోలె రాధికా
రమణి దనర్చె నప్పు రతిశరాజుధనుష్కళ వన్నెకెక్కఁగన్.

వ. ఇట్లు హర్షోల్లాసంబున నుల్లంబు మల్లడిగొన వల్లవి మధుర
వాణి కిట్లనియె. 82

గీ. ఎవ్వరోయని యిందాఁక శ నెఱుఁగనైతి
ని న్ననాదరభంగి నో శ నీరజాక్షి
వింతదానవె నాకు సరద్వినయమూర్తి
చాలఁ గూర్చిన నాప్రాణశ్శఖివిగాక. 83

సీ. సద్వివేకనిరూఢ శ సౌజన్యశీలవు
సున్నేహసౌహార్ద శ సులభమతివి
శ్రవ్యశక్యోక్తికౌశలకథాసరణివి
నిన్ను వర్జింపంగ శ నేర్తుమెట్లు
నీమంచితనమును శ నీప్రియఁబును వీప్ర
వీణత్వసరణియే శ వెలఁదికైనఁ
గలుగునె మఱి నీకె శ కాక లోకంబున
మాననీయవు నీవె శ మధురవాణి

ఆ. యతివ మధురవాణి శ్రీ యనుపేరు సార్థంబు
 నీకు నిన్నుఁ బోల శ్రీ నీవె నేర్తు
 గాక యొరుల సాటి శ్రీ గాఁ జెప్పవచ్చునే
 చెప్పనెడల వాణిఁ శ్రీ జెప్పవలయు.

84

క. దీప్తితభంగాతనుసం
 తాపార్యానలభరమునఁ శ్రీ దఱలెడు మోహం
 కూపార మీఁద నిపుడు
 నాపాలికి నోడ వైతి శ్రీ నలినదళాక్షీ.

85

వ. అది యెట్లంటేని మన్మనోభిప్రాయం బెఱింగించెద నాకర్ణిం
 పుము.

86

ఉ. సందడిఁ బర్వకోరికలు శ్రీ సారెకు సారెకు నబ్ధివీచికా
 బృందము లట్లుడెందమునఁ బెల్లయియుంబ్బఁగ బాల్యవృత్తిమై
 నందనిప్రమానిపండులకు శ్రీ సట్టులు సాపఁగఁ బోవుభంగి నో
 యిందునిభాస్య! శౌరి నఁగియిందుతలంపున నున్న దాననేక.

క. సులభముగాని ప్రయోజన
 మలవడునే నీకుఁజేయ శ్రీ నంటివయేనిక
 గలకంఠి ! యతఁడు సేవా
 సులభుండవుఁ గాఁడొ ! యరసి శ్రీ చూడుము మదిలోక.

ఆ. అనిన మధురవాణి శ్రీ హర్షించి యా యింతి
 తలఁపు నిశ్చయంబుఁ శ్రీ గొలుపఁ బూని

సందియంబు గలుగ శ సరసోక్తి నైపుణి
నెఱిగి యెఱుంగ నట్ల శ యిట్లులనియె.

89

ఉ. వాక్యములిట్లుఁచూహృదయశవాసనయెట్లొకొకాని, శౌరితో
నైక్యము గల్గె నేని వినశవమ్మ సువర్ణకలాపయుక్తమా
ణిక్యశలాశవోలె రమణీయతఁ దాల్పవె నీవు నవ్యచం
ద్రక్యధిరాజ బద్ధనమరతాభరణక్షమకేశమంజరీ.

90

వ. అని సంశయంబుగాఁ బలికిన,

91

క. ఏటికి ననుమానించెదు

జోటీ యామేటి గవయఁ శ జూడక యొరునిం
గీటసమానుని మదిలోఁ

బొటెంతునె? హరిణి వృకమురపైఁ బడఁజనునే.

92

వ. అని యుల్లాసంబున,

93

శా. దోరాందోళనలోలకంకణమణి శ స్తోమాభిరామ ప్రభా
గారంబై తమరస్థులంబు మెఱయంగఁ గంతదేశంబునన్
గారామారఁగఁ బువ్వుదండ లిడి లోకంబెల్ల వీక్షింప నే
సారోదారమతి న్వరింతు హరి సారక్షాదైక్షవాస్త్రాసనున్.

గీ. తల్లియును దండ్రుయును నీదు శ తలఁపుకొలఁదిఁ

జాగనిత్తురె యంటివా శ జలజనేత్ర

కృష్ణవర్మాభిముఖతఁ దరక్కించెరేనిఁ

గృష్ణవర్మాభిముఖతఁ దరక్కింపఁగలరె.

95

వ. కావున నింకఁ గాలక్షేపంబు సేయక చని యస్మత్ప్రియంబు
గాఁ గాంతునితో నేకాంతగోష్ఠి నిష్టవాక్యసరణి నానా
విధంబుల మద్విధం బెఱింగించి తుది నిట్లనుము. 96

సీ. చంద్రమరీచిసం శ చయబాడబాసల

జ్వాలాముఖములకు శ వచ్చుననుము

బాలరసాలద్రు శ పల్లవతీక్షణకా

క్షేయోగ్రధారకు శ డాయుననుము

రాజీవమకరందశరసఘోరవిషపూర

పానంబు సేయంగఁ శ బూనుననుము

కలకఁతకఁతహుం శ కారనిర్ఘాతపా

తములకు నెదురెక్కఁ శ దలఁచుననుము.

తే. మండలీభూతకోదండశచండబాహు

దండకందర్పకాండ ప్రశకాండవృష్టి

మునుఁగు ననుము కృపాదృష్టి శ మనుప వేని

నీకుఁ బ్రాణంబు లగ్నించు శ నిక్కమచుము. 97

వ. అని యిట్లు మన్మథోద్రేకంబున విగతలజ్జాభిమానయై యను
మానింపక తెంపుకలిమిఁ బ్రాథవచనంబులు పలికిన విని
యప్పల్లవాధర రాధ కి ట్లనియె. 98

గీ. నిక్కముగఁ దెల్పితివి నాకు శ నీతలంపు

దాఁచ కెంతయు; నిక నాకు శ దాఁచరాదు.

ప్రాణసఖులకు దాఁచెడు శ పనులు గలవె

వెలఁది! చెప్పెద వినవమ్మ శ వీను లలర.

99

చ. త్రిభువననేత్రపర్వభవ శ దీయమనోహరరూపసత్కళా
విభవము లెల్ల నారమఁడుశవేయివిధంబుల మున్నె చెప్పినాఁ
డభినవలీలఁ గృష్ణునకు శ నంబుజలోచన దాన నా జగ
త్ప్రభుఁడునునీకునై మదనశబాణపరాజితుఁ డయ్యెనేమనన్.

క. జలజాక్షుని విరహఁగ్నికిఁ

గొలఁదేమని చెప్పవచ్చుఁ శ గోమలశయ్యా

కలితనవకుసుమములు ని

ప్పులు వోలెన్ రాఁజుచుఁడుఁ శ బూర్ణేందుముఖి. 101

క. కంతుశరానలకీలా

సంతప్తస్వాంతుఁ డగుచుఁ శ జల్లని నీదో

రంతరముఁ జేర్చుమని య

త్యంతము హరి నన్ను నభయశహస్రము వేఁడెన్. 102

ప. ఇవ్విధంబున భవద్వియోగభారంబునఁ గొందలపడుడెందం
బున ముకుందుండు మన్నించి నన్ను నీపాలికిఁ బుత్తేర వచ్చి
నీహృదయాభిప్రాయం బెఱింగితిఁ; దలంపు తలంపుచం గలి
సె. నీవు చేసినపురాకృతపుణ్యంబులు ఘటించె; నింక నొండు
తలంపకుము; మీయిద్దఱయుద్యోగంబు శీఘ్రంబుగ సఫలం
బయ్యెడు మని పలికి తగు తెఱంగున నక్కుమారి వీడుకొని
మందవెడలి యథాస్థాపంబున నిజరూపంబు దాల్చి విమా

నం బెక్కి గగనమార్గంబున మరలి వచ్చి తదవృత్తాంతం
బంతయు సవిస్తరంబుగాఁ గృష్ణునకు విన్నవించి వెండియు
నిట్లనియె.

103

సీ. ప్రాణముల్ గనుపట్టు శ మాణిక్యపుత్రియో
నడయాడనేర్చిన శ నవ్యలతయొ
లావణ్యరసము బాశలాపమొందెనో
మాటాడనేర్చిన శ మరునిశరమొ
సిరిపట్టి విజయలక్ష్మీకళాగర్వమో
యజుస్సృష్టివిద్యారహస్యగతియొ
భావజమంత్రాధిరదేవతయో జగ
ద్విదితసంస్మృహన శ విద్యపెంపొ

తే. కల్కిరాయంచయో చంపకప్రసూన
మాలికయొ యంచుఁ దలఁచి నాశమనములోన
నరుదువడి కంటిఁ దద్రూప శ మంబుజాక్ష
రాధసరి లేదు సతి జగత్త్రయము నందు.

104

వ. అదియునుం.గాక నిన్ను వినుకలిం దగిలినయది మొదలు,

మ. మరులావణ్యకళామహత్త్వములు యుశ్మద్విభ్రమశ్రీలలో
బరమాణ్వంశము నీపదాబ్జనఖిశోభం బోలఁడా చంద్రుఁడం
చరవిందానన నీవిలాసములు చిరత్తాంభోజమం దెప్పు సం
స్మరియించున్ గవగూడువేడుకలఁ గృశ్ణా ! వల్లవీవల్లభా!

శా. పువ్వుందేనియవోసిమాధవుడుసంపూర్ణేంద్రుడన్ సానపై
మవ్వం బొప్పుగఁ గప్పురంబిడుచుఁ బ్రేరమందీసి గంధద్రవం
బవ్వారిన్ మెయినిండ మెత్తియును జల్లార్పంగలేడన్నచో
నవ్వామాక్షికిఁ దాప మేమనఁగఁ గృరషా! వల్లవీవల్లభా !

వ. అని తదవస్థా విశేషంబు విన్నవించి తత్ప్రసాదంబు వడసి
భారతీదేవి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియెఁ గృష్ణుండును
దద్వచనంబులఁ గొంత యూటడిల్లి సమయంబు వేచి
యుండె నంత. 108

గీ. ప్రాణవల్లభ సత్కథార్థవము నందుఁ
దెఱవ హృదయాంబుజాతంబు శ దేలితేలి
నిగుడు వాంఛాతరంగముల్ శ నింగి ముట్ట
మోహరసపూరములలోన శ మునిగె నపుడు. 109

ఉ. అక్షయబాణతూణధరులేడై విజయుండయి సవ్యసాచియై
యైక్షవధన్వి రాధహృదరయం బదరంటఁగనేయఁజొచ్చెఁబ్ర
త్యక్షముగాఁగ డాకొని మరదాలి గుణధ్వని సోడుముట్టఁగా
నక్షుభితోగ్రకోకిలభరతూరభటుల్ చెలఁగ న్మహోద్ధతిన్.

ఉ. నవ్వులు మాలె విచ్చె వదనంబు పికాసము గన్నుఁగోనల
న్మవ్వపుజూపుగుంటువడె మాసెదనుద్యతివేడియూరుపుల్
నివ్వటిలెం గపోలయుగశృంగి దెలుపెక్కెఁగృశించెనంగముల్
పువ్వులవిల్లు బారిబడి శ పొక్కెడు నమ్మదకీరవాణికిన్.

క. తరుణికిఁ గళ దినమయ్యెన్
బరికింప దినంబు నొక్కరపక్షం బయ్యెన్
మఱి పక్షం బేడయ్యెను
గర మరుదుగ నేడు బ్రహ్మరకల్పం బయ్యెన్. 112

శా. నాఁడు న్నాటి కవస్థలెక్కమదిలోనంగోర్కులంతంతకున్
గూడం ద్రోయుచు నివ్వెఱం దగిలి దృశ్యోశంబులన్వేడిసి
రోడన్ వాడినమోముతోడహృదయంబూటాడవేధించుపూ
బోడిన్ రాధికఁజూచి నెచ్చెలులునేరద్బల్మిఱబోధింపఁగన్.

క. తలఁచి తమలోన నిట్లని
రలివేణిన్ ముగ దీనినారామములో
పలికి నెలయించి క్రీడల
మలయుచు నీచింతఁ గొంతరమాన్బుద మనుచున్. 114

క. పల్లవసుమనః ఫలసం
పల్లలితము నన్యపుష్పమధురరకీర
ప్రోల్లాసమునై మన దృ
గ్వల్లుల కింపొసఁగుఁ బ్రమదరవనము మృగాక్షీ! 115

వ. అని యెలయించుకొని పోఁచి యుద్యానంబుఁ బ్రవేశించి
రప్పుడు. 116

సీ. రాజీవభవుఁ డహూరరాత్రంబు నొక్కంత
సేసి తూఁపఁగ నిడ్డ ర త్రాసనంగ

విరహిణీవిరహముల శ్రీ ప్రేమాభిమానము

ల్లోలఁగించి కవగూర్చు శ్రీ చెలియనంగఁ
గోకిలశుక చంచరీకబృందములకు

లబ్ధమైన తపఃఫల మ్మనంగఁ
ద్రుజగతీవిజయసిద్ధికి సమ్ముఖుండైన
కంతుయాత్రాలగ్న శ్రీ కాలమనంగ

తే. మిహిరశశిమండలములకు శ్రీ మెఱుఁగు లిడుచు

సకల దిబ్బండలములఁ బ్రసాదలక్ష్మి
నెలవు కొలుపుచు సర్వజీవులును వేడ్క
నుల్లసిల్లంగ వచ్చె మరధూత్సవంబు.

117

గీ. యోగబలమునఁ గర్ణంబుశ్రీలూడ్చి పొల్చు
పరమయోగీంద్రవసులకుఁ శ్రీ బాటియగుచుఁ
గ్రమముతోడఁ బురాణపరత్తములు రాల
నవనిజంబులు వొల్చె వశనాంతరమున.

118

శ. హరి దూఱనేసి రక్తము

దొరఁగెడు నస్త్రముల మన్ననఁకుఁడు రాధిక రా
కరయుచు నీరారెచ్చెడుగతిఁ

గరవాడి చిగుళ్ళు మెఱసెఁ శ్రీ గాననవీధి.

119

శ. కుసుమజ్యోతిర్జాలక

కిసలయరాగప్రభావి శ్రీ కీర్ణాంబరమై

పొసఁగె వనపత్తి ద్విజరా
జసమాశ్రిత యగుచుఁజరమశ్శంధ్యయుఁ బోలెన్. 120

చ. ఉరుకుచహేమకుంభముల శ నూఁదికృశోదరిగౌఁగిలించినన్
గురవకథామణీరుహము శ కొరకకంటకపంక్తులన్ మరం
దరసపరంపరాశ్రుజలశ్శధారలఁదేతఁ గృతాపరాధియై
చిరసమయంబు వాసి కవశ్చేరినవేడుకకాని కైవడిన్. 121

శ. నారీమణులు గటాక్ష సు
ధారసము వసంతకేళిఁ శ దనపైఁ జిమ్మన్
వారిపయిఁ దిరుగఁ బ్రియుగతిఁ
గోరి తిలకతరువు గురిసెఁ శ గుసుమరసంబుల్. 122

శ. రాకేందువదన పదము ల
శోకవికాసప్రసాద శ సుముఖములు క్రియా
నీకముల కగుట యరుదె య
శోకము వికసించె నడుగు శ సోకినమాత్రన్. 123

శ. వలరాచవానికేళిన్
గులికెడు మణితముల వెట్టిగొనరే దయితుల్
కలవాణుల వెడవెడపలు
కులసైతము తత్తణ్ణంబ శ గోఁగులు పూచెన్. 124

శ. ననిచె నవసిందువారము
వనితలు నిశ్వాసగంధశ్శవాయువు లొసఁగన్

మొనసి యళు లూర్పుఁ దావులు
గొనుచుం బూదావిఁ గొనుచుఁ శ్రీ గ్రొవ్వులఁదేలన్. 125

క. నవకనకచందనద్రుమ
మువిదలు కరవాఁడిగోళ్ళ శ్రీ నొత్తినఁ బూచెన్
బువువిలుతుఁ డేయుతూఁపులు
తవిలి విరహిఁజొమ్ము దాకి శ్రీ తల వెడలుగతిన్. 126

క. సుందరి ముట్టిన నవమా
కందము సుమనస్తబక విశగళితమరంద
స్యందమునఁ దోఁగెఁ బురుషులు
కందర్పాతురులు కళలఁ శ్రీ గరఁగుట లరుదే. 127

క. కేళిన్ గురుకుచపాళిక
లాలతు లొనరింప సంగతాళియు రసధా
రాళలసత్కుసుమస్తబ
కాళపరాగాళియును బ్రీయాళువు దనరెన్. 128

గీ. అధరమధురసుధాపూర శ్రీ మహారహంబుఁ
గ్రోలువారివికాసంబు శ్రీ లేల చెప్ప
భామ గండాపహలమై శ్రీ బడ్డమాత్రఁ
బొగడఁ జిత్రంబుగాఁ బూచెన్ బొగడప్రమాను. 129

గీ. ననిచి వికసించి పొదలెఁ బురీన్నాగతరువు
బింబికాధర దను ముద్దువెట్టుకొన్న

నదియు విరహాగ్ని శోషించి శ నట్టిప్రియునిఁ
దెప్పిటిలఁ జేయునమృతంపు శ లప్పగాదె.

130

సీ. సిద్ధయోగీంద్రుని శ చెలువున నొక-చోటఁ

జాలఁబుప్పొడిభూతి శ చల్లచల్ల
మద్యపానాసక్తు శ మాడికి నొక-చోటఁ

గుసుమరసంబులు శ గ్రాలి క్రోలి
పాటచ్చరునిభంగి శ బరిమాటి యొక-చోటఁ

జలుకనఁ బొవరిండ్లఁ శ జొచ్చి చొచ్చి
సూత్రధారివిధాన శ సొపార నొక-చోటఁ

గలికితీఁగెలకాట శ గఱపి కఱపి

తే. పాంథుకైవడి డస్సి భూతపాలుకరణి
దిశలఁ గైకొని తలవరి శ తెఱఁగుమీఱ
నన్ని-చోటుల నరసి పురష్పాస్తుఁపగిదిఁ
దనువు దోఁపక వనమారుతంబు వొలసె.

131

సీ. సూర్యేంద్రశర్మలఁ శ జొరనీక జొంపము

ల్మీటి కెంపారెడు శ లేఁ జిగుళ్ళఁ
జిగుళ్ళు గబళించి శ పొగరుగుత్తుకలతోఁ

గొమ్మల నెలిఁగించు శ కోకిలములఁ
గోకిలమ్ములఁగమ్ము శ కొనితేనెలానఁబూ

గుత్తులపైనాడు శ కొదమతేంట్లఁ

దేటిమొత్తములకుఁ శ దెఱపీక పరిపక్వ
ఫలరసంబులఁగోలు శ చిలుకమూఁకఁ

తే. జిలుకతెక్కలఁ బుప్పొడుల్ శ చిలికిపువ్వు
గుత్తు తెగవైచి చిగురుటాశకులు విదిర్చి
కలయఁ దిక్కులఁ దావులు శ గ్రమ్ముకొలుపు
తెమ్మెరల నొప్పెఁ జూతపోతమ్ము తెల్ల. 132

ఉ. మీఱినకీరపోతములు శ మేలిమిపండుల వాఁడిచంచులం
జీరిన జాతి తద్రసము శ శీకరపజ్జులు దూలి నల్గడన్
జోరున గుర్వఁదొల్కరనిశ చూచిమదోత్కటనీలకంఠముల్
గేరుచుఁ దాండవించి తిలకించు రసాలసమీపభూములన్.

ఉ. కోరికమల్లికాకుసుమశోరకహారయు భృంగవేణికా
భారయు మంజరీస్తనయుఁ శ బల్లవపాణియునై విలాస మే
పార వనాధిదేవత ఝరపాంకునకీయ ధరించినట్టి వె
య్యారతులో యనంగఁజను శ హటకచంపకశోరకావళుల్.

క. ఘనఫలభారంబున జ
క్కని నవఫలపూరలతిక శ గనుపడె నునుగా
డ్చునఁ దూఁగాడుచుఁ గుంభ
స్తనభరమున విట్టవీఁగు శ జవ్వనివోలెన్. 135

గీ. అగ్రసంస్థితమధుకరం శ బగుచు నేత్ర
మోహనస్థితి నగిసెపూ శ మొగ్గయొప్పె

నీలమాణిక్యమునఁ గుప్పె శ నిలిపినట్టి
కంతు వెండొఱ వంకిణి శ క త్తివోలె.

136

గీ. చంచుపుటమునఁ గోయిల శ సగము గఱచి
పట్టనొప్పారె సహకార శ పల్లవంబు
పూని మధురకృకారుండు శ సానబట్ట
యంత్రమున నిడ్డ మదనుని శ యలుఁగువోలె.

137

వ. మఱియు నచ్చటచ్చటఁ గన్నిచ్చవచ్చినపచ్చిక విచ్చలవిడిఁ
మేసి నిర్మలంబులైన యాలవాలపయఃపూరంబులం గ్రోలి
క్రొవ్వి యథేచ్ఛంబుగా నిధువనక్రీడ లాచరించి పారవశ్యం
బునుగ బొంది సున్నేహనుబంధంబునం బాయక యెండొం
టికి నఱ్ఱునం జేర్చియున్న మృగీమృగంబులచేత నొప్పుచు
నీరంధ్రంబు లైనపూఁ బొదరిండ్లను బువ్వుఁ దేనెలం దేలి
తూలి చంచరీకజాలంబు పుష్కరపదం బాచ్ఛాదించినం
జూచి కారుకాలంబని చెలంగి యంగభవసామంతబిరుద
చిత్రతప త్త్రంబులు గ్రందుకొనె ననుటకుఁ దావలంబైన
సముద్భృతకలాపజాలంబు సాంపారఁ గేరుచుఁ దాండవంబు
లు చూపుమదశిఖిండిపోతంబుల కేకాస్వనంబులును దరు
కోటరకోడంబులు నీడంబులు నేసికొని నలుదిక్కులం
బక్వంబులైనఫలంబులు తినివచ్చి మదించి స్మరాళంబునఁ
గరాళింపుచు మరుసాహిణంబు లివియని తెలుపుకలికి
చిలుకమూఁకలును గలహంససారసక్రౌంచాదిశకుంత సంత

తులు బిసకిసలయచ్చేదామోదకషాయకంఠంబుల నుత్కం
 రం జెలంగుచుఁ జేయుమదకలకేంక్రియారవంబులుం గలిగి
 వికచకమలకహారమండమండితంబులై యగాధపాధఃపూరం
 బులైన కాసారంబులను సముత్తుంగ విలసితకాదంబినీజాలం
 బు లగుమణిమయ కేశ్యశైలంబులను నలరి వైకుంఠనగరం
 బునుం బోలె వూరిప్రియాస్పదంబును, బ్రహ్మపదంబునుం
 బోలెఁ బున్నాగవర్ణితంబును, శంకరు వామభాగంబునుంబో
 లె హైమవతీమనోజ్ఞంబును, స్వర్గలోకంబునుంబోలె నైరా
 వతశోభితంబు, నప్పగోభువనంబునుంబోలె రంభావిలసితం
 బును, శబ్దశాస్త్రంబునుంబోలెఁ ద్రిలింగసంగతంబును, వార
 వనితాకుచమండలంబునుంబోలెఁ గరజలేఖాలంకృతంబును
 నై విడంబించు నయ్యారామంబున నవ్వధూమణులు రాధా
 కన్యహృదయంబున కింపు పుట్టింపఁ బుష్పాపచయద్రక్షి
 లొనర్పం దొడంగిరి.

138

క. కొందఱు పొన్నలుఁ గొందఱు

కుండకములు చంపకములుఁ శ గొందఱు మల్లెల్

కొందఱు కోసిరి పైమక

రందస్యందంబునుం బరరాగముఁ దొరుగన్.

193

గీ. తొయ్య లొక్కతె తనచన్న శ దోయిఁ గప్పు

కొన్నపుప్పొళ్లు పూదేనె శ గ్రొచ్చిపాఱఁ

గొమ్మ చేపట్టి పొన్నలు శ గోయ నొప్పె

నించువిలుకాని కేలి మరత్తేభ మనఁగఁ

140

ఉ. నెయ్యఁపుబొటికత్తియలశనేర్పునఁగన్తోటఁగొక్కపూఁబొదన్
బయ్యెద జాటవేగమునఁబైదలియొర్తు ప్రసూనసంహతిన్
గొయ్యఁగ దానిచన్నులొకశకోమలిదాఁబువుగుత్తులంచునొ
య్యొయ్యస వచ్చిపట్టెనదిరముల్కిపడన్దనరెండుచేతులన్.

గీ. పైఁటయెడలి యురోజముల్ శ బయలువడఁగఁ
గొలన నొకకొమ్మ తామరల్ శ గోయుచుండఁ
గలికి తరఁగల నీదు జరక్కవలు వొదివెఁ
దమకొలము విందు లని వచ్చి శ తత్కుచములు. 142

క. బాలామణు లొక్కొకయెడ
నాలోలైలాలతాగరతాళులు నలి నే
చ్చానీలల వ్రాలఁగఁ గే
ల్దోలు చలాచలత దాఁపురదురు పయ్యెదలన్. 143

గీ. క్రొత్తగురివెందపూసల శ గుబ్బసరము
రాధకుచములఁ గూర్చె గారాన నొకతె
యది దనర్చె సువర్ణశృంగాంతరమునఁ
జాల నొప్పారు ధాతునిర్ఘరము వోలె. 144

గీ. ఆరఁ బండిన దొండపు శ డునుచుఁ బ్రేమఁ
జలుక గటచె నొకర్తు కెరజిగురు మోవి
దానిఁ జోపఁగ లేమావితలిరు లనుచు
కొలుకఁ గరములఁ బటతెంచె శ గోకిలములు. 145

సీ. కొలఁకులక్రేవ నంశచల దూరమునఁ జూచి

చెలు లని యొకయింతి శ చేయివీచెఁ

గాంత యొక్కతె బోటిరకతై చీటినఁ గల

కంతకూజిత మని శ కదలదయ్యె

బాలిక యొకతె తనమాలగుచ్చంబు పై

నలిపం క్తి సఖికురు శ లనుచునువ్వె

నలరులేదీఁగె వశయస్యయనుచు నొక్క

చెలువ యొయ్యొయ్యనఁ శ జేరఁబోయె

తే. ముదిత యొక్కతె మోదుగుశ్మొగ్గఁ గాంచి

యెలమిఁ జిలుకని దొండపం శ డిడఁగఁ జనియె

గమనవాగ్వక్రతావిభ్రమములు ముఖము

నీడుపడఁ దోటలోఁ గ్రీడ శ లాడునెడల.

146

సీ. గురివెందపూవుఁ బంశదిరుల దట్టనిచల్ల

నీడల నలపాట శ నిలిచినిలిచి

పొదరిండ్ల కెలఁకులఁ శ బొంచి మయూరపో

తంబులఁ బటంగఁ శ దారి తారి

మృగశాబములఁ బట్టి శ తగిలి యన్యోన్యదృ

గ్విలసనస్ఫురణల శ వెదకి వెదకి

కర్పూరకదళులఁ శ గర్పూరఖండముల్

పొడిసేసి మైనిండఁ శ బూసిపూసి

తే. చిలుకలకు ముద్దు పలుకులు శ చెప్పిచెప్పి
యిపువలిగాడ్పులకు నెదు శ రెక్కి యెక్కి
పికములకు మావిచిగురాకు శ వెట్టి పెట్టి
ప్రమదవనకేళి సలిపిరి శ పద్మముఖులు.

147

వ. మఱియు నవ్వాలుగంటు లంటువాయక బోటికత్తె మెత్త
మెత్తన మేలాటలకు నూలుకొలిపి యంచెలంచెలై కలికిరా
యంచలక్రించుటెలుంగుమోతలకు నూతలై వలుదపి
ఱుంగుల వ్రేగునఁ దూగక జడనుపడునడల నల్లనల్లన
మ్రోయురవళియందియల మొరపంబులు మాటిమాటి కొ
య్యారంపు సయ్యాటలవలన జాఱుకట్టుకొంగు చెఱంగుల
రారాపునం జేసి చెలంగు కట్టనిమానకంబుల మొలకట్టుచ
ప్పుళ్ల కుప్పురం బెగసి సిరిపట్టి బింకపుఁ జన్నులుగలమగటి
మిచాటి చెప్పుచొప్పునఁ గ్రొవ్విదండఁకు దండలై గ్రాలు
వాలికనిడుదజడసొల్లఁబులు సరఫూలయెత్తునం బెనంగొని
చిలుకవారువంబులవానికిం బలువన్నె కుచ్చు లచ్చుకట్టి
కట్టఁయితంబు సేసి కానుక వెట్టిన నల్లపట్టు కీలుసమ్మెట
లనులాగున బాగుమీఱ వాలికమీనుపిల్లల నుల్లసం
బాడు నిడువాలుఁ జూపులు కాటుకకనుచాయలం బెసిర
నలువంకల నలరాచవానిగెల్పుఁ దెల్పుటకై కలువతేకులు
గలయఁగ్రుచ్చి కట్టిన వెలిదమ్మితేకుల కలువడంబుల పగిది
నిగుడుచుండఁ బసిండికుండలచందాబున నందంబు లైనమో

ఋంగుఁ జన్నులు క్రొత్తముత్యాలపేరులం గూడి వలతేని
 చేతిప్రోదులం బెరిగి క్రొవ్వుల నివ్వటిల్లుచుఁ గవ వాయక
 పాయనిమచ్చికల విచ్చలవిడి నింపుసాంపులఁ గలసి యలసి
 దప్పిదెప్పురంబుగ వలసినట్టువెలిదమ్మిదూడ్లప్పళించు కలికి
 నలజక్కవలయాపున నేపుఁజూప నేలఁ దొలంకు తొడవులై
 మేనిమెఱుంగులు తుఱంగలిగొని బంగరుతఱుకులు వెదచల్లి,
 బెల్లుబ్బి గబ్బిజవ్వనంబున నదటెక్కి యెక్కడఁ జూచినఁ
 దారయై నిలువుటద్దంబులు వేర్చినట్లు నిడుచందురుల నచ్చొ
 త్తినతెఱంగున నెయ్యెడలం దెలిమొగంబులు వెల్లుంగుచు
 డఁ దీగమెఱుంగులకై వడి లేళ్లపిడుచందంబున నమిలికొ
 దమలపగిది రాయంచలమురిపెంబున మగకంపు లేక తమ
 యింపున నీరంబుల డాగుచుఁ దీగ యయ్యెలలనూఁగు
 చుఁ బూఁదేనె లాని చొక్కుచు లేమావికొమ్మ లెక్కు
 చుఁ బువ్వుగుత్తుల నొండొరుల వ్రేయుచు మొఱంగి డాఁ
 గినచెలులరోయుచుఁ జెంగలువబావులఁ దేలుచు నిసుకతి
 ప్పుల నుప్పరంబులందూలుచు వింతవింతవాలకంబుల చెన్ను
 లాని యాడుచు యశోద (తనయు) మదిం బాడుచుఁ బె
 క్కుజాడలం దగిలినలాగున మెల్లంగుచుండిరి. తదనంతరంబ

ఉ. పాటలగంధు లిట్లు బహుభంగుల న వ్వనవాటిలోనమే
 లాటలకెల్లఁ దాగ్చిన వరయస్య మనఃపరితాపభార మె
 ప్పాట నడంగఁ బోవక యరపథ్యము సోకిన రోగము న్బలెన్
 గాటము చూపఁ జిత్రరసకంపితలై భయ మందిరందఱున్.

వ. ఇట్లగలం బగువేడిమి బెగ్గలపడిన చెలులం జూచి. 150

క. వారలలో నొకప్రౌఢచ

కోరాయతనేత్ర వలికె శ గురుకుచ మదినిం

డారినవగకున్ మారుడు

గారణ మటుగాన వలయు శ గంతుని నోమన్. 151

చ. కలువల బావిక్రేవ వలిశగాడ్పులు చల్లనితుంపురుల్ పయిన్

జిలుకఁగ నేపునగ బెరిగిశచెన్నెన లొరెడు లేతమామిడిం

గలయఁబెనంగఁ బ్రబ్బుకొని శ కమ్మని తేనెలుచిల్లుతీఁగెయి

ల్లలరులతోఁపులోనిజలశయత్రగృహంబునుబోలెనొప్పెడఁ.

చ. ఇది కనుఁగొంటిరమ్మ! మనశమిందఱ మిందువసించి ప్రీతి న

మ్మదవతి బుజ్జగింపుచును శ మన్నధపూజకు నైనవాని నే

ర్పొదవఁగఁగూడఁబెట్టివతశమొప్పఁగఁజేయుచువేడుకొందమ

మ్మదనునిఁ బ్రార్థితుం డెచటశమన్ననసేయకమాననేర్చునే.

వ. అనినఁ జెలిపలుకులు చెవులకుఁ జవులు చిలికిన నుల్లంబున

సంతసిల్లి సకలహృదయధైర్యకంచుకంబులు చించి చెండాడి

మరలి వచ్చి పచ్చవిలుకానితూణీరంబు చొచ్చు నమో

ఘాస్త్రజాలంబునుం బోలె లీలావతు లా లతాగృహంబుఁ

బ్రవేశించి. 154

ఉ. సజ్జకమైనవాసనలు శ చల్లెడుజాడలఁ దేంట్లు వాటి న

ప్పజ్జనయేఁగియయ్యఱులఁబాయగఁజోపుచుఁ బువ్వుదొప్పలన్

గొజ్జఁగనీరు దెచ్చె నొకశకోమలి సీధురసంబుఁగొంచుఁ దా

వెజ్జయి రాధహృజ్జ్వరముశవిప్పఁగ వచ్చిన దానికై వడిన్.

- చ. నలినమృణాలజాలములునాతి గొలంకునఁ గొంచువచ్చులా
గలవడఁ బద్మవాసిని ప్రయత్నముతోడ నిజాశభేదమై
యిలఁ జరియించురాధ మదిరసీనినచిత్తజవహీఁ ద్రోయున
వ్వలినునుగాడ్పుఁగ్రోలఁగొనిరవచ్చుఁ ఘోషర బాలలోయనన్.
- చ. ముగువయొకర్తు దెచ్చెఁ జెలిరమర్మమునొవ్వఁగఁజూచుచుండగా
నగునె యటంచుఁగోపముచరనంగజపూనిలునారిఁద్రెంచియొ
ప్పుగఁ గొనివచ్చెనో యనెఁజిరపోల్కి సఖిజననేత్రపర్వమై
తగ నొకనల్లగల్వపువ్వురదండ యనుచ్చి ససాభమంబుగన్.
- ఉ. నారి యొకర్తు కప్రపుటరనంటులు చొచ్చి తదీయగర్భక
ర్పూరరజఃప్రకాండములుఁప్రోవులుగాఁ గొనితెచ్చి పోసె న
స్మిరజవల్లభుం డరుగ ర నెచ్చెలి¹యొండొకనోము నోచునో
ధీరత నంచుఁ బట్టుకొనిరదెచ్చిన వెన్నెలముక్కలోయనన్.
- ఉ. గాదిలిబోచి యోస్త నవరకం బగుపుప్పొడిఁ గొంచువచ్చె న
య్యాదిమలక్ష్మీరాధఁగునురమా ముధభూతముసోకియున్నదం
చావట సిద్ధయోగిని ప్రయత్నముతో వరమత్రభూతి సా
పాదనఁజేసి తెచ్చెనను ర భావమునోపుచుచుండఁజయ్యనన్.
- వ. మతియు దగివపదార్థంబు లొడఁగూర్చుకొని. 160
- క. విరివియు నందము నగు న
వ్విరియులు కస్తూరి నల్కిరవిరులలికి పోరి
జారి నయ్యెడనెడఁ గర్పూ
రరజంబు విదిర్చె నొక్కరరామామఃశి దాన్. 161

1. “నొండొక గాము నొంచు నో” అనిన సరిపడును

శా. గంభీరద్విపయాన యోర్తు విలసత్కర్పూరరంభాతరు
స్తంభంబు ల్నలుదిక్కులన్నిలిపెఁబురప్పస్రగ్వితానంబు సం
రంభం బొప్పఁగఁగట్టె నొక్కచెలి సారంగాక్షి యొక్కరైహే
మాంభోజంబులఁబూర్ణ కుంభములడారయంబెట్టెనొండొంటికిన్.

ఉ. ఇందునిభాస్య యొక్కతె నశవేందుశిలామణివేదికాగ్ర సీ
మం దననేర్పునన్ మెఱసిరమచ్చిక నెచ్చెలులెల్లఁజూచి య
ర్థిం దగునంచుమెచ్చ వెయిరతేకులతామరపువ్వుకుంకుమన్
బొందుగవ్రాసియన్నడుమఁబువ్వులగద్దియఁబెట్టెసాంపుగాన్

సీ. ఆపుష్పపీఠమశధ్యప్రదేశమున నం
దంపుఁ బసిండికెంశదమ్మితేకు
పఱచి యాతేకుపైఁ శ బరమకళ్యాణదం
పతులైన రతీమనోభవుల వ్రాసి
వారికి మకుటమంశజీరాది మణిభూష
ణములుగాఁ దగినవశ్రణములు నించి
పుష్పధనుర్బాణశములు దత్కరంబుల
విలిఖించి యయ్యిరుశగెలఁకులందుఁ

తే. బ్రీతి మధువుల నిల్పి సంప్రీతితోడ
హస్తకౌశలవిభవ మేరపార నొక్క
ప్రోడముద్దియ చూపె నశప్పొలఁతిగమికి
నఖిలనయనాభిరామలీలాకరముగ.

చ. ఎలపువుబోణి యొక్కరితర యెట్టినితామరమొగ్గ గుబ్బగా
నలవడ నించి చూతలతిరకాంకురదండ మనుచ్చి తెచ్చె నే
ర్పలవడ నొక్కపువ్వుగొడుగయ్యెడఁగుదకకోరకావళుల్
నెలకొని మాక్తికాంశువులనింపునవెన్నెలవెల్లిముంపఁగాఁ.

సీ. విశదంబు లగుగురిరవెంద వింజామరల్

దాల్చి రిద్దఱు సుధారధామములు
తరుణరంభాగర్భరదళతాళవృంతంబు
ధరియించె నొకతటిర తరళనేత్ర
వితచందంబున ర విరచించి చెంగల్వ
పూఁబావజో డొక్కరపాలతి వెట్టె
గాశ్మీరమృగమద ర ఘనసారచందన
కలితపాత్రిక యొక్కరకాంత పూనె

ఆ. బువ్వఁదేనె జన్నుఁ ర బూరించి బంగారు
క్రూర లోలి నిల్పెఁ ర గొమ్మ యొకతె
శర్కరేందుమిళిత ర చారు ఫలము లొక్క
రమణి వెండిపల్లెరములనించె.

166

గీ. వీనులకుఁ జల్లఁగా నొక్క ర వెలఁది. పాడె
గాంతయొక్కతె కరతాళగతులు చూపె
నంగవిన్యాసలీలల ర హస్తగతుల
మించి నటించె నొక మించు ర మెఱుఁగులాడి.

167

వ. ఇట్లందఱు నన్నివిధంబుల, సేవింప నందు ముకుండిని యను
ప్రియసఖి పోడశోపచారంబుల భక్తితాత్పర్య సంపన్నంబు.
గాఁ గామదేవు నచ్చించి కోకిలశుకచంచరీకభూతంబులకు
బలి చల్లి యంజలిపుటంబునఁ బుష్పంబు లిడుకొని, 168.

క. మదిరాక్షీ¹ మంత్రకళా
సదనాయ మనోభవాయ శ సంసారసుఖా
భ్యుదయనిదానాయ నమో
మదనాయ యటంచుఁ జెలి సమర్పించె విరుల్. 169

చ. అరుణపయోజమధ్యమునఁ నంగరుచుల్ నవకుంకుమప్రభాం.
కురముల నీనఁ బుష్పమయశకుండలహారకిరీటకర్ణ ప
త్తరుచిరమూర్తితోడరతిరరామకుఁబ్రేమలుచూపుచుండుభా
సురతరపుష్పచాపశరశోభితహస్తునిఁ గొల్తు మన్మథున్.

వ. అనితదేకధ్యానంబుననమస్కరించియయ్యబలచేమొక్కించి.

గీ. తరుణి రక్షింపుమనిపల్కి శ తత్ప్రసాద
మెలమి రాధికశిరమున శ నిలిపి యింకఁ
జంచలింపకు మరుఁడు ప్రసన్నుడయ్యె
సనుచు బోధింపుచున్న యరయ్యవసరమున. 172

క. ఆ పువ్వుటింటిమాటునఁ
బాపపుఁ బికమొకటి చిగురుబాడెఁడు దిని క్రొ

వ్యేపారఁ బ్రియముఁ జలముం

జూపుచు నెలిఁగించెఁ గర్ణ శశూలము గాఁగన్. 173

క. వీను లను స్రుక్కువంబుల

నా నినదం బాజ్యధారశయై పడ రాధా

మానసవేదీమధ్య

సానంబున నెగసె నసమశరదహనార్చుల్. 174

వ. నిర్ఘాతపాతంబునుం బోని యక్కూజితంబున గోరుచుట్టు

మీఁది రోఁకటిపోటుచందంబునఁ గొందలపడు డెందంబు

ననున్న సంభ్రమంబునం దోడ్కొని యమ్మా! కలంగం

బాటకుమీ యని పలుకుచు నక్కునం జేర్చుకొని తెచ్చి

యొయ్యనఁ బల్లవశయ్య నొందించి మందలింపుచున్న ము

కుందిని యిట్లనియె. 175

మ. కలపుంస్కోకిల గర్వదుర్వహకుహూశకారానుకారి స్మరా

స్థితప్రాభవదోర్విశంకట ధనుశ్శుక్లకారర్షుకారముల్

గలఁచెం గోమలిఁ గర్ణ శశూలములవీరకందాకి ¹యాశబ్దకో

కిల మాధాహ్వయమైనఁగాకవిరహశ్రీద్బటునుంబాతురే.

క. ప్రతితరువున నవకిసలయ

తతుల నివ్విలిఖువుఁ డేఁగి శ తరుణులు రాను

క్షీతిపతిఁ దొలిటి శాపో

ద్గతిఁ దలఁచి పొకాలిపోవుఁ శ గాని పికంబుల్. 177

క. నలువంకల సంపెంగల

కలువడములు కాంతలార! శ కట్టుడు దానన్
బొలుపటే తుమ్మెదమూకలు
తలవీడులఁ బొలుఁ గాని శ తలడపడుచున్

178

ఉ. ఏమిటి నోములమ్మ! మనశమెంత పెనంగిన శాంతిఁబొందునే
కామునిఁజూచి బూచియనిశ కంపమునొందఁగ నింతపుట్టెనిం
కేమనవచ్చుఁ గూరజనుఁ శ డెవ్వనికైనను మేలొనర్చునే
భూమిఁ గృతఘ్నతం గుటిలశబ్దము కీడెయొనర్తుగాకిలన్.

వ. అని మన్మథు నుద్దేశించి,

180

చ. కటకట యించుకేని నుపశకార మెఱుంగవు దీముఁదింటి వీ
విటువలె నింతి నేఁచఁ దగునే తరళాక్షికటాక్షవీక్షలు
త్కటనిశితాశుగావళులుగఁ గొని లోకములెల్లఁ బూనిగె
ల్చుట విదితంబుగుట్టుచెడుఁజూమఱునాఁడిఁకనీకుమన్మథా.

ఉ. ఏల రతీశ! చాలు శమియింపుముపౌరుష మాఁడువారిపై
మేలగునయ్య! లోకమునశమె త్తనిచోటికిఁ ²గుంచెగాక కు
ద్దాలము వాడనొప్పునె మనంబునఁ బేర్చినరాద్రిమక్రియా
శాలివి ఫాలలోచనుని శ సన్నిధి నేమయితో యెఱుంగవే.

మ. సిరిపుత్రుండని తేజమిచ్చి జగతిన్ శ శృంగార సంపత్కళా
కరరూపంబున నిల్పి స్త్రీపురుష సౌఖ్యప్రాప్తికి న్మూలమై

(2) చోటికి... ఁడి గాక కుద్దాలము వేడికోర్చునె (మూ)

పరఁగంజేసి యయోయనాధవనితాశ్రవాణాపహరక్రియా
పరుఁగావించెనెనిన్నుదై వముమదిశభావింపనాతోడ్బావా!

సీ. నీవికారముగాదె ర నిర్జరాధిపుఁ గోడి

గాఁ జేసహల్యను ౩ గలువఱచె

నీ దుర్మదముగాదె ३ నీరజాప్తుని ధృతి

గలఁచి మానిపెఁ గుంతిరక న్నె తనము

సీకోడిగముగాదె శ నిటలలోచను దిగం

బరుజేసి మాని దాంపత్య మెడపె

నీచేతగాదె వెరన్నలరాజు మదిగండ

జేసి తారాదేవి ర సిగ్గుమాల్చె

తే. నెందఱెందఱు మగవారలెందఱెంద

తాడువారలు నీచేతఁ గ భోడి చెడరు?

యశావనోన్నాద ¹పూర్ణగళరావంధు లెండు

బుణ్యపాపంబు ²లెంతురే ౧ పుష్పబాణ.

184.

క. బహుగతుల నీ వనాథల

నహాహా! కార్తించి యాపరమణఁచెద వఘుముల్

మహిలోఁ బాపం నాపే

న హాస్యతే యనెడు లక్షణంబున ముదనా.

185

(1) చైర్య (మూ)

(2) అరతు రే? చేయునకు చేతు రే అనినట్లు అరయునకు అరతు రే అని కవి ప్రయోగించి యుండును. చేతున్ అని ప్రయోగించుట యీకవికివాడుక.

వ. అని నిందించి.

186

గీ. అనిలవశమునఁ జేసి యాశ్రవాన్నిశిఖల
నుప్పర మెగసివచ్చిన శ నిష్పవోలెఁ
బొడుపుగుబ్బలిఁ బొడతెంచు శ పూర్ణచంద్ర
మండలమునకు బెగ్గిలు శ మగువఁ జూచి

187

ఉ. రూపము లేకయుండిన మరరుండఁట చక్కెర విల్లుచేసి పూఁ
దూఁపులుతేఱినారిఁ దొడిశ్రోక్కునిచోటులుద్రోక్కుమానసం
బేపఱ నేసెనంచుఁ జలిరయించెడు ముద్దులబాల యక్కటా
రూపముతోడి వేడిశశిరోచుల సోకున కోర్వఁగల్గునే. 188

ఉ. అచ్చపువెన్నెల న్నిగిడి శ యంగనయంగము లగ్నికీలలై
క్రచ్చఱ వెల్లఁగా ననరుగఁచి కృతాంతదిగంతవాయుపున్
వచ్చి సహాయ మయ్యె నిద్రవర్ధిలెఁ దాపభరణు మిక్కిలిం
జిచ్చును గాలిగూడెనటరచెల్లరె ! యేరికి నార్పవచ్చునే.

వ. అని నభోమండలంబున నదరులు గ్రక్కుచుక్కలరాజుం
గనుంగొని.

190

చ. సరవి సుధామయంబు లగుశచంద్రిక లెల్లెడ నెల్లవారిపైఁ
దొరఁగఁగ శీతలప్రకృతిరేదోఁచెడు నీవు చకోరనేత్ర పై
గరళమయాంశువు ల్నెరపిరకాఁగినలోహపుముద్దరూపమై
పరఁగితిచంద్ర! నీదుమురిపంబుదయించినమోముదాఁచునే? 1

(1) మురిపంబులు దాఁచిన మోము దాఁచునే?... (మూ)

క. నిరుపమభవదంశుపరం

పర లనునిప్పుకల వేగు శ బాంధజనుల యు

స్సరు దాకి కాదె మలినత

పొరనె నీవిశదబింబమున హరిణాంకా !

192

క. నిప్పులవలె నున్నాడవు

చెప్పు జిత్రంబు నిన్ను శ శివుఁ డౌదల నే

చొప్పునఁ దాల్చెనొ గరళం

బొప్పుగఁ జవి గొనియె నతఁడు శ నుగ్రుఁడు గాఁడే 193

వ. అని యాడి యచ్చేడియ పరిమృదితమృణాలలతికయుంబోలె

వాడియున్నకన్నెం జూచి సఖీజనంబులకుఁ దద్దురవస్థ యె

టింగించి యచ్చెరువందుచు నిట్లనియె. 194

గీ. పొరలుచున్నది యారాట శ మునఁ దపించి

కిసలయాధర వేపుడుశింజ వోలెఁ

జెలువ మైపోక్కి మనచేయు శ చలువ లెల్ల

దహనుముఖమున నిడు నాజ్య శ ధార లయ్యె. 195

సీ. ఉడుగనివేడి నిరట్టూర్పులు వడగాలిఁ

గదిసి కయ్యమునకుఁ శ గాలుద్రవ్వ

నడరు కంపంబున శ నంగవల్లిక మేఘ

సమయ తటిలతఁ శ జౌకళింపఁ

జేకొన్నపాండిమఁ శ జెక్కుటద్దంబులు

శారదశశిలక్ష్మి శ జాఱఁ ద్రొక్కఁ

బుంఖానుపుంఖమై శ పొడమెడు గరుపాటు.

మించి హేమతర్జు శ మేలుకొలుప

తే. మలయచెమ్మట నెమ్మొము శ మంచువడ్డ
తమ్మి నెలయింప దృగ్గాగ శ తరళదీప్తి
పల్లవంబులు మధువేళఁ శ బరిహసింపఁ
జూడరే యింతివెడయాపు. శ చూపె నేడు.

196

వ. అని యిట్లు తనయభిప్రాయం బెఱుంగక యనుచితోపచారం
బులఁ బ్రవర్తిల్లు ముకుందిసీప్రముఖచంద్రముఖులంజూచి
యా చపలలోచన యిట్లనియె.

167

క. ఈచలువల నీ మోముల

నీ చంద్రదానంగ నింద శ నీవెడ స్రోదిక
నాచి త్తభావ మాటునె ?

యా చక్రకాయుధునికరుణ శ నందక తరుణీ.

198

సీ. కుచకుంభములమీఁద శ గురికొని నాటిన

వెడవిల్తునమ్ములు శ వెడలునమ్మ
తలఁపునఁ గలయంగ శ దరికొన్న కామజ్వరా

నలశిఖలు చల్లార్లునమ్మ
సూనాస్త్ర భూతంబు శ సోకున నడరు కం

పమును నివ్వెఱిపాటు శ వాయునమ్మ
కన్నుల ముసుఁగిడ్డ శ కంతునిమాయాంధ

తమసపటక్రాంతి శ దరలునమ్మ

తే. తెలిసి హరి గోళన్ త్తి రాఁ శ దిగువఁ డేని
 శౌరి కరుణామృతము మీఁదఁ శ జల్లఁ డేని
 యచ్యుతుఁడు నిడుకొఁగిట శ ¹నదుమఁ డేని
 గోపచంద్రుండు తనరూపుఁ శ జూపఁ డేని. 199

చ. తుదపద మైనకోరికలు శ తోరపుసిగ్గుల సూత్రబాధముల్
 వదలుపఁగఁతుడండఁగొనిశవాలికఁచూపులఁబూవుదండ సాం
 పాదవఁగ వై చి నందతనశయు న్వరియించెడుభాగ్యసంపదన్
 బొదలఁగ నోచనై తిమదిఁబూనితదీయపదాంబుజాంబులన్.

వ. అట్లు సిద్ధించె నేని. 201

ఉ. నీలపుమేనిక్రొమ్మెఱుఁగు శ నింపులు నల్లమొయిళ్లతండమై
 వ్రాల దయాసుధారసము శ వర్షముగా మురళీనినాదగ
 ధాలలితధ్వను ల్నిగుడశసారసనేత్రుఁడు కారుకాల మై
 గ్రాలఁగ నేను జాతకమృతకై వడిఁ గోర్కుల నింగి ముట్టనో.

వ. అదియునుం గాక, 203

సీ. వనమాలికయు నేను శ వనమాలి వక్షస్థలం

బహూర్వముగా నశలంకరించి

వంశంబుతో గోపశవంశవల్లభు మోవి

జొబ్బిలు నన్యుతంబు శ చూఱలాడి

శ్రీవత్సమట్లునే శ శ్రీవత్సలాంఘను

శ్రీయంగమున నొక్క శ చిహ్ననిలిపి

పీతాంబరము లీల శ పీతాంబరుని హేమ

రుచిరాంగవల్లికాశరుచులఁ గప్పి

తే. వల్లవస్త్రీలు చూడఁగా శ వల్లవేంద్రు

నగుచు వెడయల్క వన్ని యా శ నతునిఁ జేసి

నామహత్త్వముఁ జూపిన శ నాఁడు గాక

వెఱచి పోవునె యాపువు శ వింటివాఁడు.

204

వ. అని యిట్లు కోరికలతోన దీనవదన యై తెప్పలతుదల నశ్రు

కణంబు లప్పళించుచు.

205

శా. అంతర్బాష్పవిలోచనాగ్రములపై శ నత్తాడుదై న్యంబుహ్వా

చ్చితాతంతువుఁ జిక్కువెట్టవగల శ నేవంతయు దూలిదు

ర్దాంతానంగభుజంగవక్త్రమునకుం శ దప్పింప రాకున్న న

న్నింతీకృష్ణుఁడు గావఁడేకరుణ నీరపీచందముల్చెప్పినన్. 206

వ. అని సంభ్రమోత్సాహవ్యభీకసమామలం బగుచిత్తంబున

నుత్తలపడి యయ్యేణీలోచన ప్రాణేశ్వరుం బేర్కొని పలికి

వెక్కసంబుగా లోనం బిక్కటిల నాటి దూఁటి వెలి కుఱి

కినకలికి వలరాచవాని పువ్వుములుకుల ననుకరించి మించు

గుబ్బలకెలంకుల పులకాంకురంబులు వెల్లివిరియ సమ్మో

హసంభ్రాంతయై శతసహస్రకందర్పసౌందర్యకందం బగు

నానందనందనుండు ముందటఁ దోఁచినట్టెనఁ బట్టనుంకించి

భయలజ్జాభిమానంబులు ముప్పిరిగొన నప్పునికకు నంకించి

కించిదాకుంచితవదనపద్మయై మదనోన్మాదంబున నెట్టకేల

కు దిట్టతనంబు దెచ్చుకొని పట్టెదంగాక యని బిట్టు బట్ట
 బయలు కౌగిటంజేర్చి విఫలమనోరథ యై హస్తప్రాప్తం
 బగు ధనంబు గోలుపోయినపేదయుంబోలె జీకాకువడి
 శోకషావకదందహ్యామానమానస యై చేయునది లేక
 యీవలావలె నాసామార్గనిర్గతనిశ్వాసధూమమాంలికావ్యా
 కులితదిగ్వలయంబుగాఁ బొగులుచుఁ బొరలి చండమార్తాం
 డమండలంబు పిడంబించు నంబరాంచలంబు ప్రాకురాకే
 దుబింబంబువలనం దొరఁగు సాంద్రచంద్రికాపూరంబు తో
 రంబై కుసుమశరనవయశస్సుధాలహరీపరంపరయునుం బో
 లెఁ దదీయలతాగృహంబు ముంచి మించి కుసుమకిసలయ
 మంజరీపుంజంబుల సంకులరంధ్రంబుల నిస్తంద్రంబులై జాతీ
 తప్తరాజతరసబిందుబృందంబులచందంబునఁ జుట్టనం బై
 పయింబడిన మిట్టిపడి యిట్టటై గుట్టుచెడి యుమ్మలించి
 యించుకేని నిలుపోపక మూర్ఛిలిన,

207

క. ఆరమణిఁ జూచి హాహా

కారము లెసఁగంగ బోట్లు శ కళవళపడుచున్
 వారికి వారికి సంభ్రమ

మారఁగ వడిఁ బొదివి భయ సరమాకులమతితోన్. 208

సీ. కోమలియొక్కతె శ గొజ్జంగపూనీరు

సంభ్రమంబునఁ దెచ్చి శ జలకమార్చె

జలకమాటకః మున్న సతియోర్తు సకలాంగ
 కంబుల గంధపంశకంబు మెత్తె
 గంధ మింకకయుండఁ శ గర్భరరజ మొక్క
 కమలాయతేక్షణ శ కలయజ్జలై
 గప్రంబుపై నొక్కరకన్నె పూజంత్రానఁ
 బన్నీటితుంపరఁ శ బరఁగఁ జేసెఁ

తే. గాంతయొక్కతె బిసకాండశ్ఖండమండ
 నంబు లలరించెఁ గదళీదశశంబు వీచె
 మగువ యొక్కతె చెంగావీరమడుగు గట్టె
 రామ యొక్కతె వల్లవీరత్నమునకు.

209

క. అంతయు నంత విషంబై
 యింతికిఁ గ్రోవ్వేడి మిగుల శ నినుమడియయ్యెన్
 శాంతిం బొందునె గోగము
 చింతించి తగినచికిత్స శ సేయకయెందఁ.

210

వ. మఱియుం బెక్కుతెఱంగుల నుచితకృత్యంబు లొనర్చి యొ
 కవిధంబున నవ్వధూమణులు రాధాకన్యఁ గొంతసేదదేర్చి
 యతివ్రత్యంబునఁ దత్కేళీమందిరంబుఁ జేర్చి వలయును
 పచారంబులు నడపుచుఁ దత్ప్రకారంబు సహస్రగోపున కె
 టింగించిరి. తదనంతరంబ.

112

శా. కందర్పానల య త్త్రిభంగయుత శృంగాకోజ్జ్వలాకార! గో
 బృందాభీరవిలాసినిజనమనోరభీష్టప్రదా ! విస్ఫుర
 న్నందారద్రుమమూలసారణితశుభద్వేణునాదామృత
 స్యందాందోళితకుండల స్తబకభాశస్వద్గండపాళిద్వయా! 212

క. కాళియఘణభృష్గురుతర

చూర్ణిపాణ్ణిత్రిలోక శ శుభనటనకళా

కేర్ణి విలోలకృతగో

పాలీసాహస్రవివిధశభావజతంత్రా !

213

మాలిని. సితజలరుహమాలా శ స్నిగ్ధదృష్టాల్లగ్నీ

కృతమదభర గోపశ్రేయసీమానసాబ్జా

తతమరకతరతోర్ద్యత్ప్రభాబాహుమధ్యా

న్వితతులసిదళస్రగ్వీస్ఫురతౌక్తుభాబ్జా.

214

గద్య. ఇది శ్రీమద్దానగోపాలచరణకమలసేవాధురీణ సత్కళా

పారీణ కృష్ణభట్టారకపాత్ర చింతలపూడి కామయప్రభు

సుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య

ప్రణీతం బైనరాధామాధవం బనుశ్చం

గారప్రబంధంబు నందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరాధామాధవము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

శ్రీ కరరాధావదనసు

ధాకరబింబప్రసన్నశదరహాసరుచి

వ్యాకోచదృగుత్పల ! వి

ద్యాకేవలమూల ! నవమశదనగోపాలా !

1

గీ. అవధరింపుము దేవ ! సం శ యమివరుండు

సకలవేదాంతవిద్యావిశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకత మఱియు

నింపుగా నాపరీక్షిన్నశరేన్ద్రునకును.

2

క. విని యాసహస్రగోపుఁడు

దనమది నారదునిమాటఁ శ దలపోసి రయం

బునఁ గూతు నిత్తుఁ గృష్ణున

కెనసినదాంఘత్య మనుచుఁ శ గృతనిశ్చయుడై.

3

వ. సుహృజ్జనంబులఁ జుట్టంబులఁ బిలిపించి భద్రకుం డనుతన

కుమారుని రావించి సముచితసంభావనాపురస్సరంబుగాఁ

దగుతెఱంగుల సుఖాసీనులం జేసి యర్చించి యంత నందఱ

నాలోకించి యిట్లనియె. నేనొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబు

నకుఁ బోయి మాటటనారామణుఁ డగుపారాశర్యమునీ

శ్వరు నర్చించి కృతాంజలిన్ నై యిట్లంటి.

4

సీ. కలవు నామందలోఁ ర గామధేనువుతోడ

వెలవచ్చుగోవులు ర వేలసంఖ్య

కల్పవృక్షమునాఁకురై వడి నున్నది

వర్ధిలునాయుంటి ర వంగడంబు

గొల్లవాఁడని చూడ ర కెలరాజులు నన్నుఁ

దమలోన నొకనిగాఁ ర దలఁచుచుండ్రు

నల్దెలలులేక ర నాసరివారిలో

మంచివాఁ డనఁగ వరై రించినాఁడ

తే. వెలితిగల దింక నొకఁడది ర విన్నవెందు

నొక్కకొడుకును గొడుకుగాఁ ర డొక్కకన్ను

కన్నుగాదండ్రు నాకు నొక్కరుఁడె కొడుకు

వరద ! యిక నొక్కపుత్రుండు ర వలయు నాకు.

5

మ. అని నే విన్నప మాచరించిన మదీరయాస్యంబు వీక్షించి యం

తన కన్నూసి ముహూర్తమాత్ర మచలశ్రద్ధానక్రియారూఢుడై

దినసుప్తోత్పలపూర్ణ పల్వలముభారతిం దోచి యమ్మాని స

య్యనరప్పించిప్రసన్న వాక్యములడారయంబిల్చినాకిట్లనెన్. 6

క. ఫలియించు నేగమనీ

తలఁ పొకసన్మంత్ర మిత్తుఁ ర దన్మంత్రసమా

కలసమున వరదుడై శివుఁ

డెలమిన్ సాక్షాత్కరించి ర యిచ్చున్ గూతున్.

7

ఆ. ఈశ్వరుండు మెచ్చి శ యీకూతు నిచ్చుటా
యనుచు మనసు చివుకు శ మనియె నాకు
నాతలం పెటింగి శ నవ్వుచు నప్పురా
శరసుతుండు వలికె శ గరుణతోడ.

8

క. కూతురని చూడవలవదు
నీతలపున నక్కుమాకినీవంశము ప్ర
ఖ్యాతికి నెక్కగ జేయున్
బ్రీతి బొందెదవు శుభసమృద్ధియు గలుగున్.

9

వ. అని యానతిచ్చి మంత్రోపదేశంబు సేసి కృతార్థుండవైతి
పోమ్మని వీడుకొలిపినఁ దత్పదప్రణామం బొనర్చి మరలి
యట్ల యమ్మహామంత్రరాజంబుపెంపునఁ బరమేశ్వరుని కృ
పాకటాక్షంబువలన రాధాకన్యకం గంటి నిక్కుమాకి జన్మిం
చిన యదిమొదలు మునివచనప్రమాణంబున నంతకంతకు
మదీయసౌభాగ్యంబును దినదినప్రవర్ధమానమై కొనసాగు
చున్నయది. ఇక్కన్నెయుఁ బ్రాయవతియయ్యె నింక వివా
హంబు సేయవలయు నొకపిన్నపాపని విచారింపుడు. 10

క. అనిపలికిన వారందఱు
విని సంతోషమునఁ బొదలి శ వినుతింపుచు ని
ట్లని రాసహస్రగోపుని
ఘనఘ ! కృతార్థుండ వీవ శ యాద్యులకంటెన్.

11

సీ. ఎవ్వరితరము మాశ్రీనిద్రుల మెప్పించి

తడయక దివ్యమంత్రములు వడయ

నెవ్వరి కలవి యశ్రేయదుకళామాళిఁ

దలపోసి కాంచి సంశతాన మడుగ

నెవ్వరికొడఁగూడు శ్రీ నీమహాద్యోగని

శ్చలతపస్సంపద శ్రీ సవదరింప

నెవ్వఁడు గలఁడు మాశ్రీహేశ్వరాచారశు

ద్ధాత్ముండు భూమి నీరయంతవాఁడు

ఆ. నీకు నీవె సాటి శ్రీ నీసాటివాఁడెందు

నెఱయ లేడు భాగ్యశ్రీనిధివి నీవె

చన్నమన్నవంశశ్రీజాతుల సత్కిర్ర

కలశజలధి కమృతశ్రీకరుడవైతి.

12

చ. అమృతపయోధినాయకునశ్రీకాదిమలక్ష్మీ జనించినట్లు లా

హిమగిరిసార్వభౌమునకు శ్రీ నీశ్వరి సంభవమొందినట్లు పు

ణ్యమతికి నీకు రాధ యదశ్రయంబయి కీర్తిలతాలవాలమై

యమరె భవత్పురాకృతమశ్రీహాఫలసంపద చెప్ప నొప్పుదే.

క. తలఁచితివి మంచితలఁ పీ

తలఁపునకున్ సమయ మిదియ శ్రీ తగినవరుఁడు గా

వలయుఁ గుమారికిఁ జక్కని

యెలదీఁగెను మావీమోక శ్రీ యెనసినభంగిన్.

14

వ. శ్రీఘంబున శోభనంబుఁ గావలయు నుచితవరుండు మనకులఁ
బున నెవ్వండు గలఁడొకో యని యొండొరుల మొగంబులు
సూచుచు వాఁడు వీడని లెక్కనెట్ట గుట్టుసేయక యుత్సా
హంబున నాసహస్రగోపకుఁ డిట్లనియె. 15

చ. వినుఁ డిఁక దాఁపనేల కడుశ్రవేడుకతో మదభీష్టదైవభా
వన లనుకూలరూపముల శ్ర వర్తిలుచున్నవి కూడి నందనం
దనునకుఁ గూఁతునిత్తుననిశామదిఁజూడఁగ నక్కుమారి నె
మ్మన మటమున్నెయాదనుజశ్రమర్దనుపై నెలకొన్న దెంతయున్.

వ. అని తేటతెల్లంబుగాఁ బలికిన నయ్యిష్టబంధుజనంబు. 17

క. ఆహా! కర్ణామృతమై

వ్యాహరం బింత యొప్పె శ్ర నాసురమౌని

వ్యాహర మభిమతము విను

మా హరియ వరుండు గాక శ్ర యన్యుండగునే. 18

సీ. నిండార విరిసిన శ్ర నెత్తమ్మివిరియందు

నెలకొని రాయంచ శ్ర నిలిచినట్లు

మధురసాపూర్ణశ్రమందారఫలముపై

నొప్పార రాచిల్క శ్ర యున్నయట్లు

క్రొందేనె నూనిన శ్ర గొజ్జగపువ్వున

లీలమై నెలదేటి శ్ర వ్రాలినట్లు

నవసహకారపల్లవగుళుచ్చంబున

నెలమిఁ గోయిల వసిరయించినట్లు

తే. కాదె. నందజుసౌందర్యశ్రీకందళమునఁ

దన్విచిత్తంబు గాంక్షమైఁ శ్రీ దగిలియుంట

రాధ దగు మాధవునకు నశ్రీ మ్మాధవుండు

రాధ కెనవచ్చు నిది మహాశ్రరంభసరణి.

19

వ. అని నిశ్చయించి,

20

శా. పాపన్ గృష్ణున కిచ్చుటొప్పు నవుగోరపాలాన్వయశ్రేణిలోఁ

జూపంజెప్పఁగఁబోఁడునందుఁడుజగత్తోన్మైక్రికపాత్రుండన్

గోపాటోపవిలాసమత్తుఁడయి చరతుల్ జేవుఁటింపంగ. గ

ర్వాపూర్ణోక్తుల భద్రమందు వెడహాశ్రయంబొప్పుగానిట్లచున్.

గీ. మేలుమే లయ్యలార! చురట్టాలు మంచి

వారు గలిగితి రిటువంటిరవారితోడఁ

గూడ మనబాంధవుల కేమిరకొఱత గలదు

తలఁప నీయయ్యకును మీకుఁ శ్రీ దగును దగును.

22

శా. బంధుశ్రేష్ఠులు గూడినారె నిపుణుల్ శ్రీభావించియానందుసం

బంధంబెల్లను గూడె నాకు నిది చెరప్పన్ రాదె కృష్ణుండు గ

ర్వాంధత్వంబున జారచోరగతుల శ్రీనాన్వయించుట ల్వించునీ

సంధానంబు లొనర్పమీమఱులకుఁ శ్రీజాతుర్యమెట్లబ్బెనో.

శ. తనవారిఁ బూతనాదుల

వనజాక్షుండు దుర్మదమున శ్రీ వధియించినవాఁ

డని కాలాపీండ్రము గతిఁ

గనలుచునున్నాఁడు వినరె శ్రీ కంసుండు మదిలోన్.

24

గీ. ఈవిచారంబు మదిఁ గొంత శ యెఱిఁగెనేని
చేటు ప్రాపించుఁ గంసునిశ్చేత మాకుఁ
1జాటువాండ్రకు మీకేమి శ సంఘటించు
నది వుశో! యగు జాటుమ శ రవలమీరు. 25

వ. చాలుఁ జాలు నీప్రసంగంబు మఱచి తప్పియు వలదు.
విడువుం డని వారించి తగుఁ దగదనక మఱియుం బరుషవచ
నంబులఁ బెద్దలని చూడక, బంధుజనంబుల దూఱనాడు
కొడుకుం జూచి కోపించి సహస్రగోపమం డి ట్లనియె. 26

చ. కీటకట ప్రాణబంధువులఁ శ గాదని యీక్రియధిక్కరించి ప
ల్కుట దగునయ్య! వీరు మనశ్శకుంగలకర్తలు వీరు చెప్పిరే
యిట మచపాపఁ గృష్ణునకు శ నిచ్చినఁ దప్పని నిన్నుఁ బట్టనే
మిటిపని కంసభూపతికి; శ మిచ్చక నీమది వైర మేటికి. 27

క. భూజనులు దామెఱుంగక
రాజులు పెండిండ్లు సేయశరాదన్నారే
యోజచెడి మ్రుచ్చిలించుట
2యో, జారత్వమునఁ దిరుగుటో పెండియనన్. 28

ఉ. కంసునివారి కూరక యశకారణవైరము పూని శౌరి దా
హింస యొనర్చెనే యతని శ కెగ్గొనరించిన నూరకుండునే
కంసుఁడు దాని కల్గి యవుఁ శ గాదన నోపెనె విక్రమక్రియా
మాంసలదోర్విలాసఁపురమానవిమర్దను నా జనార్దనున్. 29

1. జాండ్ర కాండ్రకు...(మూ.)

2. యోజననత్వమునఁ దిరుగు టొప్పు పెండి. మూ.

వ. అదియునుంగాక.

30

క. మున్నేనామ్యలచేతన్

విన్నాడఁ ద్రిలోకకర్త శ విష్ణుఁడు గుణసం

పన్నిధికి నందునకు నా

పన్నుల రక్షింప భూమిఁబ్రభవించె ననన్.

31

ఉ. నందునితోడ బాంధవమునాకొనగూడినఁ బుణ్యసంపదల్

చెందుటగాదె నాతనయఁ శ జేకొని శౌరి వరించెనేని పె

పొందదె నాకులంబు వనశ్జోదరు దివ్యగుణంబు లా శతా

నందునకైన వర్ణనమొనర్పఁగ శక్యమె వేయునేటికిన్. 32

వ. అదియునుగాక నాకలోకమునిలోకచూడామణి యగు నార

దమహామునీంద్రు డొకనాఁడు మనగృహంబునకుఁ గరుణా

రసతరంగితాంతరంగుండై మదీయపురాకృతసుకృతఫలంబు

నుంబోలె విజయంబు సేసిన నమ్మహానుభావు నెమర్కొని

తెచ్చి తగుతెఱంగుల నారాధించి పిన్నపాప రావించి

చూపి మోక్షుంగేలుదోయితో నిట్లంటి.

33.

మ. పరమోత్సాహముభక్తి శక్తియునుదాశత్పర్యంబునుంజెల్లును

స్థిరభంగిన్ నిజహృత్సరోరుహమునన్ దేవాదిదేవున్ శివున్

బరమబ్రహ్మమయున్ గుఱించితపమొనర్ప జేసి తత్పుణ్యని

ర్భరకారుణ్యముపేర్చి గంటి వినుఁ డీశరాధామూరీమణిన్.

క. తాపసకులశేఖర ! యీ

పాపకుఁ దగువరుని నొకని శ భాగ్యాన్వితునిన్

రూపించి యానతిండన

నాపుణ్యనిధాన మతి దరయారసమతితోన్. 35

వ. బాలహస్తతలరేఖ లుపలక్ష్మించి శిరఃకంపంబు చేసి. 36

క. కన్య శుభలక్షణాన్విత

కన్యకుఁ దగినట్టివరుఁడు శ కందర్పకళా

ధన్యుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు గా

కన్యుఁడు గాఁడనుచుఁ జెప్పిరయిగె నిజేచ్ఛన్. 37

వ. కావున సత్యసంధులగు నమ్మహానుభావులవచనంబు లమో

ఘంబు లట్లయగుగాక తప్పనేర్చునే ! సర్వజనసమ్మతం

బైన కళ్యాణంబు కాదనుట యనుచితంబు. వెడంగుబుద్ధు

లు మానుము. నీకుఁ జక్రియెడఁ గ్రౌర్యంబు వలదు. సుము

ఖుండ వగుమని పలికిన నవ్వి తద్వచనంబులు నిరాకరించి

యకారణమాత్సర్యంబున భద్రకుండు తండ్రి కిట్లనియె. 38

మ. మధురానాయకుఁడైన కంసునకుసారమర్థ్యంబు సందాత్మజున్

వధియింప న్మఱి లేకపోయెనె కటా! శనాఁడింద్రుఁ డల్లాడఁగా

మధువైరి న్బలుమాటునెన్నఁడిట నశస్మద్బాహులోహార్గళో

గ్రధనుర్తు కశరానలార్చులకె యోర్యంజాలు నేయాజిహోన్.

ఉ. మాయలహాను లాడు వేడరమాటల నందునిపట్టి యాదినా

రాయణుఁ డంచునాడెడుమహావినయోక్తులగొల్లఁడాదినా

రాయణుఁ డౌనయేనినిక శ నాదిశివుండనె కానె యేటికిన్

బాయక వెట్టివైబయలురప్రాకెద వజ్రులఁగూడి మూఢతన్.

గీ. మొదల జగడాలమారి నారగుడు తల్లి
బిడ్డలకు నైన జగడాలు శ వెచుపుచుండు
సతనిమాటలు నమ్మియే శ యచ్యుతునకు
నెలమితోఁ గూతు నిచ్చుట శ కియ్యకొంటి.

41

గీ. వృద్ధు లెఱుంగరుగాక నీ శ వెఱుంగవైతె
యనుచు జగ మెల్ల ననుఁ గల్గలేలాడుచుండు
హాసిలాభము నామఁ గారకరయ నిండు
గారణంబేమి యిఁకఁ జాలు శ నూరకుండు.

42

గీ. ఆదివిష్ణునితాతగార్లైన శౌరి
పుత్రి నీవీక బలిమిఁ గొరపోవఁ గలఁడె ?
మాటలొండేల ! నాకు సర్వస్మృతముగాని
వానికే యిత్తు నన నీకు శ వచ్చు నెట్లు ?

43

క. వల్లవలోకమునకు నే
వల్లభుడను గంసునంతరవాడను హరి నా
చెలెలికిఁ దగునె ధరణీ
వల్లభసూనుడును రూపరవంతుడు దక్కన్

44

సీ. వెల్లిబోయినమాట శ లెలను బచరించి
లేనెలు వుట్టించు శ తెఱఁగుగఱచి
మోరత్తోపుదనానరముటియుచుఁ దనయిచ్చ
మెఱవడిమై గోళ్ళు శ మీటుకొనుచు

నేర్పరియై యుబ్బి శ నింగిముట్టుచుఁ బెంపు
 దీపింప మెఱసి ప్రతిజ్ఞలాడి
 రాచర్కమునఁ గొంతఁజివ్వయై మాఁగేక
 బలిమియు వెడమాయుఁ శ గలికితనముఁ

తే. జూపి బ్రమయుంచు కృష్ణునిఁ శ జూచి వెఱ్ఱి
 మరులఁ జిక్కంగ నంగునిశమదవారు
 లేకు విను మీదు వేయెల శ లేశమంత
 సంతయము లేకు చెల్లెలిఁ శ జక్రి కీను. 45

వ. అని యివ్వధంబున మాధవునిపెంపుఁ దలంపక కంసహితం
 బగు గాఢ్యంబు ప్రతిష్ఠించి చనవుకలిమిఁ గులములో నెఱ
 వాదిబిరుదై తనపరాక్రమాబు ప్రకటించుకొని తండ్రి
 హృదయంబు పంచబంగాళంబుగాఁ జెదరనాడి క్రోధంబున
 మొగంబు రాజ దిగ్గున లేచిపోయినఁ జుట్టంబులు కంఠ
 భయంబున నిట్టటనక యిదియ యుత్తమకార్యం బని మా
 టుత్తరం బీక తమకుఁదారె వీడ్కొని నిజగృహంబులకుఁ
 బోయి రప్పుడు. 46

గీ. కొడుకుమాటకు మార్కాట శ నొడువలేక
 శోకపావకతప్పుడై శ స్రుక్కి దీన.
 భావమునఁ బొందె సిగ్గటి శ చేవయడిగి
 వేడినిట్టూర్పు నిగిడించి శ విహ్వలించి. 47

శ్రీ. తలవంపు లాయె బాంధవులలోపల మాట
 తేకువ యెల్లను శ్రీ దీతిపోయె
 నగవుపట్టితిని జిరన్నతనంబు ప్రాపించె
 బెద్దతనము గట్టిరపెట్టవలసె
 సంసారసౌఖ్యంబురచాలదె యింక నిట్టి
 కొడుకు తండ్రికి నాకుఁ శ్రీ గొఱతగలదె
 తండ్రికి మాతొడ్డు శ్రీ తనయుండు సకలదుః
 ఖములకు హేతువుగఁడె తలఁపఁ

తే. బిన్నపాపను శౌరికిఁ శ్రీ బెడ్లిసేసి
 చూచుభాగ్యంబు పడయంగ శ్రీ నోచనైతి .
 నెడమపిరి వెట్టె నీమూఢుఁ శ్రీ డెఱుకమాలి
 యేమిసేయుదు ? దీనికి శ్రీ నేదిత్రోవ.

48

శ. ఏటికి నీసంసారం
 బేటికి నీకొడుకు బంధురల్లెరు నగఁగా
 మాటచెడి ముదిసి ముప్పున
 మోటరినై బ్రదుకఁదగునె శ్రీ మోహతురతన్ .

49

వ. అని యాందోళించి.

50

శ. ఏలా ! యీశోకానల
 కీలం బడి మ్రంద నమృతశక్తిరణకిరీటున్
 శూలి భజింపుచు మోక్ష
 శ్రీలకుఁ జేయొగ్గ కింకఁ శ్రీ జెనఁటిబ్రదుకునన్.

51

వ. అదియ మేలని శివస్మరణంబు చేసి చిత్తంబున విరక్తి నిలిపి
ముక్తివిషయబద్ధుండై యనవద్యతపస్సమాధికిం దలఁపుఁ
జేర్చి మదీయ పురాకృతపుణ్యఫలంబు లనుకూలంబు లయ్యె
నేని నాకుమారిఁ జక్రపాణి పాణిగ్రహణంబు సేయుఁగాత
మని పల్కి యమ్మహావీరశైవుండు కృతనిశ్చయుండు ను
దాంతుండు ను నై బృందావనంబునకుం బోయి యందు. 52

చ. కనియె సహస్రగోపకుఁ డరఖండతరంగపరంపరాహత
స్తనితమరాళసారస్వరసన్మృశికల్పితమేఖలాంచితన్
వనజమరందబింబుపరివర్ధితలోలద్రోద్రమాలికా
కనదభిరామదృగ్లితఁ ర గైరనవైరిసుతన్ బ్రియంబునన్.

సీ. పంకజాసనమాత్రరబంధుండై సంసార

బంధసూత్రంబులు పాపయఁ ద్రోసి

యంతర్విలోకనం ర బాచరింపు మ బహి

ర్వీక్షాసుఖిత్వంబు ర వీరగద్రొక్కి

తలఁపున ముక్తికాంతావాంఛ నెలకొల్పి

వెడఁగుఁ గోరికలెల్ల ర వెడలద్రోచి

హరిపదధ్యాన సురఖాస్వాదమునఁ జొక్కి

యున్న తక్కిన చవు ర లోకరించి

తే. వ్యాససంయమిదత్త మంత్రతాక్షరంబు

లుచ్చరింపుచు నిశ్చలరయోగదృష్టిఁ

దప మొనర్చు బురాతనతాపసేంద్ర

బృందముల కద్భుతముగ నిర్భిన్ననిష్ఠ.

క. ఈక్షరణి మూఁడు దివసము

లేకాగ్రసమగ్రనిష్ఠహృదయమున శివున్
లోకేశుఁగూర్చి తపము ని
రాకులతం జేయ నర్థరాత్రమునంచున్.

55

సీ. ¹లలితజటాజూటరలతికావితానంబు

లుదయరాగశ్రీల ర యొఱపుగాఁగఁ
గంతహాలాహలశకజలచ్ఛవిరేఖ
సంక్రాంతనీలలాంఠరచనము గాఁగ
నంబకాంబుజయుగశ్శానర్గళాను కం
పారసం బమృతహారపంబుగాఁ గ
మహనీయదివ్యవిగ్రహమనోభనభూతి
నిండారు వెన్నెలశనిగు గాఁగ

తే. నంది యదయావనీధరేంద్రదంబు గాఁగ
సంతతాజ్ఞానసంతమరసంబు విరియఁ
బ్రమధగణభక్తచరచకోరములు చెలఁగ
నమృతకరులీల శివుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె.

55

వ. ఇట్లు సాక్షాత్కరించి విరూపాక్షుండు కల్పవృక్షంబునుం
బోలెఁ గామఫలప్రదుండై వాత్సల్యంబున రా వత్సా !
లెమ్ము. లెమ్ము. వరంబు వేఁడు మని యమృతోపమానం
బు లగుప్రసాదవాక్యంబులు పలికిన విని జలధరధ్వానం

బాలించినశిఖావళంబునుంబోత నుత్సహించి కన్నులువిచ్చి
చూచి తద్దివ్యరూపంబు దృష్టికి వెక్కసంబై తోచినఁ
దన మనంబున.

57

సీ. శాఖలో కా వివి ర శాఖ, లత్యున్నత
సమధికబాహుదండములు కాని
చిగుళ్ళలో కా వివి ర చిగుళ్ళులు, గెంపుల
చాయల మెఱయు క్రొంజడలుగాని
కళికయో కా దిది ర కలిక, వతంసకా
ద్వితకర్ణ తటచంద్రరేఖ గాని
తేటియో కా దిది ర తేటి, కంఠప్రాప్త
గరళకంఠకళంకరకాంతి గాని

తే. ఫలరసంబాకొ కా దిది ర ఫలరసంబు
ద్రవదపాంగకృపాసుధారధార గాని
కల్పతరువొక్కొ కా దిది ర కల్పతరువు
వరదుండై ననుబ్రోచునీరశ్వరుడుగాని.

58

సీ. ఈకట్టినదిసుమీ ర యిభరాజచర్మంబు
కోకగా శివుడు నైరకొన్నదన్న
దీరూపపతిసుమీ ర యెలయించి శంభుదే
హార్ధంబు గొనెనన్న ర యద్రితనయ
యీశేషఫణిసుమీ ర యేప్రాద్దు వేడ్కతో
ధూర్జటి లొడవుగాఁ ర దొడుగుననిన

దీచుదుటిదిసుమీ శ యీశ్వరప్రేరితం

బై కంతుఁ బొలియించె శ ననిన నేత్ర

తే. మీ శుభాకారమేసుమీ శ ఋషిచరేణ్యు

లఖిలవేదాంతసిద్ధాంత శ మనెడు తత్త్వ

మఖిలలోకైకకర్త నీ శ యానిదేవు

నభవు, బొడగంటిఁ గోర్కొని శ న్నందికొంటి.

59

న. అని వితర్కింపుచు భక్తితాత్పర్యంబులు ముప్పిరిగొన నప్ప
రమేశ్వరుని వలగొని దండప్రణామంబు లాచరించి యా
నందాశ్రుజలలవవ్యాకులితనేత్రుండు ను ముహుర్ముహుఃపుం
భీభూతకంటకాంకురగాత్రుండు ను నలికతలకలితకరకమల
యుగళుండు ను నై యిట్లని స్తుతించె.

60

సీ జయజయ యోషధీశ్వరకిశోరకిరీట

సురకిరీటాంశుభాశసురపదాబ్జ

జయజయ ససారశసాగరౌర్వాచల

పాపానలచ్ఛటాశ్రవణయవర్ష

జయజయ జగదేశశరణ దీపాంకుర

కల్పకాంకుర శివంశకరకటాక్ష

జయజయ సర్వాత్మజనమానసాలయ

నలినాలయూమనోరనాథమిత్ర

తే. జయ నగేంద్రాత్మజానేత్రజలజసూర్య

బాలసూర్యాంశునిభజటాశభారలలిత

జయ చిదానంద కేళీప్రసన్న వదన

పంచవదనచతుర్ముఖప్రముఖ వినుత.

61

చ. ఒలువగునాదిపై శరము శ బాణముపై నరదంబు, తేరిపై
విలు, విశిఖాసనంబుపయి శ వీరభటాళియు నొప్పుచిత్రభం
గులనిజజూటదేశమునఁ గ్రుమ్మరుకూటపురాసు రేంద్రులన్
గెలిచినయోధవర్య ! నినుఁ శగీర్తన సేయుదు నంబికాధవా !

ఉ. నాలుగుత్రోవ లైన పదునాల్గువెలుంగులపువ్వుఁదోఁటలో
నోలిఁ ద్రిశాఖలుం గలిగియుద్భవమందినవేల్పుచెట్టునన్
మేలిఫలంబవై పొడమిమించురుచి శుకముఖ్యసద్విజేం
ద్రాళులఁ బ్రోచు నిన్ను మదిశరచ్చనసేయుదు నంబికాధవా!

ఉ. కట్టినవన్నెదుప్పటినిఁగంపము నొందెడితేజి, యశాదలన్
జుట్టిన పాగచెల్వనకశసూయ⁽¹⁾యొనర్చడియాలుమేలిమైఁ
బెట్టినసాముక్రొందళుకుశపెంపునఁ గుందెడుపువ్వుగల్గి చూ
పట్టెడు వన్నెకాని నినుఁబ్రస్తుతి సేయుదు నంబికాధవా. 64

ఉ. ఓ శశలాంఛనాభరణ! శయో⁽²⁾శితికంఠ! తనూధృతాంగనా
యో శరదీకృతాంబునిధి ! శ యోశరదీంద్రమహానసాలయా!
యోశమితేంద్రియప్రకర! శయోశమనాంతక! యోదయానిధి!
యోశతకారణప్రధిత! శయోశివ! నన్నుఁగృతార్థుఁజేయవే. 65

(1) యొనర్చు పటారు (మూ)

(2) శశికంధర నూర్జనాంగన (మూ)

క. అని తన్ను బహువిధంబుల

వినుతింపుచు నున్న గోపరవిభుఁ గరుణాదృ

ష్ట నిరీక్షింపుచు జలధర

ఘనగంభీరోక్తి నీలరకంతుఁ డనియెన్.

66

క. మెచ్చితి నీభక్తికి నర

మిచ్చెదఁ బ్రార్థింపు మెద్దిరయేనియుఁ దగనీ

యిచ్చకు వచ్చినయది నీ

వచ్చుపడఁగ ననుడుఁ బొదలి ర యాతఁడు వేడ్కన్. 67

ఉ. గెంటని యోగవర్తన నరకిల్బిషమానసు లైనమాను లే

వెంటను గానలేని శ్రుతిరవేద్యము లైనభవత్పదాబ్జముల్

గంటి వరంబులేటికి నిరక స్థిము గోరఁగ నాకు నన్ను నీ

బంటులబంటుగాఁ దలఁపురభక్తమహాశుకవజ్రపంజరా ! 68

చ. వరములు వేడి భోగములరవాంఛలమున్గుచునుర్భరాటవిన్

దిరుగఁగ నోప నన్నమృతరదృష్టులఁ బ్రోవఁ దలంచితేని ని

ర్భరసుఖదాయకంబు నిరపాయపదంబును నై తనర్చునీ

చరణయుగంబుక్రేవ ననిరశంబు వసింప ననుగ్రహింపవే. 69

ఘ. అని తక్కినవేమియుఁ గోరక నిజచరణసేవాపరత్వం బవే

క్షించి పలికిన.

70

మ. అతిసంప్రీతమనస్కుడై శివుఁడు నేత్రతాపాంగరంగత్కృపా

మృతపూరంబులు జాలువా అననియెరన్నిత్తుండునుంబోలె నీ

హిత మే నిచ్చితి మీఁదిజన్మముననింర కేమేనియు న్నేడు మ

ద్యతనం బైనమనోరథంబు గలదేనాభీరవంశాగ్రణీ ! 71

క. అని శివుఁ డానతి యిచ్చిన
మనమున నుప్పొంగి దేవ ర మత్పుత్రికి నం
దునితనయుఁడే వరుడుగ
ననుగ్రహం బొసఁగు మనుఁడు ర హరుఁ డిట్లనియ్యెన్. 72

గీ. లోక సంరక్షణార్థీరలామతూహ
లాత్ముఁడై భూమి నాదినారాయణుఁడు
నందగోపుని పుత్రుఁ డశనంగఁ బరఁగె
మదనగోపాలమూర్తి సంభవము నొంది. 73

చ. శ్రీమహాలక్ష్మీయుఁ బుణ్యతపోనిధివియగు నీయందు రాధా
నామధేయయై యుదయించె న పురమకళ్యాణదంపతులకు
దాంపత్యసిద్ధి యడుగవలయునే? అయిన నీవు మత్ప్రసా
దంబున నీయమునాతీరంబునంను గోమతి యనుపేర నొ
క్కనగరంబు నిశావసానంబున నావిర్భవింపఁ గలయది
యప్పురంబున కధీశ్వరుండవై రాధాస్వయంవరంబు లోకం
బునఁ జాటింపుము. తస్మైహేమాత్సవసమయంబున జగదా
నందంబుగా నందనందనుండు భవన్నందనం బరిగ్రహించు.
మనోరథంబు సఫలంబయ్యెడు మ ని రాజత్వంబుఁ గరుణిం
చి సర్వేశ్వరుం డంతర్హితుం డైన నతండును బరమహర్షో
త్కర్షంబున గృహంబునకు మరలి వచ్చె నంత వేగుటయు.

సీ. ప్రాకారగోపురప్రసాదతోరణ

మణిధగద్ధగితదిశ్శుడలంబు

వివిధదేవాలయశిఖాఘనద్వార

వాటోద్ధృతధ్వజాశస్ఫటనంబు

సామజహాయ ఘటాశస్యందనాశ్రమ చతు

ర్వర్ణ సంపత్కళాశర్వణ తంబు

పరిఖాసరోవర శ్రవమదవనావనీ

। పాంత కేలీశైలశరబంధురంబు

తే. పటహభేరీమృదంగ శుంభన్ని నాద

ముఖరితము సర్వవై భవశమోహనంబు

నగుచు శాంభవమహిమ న శ్రయ్యమునక్రేవ

విస్మయంబుగ నగర మాశవిర్భవించె.

75

క. ఆపురము కోట కొమ్ములఁ

దాపించిన పద్మరాగశతతు లెల్లడలన్

జూపట్టు నభ్రవాహిని

లోపలికెందమ్మి పూవులో యనుశంకన్.

76

సీ. అంబుపానసమాగతాంతర్వినిర్మగ్న

భద్రసింధురశైలశరబంధురంబు

క్రీడాచరత్పన్నగీ ¹శిరోమణిరోచి

కారావగ్నిదీప్త శిఖాన్వితంబు

జలకేళిలోల చందలలోచనాతను

విమలవిద్రుమలతాశవిభ్రమంబు

పంకజామోదలురబ్ధ భ్రనున్మధుకర
పటలకాదంబినీరపరివృతంబు

తే. నీలనీరేరుహఃవభీరనిర్నిరోధ

నీలవర్ణాగ సత్ప్రభాశలాలితంబు

నగుచు వారాశి దొరసి యశన్నగరమున న

గాధమైన యగడ్త పోగడ్త కెక్కు.

77

క. అభినవ వప్రస్ఫటిక

ప్రభాలతలు బిసము లనుచుఁ ర బయిపయివానిన్

రభసమునఁ గఱచు ¹నప్పుని

గభీరపరిఖోర్మిచూలిఁ ర గల కాదంబుల్.

78

ఉ. ఉన్నతసాధకీలిత విరధూపలఃఖుల్ సితపక్షరాత్రులన్

వెన్నెలలన్ గరంగి పురశవీధులనెల్లెడఁబాఱి మోహసం

పన్నవధూమణుల్ ప్రియుల ర పాలికిఁ బోవఁగరాక మన్మథా

పన్నతఁగుదుచున్ బహుళశపక్షనిశల్ గణియింతురాత్మలన్.

మ. జలజాక్షుల్ పురిరత్నసాధముల నిరచ్చల్ కేశపాశంబు లి

మ్ములవాసించు సుగంధధూపపటలారబుల్ నింగి నిండారినన్

జలద్రభాంతి సమీపపుష్కరధునీరసంచార కేలీబలా

కలుపైపయిఁజెరలాడుఁ దత్త్వణభవశ్రద్ధఞ్భోదయాపేక్షతోన్.

ఉ. అంబరచుంచితంబు లగుశనప్పరిమేషలమీఁద న్నాడు ము

గ్ధాఽబురుహాయతాక్షులనరయంబునుడాఁగుడుమూఁతలాడుచో.

టం బరికింపనేరక తరడబడి నెచ్చెలిమో మటాచు రేత్
పంబినవేడ్క మూయునుదురపార్వణపూర్ణసుధాంశుబింబమున్.

క. ఫణికన్యామణి చూడా

మణి చకచక లొదవ నిరులు శ మలయమిని, విను

స్మణిరుచు లని రేలును బ

ట్టణము పరిఖఁ జక్రములు విరడంబించు రతిన్.

82

క. కడుఁ దొలఁకాడెడు సురనది

కడ ల్లొకొ యనంగఁ బవనశకందశములచే

నుడుపథమునఁ గ్రాలుచు వెలి

పడగలు ¹దగుఁపట్టణంబు శ ప్రాసాదములన్.

83

గీ. కరము పొగడొంద ధర్మార్థశకామమోక్ష

మార్గములు వోలె సకల సంశయస్సమృద్ధి

వసుధ నొప్పారు నప్పురశవరముమేటి

కోటవాకిళ్లు నాలుగు శ గొమరుమిగిలి.

84

చ. నిరతము నప్పురంబు ధరణీసురవర్యుల యిడ్లయామ ని

ర్జరపతి. తానువేలుపులుశస త్త్రపుఁగూళ్లుభుజింపుచుండఁగాఁ

జిరవిరహాన్ని నశ్రుజలశసి క్తవిలోచనపంకజాతయై

సురపురిమేడపై నెదురు శ చూచు శచీసతి వజ్రరాకకున్.

చ. విజయరమాకరగ్రహణశ్చిశ్రుతపాణిపయోజముక్తదా
నజలసయోధిసంభవ కశనద్గుణమాక్తికహారవల్లికా
వ్రజములు దిగ్వధూటులకుశవన్నెలుగాఁగని సూర్యపోమవం
శజు లగురాజచందనులు శ సన్నుతలీలఁ జరింతు రప్పరిన్.

క. కోటినిధులకును నొకడిడుఁ

గోటికి పడగ లొకయింట శ గుఱులై యుండన్

వీట వణి క్తతి సరిగాఁ

బాటియె నవనిధులధనదుఁ శ బ్రస్తుతిసేయన్.

87

క. దున్నకయ యెల్లసస్యము

లన్నగరిపోలానఁ బాడ శ హాలికు లతిసం

పన్నులయి కాపు లనియెడు

చిన్నెల కింటింటఁ బూజరసేతురు హాలముల్.

88

చ. పిరిగొని రేలు శీతకరుశబింబము వ్రయ్యలు సేయుచుం బగ

శ్రతిముఠి భానుబింబ మపరరాద్రికిఁ జిమ్ముచు నప్రతీపమై

నెఱిగిడిక్రియం దిరుగ శ నేర్చెనొకోయన నెల్లవంకలన్

మెఱయుచునుండునప్పుఁసరమృద్ధమదోద్ధతదంతియూధముల్.

సీ. సంభృతధాటిగా శ సన్నాహనైపుణి

నుడధికరల్ల పెంపొఱపుఁగఱపి

చటులధావనమహాసంవేగవర్తనఁ

దోఁక చుక్కలతోడఁ శ దోడుచూపి

పటుచిత్రతరపరిశ్రభమణవిభ్రమభంగి
 నావర్తపాండిత్య శ మవఘళించి
 చతురనర్తనకలాశసంభ్రమవ్యగ్రతఁ
 దొలకరిమెఱపుల శ చెలువుఁదెగడి

తే. కేలిభర (తా) త్మజులు హయశ్రగ్గీవలీల
 లోలి బహురూపములు చూపు శ చున్నవారొ
 యనఁగఁ గన్నులపండువై శ యప్పురమునఁ
 జాల నొప్పారు నుత్తమశస్తైంధవములు.

90

సీ. అభినవబడబానశలాంగారఖండముల్
 నలువ మానవులఁ గా శ నిలిపె నొక్కొ
 యత్యుగ్రవీరరశసాధిదైవతముఁ ప్రో
 ధతిఁ బెక్కురూపము శ ల్దాల్చెనొక్కొ
 యాకస్మికక్రీడ శ నవతార మొందిన
 మృత్యుదేవత పలుశమేనులొక్కొ
 కాశికప్రతిసృష్టిశగతి సంభవించిన
 కాలకింకరచమూశగణము లొక్కొ

తే. యనఁగ బరసైనికానివాశర్యప్రశస్తీఁ
 గలిగి కన్నులు మిఱుమిట్లు శ గొలుపుమెఱుఁగుఁ
 గైదువులు దేజరిల్లంగ శ గర్వరేఖ
 విఱ్ఱవీఁగుదు రప్పురి శ వీరభటులు.

91

సీ. తాంబూలరాగసుందరమధురాధర

ప్రభలు లేజిగురుజ్ఞాంశపములుగాఁగ

నొండొంటితో రాయుశ్చుడుసమున్నత

స్తనములు పుష్పచూరజరులుగాఁగ

దరహాసచంద్రికాశభవళిమస్ఫురణంబు

ప్రకటవికాసవై శభవముగాఁగ

నీలంపుఁ జాయ పెన్నెరుల క్రొమ్మెఱుఁగుల

మొత్తంబు లలతేటిరమూఁకగాఁగ

తే. జగతి జగమలీల నుశత్సవమొనర్తు

పంచశరలీల లతికలశపగిదిఁ బతుల

వాంఛ లొసఁగుచు నిండుజశవ్వనపుటెలమి

మలసి వర్తింతు (రప్పరి)రమానవతులు.

92

సీ. కప్పారు నునుఁగోరశకొప్పులమెఱుఁగులు

నీలంపుఁదునుకల శ నెలవుకొలుపఁ

గఱుకులై యొప్పారు శ కడకంటిచూపులు

ముక్తాఫలంబుల శ ముంచిచల్లఁ

దళతళమెఱయు గుశత్తపుదరతకాంతులు

వజ్రంపుఁ బలుకల శ వఱుకొలుపఁ

గమ్మతేనియ లొల్కు శ కెమ్మోవిచాయలఁ

బవడంపుఁదీఁగె లుశద్భవమునొందఁ

తే. గదిసి ¹కొప్పులనున్న చెంగలువరుచులు
మించి కెఱకుల బంగారుమిసిమి దొలకఁ
జూచి విటులమనంబులఁ శ్రీ జూఱఁగొనుచు
వలపు నెఱపుదు రప్పురి శ్రీ వారసతులు.

93

సీ. రతిరాజ నలకూబరజయంత చంద్రులఁ
దెగడురూపంబునఁ శ్రీ బొగడువడసి
పాంచాల దత్తక శ్రీ భద్రక కూచిమా
రుల మీఱు రతివిద్య శ్రీ రూఢికెక్కి
మంత్రతంత్రక్రియా శ్రీ మాయాబలౌషధ
కళల నాదిమసిద్ధశ్రగణముదొరసి
తొలైనఁ గఱగింపఁ శ్రీ జాలు మాధుర్యధు
రీణగర్భోక్తుల శ్రీ రాణమించి

తే. సేస కొప్పుల నవపుష్పశవాసనాప్ర
వాహములు మేనిపూతల శ్రీ వలపు దిశలఁ
గ్రమ్మఁ గస్తూరిమృగముల శ్రీ కరణి విటకు
మారసాహస్రములు పురి శ్రీ మలయు నెపుడు.

94

సీ. చారువైడూర్యతేజః పుంజ మొకచోట
నాతపవిభ్రాంతి శ్రీ ననువుపటుపఁ
బద్మరాగప్రభాశపటలంబు లొకచోట
నెఱసంజకెంజాయ శ్రీ నిరవుకొలుప

నీలరత్న ద్యౌతిరజాలంబు లొకచోటఁ
గప్పారు చీకట్లు శ గ్రమ్మఁజేయఁ
లాలితముక్తాఫరలచ్చాయ లొకచోట
నిండువెన్నెలడాలు శ నిగుడఁజేయ

తే. దివసరాత్రి విలాసులుఁ శ దివుటఁగోరి
యతులదాంపత్య సుస్థి శ ననఁగి పెనఁగి
తగిలి క్రీడించుచున్న చ శదంబు దెలుపు
నాపురంబున ననిశంబు శ నాపణములు.

95

సీ. మకరందధారలు శ మధురాధరవినిర్గ
తాలాపమధురిమ శ ననఁగి పెనఁగఁ
బ్రచురసౌరభపరంశపరలును మోమునె
త్తావులు మిత్త్రవశ్శన మొనర్పఁ
జంచరీకంబులుఁ శ జారులీలాపాంగ
దర్శనవ్యాపులుఁ శ దడఁబడంగఁ
దలిరులసాబగుఁ గేరల్దమ్ముల నును గెంపు
మెంపు నొండొంటితో శ బిత్తరింప.

తే. నురు మనోరథలక్ష్మణులై శ యులసిలి
నిండుజవ్వనగరువంబు శ నివ్వటిల్లఁ
జిటుతనగవులు వెలలెక్కఁ శ జేయఁబువ్వు
లమ్ముదురు పుష్పలావిక శ లష్పరమున.

96

- ఉ. కోరికఁ జేరి కామినుల శ కుంతలము ల్లబ్ధించి మించి పై
చీరచెఱుంగెడల్చి కుచశసీమలయందు సుగంధఘర్మవాః
పూరముదీర్చిమర్మపదశముల్ దగనంటుచుసంవృతాత్ముఁడై
కూరిమి సల్పునట్లు దిరుశగు న్మలయానిలుఁ డప్పురంబునన్.
- చ. అనుపమగుచ్ఛక స్తనభరాలసభావము సర్వనేత్రశో
భనవికచత్వవిభ్రమముఁబక్వఫలోజ్జ్వలయావనంబు భృం
గనికరదృగ్విలోలతయుఁగల్గి ప్రియాస్పదరేఖ నుండు జ
వ్వనులును బోలె నొప్పు వనశవాటికలప్పుటభేదనంబునన్.
- మ. నవపద్మోత్పలవాసనాభరమరంగదస్యంద కాదంబచ
క్రవిరావస్ఫురణాచ్ఛశీతలపయఃశకల్లోలనల్లీచయ
ప్లవచూనేందుముఖీవిలాసములఁబై శ్రపైఁబొంద¹ఁబంచేంద్రియో
త్సవలీలన్ నెలకొల్పు నప్పురముకాశసారంబు లెల్లప్పుడున్.
- చ. అలికులగానలీలఁ గుసుమాంజలి యిచ్చి సమంజరీకలో
లలతలు వన్నెకుంచియలశలాగునఁ గ్రాలఁ బరాగపుంజమం
జులపటచాలనం బడర శ సోలుచుఁదూలుమరందఘర్మబిం
దులునిగుడన్ జెలంగుఁబురిశతోటలవాయువు నర్తకాకృతిన్.
- చ. మఱియు, నానావిధచేవార్చనాసమయసమాహతగంభీరభేరీ
మృదంగ శఙ్ఖకాహళపటహాడిండిమాద్యవార్యతూర్యనాద
మేదుర్గబై లక్ష్మీలీలాభిరామంబుచు సముజ్జ్వలబాడ
బతేజోవిరాజితంబును ననేక భూభ్రత్కదంబసమాకీర్ణం

ఋ ను నిర్గళవాహినీవ్యగ్రతాసమగ్రంఋ ను మహాసత్త్వసం
 పన్నంఋ ను నపరిమితజీవనసమృద్ధంఋ నగుచు మాటట
 పారావారంబనుటకుఁ దావలంబై యవ్విధంబునంగాక య
 క్కడక్కడ నెడపడక ప్రవహించు సెలయేఱులదండలఁ జల్ల
 దనంబులఁ బొదలిన లేమావిమోకలఁ గలయం బెనంగొని
 ననుపారు సంఘల్లమల్లికామాడపంబులఁగోనఁ దపనకిరణవిర
 హితంబు లగు శీతలచ్ఛామాతలంబుల నలరుశయ్యల నె
 య్యంబలరఁ దియ్యవిలుకానిచెయ్యులు మనంబులకింపగు
 పాశంబుల నొనర్చి ప్రియగాఢాలింగనబాధంబులు సడల
 సోలు విటవిటీజనసముదయంబుల మేనులఁబొడమిన మృగ
 మదవాసనాకలితంబు లగు ఘర్మకణకలాపంబులఁ దొలం
 గించి వ్రేగువడి యల్లనల్లనమెలంగు మదమారుతపోతంబు
 లచేతఁ దూలు పువ్వుగుత్తులతో సరసవిలోలంబై యెగయు
 రోలంబనికురుంబాబుల కలమధురఘృకారరావంబుల నను
 సరించి సమున్నతనితంబదేశంబుల శ్రుతికుతూహలంబుగా
 మంద్రమధ్యమతార స్వగోదారమానంబులఁ బాడు క్రీడా
 కిన్నరదంపతుల సంగీతరసంబునం గరంగి దొరుగు¹ ప్రత్న
 రత్ననికరంబులఁ గరంబు స్థాపారు² కనకకేలీశైలంబులచేత
 గండశైలసమాక్రాంతం బగు సుమేరు² ప్రస్థంబు నుం బో
 లెఁ బ్రకటింపుచు, శృంగారవనంబులలోనఁ జెంగల్వబావుల

1. రత్ననిత్ననికర (మా) 2. ప్రాంత (మా)

క్రేవల మహావిటపిచ్చాయల నాలోలకనకశృంఖలాబంధ
నంబు లై నమదాంధసింధురంబులు విశాలకపోలఫలకస్థల
విగళదవిరళదానధారాపూరంబులు ప్రవహింపఁ గ్రీడాశై
లంబు లని క్రీడావిహారిణు లగుముగ్ధబాలికలు సమధిరోహ
ణలీలాకాంక్షితంబున డాయంజని తదీయపుష్కరపూత్కార
సముత్థజలశీకరంబులు చింది పయంబడిన దంతావళంబు లని
యలికిపడి నల్లమొయిళ్లచెంగట మెలంగు మెఱుంగుదీగెల
కైవడి ఝల్లునం జెదరి మరలి క్రీడామందహాసరసలవంబు
లు మోముఁదమ్ముల కలంకారంబులుగా నంచెలంచెలై
పరస్పరనిగృహీతకరకమల లగుచు నలువంకల మందవేగం
బునఁ బటచుమురిపెంబుల మొఱుముచరణకనకనూపురఝు
లంఝులారావంబులకుఁ బ్రతిస్వనంబు లిచ్చురాజమరాళంబు
ల సముదాత్తనాదంబులు మర్మభేదంబులై నిగుడ మానం
బులపట్టు గట్టిపెట్టి యన్యోన్యపరిరంభణసంభ్రమంబు లొ
నర్చువిరహిణీవిరహులు ను నానామార్గంబుల నాగరకుమా
రవర్గంబులు విడివడి కెరలి తిరుగుమదనమదనాగసహస్రం
బులయలపున మలయుచెలుపునకుఁ జెలంగి తొలంగక జా
లకంబులవెంటఁ జూచు చంద్రశాలికాసాధంబులమోఁది
యిందీవరాక్షుల కటివంకబామల మురిపెంబులఁ జెలువారు
మెఱుంగుఁ జూపులు తిర్యజ్జండల ప్రచారభంగీతరంగితంబు
లై కలయఁ బొలయుచు దిశావకాశంబు లలంకరింప నిత్యో

త్సవంబులకుఁ గట్టినవివిధవిరచితకహ్లాఁరసుందరవందన మా
లిక లనునాఁస యోసరిలక వియన్మండలంబున దండలు దం
డలై మొడుకొని తిరుగు. మిండతుమ్మెదకొదమల మొరపం
బులు గలిగి, ఫలితోద్యానంబునుంబోలె ద్విజరాజవిరాజి
తంబు ను ద్విజరాజమండలంబునుం బోలె సుధానిలయంబు
ను సుధాసముద్రంబునుంబోలెఁ బురుషోత్తమాధిస్థితంబు ను
బురుషోత్తమశయనస్థలంబునుం బోలె ననంతనాగరమ్యంబు
ను ననంతనాగలోకంబునుంబోలెభోగవతీభాసితంబు ను నగు
చు వజ్రప్రభాపూర్ణంబయ్యును భూభృత్కదంబసౌభాగ్యం
బును గేతుసమాక్రాంతంబయ్యును గళాధరవిలసితంబును
బుణ్యాజనవాసంబయ్యును సుపర్వబహుళంబును దార్శ్వివి
హరణస్థలంబయ్యును భుజంగకేళీసంపన్నంబును నై చాం
చల్యరాగ వికారంబులు ఖండితాంగనాపాంగంబులయంద,
సంతాపార్తివిహ్వలభావంబులు విరహిజనహృదయంబుల
యంద, తామసమదాంధత్వంబులు మదావళములయంద,
నిర్దయగాఢనిబద్ధనిరోధంబులు మిథునమిథఃపరిరంభసంరం
భంబులయంద కాని తనయందు లే వని పొగడ్త వడసి య
భ్యుదయకలకంఠంబులకు నారామంబును నై శ్వర్యమూలం
బులకు నంబుజాకరంబును నానందసుధారసంబునకు నర్హ
పాత్రంబును నభినవోత్సవపారిజాతలతీకలకు నాలవాలంబు
నగుచు నొప్పునప్పుటభేదనంబున కధీశ్వరుండై యాసహ
స్రగోపాలమహీషాలుండు.

చ. హరవచనప్రసాదమహిరమాధికుఁడై మహానీయరాజ్యవి
స్ఫురణము దీప్తతేజము బ్రభుత్వవిశేషము గల్గి గోమతీ
పురవర మేలె నిట్లు పటురభూతి యెలర్పఁ గ నెందు నేమహీ
వరులకు లేనికీర్తి విభరవంబులు గాంచి జగత్ప్రసిద్ధిగన్.

క. అతని తపస్సమర్థము

శితికంఠుని కరుణాపొపుఁజెవులార గతా

గతజనులవలన విని య

దృఢతహర్షము లంది రఖిలరభూనాయకులున్.

103

వ. ఇట్లు తేజోనుభావంబులు వడసి పరమోత్సాహసంపన్న
మానసుండగు నాగొల్లపుడమితేఁ డొక్కసాఁడు కృష్ణ
వియోగభారానలంబునఁ గ్రాఁగుచున్నపుత్రిం జూచి యీ
ముగ్ధమనోరథంబు సమశూడదేని నాకు నీ రాజ్యానుభవం
బును నిరర్థకంబ యని యూదోల్లిపుచు నేఁ డెవ్విధంబున
నేని కుమారుని బోధించి శోధనంబు నడపవలయు నని
నిశ్చయించి పుత్రపురోహితామాత్యబంధువర్గంబులతోడఁ
గూడి యుచితకాంతాసహితుఁడై పసిఁడిసాధంబునఁ గొలు
వు గూర్చుండి ప్రియసల్లాపంబు లొనర్చి ప్రసంగంబు దిగిచి
నిజతపఃప్రకారంబును మహేశ్వరశరప్రసాదభంగియునెఱిం
గించి కొడుకుతో మన్నన దోఁప ని ట్లనియె.

104

గీ. నాచువచనంబు మదిఁ గొంత ర యాదరించి

బంధుజనములు మిత్తులుఁ ర బ్రస్తుఁజింప

ననఘ నీముద్దుచెల్లెలి శ హరికిఁ బెండ్లి
సేసి మాకిందఱకుఁ బ్రీతి శ సేయవయ్య.

105

గీ. ఇదియ యస్మన్మనోరథంబింక నొండు
డలఁప కిది యియ్యకొనుటయ శ తగవువినుము
నీకు సామ్రాజ్యసంపద శ నెమ్మిగలుగ
రాధికకు నైన ప్రియపతి శ ప్రిప్తి వలదె.

106

వ. తదనురక్త గావునఁ బిన్నపాప నమ్మహాత్మున కిచ్చి యతని
నాశ్రయించుట సర్వలోకహితంబును బరమసౌఖ్యోపాయం
బును నని నయపూర్వకంబుగాఁ బలికిన విని దుర్మానంబు
న నియ్యకొనంజాలకయున్న భద్రకుండు కొండొకచింతించి
స్వయంవరవ్యాజంబున నానారాజసనూజంబు రప్పించెద
నప్పు డమ్మహావీరలోకంబుముందట వెన్నుండు కన్నెం బరి
గ్రహింపఁ జూచెనేని మహామానమాత్సర్యశౌర్యాదిగుణ
ప్రేరేతం బగుమనంబునఁ గనలుగదిరి గోపాలమాత్రునకు
రాజకుమారిం దక్కనిచ్చుట సిగ్గుగాదె యని తలంచి తత్సం
రంభంబు కుంతితంబు సేసి యెవ్వఁడే నొక్కబలిమిగలరాజు
కన్నె నాక్రమించుకొను నట్టియెడ ననుకూలుండ నైకయ్యంబు
గలిగినఁ దోడుపడి వానికిఁ బరిణయమహోత్సవంబుసలిపి
మాధవు సిగ్గుపఱచి మాట నిలుపుకొనియెదఁ గాక వీఁతో
నిప్పుడు వాగ్వాదం బేలయని యిట్లు కపటకృత్యం బూహిం
చి యమ్మాధుండు వెడవెడయంగీకారంబుతో నిట్లనియె.

సీ. పలుమాట నీవు చెప్పఁగ భవదభిమత

మేటికిఁ గాదన శ నిష్ఠమైన

లాగునఁ జేయు ముశలమునకుఁ దోచిన

యాగామి పరికింపు శ మంటిఁగాక

యది యట్టులుండె నంతదాత్మజునకెయిత్తు

ననుచుఁ బేర్చుచి నీరకాడనేల ?

దైవ మాతనికి నీరతరలాక్షి సృజియించె

నేని నన్యులకది శ యేలదక్కు

తే. నట్ల యయ్యెడుఁ గాక నాశకైనహాని

యేమి ? శోభన మేరికి శ నింపుగాదె

యైన విను మింక నొక్కటి శ యచధరించి

యఖిలజనులకు సమ్మతశ్రమైన మాట.

108

మ. జననాధర్వముఁ బ్రాధనంబును మహేశ్వర్యంబునుంగల్గియుం

జనునే పెండిలి డాఁగిసేయ నఖిలశ్మషాపాలలోకంబు శో

భనసాభాగ్యము చూడరావలదె సంతభావించియుష్మత్తపో

ధనసామర్థ్యములుగ్గడింపుచుమహోత్సాహంబుదీపింపఁగన్.

క. ప్రియబంధుజనుల యచుమతి

రయమున జగమెల్లఁ బొగడఁ శ బ్రాభవభాగ్యో

దయము తెలర్పఁగ రాధా

స్వయంవరము నఖిలదిశలఁ శ జాటింపు తగన్.

110

వ. అప్పుడు.

111

క. కరితురగస్యందనభట

పరంపరలు గొల్వ వచ్చి శ పార్థివతనయుల్
పరికించిచూడఁ గన్యకఁ

బర్హిగహింపంగరాదె శ పద్మాక్షునకున్.

112

చ. అని పలికిన నచ్చటివార లందఱు నట్లయకా నని సంతసిం
చిరి. సహస్రగోపాలభూపాలుండును శూలిదివ్యవచనంబు
లిట్లయగుటకు హర్షించి నందనందను నభినందించి యొక్క
శుభలగ్నంబు నిర్ణయించి రాధాస్వయంవరం బని పురజను
లకుఁ జెప్తులపండువుగా హజారంబునఁ గనకఘంటవ్రేయిం
చి యట్ల నానాదేశంబులఁ జతురజనులం బంచి చాటించిన.

క. ఆ విధ మంతయు రాధ స

భీవర్గమువలనఁ దెలిసి శ కేవలబుద్ధిన్
భావించి విభునికడకున్

దా వెరవున బోటిఁ బాపఁ శ దలఁచి కడంకన్.

114

చ. ముకుండినిం బిల్చి తత్కరం బవలంబించి గారవించి యిట్ల
నియె.

115

చ. కనినదిగాక మజ్జనని శ గారవమొప్పు ననేకభంగులన్

జెనిచితి నన్ను నీక్రియలఁ శ బిన్నట నుండియు నిప్పుడింతనే
నినుఁ గొనియాడ నేమిటికి శ నీకిదివంతయెమత్త్రియాంతికం
బున కతిసత్వరంబునన శ పోదగు నీకు సఖిశోమణీ! 116

చ. ఎట్లంటేని.

117

సీ. అస్మత్ప్రకారంబు శ నన్నయాగ్రహమును
 జనకునితపమును శ శంకరప్ర
 సాదభంగియుఁబురశసౌభాగ్యమును¹ జెప్పు
 మఖిలంబు నెఱుఁగ స్వరయంవరంబు
 చాటఁబంచిరి² యింక శ సకలభూకాంతులు
 వత్తురు బలసముద్రద్వీప్తులగుచు
 నప్పుడు గార్య మెశ్శాన్ బద్రకుమాట
 యిది నిశ్చయం బని శ యెఱుఁగరాదు.

తే. చింతవంతల నుల్లంబు శ సేదఁదక్కి
 యున్నయది యొండువిధమున శ నుత్పలాక్షి!
 లేశమంతయు మదిఁ గొంకులేకుసువ్వె
 ప్రియునకై నాదుజీవమశ్రింతుఁ గాని. 118

గీ. ఇంత చింతింపఁగా నేల శ యేను గలుగ
 ననియెదో యేమొ యెఱుఁగుదు శ నదియు నేను
 నీను బోధామృతంబున శ నిలిచెఁ గాని
 యొడలఁ బ్రాణంబు లిన్ని నాశ్శునుప వశమె? 110

వ. అదియునుం గాక, 120

చ. కమలజమఃఖ్యసన్ముఖులు శ గాఢవివేకులు సైతము న్మనః
 కమలతలాభిగమ్యములు శ గావని చెప్పుదు రేని యంఘ్రిప
 ద్మములటువంటినందునికుశమారునిపాదముఁ ద్రొక్కఁజూచెదన్
 బ్రమద! మదీయసాహసముశభంగియెఱింగి తె! చిత్రమయ్యెడిన్.

వ. అని సంశయాపన్నమానసయై బెగ్గిలి పలుకు నమ్ముద్దియకు
మధురవాణీసందేశోపవచనంబుల మాధవుమనోనురాగంబు
నీయందుఁగలుగుటయెఱుంగవే యని తెలిపి శంకావైకల్యం
బుడిపి నిన్ను నీప్రాణేశ్వరుం గూర్చి మీయిద్దఱచేత మెప్పు
వడసెదం జూడుమీ యని తదాలింగనముఖసంభావనంబులు
గైకొని ముకుండిని నందకపాణిపాలికిం జనియె, రాధయుఁ
బువ్వుపాన్పున మేను చేర్చి తనలో ని ట్లనియె. 122

సీ. శీఘ్రయానంబున శ చెలివోయి మోహనా
కారుఁ గృష్ణునిఁ బొడఁ శ గాంచు నొక్కొక్క
కాంచి రాధికచెలిరకత్తై దానని యెఱి
గించిన నతఁ డాదరించునొక్కొక్క
యది మదీయక్రమం శ బంతయు వినిపింపఁ
దనమది నిజమని శ తలఁచునొక్కొక్క
తలఁచిన యట్టుల శ దయసేసి సఖఁ గూడి
యేతెంచు నొక్కొక్కనారయింటికెలమి

తే. వచ్చి పైకొని కఁగిట శ గుచ్చి తేర్చి
దైన్య మెడలించి చిత్తసంతాప మణఁచి
రతుల నోలార్చి రతిరాజరరాజ్యలక్ష్మి
నన్ను నేలించు నొక్కొక్క యానందలీల. 123

ఉ. పిన్నటనుండియు నిగ్గులఁ శ బేర్చినప్రేముడిఁ జిత్తవృత్తి గై
కొన్నయనుంగు గొల్లతలశగు తమగండయియున్నయట్టియ
వ్వెన్నుఁడుసాదు పై మనసుఁ వేయుట నిక్కమనంగవచ్చునే
వన్నెలమాటల న్మధురశవాణిననున్ భ్రమియించెఁగాకొగిన్.

ఉ. నారదుఁ డేటికిన్నుడుపుర నావిధ మొక్కప్రయోజనంబుగా
నూరకపోయి యప్పలుకు శ లుల్లమునంగొనిలేనియాదటన్
గూరఁగ నేలయవ్విభునశకున్ననుబోటులు లేరె బేలఁడే
వారక యిట్టివారి కయిశవారపుమాటలు నమ్మనచ్చునే.

వ. అని బహుప్రకారంబుల నుగ్గడింపుచుఁ బ్రావృట్సమయకా
దంబినీజలధారలకు సారంగియుం బోలె నక్కురంగలోచన
సఖీసందేశమధురవచనంబులు గోరి యెవరుసూచుచునుండె
నట ప్రేపల్లెలోన. 126

శ. ఏచందంబునఁ బంకజ

లోచన సిద్ధించుఁ దదవశలోకనకలనా

శ్రీచంద్రిక లే నెన్నఁ డొ

కో చెలఁగుచుఁ గ్రోలుచును జశకోరకము క్రియన్. 127

శ. అనికోరుచు మదనవ్యధ

మన సెరియఁగ వేఁగుచున్న శ మాధవు బృందా

వనమునకుఁ దెలిసి యొయ్యనఁ

గొని చని గోపకులు తమ్మిశకొలఁకుల దండన్. 128

గీ. లలితకిసలయ కుసుమఫలప్రతతుల

విట్టవీఁగుచు మకరందశవృష్టిధార

లోలిఁ గురియుచుఁ బరపయి శ యొప్పు కల్ప
కావనీజంబు నొక్కటి శ నాక్రమించి.

129

సీ. కొదమకెందమ్మి పూశగోపురమ్ములతోడ
గొజంగపువ్వులకోటవెట్టి
యూలోనఁ జిగురులశాలకంబులు దీర్చి

మేలుచెంగల్వల శ మేడఁగట్టి
యామేడలోన సొ శ పలర నున్నతముగాఁ
జేమంతిపువ్వులశెజ్జ వన్ని
దానిపైఁ బన్నీటిశారలఁ దోఁగిన

తమ్మిమాల్చీర యందముగఁ బఱచి

తే. యందు గోవిందు నునిచి యశ్వయ్యవిధముల
నోలిఁ జెంగల్వ తలగడ శ లొత్తుచేర్చి
చందనోదుమరంద బిశవజములఁ
జేయఁగల చల్వ లెల్లను శ జేయఁ జేయ.

130

వ. అట్టియెడ.

131

గీ. అట్లు చని యమ్ముకుందిని శ యబ్జనాభు
తెఱఁగు తత్పరి జనులచేఁదెలిసి సంత
సం బెలర్పఁగ బృందావశనంబు చొచ్చి
పుష్పమయగోపురద్వారభూమి నిలిచె.

132

వ. నిలిచి యొక్కగోపాలునిం బిలిచి రాధాకన్యకచలికత్తె
ముకుందిని యను సుందరి దేవరపాదపద్మంబులు. దర్శింప

వచ్చియున్నదని విన్నవింపుమని పంపినఁ జని వాఁడును నట్ల
యమ్మహాత్మునకు విన్నవించి తదాజ్ఞాప్రకారంబున వచ్చి
దానిం దోడ్కొనిపోయిన నదియును నెడనెడఁ జూర్చి కృత
కర్పూరఖండనికరంబులును బరిష్కారీకృతమృణాలంబులును
1 వలయాకృతబిసతంతుసంతానంబులును రాశీకృతప్రవాళ
మంజరీపుంజంబులును నానాముఖప్రకల్పితధారాయంత్ర
విముక్తహిమవారిధారాప్రవాహంబులును మొదలైన తదీ
యశిశిరోపచారద్రవ్యసముచ్చయంబు లవలోకింపుచుఁ జని
యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి మందట, 133

సీ. నెత్తమ్మితేకుల శ నెఱిమించు వెడఁద క

న్గోనల నమృతంబు శ గురియు వానిఁ

జిన్నికుంతలములు శ చెరలాడ నౌదలఁ

జుట్టిన పింఛరింశ్శోభివానిఁ

గర్పూరగంధ పంశకంబును బొరయు పె

న్నరమునఁ గొస్తుభ శ మొప్పువాని

లలితముక్తాఫలాశ్చలముల బంగారు

వలువ కటిస్థలి శ నలరువాని

తే. మేలినీలాలరంగుల శ మేనివానిఁ

గలికివలరాచ సిరు లీను శ చెలువువాని

నాశ్రితానందకందళం శ బైనవాని

మదనగోపాలకృష్ణుని శ మగువ గాంచె.

134

గీ. కాంచి కాంచనపద్మసంరకలితకందు

కంబు గానుక యిడి మ్రొక్కి శ కరపుటంబు.

ఫాలతలమునఁ గీలించి శ మ్రొల నిలిచి

బహువిధంబులఁ బొగడి యశప్పద్మగంధి.

135

ఉ. దేవ ! కృపావిధేయ ! పటురదీప్తసురేంద్రకిరీటకాంతి సం

భావితపాదపద్మ ! హితశపద్మచకోరకపూర్ణచంద్ర ! తే

జోవిజితార్కమండల ! ప్రశసూనశశోజ్జ్వలరూప ! కృష్ణ ! నీ

సేవయొనర్పఁగంటి దయశసేయుమునన్నుడిగంపుదానిఁగాఁ.

వ. అని కొనియాడుప్రాణేశ్వరీప్రియవయస్యారత్నంబు డాయం

బిల్చి పాన్పుడగ్గఱ నడుగులదండఁ గూర్చుండ ననుగ్రహిం

చిన నది యట్లసేసి తద్దివ్యచరణారవిందంబులు నిజపాణిపల్ల

వంబుల ¹మెత్తమెత్తన యొత్తుచుఁ బరమానందంబునుం బొంది.

క. రాధాకన్యకుఁ జెలినై

మాధవ ! నే ధన్య నైతి శ మానీంద్ర సమా

రాధనయోగ్యపదము లివి

సాధించితిఁ గొలువ భక్తశంకల్పనిధి !

138

ఉ. నీమహానీయరూపరమణీయత వేడ్క వహించి రాధ య

క్రామునిపుష్పసాయకనిశ్శకాయములగుదిగొంటయున్బ్రీయం

బైమదిఁదోఁచె నాకు నెటురలంటివయేని తదీయమాత్యసే

వామతిఁగాదె యిట్టులభరవద్బహుమానముఁగంటినచ్యుతా !

వ. అని పలుకుచు నుచితసమయం బగుటకు సంతసించి యష్టాష్ట
 ధసంచారికాతిలకంబుతదీయవదనచంద్రమండలవిస్యమరసౌ
 దర్యచంద్రికాంకురఖండంబులం దనలోచనచకోరంబులకు
 మేతవెట్టుచు దేవా ! యవధరింపుమని యిట్లనియె.

క. కందర్పకోటిలీలా

సౌందర్యనిధాన ! గోపరచంద్ర ! యశోదా
 నుదన ! మాధవ ! రాధా

సుందరి మది నీగుణములు శ చూటలు వట్టెన్. 141

చ. అది మది సంఘ సేసికొనిరయంగజుఁ డైక్షవచాపటంక్రియా
 ప్రదళితకర్ణరంధ్రుఁడ యిరపైకొని పువ్వులనారసంబులన్
 హృదయముముంచిసిగ్గుఁగుదిరయించివిమోహముపెంచిమానసం
 పద యదలించి నెవ్వగల శ పాలుగఁ జేసెఁ గురంగలోచనన్.

సీ. కడువడి మొల్లమొగ్గలవింటికొలల

హృదయంబు వగులంగ శ నేసియేసి

క్రొమ్మావి లేదీఁగెరకొనయత్తలంబున

మెఱుఁగుఁ జన్దవ గ్రుచ్చి శ మెఱమి మెఱమి

చిక్కనిక్రొవ్వాడి శ చిగురొకుచురకత్తి

చేత మర్మంబులు శ సింఛి చింఛి

చేకొని మొగలి పూతేకుఱంపంబున

గుట్టఁ ప్రయ్యలు వాయఁ శ గోసి కోసి

తే. వీరలక్ష్మీవిలాసంబు శ విస్తరించి
నిఖిల శస్త్రాస్త్రవిద్యల శ నిపుణుఁ డగుచు
బాలఁ గారెంపుచున్నాఁడు శ ప్రసవధన్వి
యేమిచెప్పును దురవస్థఁగృష్ట ! నీకు.

143

వ. ఇట్లు గారించుచున్న మకరకేతనుబారింబడి ధైర్యలజ్జ లుజ్జ
గించి కామతరంగమాలికానర్తంబుల సుడివడుచు భవల్లీ
లాస్మరణతరణి దేలుచు.

144

మ. ఘనపీఠ సునకుంభమండలము పైఁగస్తూరి నొప్పారఁగాఁ
గొనగోరన్నినువ్రాసియీవిధమునంగూర్చుందువేయంచుర్పు.
ల్లన రోమాంచమునించెయశ్రువులుజూరలై పాటఁబడ్డాక్షి వె
చ్చని నిట్టూర్పు నిగుచ్చు నీధృతికిఁ గృతజ్ఞా ! వల్లవీ వల్లభా !

చ. సలలితచంద్రకాంతమయశసౌధమున న్మణిజాలకంబులన్
నలినదళాయతాక్షి యమురనాతటినీసలిలోన్మిపజ్జ్వలన్
మలయుచుఁదేలుహంసమిధురనంబులఁగన్గొనియంబుకేళియీ
చెలువున నేనొనర్తునొకొకచెల్వునితో నని కోరు నెమ్మదిన్.

చ. అతిముటిఁగేళిదీర్ఘ కఁ బ్రీతయంబునఁ గోకము తమ్మితూఁడువే.
కటచి నెమర్చి తద్రసము శ కామినీవాతెఱఁ గుమ్మరించి త
త్తటపడి కేళికిం గవయుతద్విధమంతయుఁబ్రేమఁజూచి య
తైటవ మనంబులోన విధిఁగదిట్టు నినుం గవ గూర్ప లేమికిన్.

వ. మఱియు వేదనాభరంబున.

148

చ. పొరిబొరి మేన నుప్పతిలురపుష్పశరాసచవహ్నికీలలన్
దరికొని రాజబుష్పమయతల్పమునన్ బయిచీరెఱుంగ కం
బురుహదళాక్షీనాలివగర్రబుంగుచుమండెడుకొల్మియందు బం
గరువుశలాకయుంబలెనుగ్రాగగబొక్కుదు నోజనార్దనా!

గీ. కామపావకశిఖిలచేర గాఢవట్టి

యున్న యప్పద్మగంధి పరయోధరముల

మీదఁ బన్నీటగంధంబు ర మెత్త మెత్తఁ

దోన పొడిపొడి యై రాలుఁ ర దోయజాక్ష !

150

చ. తలిరులపాన్పున స్మదనతాపమునం గృశయై మనంబునం

దలరఁగ వజ్రపంజరపరదస్థితపోషితరాజకీర మ

న్నెలఁతుక బుజ్జగించు నిదె ర నీవిభునిం గొనివత్తు నేటికిన్

గలఁగెదవమ్మ! యంచుఁజెలిరక తైలమాటలు నేర్చిముందటన్.

చ. ఇత్తైఱంగున భవద్వియోగభారంబున నపారఘోరకాంతార

మధ్యంబునఁ బరిభ్రమించుచందంబునఁ జేరుగడలేక యార్తి

బొంది ప్రవర్తిల్లుచున్న చిత్తంబునఁజీకటిఁద్రవ్వచున్న ముద్దు

కన్నెదురవస్థాక్రమాబు తండ్రి యెఱింగి నీకు నీ సమకట్టి

కొడుకు సమ్మతిలేమికి వగచి విషాదవేదనామర్భరం బగు

మనంబున నెందునుం దెలివిలేకయుండి యమ్మహానుభావుం

డు వీరశైవాచారపారాయణప్రవరుండు గావున యమునా

తరంగిణీమధ్యంబునఁ జిత్రతపోనిష్ఠాగర్విష్ఠత నీశ్వరసమారా

ధనం బొనర్చి తదీయదివ్యవరప్రసాదమాహత్మ్యంబున సక

లై శ్వర్యసంపల్లలితం బగు పురంబున రాజత్వంబు వడసి
 యత్యంత తేజోవిలాసవంతుండై యుండియుఁ బుత్రీపుత్రవా
 త్సల్యగౌరవంబున నెప్పటియట్ల కుమారిం గృష్ణున కిచ్చుట
 మేలని భద్రకుం బ్రబోధించిన నతండేమి తలంచెనో స్వయం
 వరమహూత్సవంబున ని త్తమని యడ్డుపెట్టిన నాసహస్ర
 గోపాలమహీపాలుండును దేవరప్రభావంబుకొలఁది యెఱిం
 గినవాడై యట్లకాక యని నానాదేశంబుల స్వయంవరం
 బు చాటింపఁ బంచినఁ దత్ప్రకారంబంతయు నూహించితలం
 పుకొలఁదిరామికి . నత్తలోదరి బెగ్గిలి మధురవాణిచేత నిజ
 ప్రకారంబు నీకు విన్నవించిపంచినదయ్యు, నేడు నీమన్నన
 కొలంది యెఱుంగవేడి భవత్తున్నిధికి నన్నుం బంపె నప్పు
 డు నాతో నిటనియె.

152

చ. వనజదళాక్షి ! నీవు మదనవస్థతెఱుం గెఱిగింప నాదరిం
 చునొయటుగాకకూరుములురచూపుచుసంగడివాయకింపులన్
 దనిపెడు పువ్వుబోండ్లకు మురదంబొదవన్ బరిహాసకంబు సే
 యునొ బహుకామినీరతునిరయుల మొకళ్ల పయిస్వసించునే !

వ. అని.

శా. అంతర్భాష్య విలోచనాగ్రములపై న త్తాడుదై న్యంబుహృ
 చ్చింతా¹తంతువులెల్లఁ జిక్కువఱపన్ శరజే వంతయుందూలిదు
 ర్దాంతానంగభుజంగవ క్త్రమునకున్ శరదప్పిఁపరాకున్న న
 న్నింతి కృష్ణుడు గావడే కరుణ నీరవీచందము లెప్పినన్.

1. తంతువు చిక్కులెల్ల వరలన్ (మా)

గీ. విభుఁడు నవ్వులు చేసి నీశవిన్నపంబుఁ
జిత్తగింపఁడ యేని దాసీత్వమునకుఁ
జొత్తు నట్లును మన్ననఁ శ్ర జూపఁడేని
యిత్తుఁ బ్రాణంబు లతనికి శ్ర నిందువదన !

155

ఆ. ¹యనుచుఁ దెల్పు మనియె శ్ర నంగజుకగపడి
నిశితపుష్పబాణశనిహతిఁ గనియె
నార్తజనశరణ్య ! శ్ర యచ్యుత ! నీదివ్య
చిత్త మబలమీఁదఁ శ్ర జేర్పు కరుణ.

156

వ. అని సకలంబును దేటవడఁ జాతుర్యంబునఁ బలికిన ప్రియ
కార్యధుర్యంబు లగు నయ్యింతిమధురాలాపంబులకు నలరి
మాధవుండు శిశిరోపచారంబులవలన నాత్మప్రవర్తనంబును
దృష్టంబగుట యెఱింగించి ముకుండినీ! నీతలంపుతోననవచ్చి
నీకు మెచ్చు పుట్టునట్టుగా మీభద్రకుండును మధురాధ
రాశాపాశబద్ధులై వచ్చిన యారాజకుమారులు నాలోకింప
నాచకోరలోచనఁ బరిగ్రహించి మరల్చినవారికి వేడిమిఁ
జూపి తెరల్చి వినోదంబునం గొనివచ్చి యన్యోన్యప్రేమా
వలోకనమధురవచనోపలాలనప్రముఖహితవిధానంబులఁజిర
కాలవియోగతాపోపశాంతి యొనర్తు. నీవు ముందటఁబడ.
నీతోడనే కూడి వచ్చెద నని సురభిగంధమాల్యాంబరాభ
రణంబు లొసంగి కరుణించి నిజనామాక్షరకలితం బగుపద్మ

రాగపదకంబు రాధికకుం గానుక యిమ్మని వీడుకొలిపి
 మేను వొంగ గమనోన్ముఖుండైన నదియు నిజపురంబున
 కరుగుదెంచి తదనుగ్రహలబ్ధకనకభూషణమాల్యానులేపనం
 బులు ప్రసాదచిహ్నంబులఁ జూపింపఁ దనరాక కెదురుచూ
 చుచున్న సఖీజనంబులకుఁ గన్నులపండు వగుతెలిమొగం
 బుతో రాధావధూటికిం బొడసూపి యడుగుల కెరఁగి
 మధుర సుధాపిచ్ఛిలంబుగా నిట్లనియె.

157

గీ. వచ్చెఁ గృష్ణుఁడునీప్రాణవల్లభుండు
 మెచ్చె నీమాటలకుఁ జనరవిచ్చె నెలమి
 నేలుకొమ్మింక నా జగదేకవరుని
 బాలికాలోకచూళికారభరణమూర్తి.

158

క. ఆరూపం బా తేజం
 బా రాజస మా విలాసరమా యాదార్యం
 బోరమణి ! వేల్పులకు లే
 దారసి చూడంగ వినవేయతనికిఁ దక్కన్.

159

సీ. రామ ! శ్రైలోక్య సారమ్రాజ్యసంపద లీలఁ
 బాలించు నాతని శ్ర ప్రాభవంబు
 తన్ని ! దేవేంద్రశరతుంబు సౌభాగ్యంబు
 సమకొల్పు నతని యైశ్వర్యరేఖ
 సకియ ! భాస్కరసహస్రసంబు విడంబించుఁ
 జూచిన నతని తేరజోవిశేష

మలినీలకుంతల ! శ యసమాస్త్రజయలక్ష్మీ
నెలయించు నతని లేఁ శ గలికితనము

ఆ. వె. హంసయాన ! నీకు శ నట్టి మోహనమూర్తి
భర్తయయ్యె నింకఁ శ బ్రమద మెసఁగ
నిఖిలగోపకామిరసీబృందములు గొల్వ
నతులభోగమహిమశలనుభవింపు.

160

క. ఓవనిత ! మధుర మగునీ

యావనఫలరసముఁ గ్రోలు శ హరికీరము శ
య్యావజ్రపంజరంబున

భావజశాస్త్రములఁ జెవులశపాడు వొసఁగుచున్.

161

వ. అని తదర్పితదివ్యపదకంబు చేతికిచ్చి నీమగండు నీకు సూడి
దయిచ్చినాఁ డని మచ్చికం దెలిపి తన పోయివచ్చినకార్య
సరణి యెఱిగించిన నుప్పొంగి యవ్వభూషణంబు శిరంబున
మోపి మేను గరుపాఱఁ గుచమండలమధ్యంబున నలంక
రించి చెప్పినమాట తిరిగి యడుగుచుఁ బ్రమోదాంబుధిఁ
దేలుచుండఁ దదనంతరంబ.

162

చ. కరధృతశంఖ ! శంఖనిభశకంధర ! కంధరసేల ! నీలకం
ధరవినుతాత్మ ! యాత్మభవశనవ్యమనోహరరూప ! రూపక
ల్పరుచిరకీర్తికందళ ! దశన్నపసీరజపత్త్రనేత్ర ! నే
త్రరుచివికాసితాబ్జకుముదా ! కుముదావహబాహుమండలా !

క. రంగత్కరుణాసాంద్రా

పాంగసుధావృష్టి వర్ధితాశ్రితజనసా
రంగాంతరంగ ధౌతా

¹పాంగకలాపా వృతో త్తమాంగ ! శుభాంగా ! 164

మంజరీవృత్తము.

మదనతత్త్వవేదీ ! ర మంత్రతంత్రానవద్యా !

విదితవేదవిద్యాశీధి సంచారమోదీ !

సదలిపక్షనీలా ! ర సర్వకళ్యాణలీలా !

సదయనేత్రకోణా ! ర శార్ఙ్గచక్రప్రవీణా ! 165

గద్య. ఇది శ్రీమన్నదనగోపాలచరణకమలసేవాధురీణ సత్కళా

పారీణ కృష్ణభట్టారకపౌత్ర చింతలపూడి కామయప్రభు

సుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య

ప్రణీతం బై నరాధామాధవం బనుశ్చం

గారప్రబంధంబు నందు

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

శ్రీరాధామాధవము.

చతుర్థాశ్వాసము.

→ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ←

శ్రీరాధామధవద్వ

క్షోరుహమకరీకలాపశోభనముద్రా

ప్రారంభ జృంభసునిశిత

ధారానఖజాల నవమరదన గోపాలా.

1

గీ. అవధరింపుము దేవ సంరయమివరుండు

సకలవేదాంతవిద్యావిశారదుండు

శుకమహాయోగి వలికె నుత్సుకత మెఱయ

నింపుగా నాపరీక్షిన్నరేంద్రునకును.

2

గీ. అవ్విధంబున రాధాస్వరయంపరంబు

చాటినది యాదిగాఁగ రాజన్యవరులు

ఘోటహేమాభటార్భటేరకుంజరేంద్ర

బృంహితధ్వానములు మిన్ను రి పిక్కటిల్ల.

3

క. అరుదేరఁ దొడఁగి రంబర

పరిలేఖన చతురచిత్రపట్టిధ్వజవి

స్ఫురదుజ్వలమణిరథముల

సురుచిరభూషాసు వేషశోభితులగుచున్.

4

సీ. ప్రవిమలముక్తాతరపత్రంబు క్రీసీడ

వచ్చెఁ బాండ్యక్షమాశవల్లభుండు
గజఘటాఘంటికాశఘణఘణాత్కారముల్

పొంగార వచ్చెఁ గరళింగరాజు
పటుతురంగమనాట్యశపండిత్యవిభవంబుఁ
జిత్తగింపుచు వచ్చెశసింధువిభుఁడు
లలితగాంధర్వకశళారసలోలాంత

రంగుడై వచ్చెఁ గరణ్ణాటభర్త

తే. మలయ మాళవపాంచాలశమగధమత్స్య

కురువిదర్భాదిదేశభూశవరులు వచ్చి

రతులమాణిక్యమకుటాంశుశలతిక లర్క

మండలద్యుతితతులతో శ మాటుమలయ.

5.

ఉ. కొందఱుమన్మథాతురతఁగొందఱువిభ్రమరేఖఁ జూపఁగాఁ

గొందఱు వై భవంబునకుఁగొందఱుబల్మిసతిన్ హరింపఁగాఁ

గొందఱుపెండ్లిఁజూచుటకుఁగొందఱునెచ్చెలికార మొప్పుఁగాఁ

గొందఱు పోరుగల్గునని శ కోరుచు వచ్చిరి సంభ్రమంబునన్.

సీ. గంధదంతావళశగండస్థలక్షర

న్మదపూరతోలాలిశమధురరవము

బహువందిమాగధశపతితనానారాజ

జయబిరుదావళీశ స్తవరవంబు

వై ణికనఖరణార్ద్వణాకలితతంత్రై

చారుకలస్వరోదారరవము

చామరమంజరీశ్చయసమాందోళన

చలితకాంతాకరశవలయరవము

తే. వారవనితాంఘ్రి కనక మంజరీరవము

లలితసంగీతరవము సరల్లాపరవముఁ

జెలఁగి చెవులకుఁ బొడుపురసేసె గోమ

తీపురమునకు రాజు లేరతెంచువేళ.

7

వ. ఇన్విధంబునఁ జతురంగబలసహస్రంబులతో నానాముఖం.

బులఁ గ్రందుకొని వచ్చు రాజబృందంబుల నాసహస్రగో.

పాలమహిపాలుండు పుత్రపురోహితామాత్యబంధుముఖ్య.

లఁ దగినతెఱంగుల నెదుర్కొని తోడ్డేరంబుచి వచ్చినవా

రికి మనోహరస్థలంబులు విడిపట్లు వెట్టించుచు నుచితసంభా

వనలఁ బ్రీతులంజేయు చుండెనంత.

8.

క. వనజోదరుండు పరిణయ

జనితోత్సాహమునఁ బొదలి శ సర్వముబలభ

ద్రున కెఱుఁగఁజెప్పి యిద్దఱుఁ

జననుద్యోగంబు సేసి శ సమ్మదలీలన్.

9.

వ. సహచరగోపాలసుతులకు నెఱింగించి రప్పుడు తత్ప్రారంభ

సంభ్రమంబు దెలిసి వ్రజరాజకుమారికలు మరువేదనం.

బొంది యొండొరులఁ బిలుచుచు గృహకృత్యంబులు మఱచి
మూఁకలు మూఁకలై ముచ్చటలకుఁ జొచ్చి తమలోన. 10

చ. సరసిజనేత్రలార! మనఁసారసనేత్రుఁడు రాధికాస్వయం
వరవిభవంబుఁజూడఁజనుఁవాఁడయినాఁడట వింటిరమ్మ భా
సురతరమూర్తి నవ్విభునిఁ శ్రీ జూచినయట్లు విరాళి వృట్టి య
త్తరుణి వరించు నెల్లవసుఁధావరకోటిఁ దృణీకరింపుచున్. 11

వ. అదియుంనుంగాక.

12

క. ఇరువుర మనసున నించుక

మెరమెరగలదనఁగ మనముఁమెయిమెయివినమే

యరయము గా కిన్నాళ్లున్

వరుఁడును దదయోగవృత్తి శ్రీ వర్తించునటే.

13

ఉ. ఎక్కడిరాధగల్గె నిది శయేటికిఁ జాటిరి మిన్నముట్ట న

ల్దిక్కులనున్ స్వయంవరముఁదీకొనియిద్దఱయాత్మఁగూర్చిపె

పెక్కఁగఁజేసితార్చెనదిశయెవ్వతోయితఁడు పెండ్లియాడినన్

దక్కక యత్తలోదరికి శ్రీదాస్యముసేయఁగఁజేసెదై వమున్.

ఆ. ఇంతనాటనుండి శ్రీ యేము, పుగలమాని

నీకు వలచి తిరుగ శ్రీ నీరజాక్ష

నీవు వేటెయొక్క శ్రీ నెలతకు వలచి పో

నగునె యనుచు మనకు శ్రీ నాడరాదె.

15

క. మనమదనకామధేనువు

వనజాక్షుని నవ్విలాసరవతి చేకొనె నే

మనువార మింక నక్కట

మనసిజబాణానలమున శ్రీ మ్రుదంగవలసెన్.

16

చ. అని మదనపరవశత్వంబున నెద్దియు దోషక యున్నులించి,

సీ. మేనుప్రమాన్య డనొక్కశ్రమెలతయూరకయుండె

ఘర్మాంబువులదోగె శ్రీ గాంతయొకతె

యశ్రులు దొరగించె శ్రీ నలివేణియొక్కతె

¹వైవర్ణ్యమునుబొందెరవనిత యొకతె

చెలియొర్తు తత్కథ శ్రీ నెలుగురాల్పడబల్కె

జలజాక్షియొక్కతె శ్రీ చంచలించె

గలయికల్దలచి యొకర్తుకపులకించె

మూర్ఖులసత నొక్కశ్రముదితవ్రాలె

తే. బ్రాణదయితుండు మదనగోరపాలవరుండు

తమ్మువంచించి రాధపై శ్రీ దలపుజేర్చి

పెండ్లియాడంగ బోయెడు శ్రీ పెంపుసాంపు

మదనతాపము మనముల శ్రీ బొదలజేయ.

18

చ. ఇట్లు వగలనొగులు నమ్మగువల దగవులమాటల సంచారి

కాముఖంబున నూరార్చి తనమోహనాకారంబునకుం దగు

నాకల్పసంకల్పంబున,

19

సీ. అబ్జరాగకిరీటశ్రవాదలధరియించి

శ్రుతులఁగుండల మంజరీరుల వహించి

కాదంబసుమములఁ శ గర్ణపూరములిడి

హస్తాబ్జముల వలశ్రయములుదొడిగి

వక్షస్థలంబున శ వనజమాల్యములతోఁ

గౌస్తుభగైవేయశ్రకం బమర్చి

కనకాంబరచ్ఛన్నశ్రకటిఁ గాంచితలగూర్చి

యంఘ్రిపల్లవముల శ నందెలొసఁగి

తే. నూత్నమృగమద తిలకంబు శ నుదుటఁదీర్చి

మేలికుంకుమగంధంబు శ మేననలఁది

శంఖచక్రకేతుఁచాపకంశ్రజములుదాల్చె

బాహుశంఖుల మదనశోశపాలవరుఁడు.

20

క. తనరారెం గుంకుమచం

దనపంకద్రవము చక్రశ్రధరు నురమున నా

తనిలోని రాధపైఁగల

యనురాగరసంబు వెలికి శ నడరెడుభంగిఁ.

21

క. శ్రీకృష్ణుఁడు శంఖరథాం

గాకీర్ణప్రభలుకలయ శ నలమఁగనొప్పెన్

రాకాసంధ్యాసమయ సు

ధాకరసువిభాసితాంబుశదపథంబు క్రియన్.

22

చ. లలితశిఖీంద్రచంద్రకకశ్రలాపసు రేంద్రధనుర్ల తాసము
జ్వలతయుఁగాంచనాంశుకలశసద్వృతివిద్యుదుదార రేఖయున్
గలిగి వినీలకంధరముశ్చైవడి మాధవుఁడొప్పెఁ జాతకా
వళులవిధంబున నెలన శ వల్లవబాలకులులసిలఁగన్. 23

గీ. కామసాహస్రనవ్యశృంగారరేఖ
నెరపి దినరాజశతకోటిశనిబిడకాంతి
వఱులుకొల్పి వెలింగె శ్రీవల్లభుండు
గురుతరైశ్వర్యములు సమశ్చొల్పినట్లు. 24

వ. ఇట్లలంకారభూషితుండై వాసుదేవుండు చెలువారె నట్లు బల
దేవుండును గైచేసెదదనురూపంబున వల్లవకుమారులును,

సీ. పసిఁడికమ్ములపచ్చశపట్టు¹దట్టులువేసి
శిరముల బర్హా మంశజరులు చుట్టి
క్రొన్నెలవంకబాశగున నామములు దీర్చి
యక్కున వనమాల శ లలవరించి
కుండలాదికహేమశమండనంబులుదాల్చి
నారాచపూర్ణతూణములు సొనిపి
శంఖచక్రాంకితశచారుభుజాదండ-
ముల సజ్యకోదండశములు వెలుంగఁ

తే. గనకలలికలవేణువుల్ శ కటితలములఁ
గటికటాయితంబయి శ కడిమిమిగుల

నరుగుదెంచి సరోజపత్రాక్షునకును

దండము లెవ్విట్టి నిల్చి రుద్రదండలీల.

26

వ. ఇవిధంబునఁ బొడచూపిన సహచరగోపాలతనయసహస్రంబులం గని మధురమందస్మితచంద్రికలు నిగుడఁ గృపామృతపయోరాశితరంగంబుల నోలలార్చి పరమహర్షంబునఁ జనువాఁడై యుచితవాహనంబులు వలయునని యాలోకించి యాలోకేశ్వరుండు విశ్వకర్మం దలంచినఁ దద్దివ్యచిత్తంబెఱింగి యతఁడు తాళగరుడధ్వజశోభితంబులు ను దివ్యాయుధకలితంబులు ను సూతరధ్వసహితంబులునుసురభి కుసుమమాల్యాలంకృతంబులు ను సూర్యసంకాశంబులు నగు కాంచనరథంబులు రెం డంతరిక్షంబున రత్నప్రభాజాలంబులు పర్వం గొనివచ్చి ముందటంబెట్టి తత్ప్రసాదంబు వడసి కృతకృత్యుండై చనియె నప్పుడు.

27

క. హలముసలదండమండిత

లలితభుజాదండుండై ప్రసలంబారిసము

జ్వలతాళాంకస్యందన

మలఘుజవంబొప్పు నెక్కె శ నతిహర్షమునన్

28

ఆ. రాధ నెల్లి గూడి శ రతిరాజ్యసామ్రాజ్య

యోగపీఠ మిట్ల శ యులసిలి

యెక్కువాడనంగ శ నెక్కె నిజస్యంద

నంబు లీల నందశనందనుండు.

29

క. వరరత్నశోభితంబగు

నరదంబున నుదయశిఖరి శ నర్ముఁడువోలె

సురుచిరతేజోమహిమా

కరుఁడై హరినిల్చి పొల్చె శ గౌతూహలియై.

30

వ. ఇట్లు రథామాధుండై.

31

శా. పూరించె హరిపాంచజన్యముజగత్పూర్ణప్రభాధన్యమున్

ధీరధ్వానకుఠారలూనదనుజరీప్రీస్మారముద్వన్యమున్

దూరీభూత సురేంద్రముఖ్య సురచేత్రోజాత దురైన్యమున్

దారాధీశసహస్రమండలమహూరద్యత్కాంతిసంతాన్యమున్.

గీ. శంఖనిస్వన మాలించి శ సకలజీవి

సముదయంబును నానందరజలధిఁదేలె

మనములుప్పొంగఁ దద్ధ్వని శ ననుసరించి

పిల్లగ్రోలులువట్టి రారీరసుతులు.

33

మ. కురిసెన్బువ్వులవాన మేఘములు దిశక్కుల్నిండ విస్వీధిని

ర్జరభేరుల్మోరసెన్ సురాంగనలు లాశస్యంబాడి రింద్రదాదిది

గ్వరసంకీర్తన లులసిల్లె బొలసెన్ శ గంధోల్లసత్తద్వసీ

సరసీసారసవర్తమానపృషదశ్వంబాత్మకింపారఁగన్.

34

క. అనుకూలశుభముపహార్తం

బని సూతులు వారియాజ్ఞ శ నశ్వంబులఁ జ

య్యనఁ జననిచ్చిరి బలరా

మునియరదం బ్రగభాగరమున నొప్పారన్.

35

వ. ఇట్లు మనోహరగమనంబుల మనోరథంబులంబోనిరథంబులు
 శ్రవణాభిరామంబులై యవక్రధారాసంచారచక్ర నేమినిస్వనం
 బులుచెలంగ నభోంగణరంగద్ధవజపటాంచలజాత మారుత
 విరళీకృతవిబుధకామిసీవిమానవితానంబులై చనుచుండ
 ముందటఁ బిఱుంద నెలవంక వలవంకల నలంకారవంతులై
 గోపకుమారులు నిరర్గళోత్సాహంబున మూపులు వెరుంగ
 సింగంపుఁగొదమలకదుపులట్ల కేళిధావన సముల్లంఘన మం
 డలప్రచారతిర్యగ్వర్తనభంగీప్రముఖవిహారణంబుల జవలాఘ
 వకౌశలవిలాసంబులు చూపుచు మార్గారూఢచాతమాతు
 లుంగలవంగ నారంగవకుళకురవకలికుచజంబూజంబీరకదంబ
 ఖిరూరనారికేళకేతకీపున్నాగప్రముఖ మనోహర తరుఫలకు
 సుమకిసలయమంజరీపుంజంబులు తమకు దర్శనంబులునెట్టు
 చుఁ బైరయ్యాఁగలఁ జోపుచుఁ దేనెలానుచుఁ బువ్వుగుత్తు
 లెగవైచుచుఁ బుప్పొడులు వెదచల్లుచు వనమయూరంబు
 లం బట్టుచు రాజమృగంబులఁ దోలుచు నాడుచుఁ బాడుచు
 వివిధప్రకారంబులఁ జూడ్కులకు నింపుసాంపారఁ గ్రీడింప
 రామకృష్ణులు చనిచని కొండొకదూరంబున మహాజ్యోతి
 ర్మయం బగు గోమతీపురంబుఁ గని సంతసించిరి. కృష్ణుండు
 రామున కా దిక్కుచూపి యిట్లనియె.

36

ఉ. అల్లదేగోమతీనగరశమంబరచుంబితసాధపజ్జి శో
 భిలెడు నుల్లసిల్లు పుటశభేదనలక్ష్మీయమర్త్యకోటి మా

వల్లనరాజకన్యక విరవాహముచూడఁగరమ్మటంచుఁ గే
లలనవీచునటు పడఁగఁడెడుఁ జూచితె గోపురంబుపైఁ.

క. ఈపురియధ్వరశాలల

కేపునఁ జనుదెంచు వజ్రహితముగ దివికిఁ

దాపగము లిడకె వడి

గోపురవలభీచయంబు శ గొమరారెఁ గదా !

38

గీ. మడఁకవెట్టి సముజ్జ్వలశ్రమణులచేత

వేయుశిరములు వెలుఁగంగ శ విశ్రమించి

యున్న శేషాహియునుబోలె శ నొప్పెఁ జూడఁ

గోటకొమ్మలపైఁ బైఁడి శ కుండలోలి.

39

వ. అని యతండును దాను నిచ్చమెచ్చుచుఁ బురంబు చేరం

బోయి రవ్వార్త విని హర్షించి సహస్రగోపమహిపాలుండు

హితపురోహితామాత్యబంధుజనులం బిలిపించి.

40

క. శ్రీకృష్ణుఁడు రామాన్వితఁ

డై కృపఁజనుదెంచెనట రయంబున నా సు

శోకు నెవ్వొక్కఁగఁ దగు

వే కదలుఁడు పోద మతులశ్రవిభవం బెసఁగఁ.

41

వ. అని వారివారికిం దగినవాహనంబు లొసంగి వలయు కాను

కలు సమకట్టి తా నొక్క పసిడియరదంబెక్కి.

42

సీ. గంధేభమణిమయశ్శైవేయ ఘంటికా

నినదంబు దిక్కులశ్రనిండఁ బర్య

నటదశ్వన ర్తనశచటులరావంబులు

పటహనిర్హాదంబుఁ శ బరిహసింప
మహనీయబహువిధశమంగళతూర్యముల్

భూనభోంతరముల శ బోధుకలఁగ
వంధిమాగధులకై శవారంబులుప్పొంగ
భూరిజయస్తోత్రములుచెలంగఁ

తే. బుణ్యపుణ్యాంగనలు హర్షశమున విశేష

వస్తుహస్తాబ్జలై రాఁగ శ వన్నెమీతి

వేలకొలఁది రథంబులు శ వెంటరాఁగఁ

బురము వెడలె మహాత్సహాశసరభసముగ. 43

వ. అయ్యవసరంబునఁ దన్నిత్త్రసామంతనికురంబంబు నానా

పైన్యసమేతంబై కూడుకొనియె నట్లు మహావైభవంబునం

జని యనతిదూరంబున, 44

ఉ. కాంచె సహస్రగోపకుండశఖిండపరాక్రమదోర్విలాసులన్

గాంచనపద్మరాగమణిశకల్పితదివ్యకిరీటభాసులన్

బ్రాంచదస్థు నీలకనశకాంబరసమ్యగలంకరిష్టులన్

వంచనదూరసత్పురుషశర్వర్గచరిష్టుల రామకృష్టులన్.

వ. అట్లుగాంచి తగుకానుకలు సమర్పించి ప్రాంజలియైన నతని

ననుగ్రహించి త్రిభువనవంద్యులగు నా ముకుందబలదేవు

లభివందనంబు లొనరించిరి. తదనంతరంబ మాధవురథంబు

నడుమ నిడుకొని యిరుగెలంకులఁ జంద్రముఖీసహస్రంబులు

ధవళచ్ఛత్రచామరకర్పూరతాళవృంతంబులుధరించినడవ శం
ఖవేణువీణామృదంగధక్తాడమరుసిండిమాది మంగళతూర్యం
బులు చెలంగ వారనితంబిసీనికురంబంబులు డగ్గటి సరసాలా
పహాసవిన్యాసంబులఁ దత్కుమాతీస్నేహభంగు లుగ్గడింప
వినుచు వీడ్కొని వచ్చెనప్పుడు.

సీ. చారుపీతాంబరశ్చాయలు తొలకరి

మెఱుఁగుదీఁగెలగతిఁ శ దుఱఁగలింపఁ

గ మనీయదివ్యవిశ్రగహసుషమాంశులు

నెరసిసీలప్రభల్ శ నిగలునిగుడఁ

జూళికామండనశసుభగబర్హాంశువు

లింద్రధనుష్కోటి శ నీనుచుండఁ

గారుణ్యరసపూర్ణ శకలితనేత్రప్రభా

వితతి చూపఱసుధాశవృష్టిఁ దోఁప

తే. సకలనక్షత్రమధ్యదేశమునఁ జంద

మామయునుబోలె లోకదృశజ్జధురలీల

రాజగణములలో దివ్యశతేజమునను

జక్రధరుఁడు పురప్రవేశశంబు సేసె.

47

వ. ఇట్లు పురప్రవేశశంబుచేసి రాజమార్గంబునఁ జనుదేర. 48

ఉ. మూఁకలుమూఁకలై జనులు శ మోదరసప్లవమానచిత్తులై

తూకొనియొండొరుందొలఁగఁద్రోయుచువేచనుదెంచిచూచిరా

లోకనుతాత్ముఁ బంకరుహాలోచనునోలిఁ జకోరజాతి పే

రాకటఁజంద్రబింబముఁబ్రీయంబునఁగన్గొనుచంద మొందఁగన్.

ఉ. బాలికయోర్తుచన్నుఁగవఁబయ్యెదకొంగెడవాయనుద్ధతిన్
 మేలితనుద్యుతుల్ దిశల శ మించులువాఱవిలాసమూర్తిగో
 పాలకచక్రవర్తిఁ గనఁ శ బాటుటయొప్పె మనోజకార్ముక
 జ్యాలతికావిముక్తనిశితాశుగకాండముకాండమోయనన్.

శా. కేళాకూళిమగండుఁ దానుసలిలశక్రీడారతిం దేలుచున్
 ఆలవెల్వడియోర్తు కుంకుమరసోద్యన్నూర్తియెగోడనె
 క్కాలావణ్యపయోధిఁజూచె మరుపాంశధాతీతనూరక్తధా
 రాలిప్తబగు నొట్టఁగోసిన కఠారంబోయనన్ జల్ప్వమై.

ఉ. స్విన్నకపోలపాలికలఁ శ జట్లిన కుంకుమపత్రివల్లులున్
 గ్రొన్నెలవంకనెన్నుదుటఁగుంతలపంజ్కులచిక్కుపాటులున్
 గన్నులకింపొనర్ప నొకశకాంత విలాస మొనర్చురేఖతో
 విన్ననువొప్పవచ్చి యరశవిందదళాక్షునిఁ జూచెవేడుకన్.

క. ఎన్నఁడు నొరుఁ జూడని రా
 కన్నెలు మణిసాధజాలశకంబులమ్రోలన్
 వెన్నునిఁ జూచిరి కాంక్షను
 గన్నులపండువుగఁ దానశకంబులు గరఁగన్.

53

గీ. అబలయొక్కతె ప్రోదిరారయంచకాత్మ
 గమనలీలావిలాసంబు శ గఱపికఱపి
 యదియు వెనువెంట నరుదేర శ నరిగి వాసు
 దేవు దర్శించె భారతీదేవీవోలె.

54

గీ. అర్థచంద్రనఖాం(కంబురల)మగునొక్క
చను బయల్పడ నొకయింతి శ శౌరిఁజూడ
నప్పయోధరకుంకుమ శ మమరెఁ జిలుక
పదువు గఱచిన దానిమ్మోరపండువోలె.

55

చ. చెలువునిఁ గూడివచ్చి యొకశ్చెల్వహరింగనితద్విలాసమన్
ములికిమనంబునాటఁగనుశ్చమోక్షుచుఁబయ్యెదజాఱఁజన్నుఁగ్రే
వలుగఱుపాఱ మానువడి శ వ్రాలెనిజేశ్వరుమీఁదలీలమై
నలువుగఁ గీలెడల్పఁబడినం బడు జుత్రపుబొమ్మ కైవడిన్.

క. ¹ జలజాక్షుచక్కదన మను

వలఁ బురవనవీధి నొంది శ వనిత లను మృగీ
కులములతోఁ ² బఱచుచు నపు
డలరులవిలుకాఁడు వేటరలాడె నిజేచ్ఛన్.

57

గీ. మాధవుని దివ్యవిగ్రహశ్రమహితనీల
కాంతిపూరంబు దిక్కులఁ శ గడలుకొనఁగ
మేఘమతి నిచ్చమేడలశ్రమీఁదఁ బురులు
విచ్చి స్రోది నమ్మిల్లాడెరబిచ్చలింప.

58

సీ. సాంద్రచంద్రాత పశ్చాచ్ఛాయాకలాపము

ల్పించి యంబర మాక్రశమించినట్లు
లలితరోలంబ మాశలాపరంపర మద

కలితభద్రదేభంబుఁ శ గప్పినట్లు

సాదామనీలతాశజాలంబు తొలకరి.

కొదమపయోదంబుఁ శ బొదివినట్లు
నిండారవిరిసిన శ పుండరీకశ్రేణి

యమునాప్రవాహంబు శ నలమినట్లు
తే. సకలకాంతాదృగంత వీరక్షాసురుచులు
నిజతనూవిభ్రమంబున శ నిండిపర్వః
జాలనొప్పారె మదనగోరపాలమూర్తి
సర్వలావణ్యవల్లోకశచక్రవర్తి. 59

వ. ఇట్లు సంభ్రమంబునఁ జనుదెంచి రాగరసాయతచిత్తలె
మత్తకాశినులు మాధవుంజూచి తమలోన, 60

సీ. వీఁ డటే చిటికెనశ్రవేలిపై నాలకుఁ
గొండయెత్తిన సముద్రద్వండభుజుఁడు
వీఁ డటే వ్రేపల్లెవెన్నదొంగిలి తిన
మరగివర్తించెడు శ మాయలాఁడు
వీఁ డటే కాళియశివులఫణామండ
లముననాడిన కేళిశలాసకుండు
వీఁ డటే తెక్కలు శ విటిచి బకాసురు
విగతాసుఁ జేసినశవీరమూర్తి

తే. వీఁ డటే కన్నతల్లికి శ వెలయజగము
లాననంబునఁ జూపిన శ యవఘళుండు
వీఁ డటే చౌర్యరతిలీల శ వ్రేమగువుల
వాంఛలొడఁ గూర్పనేచ్చిన శ వన్నెలాఁడు.

సీ. ఆమ్నాయమాణిక్యరహస్యగ్రమునఁ గ్రీడ
 సలుఁచుమత్తమయూరశచక్రవర్తి
 బ్రహ్మతేజోవజ్రరపంజరంబున వేడ్కఁ
 బాయకుండెడుకీరశనాయకుండు
 సనకాదిమునిమనోరవనవాటికల లీల
 వర్తించు కోకిలశవల్లభుండు
 లక్ష్మీమనోజ్ఞలీరలాసరోవరమున
 నోలాడురాజమరరాశవిభుండు

తే. పరమచిత్పదమకరందరపానకేశిఁ
 బ్రీతిఁ బొందెడు మధుకరాశ్రగేసరుండు
 వీఁడుగోఁ గాంక్షదీటుగ శ నేఁడు మనకుఁ
 జూడఁ గలిగెఁ బురాకృతశసుకృతమహిమ.

62

సీ. వెన్నతోఁ బెట్టిన శ విద్యగా జారతం
 త్రంబులే కటచేఁ బిరన్నంటనుండి
 వరవేణునాదంబు శ వశ్యమంత్రంబుగా
 నెల్లలోకములు మోరహింపఁజేసె
 మునులు విందులువెట్టరమనినఁ దత్కులవధూ
 టికలచేఁ బ్రేమఁ బెట్టించుకొనియె
 వలువలకై వల్లశవస్త్రీల సర్వాంగ
 సుషమావిలాసముల్ శ చూఱలాడె

తే. నెన్నిమాయలు నేర్చెనే శ యీవిలాసి
కొమరుఁ బ్రాయంబునందు నెరమణులార !
యిట్టివలపులవెల్లి నీయెమ్మెలానిఁ
దగులఁ జేసిన మవరాధఁ శ బొగడవలదె.

63

గీ. రాధికాహేమరుచిరపశ్యోధరాగ్ర
మండలంబున నీకల్కి శ మాధన్యండు
చారుమరకతమణివిభూషణము కరణి
నుండుఁ బో యీకఁ గన్నుల శ పండువగుచు.

64

గీ. వీని కౌగిలి మరగిన శ మానవతులు
మగలగిగలను దలఁతురే శ మానసమునఁ
జారుసహకారఫలరసాశ్వాదమొందు
చిలుకగమి వేఁపపండు లాశింపఁజనునె.

65

వ. అని కొనియాడుచు సందడిఁ ద్రోపుత్రోపాడుచుఁ జంద్రో
దయోత్సవంబున శశికాంతశిలారత్నపుత్రికలునుంబోలె మ
దనరసపూరంబులం దోఁగుచుఁ బయ్యెదలు జాతి కుచకుం
భంబులు బయలువడ నొడఱ్ఱమఱచి చూచుచుండి రయ్య
వసరంబునఁ బసిండిపేడలనుండి పుణ్యపురంద్రీరత్నంబులు
ప్రియప్రయత్నంబునఁ గనకమణిపాత్రికలఁ గర్పరఖండ
సురభికుసుమముక్తాఫలకనకాక్షత లక్షయంబుగా మధుర
మందస్మితచంద్రికాపాంగరోచులఁ దొలంచి మణికంకణర్ప
ణర్పణతృరంబులొలయ బాహుమూలంబుల మెఱుం

గులు గిరికొనఁ గేలుఁదమ్ములు సారించి పారిజాతలతికలకై
వడి మాధవుపైఁ జల్లిరాలోన. 66

గీ. కొదమసంపెంగపువ్వులరగు త్తి పుష్ప
లావి యొక్కతె శ్రీవత్సరలాంఛనునకు
దరిసెనంబిచ్చె మత్పయోధరములింత
లేసి కలవని తెలిపెడు ర లీల దోఁ ప. 67

సీ. వృధునితంబభరంబు ర వేర్మిఁ దొట్రిలునడ
కలనందియలు ఘల్లు రఘల్లు నంగ
నంశుకాంచలముహూరరాకర్షణంబులఁ
గాంచికామణిఘంటికలుచెలంగఁ
దనుమధ్యలతలు లేఁదళుమలు నెదచల్లు
చన్నుల వ్రేఁగున ర జలదరింపఁ
గొమరుఁబ్రాయంబుల ర రమణీయతాశ్రీలు
మణిభూషణాంశుల ర మాఁగువఱుస

తే. నరిగి సిగ్గులు చిట్టుముర్రట్టాడునోరి
చూపుఁగొనలను మ సుతలఁ ర జొక్కుదేఱ
బ్రాహ్మణస్త్రీలు రత్ననీరరాజవంబు
లాచరించిరి పుండరీకాక్షుచకును. 68

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యపూజ్యమూర్తి యగునగ్గోపాలచక్రవర్తియ
యైవిధంబులఁబురజనంబులు సమర్పించుపూజలఁ గైకొను
చు నంతరిక్షంబుననుండి సహస్రాక్షప్రముఖమరుద్గణాంబులు

పరమహర్షంబున దుందుభినిస్వనపూర్వకంబుగా జయజయ
 స్తోత్రనాదంబులు చెలంగింపఁ ద్రిభువననేత్రపర్వంబగు దివ్య
 తేజోవిలాసంబున విజయంచేసి రాజమందిరంబుచేరంజనున
 వసరంబునఁ దత్సమీపంబున నన్నియు నాయితంబు సేయిం
 చినవాఁడై సహస్రగోపాలుండు సంభ్రమోత్సాహతాత్ప
 ర్యంబులు ముప్పిరిగొన నమాత్యసుహృజ్జనసమేతుండ్లై కనక
 వేత్రదండంబులఁ గ్రండుకొనుప్రజలసందడివాయజడియుచుఁ
 దోడ్కొనిపోయి నయనాభిరామంబగు నొక్క కేలినగరుఁ
 జూప నమ్మొగసాలవాకిటఁ దేరుడ్లిగి పీతాంబుండు నీలాం
 బరసహితుండ్లై యొక గోపకుమారుకై దండఁగొని కలికియై
 య్యారంబున రాజసంబు చెలువార శంఖచక్రచాపకులిశకల
 శాంకుశశుభలక్షణలక్ష్మీతంబులును మోక్షలక్ష్మీసేమంతకుం
 కుమరజఃపింజరంబులును ఘోషయోషిస్సృదూరుకాండమం
 డనంబులును వేదాంతపల్లవసమభ్యర్చితంబులును సర్వకల్యా
 ణకారణంబులు నగునడుగుఁదమ్ముల భూమండలంబు పరమ
 బవిత్రంబు గావించుచు మాణిక్యకుట్టిమమార్గంబుల నెరపిన
 చెంగల్వరేకులు మెట్టుచు నభ్యంతరంబుఁబ్రవేశించి కతిపయ
 కక్ష్యాంతరంబులనతిక్రమించి వివిధమణిమయంబులగు వింత
 వింతపసిండికలువడంబుల యిండ్లు సొత్తైంచి తన్మధ్యప్రదేశం
 బునఁ జతుష్పష్టివిద్రుమలతాస్తంభసంభృతంబును జిత్రకుసు
 మవితానశోభితంబును ధారాయంత్ర పూరితసీహారపయః

పూరపిచ్చిలంబును జతురశీతిబంధబంధురరచితచిత్రయంత్ర
పుత్రీహృదయంగమంబును మణికలాపలలితహాటకకవాటదే
హానీధళధళాయమానమానితద్వారదేశహృద్యంబును బుష్ప
శయ్యాభిరామంబును నగు నొక్క సౌధంబుఁ బ్రవేశించి. 69

ఉ. అమ్మహనీయసౌధముననగ్రజగోపకుమారయుక్తుడై
యిమ్ముల విశ్రమించి వివిధేష్టకథాసరసప్రసంగవా
క్యమ్ముల నృతగీతకలశగానములం బ్రియమందుచు నివ్వి
దమ్మున నుండె మాధవుడు శతత్పురవాసుల నేత్రపర్వమై.

క. మక్కువఁ జెలికత్తెలు హరి
చక్కఁదనము చూచి వచ్చి శ సన్నుతిసేయన్
జొక్కమగురాధహృదయము
చక్కిలిగిలిగింతఁ గొనియెశంబరరిపుచేన్. 61

క. అంతిపురినుండి రాధా
కాంతార్చితసరసకుసుమశగంధవిభూషా
సంతతిఁ గానుకఁ దెచ్చిరి
సంతసమునఁ గలికి బోట్లు శ జలజాతునకున్. 72

వ. ఆసమయంబున నమ్మహానగరంబున నానామార్గంబుల
శారధరు నెవ్వొక్కని సంతోషరసంబున జొత్తిలుచి తంబుల
మరలి నిజనివాసంబులకుఁబోవు విలాసినిమండలంబుల మణి
మయమండనంబు లొండొంటి నొరసి బెరసిమొరయు రవళి

యు లోకలోచనోత్సవంబుగా శృంగాటకప్రదేశంబుల యా
 వనవిలాససుందరులగు రాజనందను లభ్యాసకౌశలంబునశిక్షి
 తన రత్నకళాభినయంబులగు నుత్తమహాయంబులఁ జర్చరీ¹చం
 చుపుటాదితాళమానంబుల మ్రోయు పటహమర్దశకాంస్య
 నిస్వనంబుల ననుసరించి యాడింపఁజెలంగు తదీయప్రేఖ
 త్రేంఖికాపుటఘట్టనచటులరావంబులును గండమండలం
 బులఁ బైపయిఁ దొరఁగు నవిరళమదక్షిరపూరంబులం
 గ్రోలఁ బొదువుమదాళిజాలంబుల నప్పటప్పటికి మదోద్రేక
 పూత్కారసముత్థవారిశీకరనికరంబులు విదిర్చి పదరుచు
 నన్యోన్యదర్శనసముద్భూతరోషభవనంబులు సముద్భృతశుం
 డాదండంబులు నై నడగొండల విడంబించు మదవేదం
 డంబులు యంత్యశిక్షాకుశలంబులుగాక భీకరఘోరకారవిరా
 వంబులు ను గ్రైవేయఘంటానాదంబులు ను గర్జరంధ్రం
 బులు వ్రక్కలింప నంకుశఘాతంబులకు శిరోవిధూతు
 లొనర్పుచుఁ బరిభ్రమించు నుగ్రతమాచి పాసి తొలఁగుండు
 తొలఁగుండనుచు నొండొరులఁ ద్రోయుచు బెదరిపఱచు
 ప్రజాపరంపరల సమ్మర్దఘోషంబు ను మేరుకైలాసశృంగం
 బులభంగి వెలుంగు కనకరజితకదంబంబులు పరస్పరప్రతిఘటి
 తంబులై యొసరిపోవునెడల నడవనెడలేక త్రోవలందొట్టి
 యిట్టుపడు భటసహస్రంబుల కోలాహలంబులు నుప్పొంగి

నింగిముట్టిమంథానమహీధరమథనఘూర్ణమానపయోనిధా
న ధ్వానంబుఁ దలంపించెఁ దదనంతరంబ. 73

ఉ. అంబరమాతులుంగలతిశకాగ్రఫలంబురుకాలకీరరా
జంబువడంగఁ ద్రోచె ననుశచందమునన్ జరమావసీధరా
గ్రంబున భానుమండలముశ్రగ్గాలె రథాంగవిటీవిటాంతరం
గంబుల మన్మథానలశిశ్ఖానివహంబులు ప్రజ్వరిల్లఁగన్.

గీ. లీలఁ గైసేసికొని ప్రతీశచీలతాంగి
దర్శనార్థంబు పాణిపరద్దమున నిడ్డ
పంకరుహరాగరత్నదశర్పణము జాటి
పడ్డవిధమున నర్కబింశంబు గుంకె. 75

శా. ఆరాజీవకులాపునిం బనిచి సంధ్యావేశ్య రాగార్హసం
ధ్యారాగాంబరమొప్పుఁ గట్టివిలసనన్నక్షత్రహారావళుల్
గారామారఁగఁదాల్చి నూతనతమఃశకస్తూరికాపత్రైవ
లీరమ్యాకృతిఁజంద్రురాకరయఁబోలెంజొచ్చెఁబ్రత్యగ్దిశన్.

క. కలువపువ్వుసిరినగళ్లకు
వెలయఁ గలిమిరాచవారు శ విజయము సేయన్
జలరుహసౌధకవాటం
బులువడెఁ దేం టిరులు లోన శ ముప్పిరిగొనఁగన్. 77

సీ. మల్లికాధమ్నిల్లశమండలంబులు సన
క్షత్రవియల్లీలశ్రగ్చరంప

మెఱుఁగుఁ జెక్కిళ్లపై శ మెత్తినసిందూర
 శాదంబు సంజకెం శ జాయకొరయ
 మించిగుబ్బలమీఁది శ మృగమదపత్త్ర భం
 గశ్రీలు చిన్నిచీరకట్లు దొరయ
 మదలోలదృష్టిసంశపదలు నీలోత్పల
 దళవిభ్రమంబుల శ పాలుపుఁదెలుప

తే. నాత్మమూర్తులయందు దిశనావసాన
 సమయలక్ష్మీవిలాసంబు శ సంఘటిల్ల
 వారవనితలు నిజగృహారద్యారభూమి
 నిలిచి రనురూపనైపథ్యశిలసనముల.

78:

గీ. కూతు లనుదీముమెకములఁ శ గుమరుకొలిపి
 చేటికావాగురికలొడ్డి శ ప్పిదహరిణ
 కులము కేళీగృహపుఁబాలశ్రములకు లంజ
 తలులను వేటకత్తెలు శ దార్చిరపుడు.

79

ఉ. రమ్మనిపిల్చు చేటికల శ రవ్వపుమాటలుఁ దక్కుచెప్పినన్
 గ్రమ్మఱు దీనపల్లవుల శ కాకలమాటలు వేడినట్ల యి
 మ్మిమ్మను నర్థవత్ప్రతీతియెమ్మెలమాటలు నన్పుమిండలన్
 సమ్మతి వెట్టుమాటలు నెశసంగెఁగడున్ దదగారభూములన్.

సీ. వేదవేదుల రతిశవేదాంతికులఁజేసి -

పట్టాభిషిక్తుల శ బంట్లఁజేసి
 విశ్రుతజ్ఞానుల శ వెడఁగులుగాఁజేసి
 బహుమానపురుషులఁ శ బలుచచేసి

లజ్జాభీరతుల నిర్రజులఁగాఁజేసి
సారధీయుతులఁ జంరచలులఁజేసి
విజితేంద్రియాత్ముల ర విషయభోగులఁజేసి
పరమశాంతులఁ గ్రోధరపరులఁజేసి

తే. కలికితనముల మధురవారక్యములనుప్ర
సాదసదపాంగకలనలఁ ర జవులుమరపి
మీఱి మానధనంబులు ర చూఱకొనిరి
వాలిబిత్తరి మిండతల్ ర కేళిమించి. 81

ఉ. దిక్కుల నన్నిటం బ్రబలిరదృష్టికి వెక్కసమై క్రమంబునన్
బెక్కువ నీలి దూదివెద ర పెట్టినకైవడిఁ దొట్టిదట్టనె
యిక్కలు వస్తుభేదములు ర నేర్పడనీక తమంబు లోపలన్
చిక్కటిలెన్ లయావసరశీకరభైరవమూర్తిఁబేర్చుచున్.

గీ. ఖాదిరాంగారఖండంబు ర గలిసియున్న
యగ్నియాటిన నల్లబొరగెనయట్ల
యరుణుచి విచ్చిపోయిన ర నంధకార
మలినమై కానఁబడె జగన్మండలమును. 82

గీ. సారభాంచితవిచికిలరచయమనోజ్ఞ
మైన జవాదిబరణియ ర ట్లలరెఁ జూడఁ
దారకాకీర్ణనిబిడాంధరకారరాశి
మండితం బయి జగదండరమండలంబు. 84

వ. అమ్మహంధకారంబున.

85

మ. పనివెంబళ్ల నొక్కొక్కరు చెలులన్ భావోక్తులన్ దార్పుకో
జని సంకేతనికేతనస్థలములన్ శ జారాభిత్తో బాంసులా
జనవర్గంబు లనర్గళోత్సవమనోజక్రీడలన్ దేలె సూ
చినభేద్యాంజనపుంజమంజుల తమశ్రీనెమ్మదిన్ మెచ్చుచున్.

సీ. అత్తమామలు లేని శ యలిసీలవేణులు

నుత్సవంబులఁజూడ శ నొఱలుసతులు

వృద్ధనాయకలైన శ విధుమండలాస్యలుఁ

బుట్టిండ మరగిన శ పువ్వుబోండ్లు

వరుసలే కెడయైన శ వనజాయతాక్షులు

మగడూర లేనిచో శ మలయుబోట్లు

తామె యిల్లీర్చిడి శ తనుమధ్యలతికలుఁ

జెఱఁగుమాసిన సరశసీజముఖులుఁ

తే. బొరుగునఁ దఱచు ముచ్చటఁ శ బ్రాద్దుజరపు

జవ్వనులుఁ జౌర్యరతతత్ర శ చతురసతులు

జారునెలయించి కేళికాశసారతీర

శైలవనవాటికలఁ గ్రీడ శ సల్పిరెలమి.

87

క. చెలువులయిండకుఁ జనియెను

లలనల మంజీరకలర్పుశంర్పుశరవముల్

చెలఁగె నలుగడల విరహులు

చలియింపఁగ మరుని నారిజభుకులువోలెన్.

88

సీ. నెలతవేనలిపిండు శ నీలిదట్టినచీర
 సుదతిలేనగవులు శ చొక్కుమందు
 ముదితక్రొన్నెలవంక శ నుదురుకన్నపుకత్తి
 మెలతకన్దోయి తురమ్మెదలక్రోవి
¹కలకంఠకంఠికి శ ల్గుంటుతాళపుఁ గొంకి
 పడఁతుకగోరు బల్బంపునుక
 జలజాక్షీమణితముల్ శ శకునంపుఁ బలుకులు
 మగువనితంబంబు శ మఱుఁగురావు

తే. చేసికొని పాంథహృత్కుడ్యశీమలగలఁ
 ద్రవ్వనిద్దంపు సన్మానశధనము దిగిచెఁ
 గిక్కునుసకుండ నేరికిఁ శ జిక్కువడక
 సూనశరుడచు జగదేకశ్చోరగురుఁడు. 89

వ. వెండియుఁ దక్కిన దిక్కుల జనంబులయు దుచితవ్యాపా
 రంబులు చెలంగుచుండెఁ దదవసరంబున, 90

చ. మొనసి ²మహీరసాభయగుశ్చూర్తిఁబొరింబొరిజ్యోతిరింగణో
 గ్రనయనవిస్ఫులింగనికశరంబులురాలఁ దమోనిశాచరాం
 గనయుదయించువేళఁగసురగందుసుతున్ శశిసోకకుండ్రబా
 గ్వనితవిభూతిచల్లెదలరవాకిటనాఁదెలుపెక్కెఁ మాఝనన్.

చ. జగములు గెల్వవచ్చురతిశజానిధనుర్లతకెంపుఁగుచ్చు, ప్రా
 గ్గిగబల కొప్పుపైనిడిన శ కెందొగపూ వుదయాచలంబునన్

1. కలకంఠి జడయల్కకసరు- మా. 2 మహీధరా.

జగులుదొలంకు వట్టువపురజేగులుతాయనరాగమంజరుల్
నిగిడెడుమూర్తిఁ బూర్ణరజశీకరబింబము దోఁచెనంతటన్.

సీ. ప్రాచీవధూటియంశబరలక్ష్మి కర్పించు

సురుచిరధవళచాశమరమనంగ

హరికిఁ బాన్పెన శేషాహియూర్పునఁదూలు

కలశాబ్ధిండిరశఖండమనఁగ

లీలమై శచిదేవిరకేలిదీర్ఘికనుండి

చదలేటికరుగు హంశసంబనంగ

వలరాయఁ డలిగి పాంశధులమీఁదఁ బఱపిన

బొండుమలియపెట్టు శ గుండనంగ

తే. మలసి మిన్నంది న క్తంసశమయదశాస్య

భుజసముద్భృతకైలాసశభూధరమనఁ

జంద్రబింబంబు వెలిఁగె నాశావికీర్ణ

సాంద్రచంద్రాతపశ్రీలు శ చౌకళింప.

93

ఆ. రాధ పెండ్లియాడ శ మాధవునకు తేపు

గట్టుమిత్తుననుచు శ గగనలక్ష్మి

రజతపాత్ర నీలశరత్తు భూషణమిడ్డ

కరణి నిమనండుఁ శ గందుదనరె.

94

క. జలరుహగర్భుని వాహన

కలహంసము వచ్చిగగనశ¹గంగాబిసతం

తులు గఱచి¹వై వనయ్యది

చెలఁగెదిశల ననఁగనెగడె శ సితకరకరముల్.

95

చ. అమృతపయోధిఁ గ్రొన్నురువుశలై సరసీతతిఁ గైరవంబులై
సమదచకోరచంచుపుటశసంధులఁగందళులైసుధాంశుకాం
తములస్రవత్పయఃకణవిశతానములై మహనీయసాధభా
గముల నవీనవజ్రఫలశకంబులునై నిగిడెన్ శశిప్రభల్.

సీ. తోరమై సారమై శ తొరఁగు చంద్రికలును

జలజలనై రాలు శ చంద్రికలును

వలిగాలితెరలపై శ వ్రాలుచంద్రికలును

సడలితుంపరచిందు శ చంద్రికలును

వఱలిమిఁగడగట్టి శ వడియుచంద్రికలును

జాఱకతోట్టెడు శ చంద్రికలును

నురువులుగ్రమ్ముచు శ బొరలుచంద్రికలును

జడవట్టి ప్రవహించు శ చంద్రికలును

ఆ.వె. దిశలవెల్లివిరిసి శ దివిముట్టి కడు నిట్టఁ

ద్రోచిజగము ముంచి శ తొలఁకియాడె

మాధురీధురీణ శ మదనగోపాలలో

చనదయాసుధారశసంబువోలె.

97

సీ. పాంథులమది మనోభవవహ్ని యెగఁద్రోచి

విధుకాంతములనీరు శ వెడలఁజేసి

కాముకులకుసిగ్గు శ లేమిచాటిలఁజేసి

కుముదంబులకు సిరి శ కుమరుకొలిపి

జారవర్గముల యాశలు వట్టికుదియించి

చాకోరములకోర్కీ శ చాగవిడిచి

వనజంబులకుఁ దలశ్రవంపులుగావించి

యానువతీలక్ష్మి శ నాదరించి

తే. కోకమిథుచంబులను గలశగుండుచేసి

వఱలు నోషధులకు నుత్సవంబు వెనిచి

రాజతేజంబు జగతిఁ బరరాక్రమించి

చంద్రికాకీర్తివలికల్ శ జగమునించె.

98

వ. అప్పుడు.

99

ఉ. ఈకలఁ ద్రోచియేది ప్రియశ్రమెక్కఁగ అక్కవిదిచ్చి తీర్చిపె

న్మాకలు గట్టితొట్టి మునుశ్రముట్టి కరంబుదరంబు లేర్చుపె

ల్లాకటిచిచ్చుపెచ్చువడినార్చుచుఁబేర్చుచుఁగ్రోలెఁజంద్రికల్

జోకఁ జకోరవారములు శ చుబ్బనచూఱల నన్నివంకలన్.

చ. జలజలఅక్కలం దొరఁగిర జాఱకసంధులజిక్కియున్న వె

న్నెలతఱుకుల్నిజేశుచయి శ నెమ్మివిదిర్చెఁజకోరియోర్తుతే

పెలమి వివాహకాలమున శ నీ క్రియ రాధికనందసూనుపైఁ

బాలుపుగమాక్తికాక్షతలుశ్రవోయుజమియనితెల్పుకై వడిన్

సీ. మొలకవెన్నెలచాలు శ గలపినెచ్చెలులకు

సూడిదగానిచ్చి శ యాడునొకటి

గుఱ్ఱవెన్నెలగ్రొచ్చు శ కొనితెచ్చిచుట్టాలఁ
 బిలిచి విందులువెట్టి శ మలయనొకటి
 తీగవెన్నెలతీగె శ దిగిచివేతునుకలు
 సేసివల్లభకిచ్చి శ చెలఁగునొకటి
 చిగురువెన్నెలద్రుంచి శ మగనికుత్తుకఁబ్రేమఁ
 గూర్కొనికూర్కొని శ గునియనొకటి

తే. లప్పవెన్నెలకుప్ప బాశలలకుఁ జూపి
 మేతవెట్టించి కెలఁకుల శ మెలఁగునొకటి
 కేలిఁ జంద్రోదయోత్సవ శ శ్రీలఁబాదవెఁ
 గోరికలు మిన్నుమట్టఁ జరకొరకములు.

102

వ. వెండియుఁ దండోపతండములై గుంపుగూడినానాదిక్కులఁ
 బెనుపండువుగాఁ గనకకలధౌత చంద్రశాలికా సౌధాగ్ర
 ప్రదేశంబుల సముజ్జ్వల వజ్రమాణిక్యమరీచిమాలికాకలాప
 దేదీప్యమానగోపానసీవిటంక సంఘంబుల సందుల నానా
 స్థలంబులం దొరిఁగి జాఱకపేరియున్న మీఁగడవెన్నెల లెస
 రుమసరు గవిసి కన్ను దనియందిని యన్నుకొనిసోలివ్రాలున
 వియును, సముత్తుంగంబులై న గిరిశృంగంబులనుండి యండం
 గొనక యత్తైతి చూచిపూచి టెక్క స్రుక్కించి¹ పాయవ
 డకప్రేగునం బెనఁచుకొని పుడమింబడునవియును; నయ
 నాభిరామంబులుగ మనంబు లలర విస్తీర్ణంబులగు తరు

పర్ణాగ్రంబుల నొరగి ప్రా లేయకిరణకాంతశిలామయతలంబు
 లబ్రవహించు నేటివెల్లువలఁ గల్గొలచ్చటాసముచ్చలితస్వ
 చ్ఛందబిందు సందోహంబులఁ దొప్పఁ దోఁగుచు లీలందేలి
 యాడునవియు, నాతతంబులగు నదీసై కతంబులఁ గురిసి
 సురసురంబొరలి పాటనేరక తొట్టి కరుడుకటితిటలు వడి
 యున్న వెన్నెలయొడ్ల కొడ్లగిలి నిశితత్రోటి కుద్దాలధార
 లం ద్రవ్య మువ్వంబులగు కరుడులు దిగిచి మెదిచికుదిల్చి
 క్షుట్టూర్పులు గొన మెసంగి విసిగి తనిసి మెడగలుగవిశ్రవిం
 చునవియును, సంపుల్ల మల్లికామండపంబులలోనఁ గుసుమ
 మాజరీపుంజంబులయెడల జలరాశిఁ బ్రోవులై యున్న
 వెన్నెల తలుకులు గులకరించుకొని బొక్కలకొలదిఁ జక్కు
 గా నమలిమ్రుంగి చెలంగునవియును, నిడుగొలంగు లలంక
 రించుకొను చంచరీకమిథునంబులకు లీలామధుపానపాత్రంబు
 లైన క్రొవ్విరిచెదొగలలోనం గురిసి నిడినింపులు వాఱు
 చున్న వెన్నెలతేటఁగ్రోలుచుఁదదుపరిభాగంబునజవలాఘవంబు
 నంబోయి చెరలాడునవియును, సందడికిఁగాక మూఁకగెంటి
 యొంటిరువై చెలులనెలయించుకొనిపొట్టలునిండించుకొనుచు
 విహరించునవియును, గదుపుకదుపులై నెట్టనంబుగ నొం
 డొంటి బిట్టరెట్టింపుచుఁ గ్రొవ్వులు నివ్వటిల్లఁ గడము
 టం బాటి పెనుబల్లంబులఁ బిదపిదనై చిక్కనిపదను
 గొనియున్న వెన్నెలఁకొంపి బడి వెడలనేరక భయ

సంభ్రమాకులంబులై యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు తెచ్చుకొని
 పైఁ గొనసాగివచ్చు తీఁగెవెన్నెలయాడలు గఱచి యాతఁ
 గొని యెగసి కెలంకులకుం బాటి నిలిచి యలపార్చుకొను
 ననియును, దెరలుతెరలై పయింబడువెన్నెలతేకులముసుం
 .గుపడి బ్రమసి తొక్కార్పరాక చీకాకై కఱకుఁదనంబున
 నెఱవాఁడియైన ముక్కులనొక్కి చించి చెండాడి తెఱపిగొ
 ని తుట్టునందూటి క్రేళ్లుటికి పాటుననియును, జోడుజోడై
 మించు మించు వెన్నెల తీఁగెపోదరులకుంగదిసి నమలుచుఁ
 దమకంబుత త్తఱంబున రెండొక్కొక్కతీఁగె తెగందిగిచి
 కొని తుదమొదల్లు గఱచి కాలువదలక యొకటొకటి మచ్చ
 రంబునఁ బెచ్చుపెరుఁగుచు ¹దేవులాడనెడసొచ్చి నడుములు
 గండ్రొప్పుచు గుండ్రొంతలువెట్టుననియును, రసమయంబులై
 మమరుకొనియున్న ముమరువెన్నెలదూంపలు వ్రక్కవ్రక్క
 లుచేసి చరణయుగళంబుల నిటికించుకొని విరళీకృతపక్షుచ్చే
 దంబులై ముదంబునఁ బదనుకొననాన్ని కుఱుచుం గేరుచు
 మాఱుమలయువాని గగురుపొడిచి తగిలిపొడుచుచుఁ బగఁ
 జూపుననియు, నేకాంతప్రదేశంబులఁ బ్రియకాంతలంగూడి
 వలరాచకేళిఁదేలి యలసి పలసినట్టునెట్టుకొని సముత్కంఠఁ
 గంఠపూర్ణంబుగాఁ బండువెన్నెలరసంబుఁద్రావి ససరేగి
 పునస్సురతక్రీడకు నూలుకొని తమిఁగొనుచు మలయునని

యును, బ్రణయకలహంబునం బొసిమాసి మేత చాలించి
 యించువిలుకాని వాడితూపులవేడిమిఁ గ్రాఁగి ణొంగి
 యున్న ప్రాణేశ్వరీరత్నంబులఁ బ్రయత్నంబున డాయంబో
 యి బుజ్జగించి పుక్కిటంబూరించియున్న వెన్నెలనురుగు సం
 ప్రీతి వాతెఱఁగుమ్మరించి తెలచి వేడుకంగూడికొని క్రీడిం
 చునవియు, నై చకోరంబులు పెక్కుచందంబుల నింపుసాం
 పుసంపాదించె నాసనుయంబున, 103:

చ. అలరుచు గోమతీపురమునందు మణిప్రభల న్వెలుంగునాల్
 నిలువులమేడలెక్కిరజశీకరబింబముఖీకదంబముల్
 చెలులును దారువల్లభులుఁ శరణుగల సంగడిగూడిమాక్తికో
 జ్వలమగుపండువెన్నెలప్రశ సన్నతసన్నతిసేయుచుండఁగన్.

సీ. కలధౌతమాణిక్యరకనకపాత్రికలందు

వాసితమధురపురష్పాసవంబు

వోసి కర్పూరంపుఁబాడి మీఁద వెదచల్లి

తగ నుపదంశసంతతులు గూర్చి

భుగభుగనై కమ్మ శ పొగపుఁదావులు గ్రమ్మ

నాస్వాదవంతంబులై నమాంస

ఖండముల్ రాసులుగఁ బోసిగ్రుక్కిళ్లు

మ్రొంగుచు నగవులు శ దొంగలింప

శ్రీ. మండలాకృతిఁ గూర్చుండి శ మంచిదనుచు

గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ దలలూచుకొనుచు నొకరి

కొకరి కందిచ్చి చూపుచునుబ్బియుబ్బి
త్రావఁదొడఁగిరి యుల్లా సరసముతోడ.

105

క. పొంగులు దీర్ఘక యొక్కకు
రంగేక్షణ తాళమధువు శ్ర ద్రావఁగసఖి లీ
లం గదియవచ్చియుఁదె

జంగున నదిదానివ క్రోజలజముగప్పెన్.

106

ఉ. వెన్నెల రాతిగిన్నె నొకరవెంగలికాంత సురారసంబుఁదాఁ
జెన్నెసలారఁ బోసి చవిరచే నుపదంశము దెచ్చునంతలో
వెన్నెల సోకి గిన్నియు స్రవించిన నచ్చటి కల్లుసూచి నా
గిన్నియసందుగూర్చి తొలఁగించితిరేయనిదూఁతెనింతులన్.

క. తరుణీకరమధుపాత్రాం

తరబింబితచంద్రబింబరతతు లలరారెన్

సిరిదొలఁకు నిమకొలఁకున

విరిసినకుముదప్రసూనరవితతులు వోలెన్.

108

క. మదిరాక్షియొకతె యైక్షవ

మదిరారస మాని యాని శ్ర మదనాతురయై

కదిసి నిజేశ్వరుకమ్మని

పెదవమృతముఁ గ్రోలిరెట్టి శ్ర బేక్కాని పొగడెన్.

109

క. చెలిమద్యమువోసిన నొక

యలికుంతల ద్రావఁ బోయి శ్ర యధరామణదీ

పుల నెఱునైన శోణిత

జలమని మాగ్ధ్యమునఁ బాఱఁ శ్ర జల్లెఁ గినియుచున్.

110

ఆ. బాలయొకతె నారీశకేశ మద్యరసంబు

సగముద్రావి కోర శ దిగువఁ బెట్టి

చేతులెత్తి మ్రొక్కి శ శిరమూఁచి కొనియాడి

చిట్టమిడిచి పలికె శ జెలులఁ జూచి.

111

జ. ఏల పయఃపయోధి మధిరయించిరి వెంగలులైశ్రమంబునన్

వేలుపులందు నేమి ప్రభవించె సుధారసమంచు వారు ణిం

బోలునె దీనితావిమెయిఁబొల్చెనయేనమృతంబుమాని లీ

లాలహరీపరంపరఁ జెలంగుచు మద్యమెత్రావుచుండరే.

క. అని పలికి యన్నగమరఁగఁ

గనుమోడ్చుచు నున్న నొక్కశకామిని యల్ల

లనఁ జేరవచ్చి యాసురఁ

గొనిత్రావి తొలంగెఁ బ్రియసఖుల్కనుగీటన్.

113

సీ. లాహిరియొక్కంగ శ దేహముల్పడఁబాటఁ

బరఁగనర్థోక్తులు శ పల్కువారు

నాననామృతగంధ శ మాగుబ్బువలవంగ

నలిగేఁగి పకపక శ నవ్వువారు

ధవులకుఁ గర్ణామృతంబుగా వెడరుల్కు

నరుదందఁ జిటుబూతుశలాడువారు

పారావతాబలశభంగి సిగ్గెఱుఁగక

కొసరుఁబెలుంగులఁ శ గులుకువారు

తే. పెల్లదరి పాడువారు కుశస్పించువారు
కోరికను మూసి గంతాడుశవారు నెలమి
దివిరిమొలకోకలూడంగఁ శ దిగుచువారు
నగుచు మధుపానరతిఁ దేలి శ రజ్జముఖులు.

ఉ. గుబ్బలుమ్రోయఁజప్పటులుశగొట్టఁగఁబయ్యెదకొంగుజాతీచ
న్గుబ్బలనిబ్బరంపుమెఱుఁగెదయి వారదలంబుఁదక్కి ప
ల్చుబ్బనచూఱలాడికడుఁజొక్కుచుసోలుచుబిత్తరింపుచున్
గుబ్బెతయోర్తుకచ్చెలులశకుంబ్రియమారఁగనాడెవేడుకన్.

క. లుకలుకని పదనుగొని యొక
సకియ సఖీజనులు నవ్వ శ జాటుమ ద్రొక్కెన్
వికసించి రణితమణి హం
సకవిదళితకామికర్ణశంపుట యగుచున్.

116

చ. వలపలికేల నామిషముశవామకరంబున మద్యపాత్రమున్
వెలుఁగఁగ రక్తనేత్రయయిశవేనలిదూలభయంకరాకృతిన్
గిలకిలనవ్వుచున్ నటనశకేళియొనర్చెమృగాక్షియోర్తు పాం
థులఁబారిగొమ్మటంచుమదశనుండడరించినభూతమోయనన్.

ఆ. తలముదప్ప మధువుశద్రాపి మ్రాఁగన్నిడి
చిన్నిచెక్కుదోయిఁ శ జెమట దొరఁగ
మ్రొగ్గియుండె నొక్కశముదిత మదోత్కృష్ట
కామపటభద్రశగజమువోలె.

చ. కొలఁదియెటుంగనేర కొక శ కోమలిమద్యరసంబుఁగ్రోలినా
మ్మలుఁగొని పడ్డఁ దజ్జఘనశ్రమండలి కొంగెడవాసి రత్న మే
ఖల గవగూడి యొప్పె గతశకంచుకమై నవపుష్పమాలికా
వలయితమై తనర్చు రతిశవలభు కాంచనపీఠమోయనన్.

ఉ. వెండియుఁ గొందఱందు నరశవిందదళాక్షులు నేత్రపర్వమై
నిండినయాశావనామృతముశనింపులువాఱఁగఁబువ్వుఁబాన్పులన్
మండనదీప్తిఁ జంద్రికలు శ మల్లడిగొల్పఁ బసిండివీణియల్
కొండొకమీటుచున్ శ్రుతులుశగూడక పాడిరినందసూనునిన్.

మ. సరిగుండక్రియ విస్తరించెఁగరఁగన్ శ సౌధాగ్రరత్నావళుల్
తరుణీరత్న మొకర్తుకొక్కతె వసంతశ్రీపచారించి భా
స్వరగేశఁగణదారుతోరణలతాశ్రంతంబులం బల్లవో
త్కరసంశోభులఁ జేసె నుల్లసిలిరాశగజ్జుల్ ప్రశంసింపఁగన్

క. కలవాణి యొకతె చెవి కిం

పలరింపుచు మేఘరంజియని జలదశ్రీ

నెలకొలిపి సౌధవీధుల

¹నలిఁ దానాడించె బ్రోచిరనమిలి కొదమలన్.

122

క. సిరులఁ దొలఁకు పురవీధుల

మరులుగొనుచుఁ జూచుయువసశమాజము గోర్కుల్

పరువెక్కఁ గొమరుజవ్వన

గరువంబునఁ జెలఁగె బాలికలగము ²లచటన్.

123

క. బుజబుజతేకులు వాడెడు

గజగమనలుడాయు వాయుగతులలవడె నం

గజరససాగరలహరీ

వ్రజయాతాయాతలీల శ వటలు కొలుపుచున్.

124

సీ. క్రీడాచలంబులఁ శ గ్రీడించు గంధర్వ

కిన్నరసతులసంశగీతకళఁ

హర్ష్యాగ్రతలముల శ నాసవామృత కేళిఁ

బరఁగుపూఁబొండ్ల సంభాషణములఁ

బెండ్లికివచ్చిన శ పృథివీశ్వరులయిండ్లఁ

జెలఁగు గర్వాలాపశకలకలములఁ

బ్రాతరుత్సవవస్తుజాతగతాగత

జనముల సంహారీసంభ్రమముల

తే. లాసకోత్తమచంద్రశారలల నటించు

నర్తకుల పాదకింకిణీనాదగతులఁ

జైత్యసంవిష్టనాగరశరసవాగ్వి

రచనములనొప్పె నప్పుడారాజధాని.

125

వ. ఇట్లు చంద్రోత్సవసమయంబునం బాలకడలికరభులుబోలె

నానందరసమున నుస్ఫుంగి చెలంగు నుల్లంబుల నెల్లవారు

బహువిధోచితవర్తనంబులఁ బ్రవర్తించు చుండిరప్పుడు.

క. సురుచిరచంద్రజ్యోతాన్ని

పరిపాకస్విద్యదమృతశభానుశిలార

త్నరచితవేది వయస్యా

పరిజనములు గొలువరాధ శ పరమప్రీతిన్. 127

వ. ప్రియవల్లభుని రాకకు నుల్లసిలుచుఁ దద్గుణంబు లుగ్గడింపు
చు బోటికత్తెలంజూచి రేయి దడయుటకుఁ బరివేదనంబొంది
యిట్లనియె. 128

సీ. ఎప్పుడు వేగునో శ యీరాత్రి రాత్రియ

యహమించి యహము నేరపణఁచఁబోలు !

వేగుఁ బోకాయెనాన్ శ విందుమే యీస్వయం

వరమహూత్సవకేళి శ జరుగు నొక్కొక్క ?

సౌందర్యనిధియైన శ చక్రి మీరలు చూపఁ

గన్నులు వికసింపఁ శ గందు నట్టె ?

యేవిఘ్నమును లేక శ దైవంబు కృపకల్పి

నావిభు వరియింప శ నబ్బునొక్కొక్క ?

తే. యెట్టకేలకు నిన్ని నారత్నగై గాక

నికటమునఁ దెచ్చి ప్రియునుంచి శ నేడు నన్నుఁ

గటకటా ! యిట్లు గూర్పఁడే శ కమలగర్భుఁ

డెట్టికట్టిడి చెప్పరే శ యింతలాహ !

129

వ. అని వితర్కించి

130

క. సరగున రే యరుగమి, బ్రియ

పరిణయకుతుకమున రాధశభావముచింతా

పరిమోదంబులఁ బెనఁగొని

యరవిరి నె తమ్మిబోటిరదై చెలువారెన్.

131

వ. ఇల్లు ప్రియకథాపాపసంస్కరణంబునం బ్రవర్తిలుచుఁ దదా-
యత్తచిత్తంబునఁ బారవశ్యంబు నొంది కన్నుమోడ్చునంత.

ఉ. రాజకళావిశేషముఁ దెరల్చి విభావరినంటుమాన్చి పా-
థోజనికిఁ బ్రియంబొసఁగుతొందరవచ్చెనినుండు వచ్చె మీ-
ర్యే జరగుండు విచ్చియని శ వేగరివేగరికాఁడు తారకా-
రాజకిఁ జెప్పవచ్చెననశ్రగక్కునఁ జక్కవెలింగెదూర్పునన్.

సీ. ప్రాఁబువ్వరాల్చి కోరకరాజి విరియించి

గొజంగవలపులఁ శ గూడి కూడి

దళము లల్లాల్చి నెత్తావులు వొలయించి

తమ్మిపూఁదేనెలు శ ద్రావిత్రావి

యంబుబిందులు చిది శ యంచలతో సరి

దూమ్మల నుయ్యాల శ లూఁగి యూఁగి

సురతభేదము మాన్చి శ చొక్కులఁ దేల్చియం

గనలకు సుఖనిద్రఁ శ గఱపి కఱపి

తే. చక్రవాకమనోజాతశజాతజాత

వేదుఁ బొదలించి తని మెచి శ వేగుఁ బోకఁ

బోఁకమోకల¹పూఁబాళ శ పుక్కిలించి

కలయఁ బొలుపారె నప్పురి శ గంధవహుఁడు.

సీ. హరికరగ్రహణ లీలాలోలరాధికా

లలితమనోరాగశలక్ష్మితోన

చక్రివియోగ సంజనితరాధాసము

జ్వలగండపాండిమశిచ్చాయతోన

జలజాక్షదర్శనశంభ్రమకలిత రా

ధాసముల్లసితనేత్రములతోన

యచ్యుతాలింగనశవ్యగ్రతావిస్ఫుర

ద్రాధాపయోధరశద్వయముతోన

తే. యరుణరుచి మించె మించె జన్మద్రాతపంబు

జలరుహంబులు వికసించె శ జక్రవాక

దంపతులెలరై మన్మథోత్సవము కలిమి

బ్రాతరారంభసమయసంప్రాప్తియందా.

135

క. వనజాతకర్ణి కాకాం

చనపీఠాగ్రమున మధుపశయజయశుభని

స్వనములెసంగ గొలువుండెన్

వనజాలయసరసులెల్ల శ వన్నియకెక్కన్.

136

వ. మతియు నామోదమేదురమధూళిపూరకుక్షింభబంభరప

రంపరాశంభ్రమణవేగవ్యగ్రనఖముఖవిధూతసముద్ధూతసార

సకేసరవిసరధూసరితసారకాసారసముల్లోలకల్లోలవలీమతలీ

మాలికాఙ్గోలికాఖేలనవిలోలంబులై మరాళమిధునంబులు

కోమలమృణాళజాలంబులు ఖండఖండంబులుచేసి మేలిగండ్ర
 లప్పళించుచుఁ జిప్పిలు సుధారసంబుఁ గ్రోలి యానందలహ
 రిందేలి మదకలక్రేంక్రియారావంబులు చెలంగఁ దొంగలించి
 నెయ్యపుం గూటములకు మలయు ¹చరలాటలును, మనో
 హరమాధవీయూధికాముఖనిఖిలలతావితానసమాకీర్ణ శాఖా
 పూర్ణరసాలపలాశాకారకుటీరక్రోడనీడసుష్తోత్థితవిష్కిరనిక
 రవితతకూజితకలకలామలలితోద్యానవీధీవిహారమాణసమీ
 రణకిశోరసంచారంబులవలనఁదొడిమికలవలన సడలి పడిస్తో
 వులు గట్టియున్న పువ్వుందెట్టెలు వనలక్ష్మీమాధవపర్యం
 కశంకాకరంబులై కరంబు సొంపారుటలును, సురతబంధ
 బంధురచిత్రపుత్రికాపరభాగభిత్తిభాగరమ్యహర్మ్య స్థలప్రక
 ల్పితసుమనస్తల్పఖురభీమాడలంబుల నకల్పకందర్పకలహక
 శావైదగ్ధ్యంబునం గదిసి నిశాతనఖరాయుధముఖవిదారితత
 నువైక్రొన్నెత్తురులు జొత్తిలుముష్టాముష్టింగచాకచింబెనం
 గి యటముటిమల్ల సంగ్రామంబునం గ్రాలికాలువెనఁచికొని
 వడి నన్యోన్యదృఢనిగృహీతవేణికాబంధహస్తప్రశస్తత నలసి
 యొడల్లు మఱచియున్న హఠాతకారులగు విటవిటుల తర
 నంబుల నుపలాలనసేయుచు హస్తస్పర్శనంబుల నల్లనల్లనఁ
 బ్రబోధాచరణంబు లొనర్చు చెలులహితోపచారంబులుం
 గలిగి చెలువారుచుఁ బ్రభాతకాలంబు పరిస్ఫుటంబయ్యె న
 య్యెడ.

137

1. చలంగాములును. మా.

క. తేజోనిధానుఁ డగుగ్రహ

రాజప్రతాపమునకోడి శ రాజరిగె; యథా

రాజాతథాప్రజాయను

నోజను నుడువర్గమెల్ల శ నూడనిఁ బాడెన్.

138

చ. నలినహితుడు పద్మిని మనంబలరంగఁ గరంబుసాఁచి మే
లొలయఁగ మొగ్గపోకముడిరయూచ్చినమించితదీయమేఖలో
జ్వలతను మధ్యనీలమణిసక్రమచిరేఖలు పర్వనోయనన్
లలితగతిన్మధునతకురంబులు దూలెఁ దదాతరంబునన్.

సీ. పాథోధిపైలీలఁబవళించియున్న వి

ష్టుని యురస్థులము కౌశస్తభమనంగ

బలదానవారాతి శ పట్టపేనుఁగుమెడఁ

గట్టిన బంగారుగంటయనఁగఁ

గుంకుమద్రవమునఁ శ గుమరుగాఁ దీర్చిన

దినలక్ష్మీముఖపద్మరతిలకమనఁగ

సలిలకేళికఁ బూను శ శచిదేవికెంగేలి

కాంచనకర్దమరకబళమనఁగ

తే. మండలము తేజరిల్లఁ గనన్పండువగుచు

సహజమై తనలోకలోకచనతనెగడఁ

ద్రిభువనాగారమాణిక్యరదీపమనఁగఁ

బద్మబాంధవుఁ డుదయాద్రిపై వెలిగె.

140

వ. ఇట్లు సూర్యోదయంబయ్యె నంతకమున్న బలరామకృష్ణులు
వందిమాగధబృందంబుల మధురగానస్తోత్రాలాపంబులఁ బ్ర
బోధితులై తత్కాల్యకరణీయాబులు నిర్వర్తించి స్వయం
వరసమయంబుఁ గోరుచుండి రట్ల యెల్లవారును మేల్కని
యచితకృత్యులు నడపి రా సమయాబున. 141

క. కలవీణావేణుస్వన

ములు మర్దలపటహనాదశములు ఘంటాకా
హళరవములు జయశంఖం

బుల ఘోషలు రాజగేహాశమునఁ గడుఁజెలఁగెన్. 142

వ. అప్పుడు సహస్రగోపమండలేశ్వరుండు మిత్త్రసామంతపురో
హితామాత్యకుమారసహితుండై పెద్దమొగసాలఁ గొలు
వునేసి పురంబునంగల చిత్రకారులం బిలిపించి రాజమందిర
పూర్వకంబుగా రాజధానిం గై సేయుండని నియోగించినఁ
దదనుజ్ఞాతులై వారు, 143

క. పురము విలోకింపఁగ సురు

చిరమణిమార్గంబు గనకశ్చిత్రితఘనగో

పురసాలరత్నసౌధో

త్కరరమ్యము దీనినేల శ్ర కై సేయంగన్. 144

వ. అని తదీయసౌభాగ్యంబుఁ గొనియాడుచునానామార్గంబుల,

నీ. కస్తూరినలికిముశ్కాఫలంబుల రంగ

వల్లికల్ పంకజశస్వ స్తికాది

రూపంబులను ననురూపంబుగాఁ దీర్చి
 ప్రవికాసిసురభి పురష్పములు నెరపి
 బహువిచిత్రతనేత్రపట్టమాంజిష్ఠాది
 పటముల మేల్కట్లు ర పన్నియెడల
 ఫలరత్నగుచ్ఛపురష్పసక్పరంపరల్
 గట్టివాకిళ్ళ బరగారుమెట్లు

తే. నిక్షుకాండంబులునుజేర్చి ర యిగురుఁ బువ్వు
 గొడుగులొనరించి రావించిరగుళ్ళరత్న
 దర్పణంబులఁ దోరణస్తాభరాజు
 లెత్తి కేతనములు నిల్పి ర రెల్లదిశల.

146

క. కలధౌతకనకమణిమయ

ములు బుష్పమయములు నగుచు ర భూవరయోగ్యం
 బులుగాఁ బన్నిరి తమకము
 లలవడ నారాజమందిరరాగణభూమి.

147

సీ. ఆదినారాయణుఁ ర డమృతాబ్ధిమధియించి
 యబ్జవాసినిఁ బెండ్లియైనకథలు
 చంద్రశేఖరుఁడు పురష్పశరాసుగెల్చి హి
 మాచలతనయఁ బెండ్లైనకథలు
 శ్రీరామచంద్రుండు ర శివధనుర్భంజన
 మడరించి సీతఁ పెండ్లైనకథలు

నలచక్రవర్తి వేల్పులు సిగ్గువడఁగ భీ
మాధీశకన్యఁ బెండ్లై నకథలు

తే. చిత్తభవకేళిబంధవిరచితగతులు
హంసకలరవకీరరసధాంగగతులు

వ్రాసి రలవడఁ దత్స్వయంశవరమహీస్థ
లాంతికస్వర్ణసౌధకుశ్లద్యముల నెల్ల.

148

వ. ఇట్లలంకారభాసితంబై యాగోమతీనగరంబు బహుళగంధ
బంధురగంధవాహవిహారణమనోహరంబును వివిధవర్ణవిరాజ
మానతేజోమండలాభిరామరత్న సమాకీర్ణంబును వాసనా
వశంపదమదాలిమాలికావ్యాకులితసుమనోమాల్యమరంద
బిందునిష్యందసుందరంబును నై మలయాచలరత్నాకర చై
త్రరథంబుల నషహాసించి త్రిలోకలోచనపరవ్వంబై మధనమ
ల్లలీలాఖురణ్ణిమండలం బనఁదగి యొప్పె వెండియు, 149

గీ. లలితమైన కెందామర శ కొలను మేలు
కొన్నవిధమునఁ బ్రోలుగనన్గొనఁగనొప్పె
నెల్లవారును దమతమశయింటఁ బెండ్లి
యైనచందాన నానందశమందిరపుడు.

150

సీ. నీలాలప్రోవులో శ నీలకంఠకలాప

వల్లరులోనాఁగ శ వన్నెకెక్కి

తవ్విపూగుంపులో శ దర్పణబింబక

దంబంబులోనాఁగఁ శ దలఁపుకెక్కి

కవగూడియున్న చక్రక్రంబులో హటక
 కలశంబులోయనఁ శ గొలుపుకెక్కి
 మరుమర్దుఁ దీఁగెలో శ మంజుసాదామనీ
 ఖండంబులోయనఁ శ గాన్చుకెక్కి

తే. కబరికాభారముఖకుచార్తగములు మేని
 తొడపులకుఁ దొడవై సిరితొంగలింపఁ
 గరిణులనఁదగి మదభరశస్ఫురితగతులఁ
 బ్రీతివచ్చిపురిఁగల్గు శ పేరటాండ్రు.

151

సీ. తాటంకమాక్తికశ్రధాశధశ్యంబులఁ
 దరళకటాక్షసంతతులునవ్వఁ
 గర్జభూషీకృతశక్తార్దీప్తుల
 లలితకుంతలకాంతి శ లంచమడుగఁ
 గుచకుంభయాషితశకుంకుమచ్ఛాయలు
 కలితాధరశ్రీలఁ శ శౌఁగిలింపఁ
 బసిఁడివ్రాతల పచ్చపట్టుచీరల నిగ
 న్నిగలు మైమెఱుఁగుల శ నీడఁజూడ

తే. హస్తలీలారవిందలోరలాళితతుల
 మ్రోత మొలనూళ్ల చప్పుళ్లశముదలకింప
 మన్మథుని వేటప్రోదిన శ మల్లనంగ
 సానికూతులువచ్చి రుతస్సాహలీల.

152

వ. వెండియు సకలజనంబులు నలంకృతులై నానావిధోపాయ
నంబు లాయితముచేసికొని రాజమందిరంబునకుఁ జనుదేరఁ
దొడంగి రంత నంతిపురంబున,
153

ఆ. కమలరాగజాలశ్రకంబుల పచ్చల
మేడదండఁ బొన్నరసీడ వికచ
మాధవీలతాసరమాకీర్ణమైయొప్పు
చంద్రకాంతమణుల శ చవికెలోన.
154

క. మంగళతూర్యధ్వనులు చె
లంగన్ రాధికకు మంగళస్నానముసే
యం గనకసీత మిడిరి పు
రాంగనలు మణిమరీచు శ లావర్తింపన్.
155

చ. ఇట్లాయితంబుచేసి యమ్మజనశాలకు నమ్మహాదేవిం గై
దండలిచ్చి తెచ్చి తత్పితాగ్రంబునఁ గూర్చుండనియమించి,
గీ. లలితదూర్వాంకురాక్షతాశకలితమైన
గంధతైలంబుఁ గొనివచ్చి శ కాంతయొక తె
వేణికాబంధ మెడలించి శ వింతవింత
గతుల నభ్యంగమొనరించె శ గలికిగోళ్ళు.
157

క. వెరవునఁ బ్రత్యంగంబును
బరిపాటిన్ జిగులు నిగుడఁ శ బరిపరిగతులన్
బరిమర్దింపుచు సీకా
యరసంబున జిడ్డుఁ దిగిచె శ నతివిమలముగాన్.
158

- క. మలయజము కుంకుమద్రవ
కలితంబుగఁజేసి యంగరకంబులనెల్ల
గలయఁగఁ బన్నీ రెడనెడఁ
జలుకుచు నలుఁగిడియె నొక్కరచెలి నెయ్యమునన్. 159
- క. హిమవారిపూరమిళితము
కమలజముఖపుష్పగంధరకలితమునై హే
మమణికలశపూర్ణంబగు
యమునాతీర్థమన జలకరమాచ్చిరి కణఁకన్. 160
- క. జలకంబాడిన తుది న
న్నెలఁతుకతనులతికజగులు ర నిగనిగనిగుడన్.
జెలువారెన్ బులుగడిగిన
వలరాయని కలికి మెఱుఁగురవాలుంబోలెన్. 161
- ఉ. సన్నత నీలరత్నరుచిరసంపదసాంపు హరింపఁజాలు న
క్కన్నియవేణికాభరమురఖంబునఁ జింనుపయఃకణావళుల్
కన్నుల కింపొనర్చె నవరకంధరఖండమునుండి తొల్కరిన్
గ్రన్ననరాలు నచ్చకరరకానికరంబులఁ గ్రేణిసేయుచున్.
- వ. తదనంతరంబ తడివల్వ యూడ్చి ధౌతమృదులాంబరంబుల
మెత్తమెత్తన మేనితల్లొత్తి కనకచిత్రితముక్తాఫలాంచలంబుల
పచ్చపట్టుపుట్టంబుఁ గట్టనిచ్చి హరిచందనగోరోచనాగరుప్ర
కల్పిత సురభిధూపంబునఁ బెన్నెఱులార్చి. 163

క. ఆమీద మేమరములగు

చామతులు చెంగలువలు శ జాజులును దగ్గ
సీమతమలర నొకతె స

తీమణికిం గొప్పు ముడిచె శ దృఢబంధముగాన్.

164.

గీ. సజ్జకంబై న కమ్మని శ జాజిదండ

సుదతి కొప్పునఁ జుట్టినఁ శ జూడనొప్పె
గామశబరుండు నిరహిమృగములఁదార్చి

పట్టఁ జీకటిఁ 1 గొనఁబొంగు శ వాతినట్లు.

165.

గీ. తరళలోచన యొకతె గేరదంగిత్రేకు

రాధికాదేవికబరిభారమునదోపె

నది ప్రమోదాబ్ధిదేల్చె నేత్రాంబుజముల

జలదఖండంబున హిమాంశుకళికవోలె.

166

క. దళదరవిదదళమృతి

గల రాధికనిడుదవాలు శ గన్నులు నవక

జలరేఖలుదీర్చినఁ గల

కల నవ్వందొడఁగె నల్లగలువలచెలువున్.

167

క. జలజాక్షియొకతె కరకౌ

శలమొప్పుగ మణిశలాక శ జక్కఁగ నునుగ్రొం

దళుకొదవదోమి రాధా

లలన చరణనఖరశిఖు శ లత్తుకదీర్చెన్.

168

ఉ. ఈధవళాక్షిఁగూడి యెపుడేని వృథాకలహంబుతోడ న
 మ్మాధవుఁడుండ నష్టతని శ మానమునున్నిరసింపమ్రొక్కినన్
 బోధ మొనర్ప గేల్పఱపఁబూనియునున్న విరౌద్రహస్యముల్
 రాధిక కాళ్ల గోళ్ల నగఁ శ రాజితె యావక రాగశుభ్రతల్.

ఉ. సంకుమదంబుఁగుంకుమముఁజందనమున్ హిమవారధారలన్
 బంకముచేసి వజ్రమణిశపాత్రికలం దగనించి తెచ్చి యే
 కొంకును లేక రాధకుచశకుంభకపోలలలాటసీమలన్
 బంకజనేత్ర యొక్కరితె శ పత్తలతల్ విలిఖించె నేర్పునన్.

క. స్మరనగరరాజమార్గముఁ
 బరిహాసము.సేయు చిన్ని శపాపటసిందూ
 రరజుబుఁ దీర్చెనొకహిమ
 కరమండలవదన రాధికకు బోటలరన్.

171

వ. తదవసరంబున బ్రయనయస్యలు పసిండివ్రాతల దంతపుం
 బెట్టెలుదెచ్చి ముద్రలుదిగిచిత్రాశంబులూడ్చి పైమూఁకుల్లు
 వాయందట్టి ధగద్ధగితశుద్ధసువర్ణ మణిమయంబులును వివి
 ధవిచిత్రవిరచితంబులు నగు మనోహరమండనంబులు మెఱుఁ
 గుతండంబునుంబోలెఁ గన్నులు మిఱుమిట్లుగొన నద్దేవిముం
 దటంబెట్టి యలంకరింపందలంచి,

172

చ. పడఁతుకలప్పుర ధనవశభాసురయావన విభ్రమంబులే
 ర్పడ ననిమేషదృష్టులఁదిశరంబుగఁజూచిశిరంబులూఁపుచున్

దొడవులకెల్లనుందొడవుతొయ్యలిరూపము దీనికెల్లమె
నిడ నివివట్టిభారమనినంద దలంచిరి వానివానికిన్, 173

వ. ఇట్లు కొండొకవితర్కించి సంతసించి శుభకరంబుగాఁ దొడు
గుట యుచితకృత్యంబని మేలేర్చి క్రమంబున విభూషింపఁ
దొడంగి రప్పుడు. 174

శ. సల్లలితకనకకటకము
వల్లవిపాదమునఁ దొడిగెనవనితయొకతె రా
జ్జలెనది కామకల్పక
వలికిడినయాలవాలనవలయము వోలెన్. 175

క. నవమణికాంచీసూత్రము
యువతినితంబాగ్రసీమ న నొప్పారె మనో
భవుసిరియింటికిఁ గట్టిన
నవకళ్యాణార్హ తోరణంబును బోలెన్. 176

ఆ. కంబుకంఠికంబునకంఠసంవేలిత
భర్మసూత్రరత్ననపదకమొప్పె
రతిలతాంతశరుల న రమ్యలీలాద్యోగ్య
మయిన తూఁగుటుయ్యనలయును బోలె. 177

చ. ప్రసవశరున్ జగద్విజయనపట్టముగట్టి నవీనమల్లికా
ప్రసవకృతప్రగావృతవిభాసురకాంచనరత్నకుంభముల్
పొసఁగఁగనిల్పిరన్నక్రియఁ న బొల్తుకచన్నులు హారవల్లికా
విసరవిభూషితంబులయినవంతయువేడ్కయుఁగొల్పెఁజూడ్చికిన్.

క. కోమలిధమ్మిల్లము చూ

డామణిఘృణికలితమై విడంబించెరమా

రామావల్లభకొస్తుభ.

దామోజ్వలబాహుమధ్యతల సదృశంబై.

179

వ. వెండియుఁ గోమల్పల్లవాగ్రంబుల మెఱయుతుహినకరకిరణ
కందళులచందంబునఁ జరణాంగుళిపజ్జుల వజ్రఖండకాంతి
తరళితంబులగు పసిడిమట్టియలును, మకరకేతనకరిదంతకాం
డంబులఁ దొడిగిన కంకణంబులకరణిఁ జారుజంఘాగ్రంబులఁ
బువ్వరాగరచితంబులగు ఉసిడిపెండెంబులును; సంఘల్లహ
ల్లకప్రసూనంబులఁ గ్రందుకొన్న రోలంబకదంబంబుల పగిది
మృదులహస్తాబంబుల నింద్రనీలమాణిక్యకలితంబులగు సువ
ర్ణవలయాంగుళీయకంబులును. గనకచంపకప్రసవోపరిభాగం
బునఁ దొరఁగుస్త్రాలేయతోయకణంబుమురిపెంబున నాసాగ్ర
ప్రదేశంబున నాణిముంగరముతైంబును గనకసూత్రబంధంబు
లై వ్రేలు రతీమన్మథుల కేళీచంద్రవలయంబుల పాలుపునఁ
గర్ణపాశంబులఁ బద్మగాగసంకలితంబులగు హటకతాటంక
చక్రంబులును, రతికామజాయాపతుల క్రీడాసాధశిఖరంబుల
నెత్తిన హేమకలశంబులరూపున శ్రవణోపరితలంబుల మణి
మయంబులగు బంగారుకుంటెనకుచ్చులును, బ్రేక్షణీయంబు
లయ్యె.

180

గీ. లలనకర్ణావతంసోత్పలములఁ దగిలి
చూడనొప్పారెఁ దేంట్లు ప్రశసూనధన్వి
యలిగి విరహులపైఁ బన్నినట్టి వెట్టు
క్రోవులందిడ్డ నీలంపురగుండనంగ.

181

గీ. రాధికాదేవి నవరత్నరచితమైన
నిలువుటద్దము పెట్టిననీడఁ జూచె
దనకుఁ దనరూపు సరిచూపుఁ ర డనుచుఁ దెలుపు
పగిది నిజమూర్తి ముకురబింబమునవెలుంగ.

182

వ. ఇట్లు సర్వాభరణభూషితయై వసంతసమయ కుసుమసమా
కీర్ణసుకుమారపారిజాతలతీకయుంబోలెఁ జక్షురుత్సవంబైన
యమ్మచ్చెకంటిం జూచి నెచ్చెలులు పిచ్చలించి రప్పుడు
కర్పూరనీరాజనంబులు సమర్పించి పుష్పగుచ్ఛంబులు ఫలం
బులు దర్శనంబిచ్చి పుణ్యపురంద్రీజనులు గృహదేవతాశమ
స్కారసమయంబని యత్తైటవ కెఱింగించిన.

183

గీ. వనజరాగాలగొడుగుపాశవాలగిలుకు
చెలఁగి మరువింటిజళుకులఁ ర జేయివీవ
ఘననితంబపయోధరశకలశభార
భరము గంభీరగమన సంశయదలఁ బ్రోవ.

184

వ. అరుదెంచి తనకు మాధవుండు మగఁడుగా ననుగ్రహింపుఁ
డీయని యిలువేల్పులకుఁ బ్రాంజలియై తదీయఃపసాదదివ్య

కుసుమమాల్యంబులు ధరియించి జననికి ముత్తైమవలకుఁ
 బ్రణమిల్లి తత్కర్పితశుభాశీర్వాదకలితంబులగు ముత్తై
 పుసేసఁబ్రాలుశిరంబునం దాల్చి యొక్కచంద్రకాంతవేదికఁ
 గనకపీఠంబునఁ గూర్చుండి ప్రియవయస్యాసహస్రనేత్రసహ
 స్రపత్త్రదళారాధనవిరాజమానలావణ్యలక్ష్మీవిభవాభిరామ.
 యగు నక్కొమల్లి వల్లభాలోకనంబుఁ గోరుచుండె నవ్వేళ
 సహస్రగోపనృపవల్లభుండు హజారంబున స్వయంవరసంజ్ఞా
 భేరి వ్రేయించిన,

185

గీ. శ్రావ్యమగు తత్స్వయంవరశసమయ పిశున
 చారుమధురగభీరభేరీరవంబు
 చెవులుసోకిననుత్పుల్లరచిత్తులగుచు
 రాఁ దొడంగిరి నిఖిలభూరమణసుతులు.

186

సీ. పూర్ణేందుమండలశస్పాద్విడంబించు
 ధవళాతపత్రసంతతులు వెలుఁగఁ
 జారుమరాళపక్షచ్ఛవిఁ దళుకొత్తు
 ప్రవిమలచామరశ్రవతతులడర
 నవతటిల్లతికల శ నవఘళించెడు మేని
 తళుకులమదవతుల్ శ బలసికొలువఁ
 బుస్పితవాసంతభూరుహంబులువోలెఁ
 బసిఁడితొడవుల గూఠపములు మెఱయఁ

తే. గలితమృగమదకాశ్మీరకల్పితాంగ
రాగగంధప్రవాహముల్ శ గ్రమ్మకొనఁగఁ
జెంగలించిస్వయంవరశరంగమునకు
రాజు లేతేర నొప్పెనారాజవీధి.

187

చ. పొరిఁబారిరాలు రాజకులశ్రభూషణ హేమరజోవితానమున్
గరిగమనాసహస్రముల శ గండతలంబులయందుఁ జిందు చెం
దిరమును దోరణప్రసవశనిస్సృతచారుమరందధారలన్
గరఁగి పదప్రఘట్టనలఁ శ గర్దమమయ్యెఁ బురంబు వీధులన్..
వ. ఇట్లు నానావిధవైభవంబులం జనుదెంచి తత్స్వయంవర
రంగమహీమండలంబునఁ గట్టాయితంబులైన పసిండితమా
గంబులెక్కి.

169

సీ. కురుకులేశ్వరుకెలంశకున మాళవేంద్రుండు
మాళవేంద్రునిదండ శ మగధవిభుఁడు
మగధసర్వంసహాశమండలేంద్రునియొద్దఁ
జోళభూకాంతుండు శ చోళనృపతి
దాపునఁబొండ్యక్షుశ్రమాపతి పాండ్యభూ
పతిప్రాంతమున సింధుశభర్తసింధు
పతిసమీపమ్మునఁ శ బొంఛాలభర్త పాం
చాలునికెలనఁ గోశనలవిభుండు.

తే. గదిసి కూర్చుండి యైశ్వర్యశ్రగర్వశౌర్య
విభవబలముల నొక్కింత శ వెలితివడక

శైలతటముల మృగరాజశసమితిఁ బోలె

నొప్పి రొప్పులకుప్పలై శ యొకరికొకరు.

190

వ. మఱియు నంగవంగకళింగగాంధారసోపీరసూరసేనకరూశకు
కురకుంతలావంతిలాటచోటమత్స్యచుద్ర కాంభోజబద్ధరవిద
ర్భకోంకణతేంకణత్రిగ ర్తనేపాశఘూర్జరప్రముఖదేశాధీశ్వరు
లును, సరససలాపబహుమానంబులం గలసిమెలసి తగు తె
ఱంగుల సుఖాసీనులై యుండి రండుఁ గొందఱు బిరుదుమ
గలు మగఁటిమి చూపి మేమమేమ కన్యకంబిగ్రహితుమని
మాత్సర్యకుటిలబుద్ధియుద్ధసన్నద్ధులై బలంబులఁ గెలకుల
ననువుపఱచుకొని హయగజారూఢులై యాండి రటమున్న
యీసర్వంబును జారదృష్టి నెఱింగినవాఁడై కంసుఁడు రోష
విషాదవిహ్వలహృదయుండై స్వయంవరసమయంబున రా
ధామాధవులం బట్టుకొని మ్రింగిరమ్మని ప్రేరేచి పంచిన
హలగ్రీవుం డనురక్తసుండు నిజమాయాబలంబున నపూర్వ
చిత్రరూపవర్తనంబులఁ బొలుపారు చతురంగబలంబు లనే
కంబులు గల్పించుకొని మనోవేగంబునవచ్చి రాజరూపం
బున నలంకారభాసితుండై వారిలోనంగలసి యొకయెడ
నెడరువేచియుండె వెండియు.

191

సీ. బహురత్నకాంతిసంపదపౌంఘ గాన్పించు

¹బర్హ దామము మాళిఁ శ బ్రజ్వరిల్ల

రాజార్కరుచులఁ దీరస్కరించెడు శంఖ
 చక్రాంశు లాశల శ సొస్పృశింపఁ
 బారిజాతద్రుమశ్రప్రసవమాలికపెన్ను
 రంబున మకరందశరసముఁ జిలుక
 మెఱుఁగుఁదండంబులఁ శ గిటికొల్పు పీతాంబ
 రము కటిస్థలమున శ రంగుమీఱ

తే. నలికమునఁ గల్గిమృగమదశతిలకమమర
 గండతలమునఁ గుండలశకాంతులొలయ
 జలజనేత్రుండు బలభద్రశసహితుఁ డగుచు
 వచ్చె గోపాలసుతులు క్రేవల నటింప.

192

క. మదవతి యొక్కతె కృష్ణున
 కెదురుగఁ జనుదెంచిచూచె శ నిటిచన్నులు ప
 య్యెదజాతి మీఱఁ జక్రియు
 ముదమున నవి పూర్ణ కుంభశములుగాఁ జూచెన్.

193

ఆ. పద్మనాభమీఁదఁ శ బర్వె వల్లవిచూపు
 తెల్ల రాజకోటి శ నీడవిడిచి
 యెలమిఁ దియ్యనీటిశకెదురెక్కుమత్స్యంబు
 లుప్పనీరు దొఱఁగుశనుపమపరఁగ.

194

ఉ. కారుమొయిల్ల నల్లసిరికాయముఁ దాల్చెనొ కాక నవ్యశృం
 గారరసంబుచేఁ గరడుశక్తైనొ కాక మనోజమోహగం

భీరతనూవిలాసములఁ శ బీల్చెనొ నాఁగను మర్లుగొల్పె సం
భోరుహ నేత్రుదివ్యతనుభూతి విలోచనవత్సరంపరన్. 195

వ. అందు.

196

సీ. ఏలనాయకావ నరబీయావనోద్ధాము

నెలయించికనుమరుల్ శ కొలుపకున్న

నేల నావిభ్రమం శ బీవిభ్రమాకారు

దీకొనివెనువెంటఁ శ ద్రిప్పకున్న

నేలనాచతురత్వ శ మీచతురశ్రేష్ఠు

బహుకేలిగతులలోఁ శ బలుపకున్న

నేలనామధురోక్తుశ్రీమధురాలాపు

చెవులకు నమృతంబుఁ శ జిలుకకున్నఁ

తే. గలికితనమేలయీకల్కిఁ శ గరఁపకున్న

దిట్టతనమేల యీదిట్టఁ శ దేల్పకున్న

ననుచు విస్రస్థతనువులై శ యబ్జముఖులు

మాధవునిఁ జూచి వాంఛాబ్ధిరమగ్నలైరి.

197

వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారం బగుచెలువంబున నెల్లవారియుల్లం

బులుం బల్లవింప నావల్లవవల్లభుండు చనుదెంచి వికచపు

ష్పమంచాగ్రంబున నగ్రజుండును దాను ననర్థముక్తాఫల

మాలికాభిరామంబులగు మయూరచ్ఛత్రంబులక్రీడ విశ్ర

మించి పరమయోగిని నాకర్షించుమహామంత్రసిద్ధుండునుం

బోలె రాధికరాకఁ గోరుచుండెనప్పుడు.

198

క. జలజాతహితువిరుచులఁ గ

శలడంగినరాజమండ్రలంబునుబోలెన్

జలజోదరుష్రుచు లీ

లలఁ బొలుపటిరాజమండ్రలము గడుమాసెన్.

199

శా. హేలామఃస్మఘనమ్ముకుందుఁ గని యెంతేఁ గంది తన్నేదిసి

పాలాక్రేసరుల స్ఫురంచునిజ సౌభాగ్యంబు నిందించి లో

లోలజంబెనఁ గొంచురాధపయిఁ గీర్తొన్నట్టి యాశాలతా

జాలచ్చేద మొనర్చిరులముల మారత్సర్యంబు సంధిల్లఁగన్.

వ. ఆసమయంబున.

గీ. బ్రహ్మరుద్రాది విష్ణులు శ భారతీశి

వారమాయుక్తులయి పయోశనాహవీధి

నోలిఁ గొలువుండిరాలోకనోత్సవమున

నార్యగణభాగవతవర్గ శ మలరికొలువ.

201

చ. హరిదహనాంతకాసురపరయఃపతి మారుతయక్షరాణ్మహే

శ్వరులు గజాజసైరిభ నృపారిధరై ణతురంగ నందికే

శ్వర శృతవాహులై కులిశశక్తి గదాకరవాలపాశము

ద్గర పరిఘత్రిశూలములుదాలిచివచ్చిరి చూడవేడుకన్.

సీ. శేషాదిపణులు, వశిష్టాదిమునులు, న

క్కాదిగ్రహములు, రంభాదిదేవ

మానవతులు, జిత్రశసేనాదిగంధర్వ

నాయకోత్తములును శ నారదాది

పరమయోగీశ్వరశ్రవకరంబులును, నరుం

ధత్యాది పుణ్యకాంతలును, దివిజ

సరిదాదినదులు, నశ్వయుగాదితారలు

పారిజాతాది కశల్పతరువులును

తే. నశ్వినీదేవతలును నింశ్రాదీదేవ

తలును దర్శింపవచ్చి సంతస మెలర్ప

నిండియుండిరి యాకాశ శ్రమండలమున

వరణవిభవోచితాలాప శ్రవర్ణనముల.

203

చ. సకలదేవతావ్రాతంబులుం గొలువనొప్పు నా హరిహరబ్ర

హ్మలపేరోలగంబు పేర్కొన నరిదియయ్యె నిట్లు భూనభోం

తరంబుల నేకోత్సవంబైయుండె నప్పుడమ్మహారాజమండల

మధ్యంబునఁ దేజరిల్లు రాజీవలోచనుచెలువంబుఁ జుద్రి

కారసంబుఁ గ్రోలుచకోరంబులునుం బోలె ననిమిషకాంతల

చూపులు చూటవట్టుచుండె నయ్యెడ.

204

క. కలితధ్వజాంశుకంబులు

బలుపై దివినుండి యాతశ్రవముదొలఁగింపన్

గలువడముల పూదండల

వలపున వలిగాడ్చు లెల్ల శ్రవారిందనిపెన్.

205

చ. అంతసహస్రగోపకుండు కన్యారత్నంబును దోడ్తెండని సంగా

తకతైలవర్గంబుల నియోగించిన.

206

సీ. పసిడిగేదఁగితేకురపలకలు హ త్రించి
 యబకరికలఁ గోరళ్ళనుపుపఱచి
 పద్మకోరకముల రపైఁడిగుబ్బలునించి
 మొల్లపూమొగ్గల ర మొగడలిచ్చి
 కురువేళ్ళ గొజ్జంగరకుచ్చులు సమకట్టి
 పల్లవంబులవ్రాత ర పలకదీర్చి
 బొండుమల్లియపువ్వురదండలు గీలించి
 తగఁబగడపుదీఁగె ర దండనిలిపి

తే. కమ్మచేమంతిపువ్వుల ర కడలజాజి
 పాన్పువొందించిచెంగావి ర పైనమర్చి
 పాలకీయొక్క టాయత్త ర పఱచితెచ్చి
 తరుణిముంగలనిడిరి నెరత్తావులలర.

207

వ. ఇట్లు ముందటఁ బాలకీనిల్పి కరంబుమొగిడ్చి.

208

క. నందజుఁడాదిగఁ గలనృప
 నందనులేతెంచినారు ర నలినాక్షి భవ
 త్సౌందర్యవాగురందగి
 లం¹దలువలలోని జలచరరావలివోలె.

209

వ. అయిననందు నీకృపాలక్ష్మికిఁ బాత్రంబగు పవిత్రమూర్తి
 మదనగోపాలచక్రవర్తిగాక వేటొకండు గలుగనేర్చునేయని
 తన్ననోరథంబు సూచించి దేవీ! నిన్నుం దోడ్కొమ్మని జన

కుని యానతియయ్యె విజయం చేయునుని విన్నవించిన
 నమ్మధుకోక్తులకు వికసించి సిగ్గులగు దేరు మెఱుంగుఁ
 జూపులకలికితనంబు నిలుపుకొనుచుఁ జెక్కులఁ జిన్నివెన్నె
 లనగవు తొంగలింప సంగడికత్తెలకు భూవల్లవేలనంబున
 గమనోన్ముఖత్వం బెఱిగించి మంగళతూర్యములు చెలంగఁ
 బువ్వుఁబాలకియెక్కి యక్కనృణాతిలకంబు లీలారవిందసుం
 దరకరారవిందయై కదిసినచ్చెనపుడు.

210

గీ. విమలకర్పూర తాళవృత్తములు ధవళ
 చామరంబులు మణినుయశ్చత్రములును
 దాల్చి సౌవర్ణ కంకణశర్వములుచెలఁ
 గుబ్బెతల్వచ్చి యెగులంకలరచునొల్చి.

211

వ. ఇవ్విధంబున సఖిమండలపరివృతయై యెడనెడ నమృత
 పూర్ణకలశంబులును సాధ్వీజనంబుల నానోకింపుచుఁ గొన్ని
 వాకిళ్ళు గడచి నచ్చి యవ్వలనీరత్నంబు వల్లభదర్శనా
 శన్న సమయంబగుటంజేసిసంతోషభయలజ్జారసంబులఁదోఁగి
 చిత్తంబు జీరువాటుచుఁ జమ్మగ్రేవలు గరుపాఱ నేచందం
 బునఁ బ్రాణేశ్వరు వరించుదాననొకోయని తత్ప్రకారంబు
 లుగ్గడింపుచు.

212

సీ. వ్రేడ లోఁగకనొక్కు ర విడిచినందకుమారుఁ
 జూడుడి నాకనురచూపులార

గడగడవడఁకి వెనక్కుఁ బోకధృతిఁ జక్ర
 ధరుఁజేరుఁడి నాపరదంబులార
 జడియకనిగిడి కంఠజాతనేత్రునిఁ జెట్ట
 వట్టుమీ నాపాణిరపల్లవంబ
 యడఁకువమాని పరద్యాక్షుచంకిట నిటి
 కుండుమీ నాకటిరమండలంబ

తే. యతనిచెలువంబు నతని నెరయ్యంబు మ్రొమ్ము
 నతనికేశగ్రహణకేళి శ నతనిచారు
 నిశితసఖరాంకకలనలు శ నేడులంచ
 మిత్తునతనికి జేవినై శ యేనుమీను.

213

న. అనిపలికి తనకు నొయ్యెయ్యనఁ బ్రాథవయస్యలు స్వయం
 వరసయయోచితకృత్యంబు లుపదేశింప వినుచు హజారం
 బుగడచి వచ్చెనప్పుడు.

214

గీ. జలదమండలివాసిన శ చంద్రరేఖ
 కరణి గేహంబు వెలువడి శ కాంతులొలయఁ
 బాలకీయందుఁ దానొప్పె శ బద్మగంధి
 లోలకలోలఁడోలమరరాళివోలె.

215

సీ. కలకలమనెడు నెరచ్చెలుల నెమ్మొములు
 విరిసిననెత్తవ్విరవిరులుగాఁగఁ
 దనుఁ జూచిసిగ్గున శ ముణుఁగుదేవాంగన
 లవిలోచనములుత్పరలములుగాఁగ

మదనాగ్నిదరి కొని శ మండు కాముకులచి
 తంబులు సూర్యకాంతములు గాఁగ
 జగదేకవంద్యుడై శ నెగడు యశోదాత
 నూజుండు లోకబంధుండు గాఁగ

తే. స్వపదయావక మాతపరచ్ఛాయయెఱుపు
 గాఁగ విలసిల్లె సకలలోకప్రియైక
 దర్శనోత్సవమగుట రాధావధూల
 లామమభినవ ¹దినముఖశలక్ష్మివోలె. 216

వ. ఇట్లు చనుదెంచి నాహనంబు డిగ్గి, ... 217

గీ. నిఖిలజనములచూపులు శ నిండఁ బర్చి
 యవయవశ్రీల గిఱికొని శ యాడుచుండఁ
 దేంట్లు వొదిలిన లేబువ్వురదీఁగెవోలె
 మానవతి నిల్చెనాస్థానశమండపమున. 218

సీ. కోమలకుంకుమాంశకూరంబులని పాద

సురుచిరాంశులు దెంపఁ శ జూచువారుఁ
 బైఁపయిఁ దొరఁగెడు శ పసిఁడిపొల్లని తను
 ప్రభలకు దోసిల్లు శ వట్టువారు
 నాణిముత్తెఱుఁజేరులని దృక్పరంపరల్
 సంస్పృశింపఁగఁ జేయి శ సాచువారు
 నెలచందురుం డుదరయింఁచెనంచు లలాట
 మునకుఁ గానుకలెత్తి శ మ్రొక్కువారు

తే. నై రియాస్థానమునఁ గల్గు శ నఖిలజనులు
సకలలోకైకవిజయ దీక్షాధురీణుఁ
డైన పుష్పాస్తుసమ్మోహనాస్త్రమనఁ గ
నెగడురాధిక చనుదెంచి శ నిలుచునపుడు.

219

వ. ఇట్లు నిలిచి యమ్మహాసభామండపంబున సాక్షాత్కారం
బువహించిన జగన్మోహనలావణ్యాధిదేవతయునుంబోలె న
పూర్వసందర్శనానందసంధానహేతువై విద్యుద్దండవిలాస
పాండిత్యంబు విడంబించు నిజతనులతావిస్తీర్ణప్రభామండల
ధాళధళ్యంబులం గన్నులు మిఱుమిట్లుగొలుపుచున్న కన్యా
తిలకంబు జూచి కౌతుకాశ్చర్య మగ్నంబగు మహాబు పరి
పక్వఫలంబునుంబోలె రసమయంబై యుండ వేపమాన
మౌళిమండలులగుచు భూమండలేశ్వరులు నాసికాగ్ర నిహి
తాంగులీపలవృత్తై యిట్లనిరి.

220

ఆ. తియ్యవిలుతు కామశధేనువు మరురాచ
సిరి మనోజువిజయశచిహ్న మతను
మంత్రశక్తి కంతురయత్రాధిదేవత
యిదియ కాక కలదె శ యికనొందు.

221

క. మేలిమియగునవజలద

శ్రీలచెలువు గూడఁదిగిచిరచేసెఁ జమి యీ
నీలాలకలోలాలక

జాలకమంజరులు ధాతశచాతురి మెఱయన్.

222

- ఉ. వెన్నెలపాలవెల్లిఁ బ్రభవించిన మీఁగడనిగ్గుఁ దీసి సం
భిన్నపయోజగర్భమునఁ శ బెట్టితదీయవిరోధదోషమున్
గ్రన్నన మాన్చిసంతత విరలాసవికాసముగల్గ బ్రహ్మ యీ
కన్నియ మందహాసరసిరకంబగు మోము సృజించెనేర్పునన్.
- ఉ. ప్రాంచదిభేంద్రదంతరుచిరద్యుతిపూరము చిల్కియుల్లస
త్కాంచనచందకప్రసవరకండుకముల్ సతిచెక్కుదోయిగా
నించిమెఱుంగుఁ దీఁగెజిగిరనెక్కొనఁ దోమెనొధాతలేకయీ
మించుమృదుత్వమున్ నునుపుర మేలిమియుంగలుగంగ నేర్చు నే.
- గీ. మానవా¹రాకలోన్నాధి శ మందరంబు
ధై²ర్యకందళనిశితకుశ్దాలధార
మాంద్యకంచుకకర్త రిరమహితబోధ
ననజచంద్రిక యీయింతిరవాలుఁ జూపు.

225

- ఆ. లలితసీలమణిశరలాకనా రనుపేర
నిలిపెఁ గాక నలువ శ నిలుపఁడేని
గురునితంబబింబరకుచకుంభభరమున
వెలఁది యసహనడుము శ విలుగకున్నె.

226

- సీ. కవగూడియుండు జరక్కవలసౌభాగ్యంబు
ఫలపూరఫలముల శ నిలిచెనేని
ఫలరసంబులు చిల్కు శ చిలుకపలుకులు ముద్దు
వీణెయం దావిర్భరవించెనేని

యమ్మతంబు స్రవయించు శ హిమగ్రామరుచిరాజి
కలువజేకులచుండుఁ శ గలిగెనేవి

మొనసినీడలు దోచు శ ముకురబిఁబముతేట
వికచాబ్జమున సంభరవించెనేని

తే. పడఁతిబంగారు చన్నుగురబ్బలకుఁ దియ్య
పలుకులకు సత్కటాక్ష దృశక్పంక్తులకుఁ బ్ర
సన్నముఖమండలమునకు శ సాటిసేయఁ
జెల్లుఁ బ్రత్యేకసమయుక్తి శ చెల్లదెపుడు.

227

ఉ. లేఁ గురులింద్రనీలరుచిర శేఖలు, నన్యసుధారసంబుపై
మీఁగడలప్పమోవి, నునుశమించులకుప్పలుచన్నదోయి, మై
తీఁగ మెఱుంగు, చారుకటిరదేశముపువ్వులగదై, యారుకా
లాగురదేఖ, యింతినిలురవంతయుఁ జక్కెరరాసి యేమనన్ .

ఆ. కాంతజఘనసీమఁ శ గంట బ్రహ్మముఁ గంట
యింతి సంప్రయోగ శ మింద్రభాగ
మబలమోవిఁ గ్రోలురటమృతంబుఁ గ్రోలుట
నీరజాక్షి చెలిమి శ నిధులకలిమి.

229

సీ. ఈయింతిదరహాసశమెవ్వనిపైఁ బర్వ
నఖిలదిక్కులఁ బర్వరన తనిక్తిరి
యగారామయెవ్వనిరనేలు-నాతండేలుఁ
ద్రిభువన సామ్రాజ్య శ దివ్యపద్మవి
యూబాలజవ్వనంశబెవ్వనికబ్బు నా
తనికబ్బు సర్వ నిరధానములును.

నీ కాంతయెవ్వని శ నేకాంతరతిఁ దన్పు
నతఁడు చిదానంద శ మనుభవించు

తే. నీతలోదరి కరుణకు శ నెవ్వఁడర్హుఁ
డతని మన్ననఁగోరుదు శ రమరముఖ్యు
లీచకోరాక్షిపదధూళి శ యెవనియలిక
మంటునాతనిసోఁక శ దనంగపీడ. 230

క. మధురాధరాధరీకృత
మధుధారామిత్తు నీకశమలనేత్రఁగళా
నిధికిం బురు షో త్తమునకు
విధాతస్సజియించె నొకొప్రవీణతవెలయన్. 231

వ. అని సాత్త్వికభావకలితలలితశృంగారచేష్టాకులమనోహరా
కృతులై యమ్మదపరీరత్నంబు కెలంకుల, 232

క. పులకలు దోర్దండంబులఁ
దిలకింపఁగ నొక్కవసుమతీవరతనయుం
డలవోక మాదిఫలమన్
ఫలమునఁ జిన్నారినఖరశపంక్తులు నిలిపెన్. 233.

క. నూనూఁగుమీసముఁ పేఁ
జేనించి లతాంగిమేనిఁ చెలువంబునఁ జూ
పానుకొలిపి మాన్పడియొక
భూనాయకుఁ డుండెవ్రాతశబ్దమ్మయుఁబోలెన్. 234

క. నరనాథసూనుఁ డొక్కఁడు

వరమణిమయవలయకలరశ్రవంబులు చెలఁగన్

సరసతఁ బూబంతాడెన్

బారిఁబారిమై చెచుటగందరవొడినిగురుపుచున్.

235

ఉ. ఇమ్మునమేనిపంక మొకశ్రయెత్తునఁద్రోయుచుమ్రోలఁబైపయిన్

ద్రిమ్మరి మిండతుమ్మెదలురతీఁగెలు గట్ట మధూళిపూరముల్

గ్రమ్మెడుపువ్వుఁ గోలనృపశకాంతుఁ డొకండువినోదలీలమైఁ

జిమ్మెఁగరాంగుళీయకవిరచితమణిప్రభలులసిలఁగన్.

చ. వెండియుం బెక్కువికారంబుల విలాసంబులు చూపుచుఁ

బరిభగ్న¹ప్రీడానురాగఘట్టితాభోగంబగు మనంబుతో రాగ

రసరంజితంబును లోలదృగ్విన్యాసంబును బహురూపచేష్టా

కలితంబుచు గృతకరకంకణఘలఘలాత్కారంబును మోహ

యవనికాక్రాంతంబును నై మదనమాయానాటకసద్విధాన

రంగమండలతాండవలోలంబగు సర్తకచక్రం బను భావంబు

దోఁప నప్పుడప్పెనురాచకొలుపు చెలువారె నాసభాసౌభా

గ్యంబుఁ గనుంగొని సహస్రగోపాలుండు తనమనంబున. 237

గీ. దేవతామూర్తు లీనరశదేవవరులు -

వీరికులరూప విక్రమశ్రవిభవగతులు

తగుతెఱంగులఁ గన్నె చిరత్తమునకెక్క

నేర్పరింపంగఁ జాలువా శరెవ్వరొక్కొ.

238

వ. అని సాంగయికభావముననున్న యతని తలం పెట్టింగిసర్వాం.
 తర్యామినియుఁ ద్రప్తయోజనసంధానహేతువునగుబ్రహ్మణి
 సకలవిద్యావైశారద్యంబును నశేషభాషావిశేషనైపుణ్యం
 బును సుధాకల్పజల్పపాండిత్యంబును గామకళారహస్యాంత.
 ర్వాణిత్వంబును జతుర్దశభువనవ్యాపారజ్ఞానకలనయుం గలిగి
 భూతభవిష్యద్వర్తమానసమయభంగు తెఱింగిసప్రోడయుఁ
 గూర్చిచెలికత్తెయునగు తనకెంగేలి ముద్దుఁజిలుకం జూచి
 తదభిప్రాయం బెఱింగించి యిట్లనియె. 239.

క. నాచేయంగల పనియిది

నీచే నొనరింపవలసె శ నిఖిలహితముగా

వేచని రాధాకన్యకు

వాచాకౌశలము చూపవలయును నీకున్. 240.

చ. పరువడి పేరుపేర్వరుసఁ శ బార్థివసూనులనెల్లఁజూపి త
 ద్గరిమలుఁ దత్కులస్థితులుఁ శ దద్భజవిక్రమరూపశీలసుం
 దరతలుఁ దత్ప్రభావములుఁ దద్భిషయంబులు నాదిగాఁగ ద
 త్పరమతిఁజెప్పుమీ యబలశ్రభావముభంగియెఱింగి నేర్పునన్..

వ. అని యానతిచ్చిన జననీ ! మహాప్రసాదంబని మ్రొక్కి త
 చ్ఛాసనంబు శిరంబునఁదాల్చి యద్దేవి వీడ్కొని, 242

గీ. రాధికాకన్యపెండ్లికి శ రాజులెల్ల
 నరుగుదెంచినఁ దాను రా శ జవుటఁ జేసి
 శశి పురారికపర్వదేశముననుండి
 వచ్చెనోయన వెలిచిల్క శ వచ్చెమెఱసి. 243

సీ. కలికిపాదాంగదశఘలఘలాత్కృతికి మి

న్నేటిహంసములు మా శ తెలుగుచూప
సురలు పైఁ గురియు పూశసోనల నునుగాడ్చు
సోకితెక్కలపొది శ శేకులెత్త
లలితప్రదీననీరలావిహారంబు

లందాదఖగ్రశేణు శ లభ్యసింప
స్వచ్ఛమూర్తిచ్ఛాయ శ చంద్రిక సవియుబ్బి
వెన్నెలపులుగులు శ మిన్నముట్ట

తే. నభ్రఘంటాపథంబున శ నకుగుదెంచి
యఖిలజనములు నచ్చెరువందిచూడ
నతులశుభమూర్తియగునా సహస్రగోపు
కరతలంబుననిలిచె నా శ కలికిచిలుక.

244

వ. ఇట్లు నిలిచి,

245

క. నీతలఁ పెఱిగి సరస్వతి

భూతలవరచంద్ర నన్నుఁ శ బుత్తేరనతి
ప్రీతిఁ జనుదెంచితిని నీ
కూతున కెఱిగింతు రాజశకులలక్షణముల్.

246

వ. అదెనభోమండలంబున మహర్షి గంధర్వగరుడకిన్నరయక్షా
ప్సరోగణంబులు నింద్రాదిదిక్పాలురుఁ గొలువ ననుకంపా
సంపన్నులై కొలువుచేసి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రియవనితా
సమేతులై నారదవీణానాదంబున నానందింపుచు నీమహా

త్సవంబుఁ జూచుచున్నవారు. నీభాగ్యంబునకుఁ గొలంది
యెన్నంగలదె? మహావీరశైవశ్రేష్ఠుండవు. సత్యసంధులయెడల
వేల్పులు మిత్త్రభావంబున వర్తింతురనుట నీయందు సుప్ర
సిద్ధంబయ్యె. నన్ను వాణికరపంకజపంజరంబుల విహరించు
దివ్యకీరరాజంబుగా నెఱుంగుము. 247

శ. అని పలుకఁగ నప్పలుకులు

తనకర్ణపుటముల నమృతరథారలగతి ని

ల్చిన వేపమానమణికాం

చనమకుటముతోడ వినయశసన్నిహితుండై. 248

వ. అద్దేవఖిగరాజంబుఁ బరమదేవతాబుద్ధి భావించి తనమాస్త
తలంబర్హ పీఠంబు గావించి యిట్లనియె. 249

సీ. వేదాంతరాధ్ధాంత శ విద్యావిశేషంబు

నీచేఁ బ్రబుద్ధులు శ నేర్చికొండ్రు

శారదాదేవితో శ సకలశాస్త్రంబులఁ

జర్చింపనేర్చిన శ చతురమతివి

దిక్పాలకాంగనల్ శ తియ్యన నీకల్కి

పల్కులునేర్చియే శ ప్రౌఢతాట

భవదీయసంతతి శ ప్రాభవంబునఁగాదె

యతిరథుండౌట పురష్కాయుధుండు

తే. పారిజాతఫలంబులు శ ప్రతిదినంబు

దివ్యవనలక్ష్మలర్చింపఁ శ దృప్తిఁబొంది

యుపనిషత్పుంజరంబున శ నొప్పుకీర
రాజకులషణ్ణాళి నిన్నెట్లు శ ప్రస్తుతింతు.

250

క. నినుబోటి వాచితేతన్

ఘనబహుమానంబు నడయఁగఁ గంటి జగం

బున వన్నెకెక్కె నాకుల

మును వంశము రాజవర్గములలో నెల్లన్.

251

చ. అని యనేకవిధంబుల నభినుతించి తమపదేశంబున గురు
జనానుమతంబునఁ బురోహితాది భూదేవతాపూజావిధా
నంబు లాచరించి తదాశీర్వాదనాదంబులతోఁ గూతుచేతికి
మధూకపుష్పమాలిక యిప్పించి లోకోత్తరచరితుండును
మనోహరాకారుండునునగుపురుషోత్తము వరియించుంగాకని
దీవించినఁ దచ్చాసనంబునఁ గన్యారత్నంబునకుఁ బ్రాణసఖి
యైన ముకుండిని యక్కిరరాజంబుఁ దనకరంబున నిడుకొని
యద్దేవితోడఁ గూడి చతురంతయాసంబెక్కి రాజసభా
మధ్యంబున నిలిచె నప్పుడు శుకవధూరత్నంబు చతురహరి
దంతకాంతభూకాంతబృందారకనందనులం జూచి యయ్య
బల కిటనియె.

252

మ. తరళేందీవరనేత్ర చూడుమిదె సర్వప్రదీపసర్వంసహ
వరచంద్రావళి నేతదాఢ్యగుణముల్ శ వర్ణింప వేవేలు వ
త్సరముల్ వట్టును వాణికై న ననినన్ శ క్యంబెవాక్రువ్వనె
వ్వరికిందూకొని యైననేనొకగతిన్ వాగై వ్విఖరుల్ చూపెదన్.

ఆ. ఇట్టి రాజసూనుశ్శలైల నీయడుగుఁగెం
జగురు లలికపీఠిఁ శ జేర్పఁగోరి
తగిలియున్నవారు శ తరుణి నీకరుణకుఁ
బాత్రమూర్తి యేన్యశపతియొకాని.

254

వ. అని యల్లాసవాక్యంబుల నవ్వలవియుల్లాబుఁ బల్లవింపఁ
జేయుచు మెల్లన నహ్వాహనం బొక్కమహీవల్లభుఁ డాయ
సమకట్టి యాదిట్టచిలుక యిట్లనియె.

255

క. ఇభగమనాచూడామణి!

విభాకరాన్వయుఁడు లాటశవిభుఁ డితని న్ని
యభినవదృగమృతధారల
నభిషేకముసేయుమా దశయారసమతితో.

256

శా. ఏతద్దీప్యదాదారదోరసిమరాశేంద్రంబు దృప్యద్భుజా
రాతీరాధవకంధరాంబుజలతాశ్రవాతంబు ఖండించుఁ బ్ర
స్థితాస్పృగసధారలొల్క రణరాశీవాకరశ్రేణులన్
బ్రీతి స్వీరరసాంబులొలహరీశ్రపేంఖాళులందేలుచున్.

వ. అని వెండియుఁ దద్గుణంబులు విస్తరింపఁదలంచి యాదంట
పులుఁగు పరమవిద్విలగ్నంబై యల్పవిషయరసంబునకుం
జాగనియోగిహృదయంబునుంబోని యమ్మానిని యుదాసీ
నంపుఁ దలంపులం దెలిసి వాహనభారకులకు సన్నసేసి
యచ్చోటు వాసి వేఱొక్క రాకుమారునికడకు వారినిధా
నమధ్యంబున దైవయోగంబునంజేసి నిరర్థకదీప్యంబు చేరిన

నావఁ గర్ణ భారుం డితరద్వీపంబునకుంబోలె నయ్యంగనం
గొనివచ్చి యతనింజూపి యిట్లనియె. 258

క. కుంతలభూపతినిఁ డలి.

కుంతల! ప్రమదాహ్వాయుండు శ కుసుమాయుధవి
ద్యాంతర్వాణి నితని నీ
యంతఃకరణమున నిలుపు శ మాదరలీలన్. 259

చ. కెరలియితండు దిగ్విజయశ్రేణియైనర్చెడువేళలందుఁ ద
త్సరణి మదా¹వళావళి మరదద్రవపూరపరంపరల్ విని
ర్భరసరిదాకృతింజని యశపాంపతి కిం పొనరించు వైరిభూ
వరతరుణీదృగశ్రుజలశవాహినులొక్కటఁదమ్ముఁగొల్చిరాన్.

క. దేవులు పెక్కండ్రీనర

దేవమణికి నైన నీవు శ దేవివగుదు తా
రావర్గములో రోహిణి
దావిధునకునైన యట్లు శ తామరసాక్షి. 261

వ. అని యప్పల్లవాధర యొల్లమి తన్నందహాసతేశంబుననెఱింగి
యింగితవేదియగు నస్కీరంబు తదనంతరరాజమంచమార్గం
బునకు నియోగించిన వేగవశంబునఁ గుటిలగతింబాటి గండ
శైలంబు దాటి మరలి యథాహూపంబునఁ బ్రవహించునదీ
ప్రవాహంబునుం బోలె వాహనంబు చనియె నంతనమ్మహీ
కాంతునింజూపి యిట్లనియె. 262

ఉ. వారణభేది యీవృషుఁ డరవారణదోరసిధారవైరిరా
 డ్వారణకుంభకూటములు శ వ్రయ్యలుసేసి తదంతరాళము
 క్తాదుచిరాక్షతాంజలు లురదారతమాళి నలంకరించి గం
 భీరజయేదిరారమణిఁ శ బెరిసియూప రణాంగణంబునన్.

క. సోరాటల వేటల నీ

ధారణిపతి మత్తకరులఁ శ దనభుజశక్తి
 దారించుకతన నితనికి

వారణభేదిత్వ మొనవె శ వారణమానా.

264

క. వరియించు మితని నేత

త్కరభిన్నద్విరదదంతరదళతాటంక

స్ఫురదంశుజ్యోతాన్నివళిఁ

దిరుగుదు సాక్షాత్త మొధిరదేవతవోలెన్.

265

వ. అని యతనియాదుడిందనియందంబుపొందరసి వసంతసమయ
 లక్షి నిర్మదగజంబుఁబాపియెలదేటిఁ గుసుమితసహకారం
 బునుంబోలెఁ గదియించి యక్కిరంబు కీరవాణి కిట్లనియె266

క. వారాణసి కథినాథుడు

నారీమణి యితఁడు విశ్వనాథుఁడు సాక్షా

త్కారమునఁ బూజవడయుగ

యారతి నీరాజుచేత శ నార్యయుఁ దానున్.

267

సీ. చంద్రకేతుఁడుపేరు శ చంద్రబింబానన

కైకొమ్ము తత్కరశ్రగహణకేళి

నట్టైనఁ దుహినధరరాధీశకన్యకుఁ

బ్రాణవయస్యవై శ ప్రతిదినంబు

నమరకన్యాసహస్రములు సేవింప భా

గీరధీవారివిరహారకేళి

నానందమందుచు శ నానందవననికుం

జక్రకోడములఁ గ్రీడ శ సలుపవచ్చు

తే. నింక నొక్కటివినుము మీరకిద్దఱకును

బ్రణయకలహ ర్తినిమిషంబుఁ శ బాయరామ

శివజటాజూటగర్భకశశిశిరకరక

రావళులశాసనమున నశహస్నిశంబు.

268

గీ. ఇతఁడు నీవును గూడిన శ నేమిచెప్ప

వామలోచన! దేవి దేశవరయుఁ బోలె

మెఱయుచుందురు జగమెల్ల శ మెచ్చిపోగడ

నింతకంటెను సౌభాగ్య శ మెందుఁగలదు.

269

వ. అనిపలికి యప్పులుకుఁబొలంతిచిలుక యొడంబడనిచి త్రంబు

గల కలికిజవరాలి నుషఃకాలకలన యిదిర నిందీవరంబుఁ

దొలఁగించి వికచారవిందంబునుంబోలె నారాజు వీడుకొలిపి

మఱియు నొక్కపుడమితేనింజేర్చి యిట్లనియె.

270

క. భోజవిభుని నితనిం గాం

భోజవిషయభర్తజూడు శ పొందుగవికచాం

భోజాక్షి! మదనవిద్యాం

భోజభవుఁడు నీకుఁబొసఁగుఁ శ బోపొడ్డాడన్.

271

మ. అగిభూపత్యవరోధకేళికుధరశ్రాంతంబు తదాటి ని
ఘోరతుకారఖురాంకచంద్రకిశమై శ సొంపారసొంపారు ని
ర్రకాంతాహతవీరదత్తనఖచంద్రద్రేణి నీరంద్ర భా
స్వరకుంభస్తనముడలంబన మిశశస్సాదృశ్యసంపద్యతిన్.

ఆ. వజ్రపదకమున్న శ వలనుగాదదివీడి

నిండుకొఁగిలిచ్చి శ నీవు వీనిఁ

గేలిఁ దనువుమెచ్చి శ బాల! నీమెఱుఁగు గు

బ్బలకుఁ దా మయూరశపదకమొసఁగు.

273

వ. అనిపలికి యద్దివ్యకీరరాజాబు రాజవదన మెఱుంగుఁజూపులు
మెచ్చొలయక విచ్చివచ్చుటజేసి విగళితకుసుమభారంబగు
మహీరుహంబునుం బోలెఁ జెన్నుఁ దఱిఁగియున్నయన్నరేం
ద్రునియాకారరేఖఁ జూచి యచ్చపలలోచనవవ్వలియిలాత
లనాధుసమీపంబునకుం గొనిపోయియిట్లనియె.

274

క. గజరాజయాన కను మం

గజసన్నిభమూర్తి నితనిశ¹ గజకేళి రతున్

గజగతి కేలిక పదివే

లజములఁ దానేలు నొప్పురగ జగన్నుతుడై.

275

ఉ. నారదబర్హి తాండవము శ నాకవధూకులచాతకక్షుధా
పారవిలోపముంగలుగ శ భద్రగజాంబుదదానవృష్టి భే

రీరవగర్జ నీనఁగ నరప్రకరోగ్రదవాగ్నియార్పుఁ దొ
ల్కారునుబోలె వీఁడు కరకంపితఖడ్గతటిద్విలాసియై. 276

చ. నలినదళాక్షి సింహగిరినాయకుఁ జందనపర్వవేళ నీ
చెలువునిఁగూడి నీవెలమి ర సేవయొనర్పఁగఁబోలు రత్నరు
గ్విలసితశృంగకోణములరవీణెలుమీటుచుఁ గిన్నరాంగనల్
కెలయుచుఁ బాడుతన్మధురశగీతివినంగలవింపుసాంపులన్. 277

చ. అని పలికి యప్పలుకులు కలికిపొలంతి తలంపునందగిలినిలు
నక నళినీదళంబునందుఁ జిందు నంబుబిందుబృందంబులచందం
బునంబోలి చెలువుగలుగకయున్న కన్నెఱింగి సన్నచేసికొని
చని యొడుభూమండలేశ్వరు దండనుండి యిట్లనియె. 278

శ. బాలా! యీ రాకొమరుఁడు
మాళవభూభర్త రత్నశ్రమాలికయను వీ
డేలెడువాఁడీతని నీ
వేలుకొనుచు మదనకేళి ర కేలికవగుచున్. 279

మ. అలఘుప్రాభవుఁ డగ్ని సేనుఁడనువాఁడౌవీఁడె నీకుందగున్
దళదిందీవర నేత్ర యీతఁడుజయశ్రస్తంభంబు¹ లన్దిక్కులన్
నిలువంబె²ట్టఁ బురందరప్రముఖ దిశగ్నేత్రాళి యభ్యాసలీ
లలకై దిగ్గజరాజిఁ గట్ట నవి యారలానంబులయ్యెంజుమీ.

శ. పువ్వునకుఁ దావిఁ బోలెన్
జవ్వనమునకు న్విలాసశంపదలొదవెన్

మవ్వమగు నితనికలిమికి

నివ్వెలఁది దనర్చునన వశహింతువుకీర్తుల్.

281

వ. అని యాడి యచ్చేడియ కలుషపల్వలోదకంబులు గోరని
చాతకశాబకంబునుంబోలె నతని నాసపడక నిరసించియుంట
యుపలక్షించి యతనిఁ బూర్వపక్షంబుచేసి పాసి చనివేటొ
క్క రాచవానిం జూపి యిట్లనియె.

282

క. తుహినకరమండలానన

దహళీపురభర్త నీ సురదర్శనుఁ గనుమ

స్సహమహితాహితరాడ్డవ

దహనశిఖాఖండవర్షశధారాశ్రేణిన్.

283

శా. చోళత్మాతలమేలు వీడునిఖిలశ్రోణీశపూజ్యుండు లీ
లాలక్ష్మీతనయావతారుఁడు భవశల్లావణ్యపుష్పగ్రధా
రాళాభీష్టవయోమరందరసపూశరంబానఁగానేర్చు లో
లా భీంద్రంబును బోలెనంగలతికారవ్యాసక్తిఁ గేళిగతిన్. 284

గీ. చిత్తగించినమగఁ డని శ సిగువడక

లెస్సగాఁ జూచి పెండ్లాడు శ లేమ వీనిఁ

గాంతకుఁ దగిన పురుషుండు శ గలిగెనేని

సురతసౌఖ్యంబు తంగేటిశున్నుగాదె.

285

వ. అని ప్రస్తుతింప నతనిసౌభాగ్యంబు మఱచి వికాసలీలావగా
హంబుగా నంతర్వాసంబున నిరాకరించుడుఁదదంతఃకరణభం
గియెఱింగి యక్కురంగలోచన నచ్చటు దొలఁగించి చనివే
టొక్కయెడ నిల్పి యాకలికిచిలుక యిట్లనియె.

286

గీ. చెంతరాజులుతముఁ జూచి శ సిగ్గువడఁగ
నాశ్వినేయులఁగిది సోమమామ్మ లట్లు
చారుసౌందర్యకాంతి తేజములనొప్పు
చున్న యాయుద్ధాను జూడు శ ముత్పలాక్షి.

287

క. విందానువిందులీనృప

నందనులు ప్రసిద్ధు లఖిలశరనాథులలో
నం దామరసేక్షణ ! నీ

విం దొకని వరింపవమ్మశహితమతితోడన్.

288

స్రగ్ధర.

కాశీజహ్నుకరాళోత్కల¹ కపతులదోఃశకార్ముకోగ్రాశుగాగ్ని
జ్వాలామాలాకులారిశ్రవజగజగమనాశవార్య? సారావిణాబా
భీశారావర్చిష్మమద్యశత్పుథుకుటిలశిఖాశబ్దసంవిగ్నయాదః
పాలాతర్కాహధుల్యారభటి చటులువడంబర్వునుగ్రాజిభూమిన్

మత్తకోకిల.

ఏడుదీవుల వీరితేను లశహినభంగినిరర్థ

క్రీడనంబుల సంచరింప నరక్షితీశులు చూచుచున్

ప్రీడనుండుగుగాని యెవ్వరు శ విక్రమంబులు చూపర

ల్లాడుచిత్తము ధైర్యసంపద శ నవ్వలవ్వలఁ ద్రోయఁగాన్.

వ. అనిచెప్పిన నప్పడతుకచూపు పిపాసాతురుండాజ్యపూరంబు

నుంబోలె నిరపేక్ష నిరీక్షింపనై న నొల్లక వారిచెలువుఁబరిత్య

జించియున్న యన్నెలత నవ్వలఁ గొనిచని యాశుకరాజం
బిట్లనియె. 291

శా. గంధానేకపరాజయాన ! యితనిం శ గంఠే చమూరేణురే
ఖాంధీభూతసమస్తదిగ్రమః శుశ్రద్ధాంతరాశున్ జరా
సంధున్ గర్జితనిర్జరేంద్రకరి హాస్తస్ఫారగంభీరదోః
స్కంధుండంతకునైనపేడుగదియంగఁ జాలుఁబోరాటలన్.

చ. కటకుఁదనంబునన్ రణముశఖంబున నిల్చినవై రిరాజులం
దరమిడి పట్టెచ్చి నిజశ్రధామమునందు సహస్రసంఖ్యలన్
జెఱినిడి చెప్పఁ జిత్రముగ శ శీతకరానన! వీడు నిచ్చలున్
గొఱియలఁబోలెఁ గట్టి నటశకున్వడిభైరవపూజసేయుచున్.

ఆ. గహనమధ్యవీధిఁ శ గార్చిచ్చుచందాన
నంబురాశిబాడశబాగ్నియట్లు
విమతబలమునడుమశ్రవీడు శౌర్యముచూప
సురలకైనఁ దేటి శ చూడరాదు. 294

క. ఈరాజుఁ బెండియాడిన
నోరాజీవాక్షిః నీకు శ నొదవునశేష
త్కారమణకామినీకర
నీరేయహద తరత్నశీరాజనముల్. 295

క. అనిపలికిన నప్పలుకులు
విని మేనర్థువాఱ నర్థవీక్షల నతనిన్
గను ముగ్ధఁ జూచినాత్మిక
మునఁ గాదిది చిన్ని భీతిశ్రమొనసినదనుచున్. 296

వ. తస్మిన్ భావంబు భావించి యవ్వేల్పుఁజిలుక యాచిలుకల
 కొలికి మార్జాలముఖంబునం దలఁకు చిలుకనుంబోలె నతని
 సమ్ముఖంబునకుఁ దొలంగించి మఱియును బేరుపేరరాజుల
 నెలంగలయం జూపిన సరసగఁధవిహీనంబగు బంధుజీవకజా
 లంబునుంబోలె రి త్తమాపరితనంబువడసిన గుణశూన్యులం
 గాఁ బరిగణింపుచు దృణీకరించి శచ్చనయ్యాదిగర్భేశ్వరి
 మహారాజసప్రకృతి కచ్చెరువంనుచు వచ్చి ముందటఁ బురా
 కృతపుణ్యఫలవిశేషగుణ భాగ్యదేవత పేదకుఁ బెన్నిధిం
 జూపినట్లు దయానిధానంబగు మాధవుంజూపి తత్పురోభాగం
 బుచనిలీపిన బలపరాక్రమసంపన్నులును దిక్పాలకోపమాను
 లును రూపనంతులును నవవయోవిలాసులును బిరుదతులా
 కోటికోటి సంఘటితమణికిరీటప్రజ్వలితపాదపద్మమును మహా
 మానధనులును మూర్ధాభిషిక్తులు సు నగును త్తమక్షత్రియ
 కుమారులు వల్లవరాజకన్యచేతఁ దిరస్కారంబువడసి హాస్య
 రసస్థానంబై మానంబు లూనంబై పోవ సంతోషరసంబులు
 దిగంగాటి యోటికడవలచాలుపుపోలిక రి త్తవడియును జిత్ర
 రూపంబులచందగబునఁ జేష్టుదక్కియు దారుకృత్రిమా
 కారంబులప్రకారంబున మ్రానువడియు నాటిచదీపదండం
 బులమాడ్కిఁ దేజంబులు వొలిసియు వాసరావసానసమయ
 బిసరుహవిసరంబులజాడ వ్రీడంగ్రాఁగి వాడినమొగంబులు
 వ్రాల్చుకొని నిట్టూర్పులు నిగుడ్చుచు దైన్యంబునకుం బా
 లుపడి యుండి రాసమయంబున.

క. కోరికలఫలము, వలపుల

యీరిక, వలరాచవాని శ యేపు, సుఖశ్రీ

సార మిదె చేరెనని యా

నారీమణిఁ జూచెఁ బద్మశనయనుఁడు ప్రీతిన్.

298

క. ఆకటిపెచ్చునమలఁగెడు

చాకోరం బమృతకిరణశచంద్రికఁ గని యొ

క్కుఁకువఁ గవిసినకరణి సు

ధాకరముఖఁ బొదివెఁ గలయఁ శ దద్వీక్షణముల్.

299

క. జలజదళాక్షునిముచ్చట

తొలుచూపులువాటి నిలిచెఁ శ దొయ్యలి చనుగు

బ్బల సతుల రూపమునకుం

గల శృంగారంబులవియె శ కావె తలంపన్.

300

క. మారుని నగడికిఁ గనక

ద్వార స్తంభంబులయిన శ తరుణినునుఁదొడల్

చేరుఁ దదంతర్గ్లలు

గోరున్ దిగజాటు నూతఁ శ గొనుమణికాంచిన్.

301

చ. కడఁకనితంబచక్రమునఁగ్రాలుచు నెత్తము లెక్కియెక్కిజా

ర్పడి నతనాభికూపమునఁబ్రభ్రమణం బొనరించి యొక్కమై

వెడలటనారునం దగిలిశవెండ్రుకవట్టియుఁ గొండ్రబాకె న

న్నొడువుగనవ్విలాసినిచరనుంగవఁజెందెమురారిచూపొగిన్.

క. మచ్చికఁ జొచ్చినచోటులఁ

జొచ్చురహస్యస్థలముల శ సుడిగొనుచులయున్

గ్రచ్చుట నవయవరుచులకు

నచ్చెరువడు జన్మనంపు శ టామనికలమున్.

303

వ. మఱియును,

304

చ. మెలఁతుకనాభియన్కొలన శ మేలిమిమేఁతలు వట్టి లీలమై
వఱులను లేఁగడల్లఁగయి శ వ్రాలుచుఁల్లనరోమరాజునై
వలలతఁదూఱిమోవియెఱు శ వాంఛవడింజని వాలుఁగన్మొఱుం
గులవలఁ జిక్కెగోపకులశకుంజరు లోలకటాక్షమీనముల్.

సీ. కెందామరలయందు శ నిందిరిరమువోలెఁ

జరణయుగంబున శ సంభ్రమించుఁ

బులినమండలమునఁ శ గలహంసమునుబోలెఁ

బిఱుఁదూ చక్కటిఁద్రొక్కి శ బిత్తరించు

నగశృంగములఁ గల్గి శ నమిలి కొదమవోలె

గుబ్బచన్నులమీఁద శ గునిసియాడు

నారఁబండిన పండుఁ శ గీరరాజమువోలె

నమృతాధరముఁజ్రేమ శ నాక్రమించుఁ

తే. గురులఁ గబళించుఁ గనుమెఱుంగులభ్రమించు

నలిక వీధిఁ జరించుఁ జెరక్కులకు నొఱగు

గళమునఁబెనంగుఁ గక్షభాగమున నొలయు

ఘాధవునిచూపు సతిరూపుశమరులఁజిక్కి.

306

ఆ. చక్రవర్తియయ్యె శ జలజనేత్రునినేత్ర
మతివజఘనచక్ర శ మాక్రమించి
కొమ్మమోవితేనె శ గొనిసుధాంధ్రశ్శేషుఁ
డామహత్ముడగుట శ యగుదెయింక.

307

సీ. కమలాక్షివికచదృశ్జాలకవిచికిల
స్నానవల్లరులకై శ సుడిసిసుడిసి
కాంతమనోహరశక్తుభాగస్ఫుర
ద్వ్యతిలతాకుంజముల్ శ దూతితూతి
మత్తకాశినిసముద్రద్వీపవక్షోజర
ధాంగదంపతుల జశ్టాడియాడి
వనితమృదూరసౌశవర్ణరంభాకుంభి
నీరుహచ్ఛాయల శ నిలిచినిలిచి

తే. లేమవళిభంగవదన నారశీకచికుర
మధుపవిలసితయావనాంశభఃప్రపూర్ణ
విభ్రమాబ్జాకరమున గో శ విందువలపుఁ
జూపులోలాడె మదనసంతాపమడఁగ.

308

వ. ఇట్లు మాధవుండు రాధలావణ్యరాజీవాకరంబున నిజలో
చనపుండరీకంబులు దేలియాడఁ గోర్కులచొక్కునం జిక్కి
నమనంబున నిట్లనియె.

309

సీ. అమృతాంశుఁ డెంతదానముఁ దానొనర్చెనో
పొలఁతి నెమ్మోముతోఁ శ బోల్పబడియె

నఖులెట్టి పుణ్యాటరవులనిష్ఠమెలఁగెనో

యింతిపెన్నెరులకు శ నీమవడసెఁ

దమ్ములెన్నెన్ని తీర్థమ్ములఁ దోఁగెనో

సతికాలుఁ గన్నుల శ సాటినొందె

గజము లేక్షేత్ర మార్గములవ ర్తించెనో

చెలువనడకు సరిశచెప్పనొప్పెఁ

తే. గాంచనము భూమినేమి సత్కర్మములకు

వచ్చెనో చామ మైచాయ శ వన్నెకెక్కెఁ

జిలుక లేసత్యవాక్యముల్ శ పలికె ననియొ

యబలమధురోక్తులకు సవతయ్యె నిపుడు.

310

క. కౌగిటికి వెక్కసంబై

వీఁగుఁ జనుంగవకు నదురు శ విధుముఖనడుమే

లాగున నోర్చెనొ వ్రేఁగా

తీఁగెకు¹నుంగాయలనుట శ దృష్టంబయ్యెన్.

311

క. కఱకంఠకంటిమంటల

చుఱచుఱ రూపఱిన యాప్రసూనాస్త్రుఁడు గ్ర

మ్మఱఁ బెక్కురూపముల నీ

తెఱవవిలసదమృతపూర్ణ శదృష్టిజనించెన్.

312

సీ. కొనవాఁడిగోరుమోరపినయంతనే బిట్టు

వగులవె యీయింతి శ బిగువుచన్ను

లలమిపైఁ జేవేయునంతనే యెచ్చిటి
 కరఁగవేఁ యీకాంతశకళలపట్టు
 చుంబనక్రియకు వా శ జూపినయంతనే
 తొరఁగదేయమృత మీతరుణిమోవి
 ప్రేమఁ గౌఁగిటను జేరచ్చి నయంతనే యీల
 తాంగి దా మఱవదే శ యవయవములఁ

తే. బంచశరకల్పతరుపక్వశఫలము దీని
 ననుభవింపంగఁ గలదొకో శ యనుచుశౌరి
 చూపుతీపులచిత్తంబు శ చూఱవిడిచెఁ
 గొదమగుబ్బెతఁ గనుగొన్నఁ శ గోర్కులరుదె. 313

గీ. కాముఁ డట్టాడుచున్నాఁడు శ కన్నె సుప్ర
 సన్నచంచలకోచనాంశచలములందు
 మించుగుబ్బల నిది గౌఁగిరించెనేని
 యవయవంబులు వొదలి ఝల్లనకయున్నె. 314

శ. మదనునకు వెక్కసం బీ
 మదవతి మదగర్భరేఖ శ మహనీయసుఖా
 స్పదలీల కదియమూలం
 బిది తనమై నెట్టి వానిశకిచ్చునొ దయతోక. 315

వ. అని పలుకుచున్న నమృతకిరణచంద్రికాంకురనికరంబులు
 సోకినతుహినకరకాంతగ్రావంబునుబోలెఁ దదీయమధుర
 దృష్పరంపరాతరంగసమాలింగితంబై న హృదయం బమందా

నందరసస్యందనప్లుతఁబగుచుండ మర్త్యామర్త్యకామినీనయ
 నోత్సవరూపశీలుండైన మదనగోపాలుండు గండమండలవి
 సారిచారుపులకకనకకలికాగామణీయకసంపన్నుండును, సం
 ప్రాప్తసందప్టుకప్రసన్నుండును సందర్శితముహుర్ముహుర
 ప్రతిమవల్లభాభూవల్లికా వేల్లనవిభాసికుసుమకార్ముకకఠో
 రజ్యాటంకారకాతరీకృత పాంథస్వాంతఃకాంతనిర్వక్రపరా
 క్రమవిభవాడంబరప్రచండదోర్ద్రంఘుండును శిరఃకంపితధళధ
 థాయమానవజ్రమాణిక్యకుండలయుగళమయూఖమండలుం
 డునునైయున్న యమ్మోహనమూర్తింజూచి రాధావరారో
 హకు¹ను హాహోహానివహంబు లసంఖ్యంబులంకురింప నిలిం
 పశుకతిలకం బి ట్లనియె.

316

క. నారిజల్లోచన ! నందకు
 మారు నితని మదననివ్యరమంత్రకళాత్మున్
 గోరి దృగుత్పలదళముల
 నారాధన మాచరింపుమా తత్పరతన్.

317

క. నందునకు నయ్యశోదా
 సుందరికినిఁ బూర్వజన్మశుకృతఫలం బీ
 చందమున నందనుండై
 చెందెన్ దబ్బాగ్యమహిమే శ చెప్పఁగఁదరమే.

318

గీ. సకలలోకరాజ్యైక లక్ష్మీకినెలవుగఁ
 జేసివ్రేపల్లయేలు నీశచిన్నెలాఁడు

చామ! యేతన్నహా దివ్యశాసనంబు
కమలగర్భామలకుఁ బుష్పగర్భకంబు.

319

క. గంభీరదీర్ఘ బాహా

కుంభీనసుఁ డితనియన్న శ కోమలి యతఁడున్

జృంభాంతర్ఘ్న నక్షీర్తి

స్తంభముక్రియనున్న వాఁడు శ దర్శింపు హలిన్.

320

క. వ్రేల్చిడినీతఁడు ప్రజ్వలి

తోల్కుకముఖునిం బ్రలంబు శ నుక్కణఁ గించెన్

బల్మేమియనిన నతనికిఁ

గేల్మొగిచిమృగాక్షిమగుడఁగృష్ణునిఁ జూచెన్.

321

క. వలపెక్కడఁ గలిగుండెడుఁ

దలఁపును నక్కడ నెయుండుఁదలఁపుబడినె చూ

పులుగలయఁ బొలయుఁ బై పెఁ

జెలువలకుం బురుషులకు విశృంఖల వృత్తిన్.

322

క. చూపెఱిగిదివ్యకీరము

గోపాలున కింపుసాంపుఁగొలుపుచు సుమచ

శ్చాప సహస్ర విలాసో

ద్దీపితుమాధవునిఁ బ్రస్తుతంపుచుఁ బలికెన్.

323

శా. ఓలీలావతిచూడుమీవిభు జగత్జ్యోతిర్మయోద్దామ తే

జోలక్ష్మీవిభవాభీరామమగు వశ్రోవీధిమాణిక్యమున్

నీలేందీవరకోమలాంగరుచియున్ శ శ్వేతాంబుజస్వచ్ఛ దృ

గ్గాలంబున్ వలపించుచున్నది జగత్జ్వాలంబుఁ గేలీగతిన్.

ఉ. ఏతదుదారచక్రము సుశ్రమీ మృగలోచన! ఘోచరామరా
రాతి ధరోరుమూర్తి శిఖర ప్రకరంబుల దుర్నిరీక్ష ని
ర్ఘాతశతాకృతిం జదిపి శ గహ్వరిభారము మాన్పుచుండు న
త్యాతతలీలశూలిచతుశరాననముఖ్యులు సన్నుతింపఁగన్.

శా. సందండ్రింద్రమఖంబుభక్తిమెయి నాశనాద్రవ్య సంపత్తిగో
బృందాభీరసమేతుడై నడపవారించిపు తద్వైరి తా
మందధ్వానఘనాభవర్ష తమహాశ్మశ్రేణులన్ వారి కే
కుందుఁ జెందక యుండనె తైనితఁడార్యగోవర్ధనాద్రీంద్రమున్.

ఆ. ఇతనిదివ్యలీల శ లెలమినలువమ్రమాల
వాణినారదాది శ వైణికులకు
వీణెయిగురుకొనఁగ శ వివిధభంగులఁ బాడి
నేర్పుఁ జూపవిందు శ నీరజాక్షి.

327

ఉ. భావమెలర్పగోపికలఁబల్కురవేణువిచిత్రగీతి బృం
దావనమధ్యక్షీధులకుఁదార్చిలతాగృహమంటపంబులన్
గేవలమన్మథుఁడితఁడు శ కేలీయొనర్చు నిరంతరంబు నీ
వీవిభుఁ గూడి యిందఱకు శ నేలికవైవిహరింపుముగ్మలీ.

క. కలగొనఁ జూచితి రాకొమ
రులనీకొనగూడ రెవ్వరెను జగమున నీ
తలఁపునకెక్కిన వలపుల
కలికిమగఁడు మాధవుండె శ కానిమృగాక్షి.

329

వ. అనిపలికిన కీరరాజంబుపలుకు లాకర్ణించి తిలకించి. 330

శా. సాక్షాన్మన్మథు, మన్మథప్రణయ సరమ్యజ్ఞందహసోల్లస
చ్చక్షుఃపద్మ, నిజస్వరూపవిహితసావ్యంత్రుండ్రలోకాంగనా
వీక్షాంభోజదళార్కుని బ్రయతమురస్వీక్షించెవామాక్షిసా
పేక్షనైవరకటాక్షజాలములఁబురప్పేషుంబ్రబోధింపుచున్.

ఉ. ప్రేమరసార్ద్రదృష్టియుఁ బరరిస్ఫురితస్తవకంటకంబు ల
జ్జామిళితానతాస్యజలరజస్మరగర్భితమందహసరే
ఖామధురత్వమున్ విమలరగండతలశ్రమవారిలేశమున్
రామ మురారిఁ గైకొనుతెరఱుగెఱిఁగించెనృపాలకోటికిన్.

మ. హృదయాబ్జతము సంతసింపమరులెంతేన్ సుబ్బఁగానంగ
ముల్

వొదలన్లజ్జపెనంగఁగన్బులకముల్ శృంఖలానుపుంఖంబులై
యొదవన్ వంచనలోలదృష్టిఁ జిలువరవ్వాప్పార లీలాగతిన్
సుదతిన్జూచు మురారిచంద్రముఖచూరచున్ నోపికావల్లభున్.

క. పాలతియు విభుఁడును నురవడిఁ

దెలిమొగములఁ జూడఁ జూడరదృష్టులు నడుమన్

గలగొని సమధుపజలరుహ

దళవందనమాలికల విరధంబుననొప్పెన్.

334

వ. అప్పుడు.

335

మ. కనుఁదమ్ముల్ వికసింపనంగలతికారకంపంబుగండస్థలీ

స్తనరోమాంచముమేలుకీలుదెలుపన్ శధాత్రీవరుల్ చూడనం

గన మాం రక్షతుతేకటాక్షవిభవః శ కామాకృతే సంతతం

బనుచున్ బువ్వలదండవై చెఁగడఁకన్ బ్రాణేశుకంఠంబునన్.

క. సురసతులు పుష్పవర్షముఁ
గురిసిరిదుందుభులు మ్రోయఁగొనకొనిమిటన్
వరమునిజయజయపుణ్యమ
ధురనాదములెసఁగనా వశధూవరులపయిన్. 337

క. ఆలోఁ దత్పురపరిసర
కాళిందీసింధువికచశకమలపరాగ
శ్రీలంపటవీచిఘటా
వ్యాలోలానిలము దనిపె శ నామిధునంబున్. 338

సీ. పెండ్లికూఁతునకును శ బెండిలికొడుకున
కనుకూలదాంపత్య శ మనెడివారు
మేలుగా నెల్లర శ మేలునకీబాల
యచ్యుతువరియించె శ ననెడువారు
తగుమాటలాడి మారధవునిరాధికఁ గూర్చె
నమరకీరంబు మేలనెడువారు
రమణికి నిజమనోరథమైననెయ్యపు
మగఁడంచునుహానిని శ బొగడువారు

ఆ. మధురవాణిసరసశమధురభాషణముల
నెరసెఁ గూర్చిలోన శ నిరువురకును
సఫలమయ్యెనిపుడు శ సకలంబునెఱుఁగ న
నోన్యయోగసిద్ధి శ ననెడువారు. 339

ఆ. అనుచు బురజనంబు శ లభినుతింపుచు¹జయ
పెట్టిరోక్కరోకరె శ ప్రియమెలర్ప

గరిమవందికోటి శ కై వార మొనరించె

నావధూవరులకు శ భావమలర.

340

శా. శ్రీరామారమణీయవక్ష ! నవరాశీవాక్ష ! లోకైకశి
క్షారక్షాకరణప్రవీణ ! మకరాంశకబ్రహ్మపాచీణ ! బృ
హారణ్యస్థలసద్విహార ! హితపూజ్యకార ! దృజ్జ్ఞానా
భీరస్త్రీహృదయాధినాయక ! మనశద్బృందేష్టసంధాయకా !

క. అక్షయగోపీతరళక

టాక్షమధునతవికాసి శ హాస కుసుమ గు

చ్ఛాక్షీణ సత్కృపామధు

లక్షితనవకల్పచృక్ష శ లక్ష్మీవక్షా.

342

మాలిని. సుజనహృదయపాసా శ శుద్ధసౌవర్ణవాసా

వ్రజసుతవరమిత్రా శ వైదిహారమిత్రా

కుజనవిషమరూపా శ క్రోడమర్దాంతరూపా

త్రిజగదభినుతాత్మా శ దివ్యతేజోమయాత్మా. 343

గద్య. ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలచరణకమలసేవాధురీణ సత్కళా

పారీణ కృష్ణభట్టారకపాత్ర చింతలపూడి కామయప్రభు

సుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య

ప్రణీతం బైనరాధామాధవం బనుశ్చం

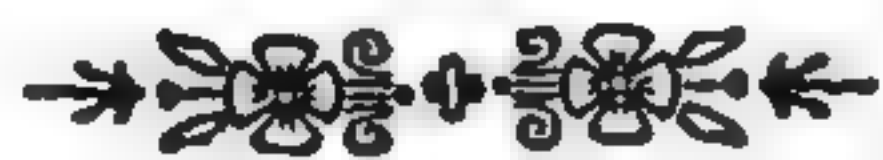
గారప్రబంధంబు నందుఁ

జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరాధామాధవము.

పంచమశ్వాసము.

శ్రీరాధానఖరక్షత

తాతేశకళానిరస్తరదర్పక దర్పి

దారాంధకార ! జగదా

ధార ! గుణావాల ! నవమరదన గోపాలా !

1

గీ. అవధరింపుము దేవ ! సంరయమివరుండు

సకలవేదాంత విద్యా విశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమెఱయ

నింపుగా నాపరీక్షి న్నరరేదురనకును.

2

క. ఆరాధామాధవులను

గారా మారంగఁ గూర్చి ర కడుఁ దత్కరుణా

గౌరవము వడసి మగుడన్

గీరము దివికేఁగి వాణిరకేలన్ వ్రాలెన్.

3

గీ. నీలవర్ణుని వరియించి ర నీరజాక్షి

గూడియుండిన నెంతయుఁ ర జూడ నొప్పె

నీలమేఘంబుచెంగటి ర కొలమెఱుఁగుఁ

బోలె లావణ్యవై భవరస్ఫూర్తి మెఱసి.

4

వ. ఇవిధంబున సకలలోకహితం బగు నమ్మహాత్మవంబునఁ
 బ్రాణవల్లభాసమన్వితుండై మహావైభవంబున హరించి
 యున్న పురుషోత్తముం జూచి యమ్మేలు నహింపఁజాలక
 విశ్వవిశ్వంభరామండలేశ్వరకుమారకంఠీరవులు క్రోధలజ్జా
 విషాదవేదనాభారదూరీభూతధైర్యులై దురభిమానంబునఁ
 గనలి మోహాంధతమసంబునఁ గాననేరక యవార్యదోర్వీ
 ర్యంబున శౌర్యంబు గార్వ్యంబుగాఁ బ్రతిష్ఠించి పోరాట
 నోటుపఱచి గోపాలుని గోపాలనంబున కనిచి బలాత్కా
 రంబున నైన నీయబలఁ గొనిపోవుట తగుఁగాక యూరక
 మరలినఁ జౌరషయశోహాని గాదె యని నిశ్చయించి మత్స్య
 రంబుతమకంబునఁ దమతమగంబులు భగ్గున దిగ్గనుఱికి
 హయగజారూఢులై సైన్యంబులు గూర్చుకొని పేచ్చిరమ్మ
 హాబలకోలాహలసమయంబున నమేయమాయాబలుం డగు
 హలగ్రీవుం డను నానిశాచరవిభుండును రాజరూపంబుఁబరి
 త్యజించి నిజఘోరవికృతాకారంబుఁ బ్రకటించి ప్రజ జడియు
 సందడి డాయవచ్చి, కొందలపడక గోవిందుముందట నున్న
 కన్నెంబట్టి బిట్టువడిం దిగిచి తనరథంబున నిడుకొని కరాళ
 శార్దూలముఖంబునం బడిన యామిషంబు నొడిచికొనిపోవు
 సాలావృకంబుకై వడి రయంబునఁ బురంబు వెడలిపఱచిన.

క. మేడలఁ గోటల వీధుల

వేడుకఁ గనునెల్లజనము శ్రీ విధుముఖ దనుజుం

దోడక కొని చనుటకు వడఁ

కాడెనుమది నొక్కపెట్ట ర యాక్రందించెన్.

6

వ. అప్పుడు.

7

మ. పటురోషారుణి తేక్షణంబులఁ బ్రలంఠబద్వేషిమున్నాడి యు
త్కటవేగంబునఁ దేటిపై కుటికి దోరర్దండంబులుప్పొంగ నొ
క్కటవిల్లెక్కిడి కేలఁగ్రూరశరముశ్రగ్స్ఫూర్తిమైఁదిప్పుచున్
గుటిలాత్తా! యెటువోయెదంచుఁదగిలెన్ గోవిందుఁడుద్యద్గతిన్.

శా. ఘంటాకింకిణి నిస్వనంబులు చెలంగన్ దార్శ్మ్యకేతుప్రభల్
మింటంబర్వహరుల్ సమీరములువోరలెంబోవఁగా దైత్యుతే
రంటంబాటె రథంబు రాధిక భయోరద్యద్ద్రీవయై చూడ వె
న్వెంటన్ రాముఁడు గోపకాళియుఁదగరన్నేత్రోత్సవంబై వడిన్.

క. కూడుకొని రపుడు శౌరియుఁ

గూడెననుచు ¹నాశ యెడలఁగెగుటిలుఁ డదృశ్యు

డై డాఁగె నసురపతి; హరి

జాడకు నొకకొంత దొలఁగి ర సైన్యముఁ దానున్.

10

మ. అతివేగంబున నల్లు శార్ఙ్గి గడుదార్తయ న్వచ్చి సేనాసమ

న్వితుఁడై కన్పడకున్న మాయఁగొలిపెరస్వీడంచులీలన్ జగ
త్త్రితయంబున్ దనమాయఁగప్పుచతురశ్రశేషుండుదన్తాయసం
గతిగా వైష్ణవశక్తిఁ దూల్చి కని యాశక్రవ్యాదుతోనిటనున్.

శా. ఓరీ! దానవ! యింతసీచమతిఁ బ్రత్యూహింప నేమేమి చే
కూరెన్ వేగయితోఁచెనేయకటనీరకుం బ్రాణముల్ మేనికిన్
జేరంబోదురె ! రానివస్తువుల కీరస్త్రి దక్కునే నీకు నీ
మూరింబోయినకండక్రొవ్వునిను నిర్మూలంబుసేసెందుదిన్.

వ. అని కోపించి.

13

క. మును దనకేల నమర్చిన

ఘనకాండం బేయఁ బిడుగు శ కంటెను వ్రేగై

చని యది యవిరళగతి న

ద్దనుజనురము గాఁడి వెడలి శ ధారణికంటెన్.

14

క. రక్కసుఁడు దాన నెత్తురు

గ్రక్కుచు మూర్ఛిలై నంత శ రథము రథముతోఁ

గ్రక్కునఁ జేర్చి యుపేంద్రుఁడు

నెక్కొనఁ దనయరదమునకు శ నెలఁతుకఁ దిగిచెన్.

15

వ. అట్లు మగుడం దిగిచికొని తనశతాంగం బెడగలుగనిలిపి,

గీ. భీతియును సిగు మోదంబుఁ శ బెనఁగొనంగ

శిరము వ్రాలించియున్న యశ్చేలువ మేచు

హస్తపంకజమున శౌరి శ యట్టె నిమిరె

వెఱచితే యని పులక లాశవిర్భవింప.

16

గీ. ప్రియతలోదరి మదిలోని శ భీతి యడఁచి

విజయశంఖంబు పూరించె శ వెన్నుఁ డంతఁ

దన్ననోహరరవము సంఠతస మెలర్ప

గోపకులతోన చని శౌరిఁ శ గూడె హలియు.

17

అ. అపుడు మూర్ఖఁ దేటి శ యమరారి యంతకు
 చెలువుఁ దాల్చి గ్రుడ్లు శ జేవుటింపఁ
 జివురుఁ బోణి మగుడఁ శ జేకొని యుద్ధండ్
 శౌర్యరేఖ నున్న శ శౌరిఁ జూచి.

18

మ. తరుణీరత్న ముగ్రమ్మఱంబడసి యుత్సాహంబు దీపింపఁగా
 మరలంజూచెదు పోవనిత్తునె నినుత్సాహమ్మానిశాతాశుగో
 త్కరపాతంబుల రామయుక్తముగ నీరదర్పంబువారించియా
 సరసీజాయతనేత్ర మ్రింగక వృధాశజల్పంబు లింకేటికిన్.

19

వ. అనిపలికి కుటిలభూకుటిచటులనిటలఫలకుండై వికటదంష్ట్రా
 కరాశనవనగహ్వర నిష్ఠూత నిష్ఠుర భయంకరాట్టహాసంబు
 న దిక్కటాహంబులు వగిల్చి యుద్ధసన్నద్ధం డయ్యె నాసమ
 యంబున.

20

సీ. గజఘటాఘంటికాశ్రఘణఘణాత్కృతులు ది
 గ్దంతులచెవులు చిందఱలు గొలుపఁ
 బటుతురంగమఖురశ్రపుటకఠినధ్వనుల్
 పిడుగులచప్పుళ్ళు శ బడలువలుప
 భటసింహనాద మురద్భటభంగిఁ గొండ గు
 హలు వ్రక్కలిచి సింహములఁ గలఁప
 నిర్వక్రరథచక్రనిష్ఠురగతు లనం
 తోరగస్వామి నుర్రట్టూత లూఁప

తే. సకలదిగ్దేశరాజన్యశ్రైన్యములును
 బెల్లగిలి యొక్కపట్టున శ బిరుదుపడగ

లాకసంబున ముడివడ శ నవనిరేణు

పటలములు చీకటులు గొల్పు శ భయదలీల.

21

క. నలుగడల గోమతీపురి

వెలువడి హరిఁ బొదివి దెసల శ వీరావేశం

బులఁ జూపి గుణరవంబులు

చెలఁగఁ బరిష్కారమణిరుశచి శ్రీ లడరణ్.

22

వ. నిట్టవడిఁ జుట్టుచుట్టి తత్పురగోపురోపకంఠంబున యమునా
తరంగిణీతీరంబున నిలిచి యన్యోన్యానుమతంబున రామ
కృష్ణు లెందునుం బోనకుండ నడ్డుకట్టుకొనువ్వారై వారున
డుమఁ జిక్కునట్లుగా హలగ్రీవు ననుసరించి చక్రకారంబున
నాక్రమించి తమతమనెలవులఁ గ్రొంచ గరుడ శకతీర్థ చంద్ర
ప్రముఖ మహావ్యూహంబుల మోహరంబులు దీర్చి ముంద
ట నరిగ తండంబును దానికిఁ బ్రాప్తి విలుకాండమొత్తం
బును దానికిఁ బాసటయై యెడనెడ దారుణశిలాబాణయం
త్రకారులును వారికిఁ దోడ్దై యుభయపక్షంబుల హయ
ధట్టంబులు బోటొగ్గి నిలిచె వానివెన్నుఁ దన్ని నానాభూ
మండలేశ్వరులును నెలవంకల వలవంకల మత్తకరిఘటల
నిడుకొని యనేకరథకదంబపరివృత్తులై కేతనంబులు గ్రాల
నాతపత్రంబుల క్రీసీడ ధనుష్టంకారంబు లొనర్చుచు శిర
స్త్రాణచిత్రకవచభాసితులై సముజ్జ్వలమకుటమణిదీప్తులు
కిరణజాలంబులై క్రాల నానాదిక్కుల నొక్కసమయంబున

నుగ్రతేజంబుల నుదయించి వెలుంగు మార్తాండమండలంబు
 లనునోజఁ దేజరిల్లుచుండి రమ్మహారణమండలంబు దేవ
 మానవకోటులచూడ్కికి విస్మయభయోత్సాహకారి య
 య్యె వెండియు. 23

చ. సరిన్మహాకోటి తీరతమశ్రమండము, వీరరసంబు సీరు, భా
 స్వరకమలంబు గోపసుతశస్త్రైన్యము, కర్ణక తేరు, రాధికా
 తరుణి మధూళిధార, హరి శత్రుత్వైన్యమధువ్రతంబు గా
 సరసిరుహకరంబుక్రియశ్రంగర మొప్పె సుదర్శనీయమై. 24

క. ఇవ్విధమునఁ దనుఁ జుట్టిన
 యవ్వసుధేశ్వరుల దైన శ్రయాటోపంబున్
 గ్రొవ్వును మత్సరమును గని
 నవ్వుచు మాధవుఁడు రామునకు నిట్లనియెన్. 25

ఉ. కంటివె రామ! యీన్యపులరగర్వముకార్యవిజృంభణంబుఁబె
 న్బంటుఁ దనంబుమోహరముశభంగియు వీరికదావవహ్నిఁబె
 ల్లంటఁగఁ బోవునల్పశలశభావశ్చిక్తే వడి నన్నుఁ దాకి యొ
 క్కంట నణంగి పోగల రశఖర్వమదీయ శిలీముఖార్చులన్.

క. కనుతెప్ప వెట్టునంతనె
 మునుమిడి యీరాజశస్త్రైన్యముల రక్కసునిన్
 సునిశిత శరపంక్తులచే
 ననిచెద జముకడకు నీవు శ్రీ నమరులు మెచ్చన్. 27

మ. అనునాలో ననలోగ్రమూర్తి దనుజుండాభీలదోర్గిలమైఁ
 దనువేల్పుల్ గొనియాడనోడకవడిన్ శ్రీదామోదరున్ దాసియే

సె నితాంతోరు నిశాతమార్గణములక ర సేనాట్టహాసస్ఫుర
ద్ధవి దిగ్భిత్తులఁ బర్వ రాధ గడుభీతస్వాంతయైచూడఁగన్.

ఆ. శరము పింజపింజరగఁ బచి రక్కసుతూపు
గములు శౌరిఁ దీనరగతులఁ గప్పె
ఘోరవిలయమేఘురవారిధారాసహ
స్రములు ధారణీ ధరరంబుఁ బోలె.

29

క. ఆ సాయకములఁ దనుకలు
చేసెం దత్కాండవితతిఁ జెదరక తత్సే
నాసముదయములఁ గూల్పు శ
రాసనవిద్యావినోది రయై పారి లీలన్.

30

మ. తనకాండంబులుఖండఖండములుగారదామోదరుండేయఁగాఁ
గని నక్తంచరుఁ డాగ్రహంబున మహోగ్రస్ఫూర్తి రక్షశ్శరం
బెనయన్ నారి నొనర్చి మంత్రయుతమైరయేపారఁగా నేసె నే.
సినయాఘోరశిలీముఖంబుబహుళార్చిర్ధూమముల్ గ్రక్తు చున్.

చ. ఘనవికృతాస్య నేత్రములుగర్కశదంష్ట్రలుదీర్ఘ జిహ్వలున్
ఘనమలినోరుకాయములుగల్గు నిశాచరకోటు లుద్భవిం
ప నతిభయంకరాకృతిఁ బ్రభంజనవేగము మీఱి దిక్కులె
ల్లను గబళింపుచున్ హరిబలంబునుడాసె మహాశనిక్రియన్.

క. దానిఁ గని శౌరి కఠిన

జ్యానావం బెసఁగ వైష్ణవవాశుగ మేయన్
మానుగ నా దివ్యాస్త్ర మ
నూనోద్యమదివ్య తేజముప్పతిభంగన్.

33

మ. పటుశంఖోత్కరరావముల్ చెలఁగ శుంభచ్చక్రకోటిచ్చ వి
చ్చటలాశానలయంబునన్ని గుడఁజంఁచద్విష్ణురూపంబు లొ
క్కట వేవేలు జనింపఁగా నమరసంఘప్రస్తుతప్రాభవో
త్కటవేగంబునఁదాఁకితత్ప్రదరమున్ శఖండించెఁజండార్భటిన్..

ఉ. దానవ దానవారి కరధర్మగుణ ప్రవిముక్త బాణ సం
తానము గప్పి సూర్యకిరణ ప్రతిరోధ మొనర్ప నెయ్యెడం
గానఁగ నీక చీకటులున్ గ్రమ్మి కరోరపరస్పరాశుగా
నూన మహాగ్రఘట్టనలన్ నుబ్బెడుమంటలఁబాయునుద్ధతిన్.

క. ధవునిశితశరము లసురం

దవిలినఁ గడు నుబ్బు, ధవునిదదాబాణంబుల్
దవిలినఁ బొక్కును రాధిక

ధవునిజయము దితిజపాటుఁదలఁపుచు మదిలోన్. 36

సీ. అమరారి యురవడిరనార్చినఁ గడు నుల్కి

వడి డాసి ప్రియుకేలిరనొడిసి పట్టు

వెడవాయు దానపురవికృతరూపముఁ జూచి

వెఱచి ప్రాణేశ్వరురవెనుకడాఁగు

నాసురాస్త్రములు టురవ్వని రాఁగ మార్గోము.

సేయుచోఁ బతినవ్వరసిగునొందు.

దనుజుఁ దూలఁగ నేసితనుఁ జూడుమని సన్న

సేయువల్లభుదృష్టిఁజెంగలించు.

తే. ఘనపరస్పరబాణఘటనలఁ బొడము
 నగ్నికణముల కధిపు హేమాంబరాంచ
 లంబుఁ బాపెడు రాధావిరలాసిసీల
 లామ మాహవభూమి నెల్లరును జూడ.

37

క. కలయఁగఁ జెలువుని జూచిన
 జలజాక్షికిఁ బొడముఁ జిత్తజవ్యధ పైపైఁ
 గలయఁగ రాక్షసుఁ జూచిన
 జలజాక్షికిఁ బొడముఁ జిత్తజవ్యధ పైపై.

38

సీ. చెలువకు నన్యోన్య శ సింహనాదంబున
 గాత్రవల్లికఁ గంటశకములు మొలచు
 శతపత్త్రగంధికి శ నితరేతరవిలోక
 నంబుల ఘర్మకశణంబు లొలయు
 వరవర్ణినికిఁ బరస్పర మర్మభేదక
 వాక్యసంగతి నశ్రుశవారివొడము
 నిభరాజగమనకు శ నుభయాభిముఖసన్ని
 కర్షణవ్యాప్తిచేరగంపమడరుఁ

ఆ. దరుణి కొకరి యొకరి శతనురక్తధారల
 భంగిఁ గనిన మ్రానుశపాటు చెందు
 వల్లభుండు నసురశవరుఁడుఁ బోరాడ శృం
 గార భీతిసాత్త్వికములచేత.

39

వ. అట్టియెడ.

40

- ఉ. చక్రి నెదిర్చి పోరుబలసంపదయున్ విలువిద్యనేరుపున్
విక్రమరేఖయుం గలుగురేపరుఁడు వీఁడె యటంచు భూమిభృ
చ్చక్రము మెచ్చఁగాఁగనలిశాఙ్గి ప్రియాంగన దేఱదోర్విలా
సక్రియ నొక్కభల్లమునఁజంపెనిశాచరనాథుసూతునిన్. 41
- ఆ. మఱియుఁ బెక్కు తీవ్రమార్గణంబుల రథ్య
వితతిఁ గూల్చి వానిరవిల్లుఁ దునిమి
రథము నుగ్గు సేసిరయమునఁ దన్మహా
రూఢకపటబలము ర రూపు మాపె. 42
- క. విరథుఁ డయి దానవుండును
ధరణికి లంఘించి క్రోధతామ్రాక్షుండై
పొరిఁ బారిఁ గనులను నిప్పులు
దొరుఁగఁగ సంవర్త రుద్రమర్దమలీలన్. 43
- మ. క్రకచక్రూరనిశాతదీర్ఘ తర దంష్ట్రల్ గీటుచున్ జిహ్వామృ
త్యుకరాళోగ్రముహుఃప్రకంపితమహారదోర్మండలోగ్రాకృతిన్
వికృతాస్యంబునఁ గ్రాల శూంధరుడై ర విక్రాంతికిన్ దేవతా
ప్రకరంబున్ భయమందిచూడఁబటుశూరభద్రేగసంరంభియై.
- ఆ. తనదుభంగిఁ జూచి ర జరులెల్ల హరి మ్రింగె
మ్రింగె దానవుం డరనంగఁ బొంగి
రాజు లార్య నుర్వరరాచక్ర మల్లాడ
నీడులేని కడిమి ర నీడఁ బోక. 45

క. వెడవెడ నార్పుచు శూలము

వడిఁ ద్రిప్పుచు నూర్ధ్వకేశశ్రవల్లులు దూలన్

గడు నుగ్రోల్లంఘన గతు

లడరన్ మాధవుని మ్రింగు శ నాసన్ డాసెన్. 46

మ. రవిబట్టం బట తెంచురాహువుక్రియన్ శరాత్రించందుండట్లుద
న్నువడిన్మింగెదనంచువచ్చురయమున్ శరోమంబునాటోపమున్
భువనక్షోభణభంగియుం దెలిసి యంశభోజాత్ముఁ డక్షీణదోః
ప్రవిజృంభం బడరన్ ధనుర్గుణలతాశరావంబు నిండాఁగన్..

మహాస్రగధ.

సమస¹ప్తార్చిష్మదర్చిశ్శ్చట కుపమ

యనం శ జాలునాభీలకాలా

స్త్రము చంచద్భంగి నేయం శ జటులత

నశనిశ్శ్పారమూర్తి మహీశుల్

భ్రమ నొంద నిమ్మంట మంటల్ శ పయికొనఁగఁ

బొగల్ శ పర్వ నుద్దామవేగో

ద్యమలీల న్వచ్చి త్రుంచెన్ శ దనుజుని

తల భూతవ్రజంబుల్ వడంకన్. 48

క. హరిశరహతి రక్కసుతల్

ధరఁ బడఁ బిచ్చిల్లి రక్తశధార లెగయ న

చ్చెరు వై చిమ్మనగ్రోవికిఁ

బురుడయ్యెన్ దత్కబంధశము రణక్షోణిన్. 49

గీ. కత్తిఁ బొరసిన తేనియఁ శ గాంక్ష నివిరి
జిహ్వా తెగిపడఁ బడుబేల శ చెలువు దోఁప
మాధవాన్విత మై యున్న శ రాధఁ జెనకి
నీచమతి నిర్జరారాతి శ నేలఁ గూలె.

50

శా. ఆ నేత్రోత్పన మైనగెల్పునకు మోదాంభోధి కల్లోల డో
లానిత్యోత్సవకేళిఁ దేలె జగమేల్లల్ లీలమై నప్పుర
స్తీన్రి నృత్యకమగానముల్ చదలఁ బరర్వే బర్వమైవల్లవా
న్యూనోత్సాహకృతోల్లసస్మధుర వేణుధ్వానమొప్పెంగడున్.

క. దానికి మదిఁ గన లొదవఁగ
భూనాయకు లొక్కపెట్ట శ పొదివిరి శౌఁన్
నానాముఖముల నార్భటు
లీనన్ బెన్ధూళి లోకశ్రమెల్లను మ్రింగన్.

52

మ. హరిహేషాకరి బృంహితంబులుభటోద్యద్గర్జలున్ స్యందనో
త్తరచక్రారవముల్ ధనుర్గుణనినారదంబుల్ హతానేకని
ర్భరభేరీపటహాదివాద్యరవముల్ శ బ్రహ్మాండభాండంబు ని
ష్ఠురభంగిన్ బగిలించె నొక్కట ర్షణక్షోణిన్ జగత్క్షోభమై.

క. జలజోదరుఁ బొదివినయ
బృలములకుఁ గవిసి గోపశబాలురు శరపం
క్తుల నొంచిరి సింగపుఁగొద
మలు నఖరాగ్రముల గజసమాజముఁ బోలెన్.

54

క. భూపాలసైన్యసంఘము

గోపాలకబలము వోరె శ గుంభిని నడకన్

భూపాలకులును మన్మథ

గోపాలుడు దమజయంబు శ గోరుచు జూడన్.

55

క. పడుహారులు గూలు రథములు

మడియు భటోత్తములు నొటలు శ మాతంగములున్

మిడుగులులు చెదరఁ బొడియె

పుడమి దొరఁగు కైదువులును బోరఁ దనర్చెన్.

56

సీ. కడుపులు చించి యొక్కటఁ దెంచి రాఁ దీసి

ప్రేవులు పేర్లుగాఁ శ బెనచువారు

కోసిన తలలెల్ల శ కొండలుగా వైచి

పలుమాఱుఁ బతిమెచ్చు శ వడయువారు

తలఁ ద్రుంచి తత్కబంధమునఁ గ్రమ్మెడురక్త

జలధార లెల్లెడఁ శ జలువారు

కట్టల్కఁ జిదియంగఁగొట్టి మేనులు ముద్ద

సేసి మానిసిరూపు శ చెఱుచువారు

తే. నై సురాసురగంధర్వశయక్షుకుర్ని

రీక్షముగఁ గేళి సలిపిరి శ యేచి త్రోచి

యుభయసేనలవారు దోశర్విభవ మెసఁగఁ

గుంభినికి భారమై యొక్కశకొంతప్రొద్దు.

57

వ. అట్టియెడ.

58

సీ. పదివేల నొకడు పాశ్వుడి గెల్వఁజూచును
 దూలింతు రొకనిని శ వేలుగూడి
 మొనసి జోడై పంత్రమునఁ జొచ్చిపొడుతురు
 గుంపు విప్పుదురని శ గుంపుగట్టి
 తముఁ దాఁకఁ దలఁచు సై శన్యము దాఁకుదురు మున్నె
 యాడాడ బిరుదులు శ వాడియోర్తు
 రుక్కున నొకమూఁక శ పెక్కుమూఁకలు సేతు
 రన్నిమూఁకల వారె శ యై చరింతు

తే. రమలచూడాగ్రపింఛ గుశచ్ఛములు దూలఁ
 బేరురంబులఁ దామరశపేరు లొలయ
 నచ్యుతాపారమూర్తు లుశదగ్రబలప
 రాక్రమంబున నాభీరశరాజసుతులు.

59

క. నానాబలములు వల్లవ
 సూనులకోల్తలకుఁ గాక శ సుడివడె ఘనసం
 తానము లత్యుత్కటజం
 ఝానిలరయమునకుఁబోలె శ న్నాహవభూమిన్.

60

క. ఆ వల్లవవీరుల బా
 హావిభవము నెలమి సొంపు శ నాటోపము దే
 వావళులు చూచి పొగడె న
 భోవీధి నివిజయమండుశభులు మొరయంగన్.

61

ఉ. అంత సమస్తభూపతులు శ నాత్మచమూనిచయంబువీఁగివి
 భ్రాంతివహింప వీరుల మరలల్పుచు నొక్కట వచ్చితాఁకిర
 త్యంతరయంబునఁలయకృతాంతమహాగ్రగతిఁరథాశ్వదు
 ర్దాంతమదాంధసింధురశ్రతంబులతో ధర గ్రక్కతిల్లఁగన్.

వ. సకలసాగరంబులును గల్పాంతసమయ వాత్యార్థుపాకంప
 మానసముత్తుంగ భంగంబులై యభంగనిర్ఘోషంబున ఘూ
 ర్ణించుచుఁ బొంగి నింగిముట్ట వెల్లివిరియుచందంబున నమం
 దక్షేష్వాడంబరంబుతో మొగులు ముట్టినకేతనాతపత్రనివ
 హంబులు ముడివడ రోషావేశవేగంబున నిఖిలహరిద్భాగం
 బులఁజుట్టి గట్టిమోహరంబై తాఁకినఁ దూతకొమ్ము లొత్తి
 కూఁక లాకసంబు నిండ మొడుకొని చండపుండరీక సింహ
 రంహంబునఁ దొట్టి కట్టలుక నా దిట్టగొల్లకొమరులు పట్టిన
 ప్రాసతోమరగదాకుంత పరిఘకరవాల ముసలముద్గర
 శూలభిండివాల చక్రక్రకచ ధనురాదిసాధనకలహకళావై
 దగ్ధ్యంబు మెఱసి వారినాదికిం దలకడచి వీరరసావేశంబున
 జేతులతీట దీఱదనుచుఁ దలపడి రమ్మహావీరసంగ్రామంబు
 సుపర్వపర్వంబై యుండె నట్లు నృపగోపాలబలంబులు హరి
 ణశార్దుల సమజంబులును ద్విరదమృగేంద్రబృందంబులు
 ను నాగగరుడ నివహంబులును బోలెఁ బోరాడునెడ నా
 భీరకుమారుల యగ్గలికఁ గని మావతు లేచుగులు బురి
 కొలిపిన.

క. కొండల పొడవై మదవే

దండసహస్రములు తండతండములై యు

ద్దండగతిఁ దనరె ఘనతర

తుండగ్రములై త్తి ఘీంకృతములు పెల్లడరన్.

64

సీ. పూత్కారములతోడఁ శ బారిబారివర్షంబు

వడువున సీకరాశవళులఁ ద్రోచి

కాలసర్పంబుల శ కరణి నల్లాడెడు

శుండగ్రములఁబట్టి శ చుట్టినైచి

వాఁడికొంతములకై శవడి మీఱుఘనదంత

కోరకద్యయములఁ శ గ్రుమ్మిక్రుమ్మి

ఘనమహీధ్రములనై శనను వాలుకగఁ జేయు

బల్లిదంబునఁ బట్టి శ మల్లలాడి

తే. దుధిరమును మాంసమును బెనుశత్రొంపి గాఁగ

సంచరించుచు ఘంటికాశస్వనము లొలయ

దుర్నిరీక్షంబు లగుచు సింధురము లని న

పారబలమున గోపాలశబలముఁ గలఁచె.

65

క. కని బలభద్రుఁడు ముసలముఁ

గొని యరదము డిగ్గనుటికి శ కొండలఁ జెండా-

డ నెసంగు వజ్రవిధమున

ఘనసంరంభమున దంతిశ్శుటలకుఁ గవిసెన్.

66

క. లాలిత నవరత్నరుచి

శ్రీ లలరఁ బ్రలంబవైరి శ చేత నుదంచ
లీలల ముసలము వెలిఁగెం
గైలాసాగ్రేంద్రచాపశఖండము వోలెన్.

67

క. తునిసిపడు తొండములు భ

ల్లని విఱిగెడు దంతసముద్రయము పిచ్చిలి క్ర
మ్ము నస్పృగ్గురులు దఱుచు గ
దనికి యొఱలెఁ గరులు ముసల శ దండాహతులన్.

68

సీ. ఒకటి కుంభములు వ్రశచ్చి కడంక ముత్తియ -

ములు వీరలక్ష్మి కంఠజలులొనర్చు

దృఢశక్తి నొకటి దిర్దిరఁ ద్రిప్పి వినువీధి

నెగురవైచును వేల్పురలెత్తిచూడ

నురువడి నొకటిపై శ నొకదాని వైచి పై

కుఱికి యారెంటి గుంఠజుఱకమట్టు

నొండొంటి యొకరెంటి శ తొండముల్ బిగియఁగ

ముడిచి యయ్యలలూఁగి శ ముణుఁగఁద్రోచుఁ

తే. దెగువఁ గొన్నిటి గుల్లల శ తిత్తులుగ మ

హీస్థలి దొండ మొడిసి యెత్తెత్తి పొడుచుఁ

జటులగతి మత్తమాతంగశఘటల కుఱికి

కామపాలుండు భీమసంగ్రామకేళి.

69

సీ. ¹గురుసు గూడగఁ దీసికొని దంతములఁ గరి
 కుంభముల్ వగులంగఁ శ గొట్టికొట్టి
 యిరుసు తెడలఁ ద్రోచి శ యెత్తి కండుల రథా
 వళి నుగ్గు నూచగార్వైచి వైచి
 కళ్యాలు సడలించి శ గళములఁ బెనఁ గొల్పి
 వీతుల నేలతో శ వ్రేసి వ్రేసి
 కరములు విఱచి తరద్దతమహానులఁ బదా
 తులకంతనాళముల్ శ గ్రుంచి త్రుంచి

తే. కలఁచి తెరలించి గగ్గులకాడు సేసి
 సకలబలముల దెసలకు శ సరగఁ దెచ్చె
 నచ్యుతాగ్రజుఁ డాగ్రహావ్యగ్రభర్త
 చటులనిటలేక్షణ జ్వలశజ్జ్వలనలీల.

70

క. వారణకొటికి నడ్డు
 బై శాతు లనేకహయ సహస్రములను న
 వీరునిపైఁ బఱపిన హలి
 వారల నెదిరించి యంపరనానల ముంచెన్.

71

చ. అసదృశమత్యక్త చ్ఛపముశ్చాబుజనిప్రకరాకులంబు లై
 శ్వసనవశంబున న్నిగిడివచ్చు నుదన్వదభంగిభంగముల్
 వెస బడబాగ్నిచే నడఁగురలీలఁ దమ త్తమపీతిజాతముల్
 బిసరుహనేత్రుచేఁ బాలిసెఁగబెక్కులు సాదిసమన్వితంబులై.

వ. ఆసమయంబున.

73

శా. మాకీర్వినిస్వనగర్జ లుల్లసిల వశ్రమ్మప్రస్ఫురద్రత్న రో
చిర్విద్యుల్లత లీనఁగా నృపవరాక్షీణాంబుదశ్రేణి పె
ల్లర్విన్యంత్రశిలాతతుల్సిడుగులై శయ్యెంపొండరాలన్జగ
త్పర్వంబై వడి ముంచె నచ్యుతగిరిన్ శబాణావళి వృష్టితోన్.

చ. తనుఁగడుముంచిమించి బెడిరదంపువడిన్ నృపు లేయునస్త్రముల్
సునిశితసాయకావళులఁజూర్ణము సేయుచు లీలమైఁ గన
త్కనకమయోరుపుంఖమణి శకాంతులుపర్వఁగ నర్థచంద్రబా
ణనిహతిఁద్రుంచె నానలినశనాభుఁడు సత్కరచాపసంహతిన్.

క. అరిమాకీర్వటంకృతులును

గురుశరములు రాధకాంచి శ గుణమణిరవమున్

దరళకటాక్షశ్రీలును

సరిగాఁ గ్రీడించె శౌరి శ సంగరకేళిన్.

76

సీ. చిద్రుపలై మణికోటి శ చెదర నుద్ధతి మిట్ట

కోలల మకుటముల్ శ గూలనేయు

వడిఁ జిప్పగమిరాలశవెడఁద నారసములఁ

గవచముల్ దునుకలుశగాగ నేయుఁ

దనువులు వడ వాడిశమొలసాయకముల

వరముష్టిబంధముల్ శ వదలనేయు

నశ్వముల్ చెడి పాట శ నర్థచంద్రాశుగ

శ్రేణి సూతులతలల్ శ ద్రెవ్వ నేయు

తే. బలవదవనీతలేశమార్డలము దటిసి
 ధీరగతిఁ జిత్రభాగులఁ శ దేరు మెలఁగఁ
 జక్రధరుఁడు త్రిలోక్తేశశచాప గురుఁడు
 ప్రాణదయితకుఁ గన్నులరపండువుగను.

క. బలదేవునిచే నంబర
 తలమునఁ దూలాడు కరులఁ శ దార్శ్కని హరి తో
 పులఁ దెగి యెగసినవెలిగొడు
 గులు ఘనయుతబకము లనుటరకుం దగియుండెన్. 78

క. నారాయణశరఖండిత
 నైఋతుభటకరటిఘోటరవారంబు జగ
 ద్దోర మయి పొలిచె హలికకు
 ఠారముమై దళిత మైనరయడవియుఁ బోలెన్. 79

క. హరిచండకాండహతి భూ
 వరులు కిరీటములు వాసిరవాసవభిమరో
 ద్ధుర ధారాంచల భిన్నశి
 ఖరధరనీకాశతం బ్రకాశించి రనిన్. 80

క. పై పైఁ బడుబలములు బహు
 రూపంబులు సకలసుర వరులు చూపఱుగ్గాఁ
 జూపెఁ గళానిపుణత్వము
 గోపాలమణీంద్రజాలిరకుఁడు రణవీధిన్. 81

తే. ఏచి విక్రాంతి చూపఁగార్నేనృపాలు

¹నాదరింపక విజయ కరన్యాలలామ

శౌరి వరియించె సత్కిర్తిచారుహాస

చంద్రికల దిశల్ వెలుఁగఁ బ్రసన్నమూర్తి.

82

వ. ఇట్లవిరళబహుళ నవ్యక్రవ్యరుధిరపూరమత్తనృత్యదనేక భీకర
భూత భేతాళ కరకచాళ కపాల కంకాళ తాళ కోలాహలదుర
వగాహం బగుమహాభీమ సంగ్రామమధ్యంబున మధ్యందిన
మార్తాండమండలంబు తేజంబునఁ దేజరిల్లుచు విజయోల్లాస
భాసితుండై యవార్యదోర్వీర్యంబున ననవద్యధనుర్విద్యా
చండ పాండిత్యంబున విక్రమంబు నెఱపుచక్రపాణియఖర్వ
దుర్వార ఘోరనారాచనిచయంబు లనల్పవేగంబున నశనిక
ల్పంబులై వచ్చి చిచ్చుముట్టించినట్లు మర్మంబులు విదారింప
వీరకర్మంబులు విడిచి విహ్వలులై యతిరభసంబున జరాసంధ
సింధురాజ విందానువింద శిశుపాల నేపాళ చోళ మాళవ
కుంత లావంతి కాళ కరూళ లాట భోట కొంకణటేంకణ
కల్పిద పుళింద బర్చర విదర్భ ప్రముఖనిఖిలదేశాధీశులు
తలచెదరి బెదరి బిరుదకేతనాతపత్ర వాలకరవాల బాణా
సన తూణీరంబులు వైచి రాచగ్గంబు వదలి వెఱచఱచి
పఱచినఁ గో యని యాచ్చి ఘనధనుష్టంకార ఝంకారంబు
లొనర్పుచుఁ బ్రచుర దర్శంబున వెన్నుండు వెన్నాడినఁ

గలంగి మలంగి ప్రాణభీతిఁ బోడిమి చెడి మెగ్గుసిగ్గులు
 లేక నానాదిక్కులఁ దలచీర లెఱుంగక గాలిగొడుఁగు
 లై కైదువులు వైచుచుఁ బఱచి యాధకారబాధురంబు
 లగు గిరిగుహగర్భంబుల డాఁగువారును, గిరిగుహగర్భంబు
 లడాఁగంబోయి తదంతరాళంబు లుడుగక పట్లు సేసికొని
 యున్నసింహశరభ శార్దూలకోలాది - దుష్టసత్త్వంబుల వివి
 ధకఠోరరావంబులు విని గుండె లవిసి బ్రమసి ఝల్లనం
 బ్రేలి కాలు జాటి చఱులం బడి మ్రగ్గువారును, గాఱడ
 వుల నీరంబు లైనజాడలు దూటి పాటి నీరంధ్రనికుంజక్రో
 డంబుల నొడుఁగువారును, నీరంబులు దూఱంబోవు తమకం
 బునఁ దమకరంబులఁ దలవెండ్రుకల ముండకంపలు పట్ట
 విడిపించుకొనంజాలక చీకాకై పైసందడి గ్రమ్ముపెంపై
 కాలుమట్ట దానం గెడయువారును, మ్రానువడి పీనుంగు
 పెంటలు చొచ్చినవారును, జచ్చినట్లు కాలు చే యార్పక
 పడియుండువారును, నట్ల పడియుండి కాకగృధ్రకంకనివహం
 బులు నిశితచండ తుండాగ్రంబుల వదననేత్రోదరంబులు
 పొడిచి చించినఁ బంచత్వంబు నొందువారును, నెత్తుటం
 దోఁగినకుణపంబుల నుపలక్షించి రణకంపంబు వట్టి గిజిగిజం
 దన్నుకొనుచు ధరణిం బడి పొరలువారును, వారల వికృతా
 కారంబులు చూచి వెఱచి భూతావేశవికారంబునఁ గళవ
 శపడుచున్న పదాతులును, జోడుపక్కెరలు - తెగం గోసి

యఱుతలకుం ద్రోముచుఁ గేడెంబులు వెన్నునకుఁ దిగిచి
 తేజీలం బఱపుకొని తలవీడులం బాటిపోవువారును, కోయని
 గుఱ్ఱంబుల కాళ్లు నఱికి తెగసెడక యడిదంబులు ఝళిపిం
 చుచు ముట్టిపాటైనఁ బ్రాణంబులైన నిత్తుమని నెత్తురుజొ
 త్తుకూడుకొని సందడింబడక నెలవరులై చేరువతెరువున నేఁగు
 వారును, ¹గొరిసెలపసచెడి పఱచి పఱచి యవి దగదొట్టి
 నిలిచినఁ బాసిపోవక యండగొట్టు గుఱ్ఱంబులవలనియాస
 విడిచి భగ్గన డిగ్గనుటికి పాటువారును, నెలవుదప్పి తప్పు
 త్రోవలఁ జని కాలువయొడ్డయొఱకంబులఁ జేలగట్లఁ దగిలి
 జాడంగానక తిరిగి తిరిగి వచ్చినచోట్లకు వచ్చుచు నుపా
 యశూన్యులై సంచరించువారును, దట్టని యడవులం దొట్టి
 విడివడినగుఱ్ఱంబులఁ గూడింపుచుఁ బయిఁ బడినఁ బట్ట నలవి
 గాక హేమాభీషణంబుగా మార్కొని కొట్లాడుచుఁ గల్గరి
 గొట్టు పొదలు దూటి పాటువడిం గంటకంబులు మేనులు
 చింపఁ గ్రొన్నెత్తురుల జొత్తిల్లుచు నక్కడక్కడ బలుఁదీఁ
 గెలం దగిలి వ్రేలువారును, నై వాహకులును మానంతు
 లుఁ గూలిన యథేచ్ఛానువర్తనంబున నయ్యెయెడల నెత్తు
 రుమడుఁగులు చొచ్చి ప్రేవులతీఁగెలు మృణాలజాలంబు లని
 తిగిచివై చుచుఁ దిరుగునవియును, విచ్చిన్నకత్యూజాలంబులై
 యంకుశంబులు లేని యాధోరణులం గైకొనక జాడించి

నైచి వనవేదండంబుల వెంబడిఁ గొండలకుఁ బోవునవి
యును, దానధారాభారంబు లై యంతృశిక్షలకు రాక యొ
కటి కొకటి దార్కొని శకలీభూతదంతకాండంబులగుచుఁ
ద్రోవలఁ గిట్టి బలంబులం బఱవనీక చలంబునఁ బోరునవి
యును మదమేనుంగుల శాలునకుం గాక చెదరి హస్తపకు
ల కశక్యం బై శకటాందోళికా గోతురంగమనినహంబులఁ
బడలు పఱపుచుఁ బఱపుచున్నవియు, నైన మాతంగంబులు
ను సారథులు లేక రథ్యంబులు చెడి పఱచుచు విషమస్థలం
బుల యొఱకంబులఁ బడి యొడ్డగడ వై వ్రాలునవియును,
నొకటి నొకటి గడువం బొలురభసంబునఁ గదిసి కేడింప
నెడలేని యిఱుకటంబుల నొండొండ భల్లనుచుఁ దాకి
వికలఫలక కూబరయుగకీలక చక్రంబు లై కూలునవియును
సమతలంబు లగు మహాపథంబుల నేటిమీఁదియొడలుం
బోలెఁ బడగలు దూల నతిజవంబున ధాటి దప్పక వడిం బ
ఱచి యిసుకతిప్పలం బడి దుమ్ము దూలఁ గ్రుమ్మరునవి
యును, మేదోమాంస మస్తిష్కంబుల రొంపిం బడి డిందిన
కుండలు వెడలఁ ద్రిప్పరాక రథికసారథులు దిగి పఱచిన
గుఱ్ఱంబులతోన చిక్కియుండునవియు నైన రథంబులును
దీనదశం బొంది యిట్లు చతురంగబలంబులును బలాయితం
బు లైనఁ జూచి గారుణికాంతరంగుండై యార్తజనశరణ్యం
డగు నారాయణుండు విజయశంఖంబుఁ బూర్చిచి మరలి

యింత నంత దారిచిక్కిన కాలుచెయ్యిఁ గూర్చుకొని యొ
య్యనొయ్యన వచ్చువారు తనపొడఁ గని వడ వడ వడకు
చుఁ గసవుఁ గఱచి ప్రణమిల్లిన నోడకుఁ డోడకుం డనుచు
నభయదానంబు లొసంగుచుఁ దదాశీర్వాద స్తోత్రంబు లాక
ర్తింపుచు నెడనెడ విశీర్ణంబు లైన కటక కేయూరహారకిరీట
కర్ణపత్తాది కనకనూణిక్య మండనంబులును వికలంబు లైన
యంకుశచంద్రహాసప్రాసప్రదరథనురాది సాధనంబులును
విచ్ఛిన్నంబు లైన మణిమయచ్ఛత్రిచామరధ్వజవ్యజనని
వహంబులును జిక్కిన కక్ష్యారశనామేఖలాజాలంబులును
భిన్న భిన్నంబులైన శంఖ కాహళభేరీపటహాడిండిను నీణావేణు
కాంస్యనికరంబులును జత్తురుత్సవం బొనర్ప వచ్చుచుఁ దన్తా
ర్గంబున.

83

సీ. ముదిత ! నీకుచకుంభశ్రములను బోలుదు మన్న
వారణకుంభముల్ శ వ్రయ్యలయ్యెఁ
బొలఁతి! నీకరివంకశ్రబామలఁ బోలుదుమన్న
సింగిణిచాపముల్ శ చిద్రుపలయ్యెఁ
జామ! నీకేశమంజరులఁ బోలుదుమన్న
పీలిజల్లెడలు పిరన్దీకు లయ్యె
లలన! నీకంధరారలక్ష్మిఁ బోలుదు మన్న
చిందంపుగుల్లలు శ చిప్ప లయ్యె

తే. జలజలోచన ! నీకటాక్షములతోడి
మైత్రి వడసిన నిశితమారమకశరముల

సమదవిద్యేషి రాజన్యైస్సైన్యభూమి

నువిద ! మోమైత్తిచూడు నేత్రోత్సవముగ.

84

క. అని ప్రియురాలికిఁ జెప్పుచు

వనజాక్షుఁడు రామగోపవర్యులతో న

య్యని వెడలి కడఁక బృందా

వనమార్గము వట్టి చను నశవసరమునందున్.

85

క. గుణనాదము గజఘంటా

గణధ్వనులు మింటఁ జెలఁగఁ శ గదిసి మొరయఁగా

మణిమయవివిధ విభూషా

ఘృణులు నిగుడ భద్రకుండు శ కినుక యెలర్పన్.

86

తే. ఇరుగెలంకులయందు నశనేకబలము

లెలమిఁ గొలువంగఁ బఱచి వీఁ శ డెవ్వఁడనుచుఁ

దన్నుఁ గనుఁగొను నా గదాధరుని ననతి

దూరమునఁ జూచి పలికె గంభీరఘణితి.

87

చ. నిలు నిలు కృష్ణ ! కృష్ణ ! ధరశణీవరసూనుల భీతచిత్తులన్

నలుపురఁ బోరునన్ గెలిచినాఁడ నటంచును విట్టివీఁగి నా

చెలియలిఁగొంచుఁబోయెదవిత్రసీ! యిదిబంటుతనంబెభద్రకుం

డలఘుపరాక్రమాఘ్యుఁడనిరయాత్మఁదలంపవయించు కేనియున్.

ఉ. ఆసురవృత్తి నీ సరసిరజాననఁ జేకొని యవ్వలవ్వలం

బాసి పురంబునం జొరక శ పాతెద వీక్రియఁ బోవనిత్తునే

వాసికి నెక్కునాకు నెనరవచ్చినరాజవె విక్రమింప నీ
కీసతి రాజకన్య దగుననే మదిలోనఁ దలంచిచూడఁగన్.

ఉ. నాసరి గొల్లవా రని మననంబునఁ జూచెద వేమొ కాముసూ
పాసిన దా కళంకము కృరవానిధి యైననువర్ణభూధరే
ష్వాసనుచేత రాజ్యమహిమాతిశయంబునుభూపతిత్వమున్
వాసియుఁ గల్గినాము సరిరవారె?మహిశులుమాకునీభువిన్.

ఉ. ఆలరికాండ్రతో వలసినట్టులు గొల్లలయిండ్రలోపలన్
బాలును నేయియుంబెరుఁగురబల్మిహరింపుచుఁ గ్రొవ్వితత్తుల
స్త్రీలకుఁగన్ను లార్పుచుఁ జరచించెడు ఘోషమె వీరసంకులా
భీలత లోకపూజ్యమయి ర పెంపెస లారెడుమత్పురంబనన్.

క. గొల్లవు నీవిట్టులు నా
చెలెలిఁ గట్టెదురఁ బలిమిఁ ర జేకొని చనినన్
జెలుబడి సాగవిడిచిన
గొల్లఁడ నేఁ గాక నీవు ర గొల్లఁడ వగుదే.

92

ఉ. లాలితమచ్చరాసన కరళామహిమోద్ధరభంగి కీవృథా
సూలుఁడు హలికుండు వ్రజసూనులునీవునునోర్వఁజాల రీ
బాలిక డించి ఘోషగతి ర వట్టుము కాచితి నందపుత్ర! గో
పాలక! యాలఁ గాచి వనరపంక్తులవేంటఁ జరింతుగాకొగిన్.

ఆ. కాక రణ మొనర్పఁ ర గలిగిన నామ్రొల
నిలుము వింటివిద్య ర నేర్పుకడిమి

శంకరప్రసాద శ సంప్రాప్తమామకా

శుగనితాంతగతులఁ శ జూతుగ ని.

94

వ. అని మిక్కిలిఁ బోటుబంటునుంబోలె బిరుదు వక్కాణింపు
మిన్నభద్రకుం జూచి మాధవుండు కలికిమొగుంబునఁ జిలు
నగవు దొంగలింప లేఁ గెంపుచాయ కొనచూపులు నిశు
డ్చుచు వానితో నిట్లనియె.

95

తే. అంతవాడవె నీవు నీ శ వాడినట్ల
సేయనోపుదు వేమన్నఁ శ జెలు నీకు
నీవు వలికినయట్లుల శ నృపులతోడఁ
బోరనేకాక నీతోడఁ శ బోరఁ గలనె !

96

క. అంతవిజృంభంబున బల

సంతానముతోడఁ బొదువఁ శ జల మేటికి నీ

స్వాంతమునఁ బొడమె చెపుమా

యంతయు నీచి త్తవృత్తి శ నరయఁగ వలయున్.

67

క. సురభూసుర గురుభూవరు

లరుదందుచుఁ జూడఁ దత్స్వరయంవరభూమిన్

గర మర్థి వరించిన సర.

సిరుహాననఁ గొంచుఁ బోవఁ శ జెల్లదె నాకున్.

98

క. ఆవల నావలఁ బోవక

నీ వీఁ డేమిటికిఁ జొత్తు శ నే నిదె చెపుమా

నీవేటికిఁ బుర మేటికి

నావచ్చినరాకయెల్ల శ నాతిక కాదే.

99

డి. ఈనలినాక్షి నన్ను వరియించిన నీరసమెత్తి పోరి య
ద్దానపుడున్ నృపాలక కరదంబముఁ బడవిధంబుఁ గంటివో
కానవో తేటతెల్లమిగఁ శ్ర గానఁగవచ్చునె నీకు లోన దు
ర్గానముతోడఁగూడినదురమృతపురాజ్యమదంబుమీఱఁగన్.

క. అనఘచరిత్రుఁ డగు నీ

జనకుని మన్ననయు రాధశచంచలభావం

బును నీకు నడ్డువడినవి

చను చను మిక రాముఁ డోర్వఁ శ్ర జాలఁడు దీనిన్. 101

మ. అనినం బ్రస్ఫురితప్రచండ భుజసశ్మయకాక్మర్శకజ్యాలతా
ధ్వనిదిక్కుంజరకర్ణ¹ పూర్ణమయియురద్యత్సింహనాదంబుతోఁ
గొనసాగన్ వలకేలదీప్తులడరన్ శ్రగూరాస్త్ర మల్లార్చి యా
వనజాతాక్షునిఁ బల్కె భద్రకుండు గరవగ్రంథిలసావ్వుండుడై.

చ. అరిగెదుగాక యీ సరసిజాననఁ దోఁకొని పల్కినట్ల నీ
బిరుసుఁదనంబు నాకడిమిరపెపును నిప్పుడె నీళ్లుఁబాలుసాం
పరుదుగ నేర్పఱించు కలశహంసకదంబము జోక లోకభీ
కరతరమచ్చిలీముఖనిరకాయములే విభజించునాజిహ్వాన్.

వ. అని యిట్లు మహారౌద్రంబున భద్రకుండు వలికి నవ్వొలయ
విలయసమున్నిద్ర సక్రోధాట్టహాసభాసితుండగు దండధరుని
రెండవమూర్తియన నెఱవాడితనంబున మార్గంబున కడ్డమై
తనచేతనున్న కరవాడిబాణంబు మాధవులలాటంబు గాఁ

డనేసిన నతం డలుక మలఁకగొనునంతరంగంబునఁ గలం
గియుఁ గలంగక నాదుప్రాణేశ్వరి సహోదరుం డగుటఁజేసి
ప్రాణంబుల కలుగుట యుచితంబు గాదని యొక్కహాస్య
కృత్యంబు విచారించి,

104

ఆ. పడగఁ ద్రుంచె నొక్కరబాణంబుచేఁ దేరు
గూలనేసె నొక్కరకోలచేత
హయముఁ జంపె నొక్కరయస్త్రంబుచే నొక్క
నారసమున విల్లు ర నఱకివేసె.

105

వ. ఇట్లు విరఘంజేసి.

106

క. వనజాక్షుఁడు లేనగ వా
ననమునఁ జెలువార వికటరనారీగర్భం
బనుబాణము వఱపిన నా
సునిసితసాయకము దాకి ర చోద్యంబందన్.

107

క. ఎక దిగఁ బాటినచన్నులు
చికిబికి వెండ్రుకలకొప్పు ర చిఱుతపిఱుందుల్
వికటపుమోముం గలిగిన
కొకిబికి యంగమున నొక్క ర గోతై నిలిచెన్.

108

క. ఆ యట్టహాసభంగియు
నా యలుకయు నామహాభురజాటోపము నా
భూయుగ వక్రత్వంబును
నే యెడనెడ వాసెనోసురమీ సతియైనన్

109

క. ఏమంత్రంబునఁ గూడియొ

యామాయానాటకుని మహాస్త్రము చూడం

గామినిఁ జేసెను బురుషునిఁ

దా మును పదధూళి సేయదా శిల సతిగాఁ.

110

సీ. ఔదల మణిమయం శ బగుకిరీటము వోయి

కుటుచ వెండ్రుకలతోఁ శ గొప్పదోఁచె

గొమరారువజ్రాలశకుండలంబులు జాటి

చెవులఁ దాటంకముల్ శ చెన్నుమీఱె

ఘనమైనవీరకంఠకణనైభవము నూటి

కరముల గాజులు శ మురిప మొప్పె

రీవైన పట్టుధర్మరీతిగు లెడఁ బాసి

కటితటంబునఁ జీరశకట్టుదనరె

తే. మీసములు విచ్చి మూతికి శ మెఱపు చూపె

రిత్ర తొమ్మునఁ జన్నులు శ బిత్తరించె

గపటగోపాలు బాణసంఘటన నరిది

భద్రకున కాడురూపు సం శ ప్రాప్తమయ్యె.

111

సీ. కన్ను లార్పుచుఁ గొన్నిశసన్నలు గావించుఁ

దీఁగెనవ్వులు నవ్వి శ దిస్సువాఱుఁ

బయ్యెద దిగజార్చి శ పాలిండ్లు పచరించు

నలుతఁ బేరులు చక్క శ నలవరించు

గాజులచప్పుళ్ళు శ ఘలఘల మనఁజేయుఁ
 గొనగోళ్ళ నందంద శ కురులు దిన్దు
 నేలపాటల నెల్ల శ నిచుకించుక పాడుఁ
 దగవుమాటల జాణతనములాడు

తే. సిగ్గువడు దిట్టతనముల శ చేగచూపుఁ
 బాయఁ గడుడాయు మఱియును శ బహువిధములఁ
 జేష్ట లొనరించు నాయుంతి శ సేననడుమ
 హాస్యరస మొక్కచూపమై శ నట్టిభంగి.

112

శ. కరతాళగతుల నాడున్
 మురిపెంబులు చూపు వికట శ ముగ నవ్వొలయన్
 బొరి సివములాడు సంగర
 ధరఁ బెంపుషక్రోతివిధము శ దళు కొత్తంగన్.

113

శ. సురపరు లచ్చెరువందిరి
 పరిహాసము చేసె గోపశబాలకతతి త
 త్పరిజనులు వెఱఁగుపడి రా
 హరి భద్రకు నింతిఁ జేసి శ యాడింపంగన్.

114

తే. అదృఢతము సిగ్గు దైన్యంబు శ ననఁగి పెనఁగ
 నాఁడుపోడిమి నర్తించు శ నన్న మొగము
 రాధ గనలేక యశాదల శ వ్రాల్చియుండెఁ
 జిత్తమునఁ బ్రేమ సొలయక శ స్నేహ మొంది.

115

వ. అంతః దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి సహస్రగోపాలుం
 డును బరిజనబంధుసహితుండై రయంబున వచ్చి బహువిధ
 దీనాలాపంబులఁ బ్రార్థించి దుష్టముం డని చూడక మాకొ
 డుకునకు మరలఁ బురుషత్వంబు దయసేసి పుత్రదానం
 బొసంగవే మహాత్మా ! యని పలికి కరంబులు మోడ్చిన
 భక్తవత్సలుండు కావున నప్పరమపురుషుండు కరుణార్ద్ర
 హృదయుండై యతనిని దగ్గఱం బిలిచి మేను నిమిరినఁ
 దత్కరస్పర్శనంబునఁ జిత్రంబుగా నెప్పటియట్ల పురుషరూ
 పంబు వహించి లజ్జావనతవదనుండై యున్న బావమఱుది
 సయ్యాటంబునఁ ద్రస్తరులాడి యుపలావించి మన్నించి
 జనకసహితంబుగాఁ బురంబునకు వీడుకొల్పి యమ్మాధ
 వుండు రాధమదిఁగలంకఁ దీర్చి సుప్రసన్నుండేసి ముకుండి
 నియుఁ దానుం దగినజాణతనంబు లాడుచుఁ జని కొంత
 దవ్వున సేవార్థంబు సుందరవల్లవకుమారుల నిడుకొని బల
 భద్రునిం దక్కినగోపాలుర మంద కనిచి బృందారణ్యంబు
 చేరంబోయి యమునాతటంబునఁ దేరు డిగ్గి యున్నయవ
 సరంబున.

116

క. రాధా మాధవులను జగ

దాధారులుఁ జూడ వచ్చి శ్రీ రమరోరగ వి

ద్యాధరముఖ్యులతో గం

గాధరపద్మజులు మౌని శ్రీ గణములుఁ దారుక.

117

క. దేవీసహితంఁడై యా

గోవిందుం డెమరువోయి శ కోగికఁ దగుసం

భావన లొనరింపుచుఁ ద

ద్భావములకు సంతసంబు శ దలకొనఁ జేసెన్. 118

వ. తదనంతరంబ వారును దానును నొక్కమనోహరపులినమం

డలంబునఁ గూర్చుండి రప్పు డార్యాపల్లభుండు మనోహర

చ్ఛద్మగోపాలమిథునంబు నుచితాన్యోన్యప్రేమానుకూల

తలకు ముచ్చట వడి మెచ్చి కొతుకంబున నిట్లనియె. 119

తే. క్షీరవారాకరంబున శ సిరియు నీవు

నలినలోచన ! కూడుండుశనాటికంటె

మదనగోపాలమూర్తి ! ప్రేమమున రాధ

తోడఁ గూడున్న నినుఁ జూడ శ వేడుకయ్యె. 120

వ. అని వైకుంఠంబులోని మాటల నూహించి మీయిద్దఱకు

నిత రేతరప్రణయసంగమసౌభాగ్యంబు పరిణయమహిమ

త్సవం బని పలికి మఱియును. 121

సీ. మదనగోపాలకరవిదితరూపములు ము

ప్పదిరెండు తైత్తిరీశ్వరపావనములు

మదనగోపాలకరపదపూజనాకల్పి

తార్థంబు లఖిలక్రియాకలనలు

మదనగోపాలకరమంత్రంబు సకలతం

త్రములలో నిహపరదాయకంబు

మదనగోపాలకశమంత్రసంసిద్ధులౌ

జనులు పరిష్కృతశకలహృదయు

తే. లనుచు నిగమాంతములు చెప్పినట్ల చూడ
మదనగోపాలకృష్ణ ! యీ శ మహితమూర్తి
నిఖిల లోకైకపూజ్యత శ నీనుభూత
భావిమూర్తులకంటే దృశ్యర్థమయ్యె.

122

వ. అని తల్లీలలు ప్రకటించు సమయమున.

123

క. నారదుఁడువచ్చె వీణా

నారాయణనామపూర్ణ శ నానాశ్రుతియై

యా రాధామాధవుల య

కోరూఢులఁ బాడియాశుశమ నివనువీధిన్.

124

వ. ఇట్లు చనుదెంచి నందనందనుచేత పూజాభినందితుండై యా
నందలహరిందేలుచుఁ గొంతవఱకు వీణవాయించి యలపు
దొట్టి తనకుం దానె చాలించి గట్టనఁద్రేన్చి కుట్టూర్పు
లూర్పుచు నిట్లనియె.

125

క. నారాయణ ! నీనామసు.

ధారసమాకంఠపూరితంబయ్యెను నా

కోరినయట్లన నీ వీ

ధారణిపై గోపవేషశధారివి యగుటన్.

126

వ. అని కొలువుఁ గలయంజూచి.

127

గీ. అయ్యయీఫాలలోచనుం శ డలిగి నాఁడు
పురనిశాటులతోనేమి శ పోటులాడె
నిఖిలశస్త్రాస్త్ర వైచిత్రి శ నేఁడు శౌరి
పోటులాడుటచూచితిఁ శ బొందుగాను.

128

వ. తక్కిన నరదేవదానవుల పోట్లాటలును నానాయుగంబులం
జూచిన యవియున్న నెన్నడు నేఁడువోలెఁ గన్నుదనియద
నీస్వయంవరమహూత్సవంబు నాకుఁ బెనుపండువై సం
తుష్టి యొసర్చెననుచు మునులంజూచి పాణిపల్లవంబెత్తి
“రాధామాధవ దంపత్యోరవిచ్ఛిన్నప్రీతి రస్త్వితిభవంతో
బ్రువంతు” అని యాశీర్వదించిన నందఱు నట్ల వలికిరి. త
ద్వాక్యంబుల కలరి మాధవుండు మందస్మితంబు దళుకొత్త
నతని సంభావించె నాసమయంబున.

129

గీ. దివ్యగంగామహానదీరదేవి దివ్య
భామయై వచ్చి నవహేమరపంకజముల
నర్థిఁ బూజించెఁ బుండరీకాక్షు రాధ
తోడఁ గూడంగ సురమునిరస్తుతులు చెలఁగ.

130

గీ. కనకకలధౌతమణిపుష్పరకలితలలిత
హర్మ్యమండపచంద్రశాలాభిరామ
మైన దివ్యాలయము తన్మరహావనమున
నచ్యుతక్రీడలకు బ్రహ్మరయట స్మజించె.

131

క. ఏవేళకు నేవస్తువు

లావల్లవుఁ డాత్మఁగోరు శ నల్లన నాబ్బం
దావనమునఁ గలిగుండె మ

హావై భవమెసఁగఁ దన్మోహ త్వము కలిమిన్. 132

గీ. హరికిఁ గ్రీడార్థమై పురంశదరునియాజ్ఞఁ

బారిజాతాది సురలోకశపాదపంబు

లనిశకిసలయకుసుమ ఫలభివృద్ధి

నుండె బృందావనమున నేత్రతోత్సవముగ. 133

క. వనకేళి కాతుకంబున

వనజాక్షున కెప్పు డెద్దిరవలయునో యనుచున్

వనమున నన్నిఋతువులును

ననువొందెదగినభంగిరనయ్యె యెడలన్. 134

వ. ఇవ్విధంబున వేల్పులందఱు నందనందను నభినందిత హృద.

యునింజేసి యుచితగతుల వీడుకొని నిజవాసంబులకుఁ

జనిరి. రాధాసహితుండై మాధవుండు నవ్వనంబుఁ బ్రవే.

శించె నంత. 135

క. లవలీతకోక్కలైలా

లవంగనవమాలికాది శ లలికాపుష్ప

స్రవదవిరళమధుపిచ్ఛిల

పవనంబాదంపతులకుఁ శ బ్రమదం బొసఁగెన్. 136

సీ. అంబరంబునఁ జెరలలాడు రాచిలుకలు

పచ్చతోరణముల శ బంతిగాఁగ

నునుగాలిదూలిమిశన్నులుప్రాకు నవపరా

గంబుమేలిమి మేలిశక్తుగాఁగఁ

గాసారమకరందశకలితపయోజముల్

కమనీయ పూర్ణకుశభములుగాఁగఁ

బ్రవిమల కనక చంద్రపకతరుకోరక

ప్రతతి నివాళిదీపములుగాఁగఁ

తే. బరభృతంబుల రొద లింపురపాటగాఁగ

శోభనపుఁ బెండ్లిచందాన శ సొంపుమీఱు

వనము సొత్తెంచి రావధూతవరులువేడ్కఁ

జెలఁగి వనదేవతలు పువ్వుశసేసలొలుక.

137

చ. సితకిరణోపలావళి రశచించిన మించుటరుంగుమీఁదఁ బు

ష్పితవకుళావనీ రుహముశ్చేతఁ దమాలలతామతలితో

హితమొనరించెవారలకు శ నెంతయు నక్కడ వెండికొండఁ బ

ర్వతతనయాసమేతుఁడయిశరాజులురాజకిరీటుపోలికన్. 138

క. మరకతమణి సోపానో .

త్కరములఁ దగునారికేళశకదళీపున్నా

గరసాలంబులఁ గొంచన

సరసిజముల సొంపుచూపె శ జలజాకరముల్.

139

క. సురమిఘన మధురసింజిత

భరముఖరితగుహల, శిఖరశపర్యంతనట

త్సురుచిర బర్హిణముల, మణి

కిరణబులఁ బ్రియమొనర్చెఁ శ్రీగీడానగముల్.

140

సీ. సురపొన్నపువ్వులఁ శ్రీ బారిఁబారిఁ దొరిఁగెడు

మధువులఁ గ్రోలెడు శ్రీ మధుకరములు

కలికి లేమావిమోశకలఁ జిగిర్చిన చిగు

రాకులు గబళించు శ్రీ కోకిలములు

కదళికాతరువుల శ్రీ ¹ముదిరిచిల్లెడు ఫల

రాసులు చవిచూచు శ్రీ రాచిలుకలు

కొలఁకులమేలైన శ్రీ నలినమృణాలంబు

లప్పళించెడు మల్లిశకాక్షములును

తే. దయితలకుఁ గొంత యందిచ్చి శ్రీ తాముగొనుచు

తెక్కలార్పులు మదిఁదత్తరతీంత లెసగఁ

ప్రేమఁగవఁగూడి పెనఁగుచు శ్రీ బిత్తరించు

సాంపులింపులఁ దేల్చె నారదంపతులకు.

141

ఉ. పొన్నలపుప్పొడిఁ మొగలిరపువ్వులపుప్పొడిసన్నగాడ్పులన్

మిన్నులువ్రాఁక భానురజశనీకరదీప్తులటంచు జక్కవల్

క్రొన్ననవిల్తుసేతలకుఁ శ్రీ గూడువిధంబును నింగిముట్టు న

వ్వెన్నెల పుల్లులాటలును శ్రీ వేడుకఁదేల్చెఁ దదంతరంగముల్.

క. ఫలనిబిడంబై కుతుకము

నెలవుకొనంజేసె నొక్క ర నేరెడుఁ బొదయా

నలినాక్షీ నలినాక్షుల

కలసాలగ్రామశైలశ్రీఖండములీలన్.

143

వ. మఱియు నవ్వనవాటియందు హాటకమణిఘటితయంత్రప్రణా
 న్మీజాలకీలితప్రవాళలతాంబువాహినీఋఖంబుల బహుము
 ఖంబుల వికచకమలకష్టరనికరమకరందపరాగపరిమళమిళి
 తంబులగు కాళిందీనదీప్రవాహపయఃపూరంబులు మృగ
 మదశాదంబునఁజేదీర్చిన కాలువల వెంటవచ్చి విష్ణుగల
 కష్పరపుఁగుదుళ్ళునిండి మూలకందంబులు బొందిన రవల
 మేలిమిగొనియేచి. చూతపున్నాగసరళవకుళకేసర, జంబూ
 జుబీరకదంబముఖ్యతరుకదంబంబుల కొమ్మలందగిలి కలయం
 బ్రబ్బుకొని వీధీవిటంకంబుల సౌధచంద్రశాలామంటపకుటీర
 తోరణాకారంబుల వివిధవిచిత్రకిసలయకుసుమ ఫలనివహం
 బులు సముచితసన్నికృష్టంబులై నవరత్నకీలితంబులగు సోపా
 నవలభి గవాక్షకనకకుంభంబుల విడంబంబుచూప, వలరాచ
 వాని సిరినగరనుసాంపున నొప్పు లీలాలవలీ నాగవల్లీ మల్లి
 కామాధవీయూధికామ్కాలతీజాతిలలితలతానికుంజపుంజంబు
 లతో శశికాంతమణివేదికలమీఁద మధూలికణగణాకీర్ణంబు
 లును, పరాగధూసరితంబులును నవకుంకుమోపధానపద్మ
 దళాస్తరణశోభితంబులు నగుకనకఙ్గోలాతల్పంబులును నీచె

క్కని యున్నతస్థలంబుల లతాపాదపంబులకుఁ గనకకలశల
 బుల నీరువోయు క్రీడావిబుధవధూజనంబులకుఁ జెంగల్వ
 బావుల క్రేవలంగనుపట్టుపరిణతలతాభరణంబులగు మాదీ
 ఫలము దీఁగెలచిగురుంబోణుల మోవులందెగడు కెంజిగురు
 జిగినిగనిగలు తీఁగెలువాటి తిర్యక్కృతంబులై పయింబర్ది
 నవలరాచజోదునై చిన పగడంపుఁగొత్తడంబులఁ గీలుకొని
 క్రొన్నెత్తురులఁ దోఁగియున్న విరహిజనసముదయంబుల
 రూపనుశంకఁగొల్పు నిర్మలస్ఫటిక హర్మ్యకుడ్యప్రదేశంబుల
 నింగిలీకపురసంబు నింపులవెలుంగారు కనకకలధౌతకరిదంత
 రత్నపాంచాలికాసహస్రంబులను బాంధపరిపరిసంతానం
 బులపై దండువెడలు కుసుమకోదండు యాత్రాసమయం
 బునకు నాయితంబుసేసి తెచ్చి నిలిపిన కరిఘటలసౌవర్ణ
 ఘంటికాకారంబున విలంబమానఫలంబులును విశదదంతం
 బులభాతిఁ గోరకంబులు నొప్పనొప్పు కేతకీతరుషండంబుల
 దండల వటవిటపిచ్చాయలఁ బచ్చికబయిళ్ళఁ బ్రాణవల్లభు
 లు తగుతెఱంగుల శృంగంబుల నిపురఁదనుకంఠూయన
 ముకుళితలోచనంబులతో గగురుపొడిచి సుఖపారవశ్యంబు
 నుంజెంది యించుకించుక తృణఖండంబుల నమలుచుఁ గ్రీడ
 సల్పు హరిణీగణంబులంజూచి యనురాగంబు నొందుచు
 నుభయపార్శ్వంబులఁ జమరీమృగంబులు వివిధసముద్ధూత
 శిఖికలాపజాలంబులు నవరత్నవిరచితాతపత్రంబులై వెలుం

గనుత్కంఠమరాళసారస చక్రక్రేంకారంబులు వేత్రపాణుల
 యుపచార వాగ్రచనలుగా సంప్రీతిఁ బ్రీతిమాధవుల
 యింటికి విందువచ్చు రతిమకరధ్వజు లనుమాడ్కిఁ గర
 పల్లవంబులఁ జూతపల్లవమౌజరులు రంజిల్ల వివిధ సురభి
 కుసుమసుగంధంబు లాఘ్రూణిపుచు రసాలఫలసామగ్రికి
 మెచ్చుచు శ్రేణిశృంగార భంగులగ్నిపుచు ముక్తాఫలరంగ
 వల్లికాకారవికీర్ణ మల్లికామసుమజాలక విరాజమాన మో
 హనస్థలంబుల నిలిచి నెరసి దట్టనైన పుష్పాడి నెలవులు
 మెత్తమెత్తన మట్టి కోమలపదపద్మరేఖా లక్ష్మలక్ష్మీ
 పరభాగంబులు గావింపుచు రవిరశ్మి సారక జీబుకొనియున్న
 సేమంతిపాదలఁ బువ్వుదేనెలుబ్బి సోనలుగురిసి పఞ్చాగ్రం
 బుల పయింబడి తుప్పునఁ దూలి తుంపరచింది మసకతిత్తు
 లం బట్టినయట్లు బిరుసుమంచు నెరసినచందంబున మంద
 పవమానంబున నివతాళించు నీడలై న బొట్టమేనులు గగు
 రుపాతిన కుంకుమరజంబు లద్దుకొనుచు మధూళిశీకర సు
 సి క్తమార్గ పంకిలంబులగు మణికుట్టిమ మార్గంబులఁ గాలు
 జాతిన లీలాసంభ్రమంబున నవ్వుచు నొండొరులంబట్టుకొని
 యంగంగ సంస్పర్శసుఖకేళిం దేలుచు మెఱుంగుఁ గెంపు
 తాలతాపలవెంటఁ గనకవేదిక లెక్కునెడల పువ్వుదేనె
 మీఁదఁగొనుచు నతిశయస్వచ్ఛస్ఫటిక మాణిక్యస్థలంబులు
 పన్నీటి పటిమ లనువిభ్రాంతిఁ జరణవల్లవ సంసక్తపరాగ

పంకంబుగడుగడగ్గటి తేటచూచి కాకుండుటకు సిగ్గునడి.
 మందస్మితంబులు నిగుడఁదొలఁగిపోవుచుఁ జని చని కేళీ
 భవనంబుదండఁ గదంబతరుషండ మధ్యంబున విహరణశోణ.
 మణి మంటపంబు తత్కుసుమరంజితంబై వియోగజనాధిక
 కంఠర క్తసి కంబగు మదనభూతబలిపీఠంబు నమవునఁ దేజ
 రిల్లిన గుండెర్పుల్లనఁ దదావేశంబునం బొంది యెట్టకేల
 కించు కించుకదేటిన మనంబుతోడఁ దదంతికంబున. 144.

సీ. పచ్చల తలుపులు శ పవడంపు ద్వారబం
 ధంబులు ముత్యాల శ తావళములు
 వజ్రాలకంబముల్ శ వైడూర్యకుడ్యముల్
 జాలమార్గముల నీ శ లాలగములు
 పటికపు జవితెలు శ పద్మరాగపువేది
 కలు పుష్పరాగంబు శ గద్దెపీఠ
 లుజ్వలగోమేధి శ కోన్నతడోలికా
 స్తంభముల్ శశ్వికాంత శ దర్పణములు.

తే. పసిఁడి జలపోసనంబుల శ పావజోళ్ళు
 పువ్వుఁబాన్పులు పచ్చకర్రప్పురపుసురటు
 లింద్రనీలంపుఁ జండువా శ లెనసియొప్పు
 స్వర్ణహర్మ్యంబు సొచ్చి రాశతియుఁ బతియు. 145

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యిద్దఱుం బసిఁడికెందమ్మి తూఁగుటు
 య్యెల రతిరాజరాజ్య సింహాసనంబునం బోలె సుఖాసీనులై
 రప్పుడు. 146

సీ. మంజరీ కుచకుంభరమండలి పుష్పాడి

పయ్యెద దిగజాటి ర బయలుపడఁగ
మధుకరప్రేమార్ద్రమధురదృక్తతి మొగ్గ
సిగుమఱుంగునఁ ర జీరువాఱ
నై కతోన్నతకటిరచక్రదేశంబునఁ
గలహంసమేఖలారక్వణనమెసఁగఁ
జిగురాకుమోవిపై ర నిగిడికుందద్యుతి
స్మితరుచి చంద్రికల్ ర చెంగలింప

తే. నన్యభృతరుత మధురవారక్యములతోడ

వాసనల మేనిలోపలి ర వలపుఁ జిలికి
వల్లభయుఁబోలె వనలక్ష్మి ర వనజనేత్రు
హృదయ పద్మంబునకుఁ జాల ర నింపొనర్చె.

147

వ. అప్పుడు.

148

ఆ. వె. చిత్తవృత్తియెఱిఁగి ర చెలఁగి సంభ్రమలీల

నీరజాతపత్త) ర నేత్రుచేతి

శంఖచక్రపుష్ప ర చాపశరము లందు

కొని తొలంగి చనిరి ర గోపసుతులు.

ఉ. సంతసమారఁ బ్రాణవిభురసంగతిడగ్గటి యేకశయ్యనా

యింతివసించె నెమ్మొగమొరకించుకయడ్డమునేసిసిగుతోఁ

గంతుఁడు మానసంబు చెలిరకానిగతిఁ గిలిగింతవెట్టఁగా

నెంతయుఁగఁబ్బచన్నులపరయింబులకాంకురరాజినిల్పుచున్.

సీ. జలరుహగంధి నిరర్మలగాత్రి తరళాక్షి

సురుచిరావయవ భాసురనఖాగ్ర

సుప్రసన్నానన శ శుద్ధాత్మసురభిళ

మాల్యానుకలిత ప్రేమార్ద్రహృదయ

భార¹వేణిక కళాశాచుభాషిణిమాన

వతికృతోత్సవలీల శ ధృతిసమేత

బాలికలావణ్యరహేలావిలాసిని

ఘనకుచయుగళ యశోవనమనోజ్ఞ

తే. యాదిగర్భేశ్వరీ రత్న శ మాలతాంగి

కల్పవల్లియుఁబోలె సంకల్పఫల స

హస్రము నొసఁగకున్నె శరయ్యాతలమునఁ

బ్రాణవిభునకుఁ గన్నుల శ పండువగుదు.

150

గీ. అధిపుచెంగట నపుడు బిరబాధరంబు

తొడలు నిచుక యవర మై శ బొడమై జెనుట

పోకముడి కొంత బిగిజాతై శ బువ్వఁబోడి

తలఁపు కందర్పవిభ్రమాశకులముగాఁగ.

151

క. లీలముకుందిని దగన

వ్వేళం గర్పరగంధరవిస్మయరఘు-తాం

బూలమొసఁగె డగటి గో

పాలికి గోపాలకునకుఁ శ బ్రమదంబెసఁగె.

152

మ. చెలిచుట్టిచ్చిన వీడ్యమందుకొని యాశీతాంశు బింబాస్యసి
 గ్గులమార్తోమునలేతనవ్వులయఁజరక్షుష్టాణవీక్షల్ కెలం
 కులద్రొక్కంగరవల్లిలేఁబులక లంఠకూరింప నవ్వారిగా
 నలసప్రక్రియనిచ్చె నెయ్యమలరంఁబ్రాణేశు కెంగేలికిన్. 153

క. చెలియొత్తి చెప్పనగుచున్
 జలజానన గఱచి యాకు ర సగమిచ్చిన నా
 చెలువుండలరుచు నాతెఱఁ
 జలకనఁగొనుచుం బ్రియొక్కి ర జంబనమడిగెన్. 154

క. వెలుపల సిగ్గరియును లో
 పలదిట్టయునయ్యేనేని ర బాలికవఱలన్
 గలికియగు నీవిధంబులు
 గలవారాధికకు వలపు ర గాదేపతికిన్. 155

సీ. ఆకందుకొనియెడి ర ననువున బుజముపైఁ
 జెయివేసికొనగోళ్ళఁ ర జెక్కు పుణుకుఁ
 దాంబూలలహరిచేరత జనించు చెమటార్పు
 వెరవునఁ బయ్యెదరచెఱఁగుదిగుచు
 మొలకట్టుమాణిక్యరములు చక్కద్రోయుచు
 జఘనమల్లలన ర సంస్పృశించుఁ
 దలగడపై నొత్తి ర వెలికాలుసాచియం
 గుఱులు లోఁ దొడలసంఠదులనిగుడ్డుఁ

తే. జిన్నినగుమోము తనదిక్కు శ సేయఁగోరి
 వీడియును వీడ నరగొప్పు శ వీచ్ఛునగుచు
 భావరసగర్భచేష్టలఁ శ బ్రథమరతిని
 రాధమదిమేలు కొలుపుచు శ మాధవుండు. 156

క. హఁటకవిచిత్రముక్తా
 స్ఫోటతుషారాంబు ఘుస్పృణశసుస్నిగ్ధరజః
 పాటీరకర్దమము స
 య్యాటంబున నలఁదె కోమశలాంగి కుచములన్. 157

గీ. శీతకరకాంతి శశికాంతశశిలముఁబోలె
 నలినలోచను కరలీల శ నవిఁగరంగి
¹యవయవంబులు పొంగెఁ దా శ మవసియవలఁ
 గళలు నెలవుగఁ బయిపైని శ పులకలెసఁగ. 158

క. నలినీదళతరళంబగు
 జలబిందువు వోలెనపుడు శ సత్యంగమునన్
 గళదొలఁకాడఁ దొడంగెం
 గలికి తలఁపుమరునిచేతఁ శ గళవళమొదన్. 159

గీ. తన్మనోభావములుఁ దహతహాలుఁజూచి
 జాలవలిక తాంబూల శ చయమునించి
 శౌరిఁగనుగీటి సన్నకు శ సన్నజాటి
 పువ్వుఁ దెరవేసిపోయె నశబ్ధాటికత్తె. 160

చ. చెలియటువాసిసోవుటయుఁ¹ జెల్వభయంపడకించుకేనియున్
దలఁపునఁ గాకులేక దయితప్రియలాలనమాత్ర నప్పుడే
వలపులకేళిఁ దన్నయత శ వ్రాలిసుఖాబ్ధి తరంగమగ్నయై
దలఁపదు దేహమైననదిరదర్పకవిభ్రమమేమిచెప్పుదున్. 161

ఉ. చిత్తజుకేళికిన్ మొనయఁ శ జేయుచు సిగ్గులయుగ్గువిప్పియ
మ్మత్తచకోరనేత్రనవశమన్నధమూర్తి సరోజలోచనుం
డత్తటీ²వేడ్కఁ గాఁగిటికిరనల్లనఁజేర్చి బిగించెఁబ్రేమఁ బూ
గుత్తులమించు నాబిగువుశగుబ్బి లురస్థలిగాఁడి పాఱఁగన్.

శ. అంగనయు హరియు గాఢా
లింగసబంధముల నెఱుంగ శ లేరైరి యొడ
శృంగభవమధునుదాలస
తంగూడొక కొంతతడవుతాదాత్మ్యమునన్. 162

గీ. కొదమ సుమెగపూదండ శ గుణముగలిగి
శాసె నెడలెక్కుపెట్టని శ కంతునల్ల
చెఱకువిలుబోలె గృష్ణుఁడా శ చిగురుబోడి
తోడఁగలికాశుగక్రీడఁ శ గూడియొప్పె. 163

చ. వనజదళాక్షియున్ హరియున్ వా తెఱ తేనియలానమోముమో
మునఁ గదియించుటొప్పెఁ బ్రియశ్రముల్ దళుకొత్తఁగఁజంద్ర
బింబమున్

1. జెల్వదయింపదయించు. మూ. 2. రికేపు. 3. గవిశనదరెక్కుపెట్టని.

వనజముమైత్రిఁ గూడుకొని శ వైరములేకసుధాచుధూళులిం
పొనరఁగనీడుజోడెసఁగుశచున్నవియో¹తములోనఁదామనన్.

సీ. పంబినవిరహతాపమున శోషి లినవా

తెఱలఁ జుంబనలీలఁ శ దేనెలుబ్బెఁ

గడువియోగార్చులఁ శ గ్రాఁగినతనువులు

శ్రమజలంబులఁదోఁగి శ చల్లనయ్యెఁ

జిరవిప్రయోగార్తిఁ శ జిక్కిన యంగముల్

పరిరంభసంపద శ నురవుకొనియె

నాయల్లకవ్యథ శ నలఁగిన చిత్తంబు

లితరేతరాసక్తి శ నెలమిఁబొందెఁ

ఆ. బ్రేమవొదలె సిగ్గు శ బిగిజాతెఁ దహతహ

లెసఁగె శంకలుడిగె శ నేపుమీతెఁ

దమకమెక్కె నొలసెఁ శ దర్జనగర్జాతి

తరళవచనరోషశతాడనములు.

165

క. కలమధుర మణితములఁ జం

చలకరకంకణ రవములఁ శ జరణతులాకో

టిలలితశ్రిజితములఁ బూ

విలుకాఁడచ్చట నాట్యవిధమొనరించెన్.

166

సీ. వలయు బంధములకు శ మెలపుటకై సన్న
 గావించుఁగుంతలశ్రగహణకేళి
 మూర్ఖాలసతఁగన్ను శ మోడ్చుచో వాతెఱఁ
 బలునోవనాటించి శ తెలివిగొలుపు
 నానందసాంద్రత శ నంగముల్ వదలుచోఁ
 గెరలించియొత్తిరాఁ శ గేలబిగుచుఁ
 గళజాఱు గిలిగింతఁ శ జలియించుమేదీఁగె
 బిగియఁ గౌఁగిటఁజేర్చి శ సాగయఁజేయు

తే. గురుకుచంబులఁ బొడము కశప్పురపుఁజెమట
 ల్దుకొను నవయవముల శ ననఁగిపెనఁగి
¹మాధవుండు మదనతత్త్వ శ సాధకుండు
 నాత్మనాత్మేశ్వరికిఁ గోర్కె శ యభినవముగ.

167

క. కేక్రగృహకుడ్యంబులఁ
 గీలించిన బంధగతులఁ శ గీల్బొమ్మలుగా
 నీలీలనుండి యల్లనఁ
 గేళిసలిపి రింపుసాంపు శ గిటికొనుచుండన్.

168

క. తరుణీకృత హరివిక్రమ
 కరణోదంచిత చలాంఘ్రిశ్రకమలము మణినూ
 పురకల ఝలంఝల ధ్వని
 మరుమువ్వల కోలవోలె శ మనమలరించెన్.

169

1. మాధవుండు మదనతత్త్వకళ...రాధ...త్ముఁడా. మా.

ఆ. చతురశితిబాధశ్చతురత్వములు చూపి
చెలువుఁ డలయు టెఱిఁగి శ్చెంగలించి
గురునితాబబిబ్రకుచభారభరలీల
లోచనోత్సవముగ శ్చేచియేచి.

170

సీ. ఒక కేలబ్రాణేశు శ్చికురముల్ గబళించి
కేలొక్కటరమున శ్చలీలనూఁది
యడుగుఁ గెందమ్ములు శ్చొడలపై నొకకొంత
సమకొల్పి యర్థంబు శ్చయ్యమోపి
కించిదుదంచితాశకుంచితగతులచే
మొలనూలి చిఱుఘంటి శ్చకలు చెలంగఁ
జిన్నికొనసియాడఁ శ్చజేయుపయోధర
ముల గుబ్బసరములు శ్చముడినడంగఁ

తే. దనుతరస్వేదబిందుసుందరముఁ దరళ
చూర్ణకుంతల ఘంక్తి భాశసురము మంద
హాసగర్భంబు నై వదనాబ్జమలర
సరసపురుషాయిత్కీడశసలిపె నింతి.

171

శ. కమలాక్షి యుపరికేర్తి
సమయంబున నుల్లసిలై శ్చసరసక్రీడన్
గమలజముకుళాగ్రంబునఁ
గొమరాఁడెడు పసిఁడి యంచశ్చకొదమయుఁ బోలెన్. 182

మ. ప్రచలత్కాంచికలాపదీ ప్తకటి చక్రక్రశ్రీలు నంసోచ్చల
త్కచభారోద్గళితప్రసూనములు రంగగత్కుంతలప్రోల్లస
ద్రుచిరేఖావలనంబు దృగ్గళితచేతోజాతసమ్మార్చనా
రచనాభంగియు శౌరి కిం పొసఁగె నారరాజాస్యక్రీడింపఁగన్

క. హరి కరజక్షతి యాసర

సిరుహాననమెఱుఁగుఁ జిన్ని శ్చెక్కుననొప్పన్

సురుచిరదర్పణ బింబాం

తర బింబిత బాలచంద్రాశ్రయకు సరివోలెన్.

174

క. పొలఁతి చనుగ్రేవఁదొడికిన

¹పలుఁడాటుల చాఱనడఁచుఁ శ్చ బై పై హరియూ

హలు గాకా జిగిబిగులం

బలుఁ జారనె చూపు జీరుశవాటు నటంచున్.

175

గీ. చామవసివాల్ల మేనును శ్చ జాఱుతుఱుము

సోల మును జొక్కుదేరెడు శ్చ చూపునలస

గతులు రతితుది నెమ్మదిఁ శ్చ గరఁప మగుడ

మగుడఁ దమిఁ బెంచి క్రీడించుమాధవుండు.

176

క. ఆలీలామిధునము కే

లీలంపటజాతఘర్మశ్చ లేశశ్రమముల్

దూలిం చన యాకపటికి ?

నేలాసుమనోజలంబు శ్చ హేలాగతులన్.

177

1. బలువాటకజారనొడుచుఁ బై పై హరియూ । హగా.....
నటన్నన్. మూ.

క. ఎప్పుడు రవి యుదయించునొ

యెప్పుడు గ్రుంకునొ యెఱుంగ శ కీక్రియఁ గాంక్షల్
ముప్పిరిగొనఁ గ్రీడించిరి

యప్పంకజమఃఖయుఁ బంకశజాత్ముఁడు వఱియున్. 176

చ. మదిఁగడునుల్లసిల్లిమధురమాసమహోత్సవముగ్గడించుచున్
మదనధనుర్ల తాగుణనిరనాదము వీనుల కింపు చేయ న

మ్మదవతియున్ ముకుందుఁడునరమందకుతూహల రేఖఁజుద్రికా
సదమలచంద్రశాలికలఁ శ జల్పిరనేక¹వినోదనక్రియల్. 179

సీ. భ్రమరదంపతుల విశ్రభ్రమముల సొంపారు

మల్లికానవపుష్పశ్రమండపములఁ

గలకంఠకాకలీరకలకలంబుల మించు

మేలైన గుఱ్ఱమారమిశ్శనీడఁ

గలికిజక్కవ²పులుంగుల కేళికలమీఱు

జలజాకరోదారశై కతముల

బర్హిణమిధునశుంభన్నాట్యముల నొప్పు

సురుచిరమణి³కేళి శ గిరులచఱులఁ

తే. గుసుమఫలవీచికారత్నశ్రవీసరవిభవ

లీల కలరుచు మదనగోరపాలవిభుఁడు

భృంగకోకిల కోకబర్హిణవికస్వ

రస్వరంబులఁ గ్రీడించి శ రమణి⁴దేల్చె.

180

సీ. మేలి పువ్వులుగోసి శ మెలఁతకు నొక-చోటఁ
 గుంతలంబులుదీర్చి శ కొప్పుముడుచు
 ననపరాగమునూర్చి శ నలినాక్షికొక-చోట
 మెఱుఁగారు పాలిండ్లశ్రమిఁద నలఁదుఁ
 బొగడపువ్వులదండఁ శ దగఁగ్రుచ్చి యొక-చోట
 లలితాంగిజఘనమంఠడలిసమర్చు
 మకరందములుగ్రోలి శ యొక-చోట నలిసీల
 కుంతలవా తెఱఁ శ గ్రుమ్మరించు

తే. నొక్కయెడఁ దీఁగె యుయ్యెల శ నూరుముగళి
 బాల నిడుకొని ప్రియమైనశలీల నూఁచు
 నొక్కయెడ మృగమదమున శ నువిదగండ
 పాళికలవ్రాయుఁ గొనగోళ్ళఁ శ బత్తలతలు.

181

సీ. శృంగారవతిలీల శ శిఖిపింఛమాఁ దలఁ
 జుట్టి కౌస్తుభము వశ్రోజసీమ
 నమరించి పీతాంబరము నితంబంబునఁ
 గైసేసి శౌరిశృంగారరేఖఁ
 వాఁ దాల్చి కీల్కొప్పు శ ధవునకుముడిచి పూ
 గుత్తులురమ్మునఁ శ గుచయుగమౌగ
 సమకొల్పి గుబ్బసరములదొడిగి తన
 వలువ పయ్యెదదీర్చి శ యలరఁగట్టి

తే. తనదు శృంగారమొసఁగి మోదమున నగుచుఁ
బ్రియుఁడ నే నీవు నాక్రియఁ శ్రీ బ్రియవటంచుఁ
దక్కు గిలిగించు మ్రొక్కుఁ గంఠదర్పకేళిఁ
బురుషరతి నైపుణముచూపి శ్రీ పరిణమించు.

182

సీ. కుంజగర్భంబులఁ శ్రీ గూడాడునప్పుడు
సారంగమిథునంబు శ్రీ సరణిచూపి
క్రీడాచలంబులఁ శ్రీ గ్రీడించునప్పుడు
విద్యుదంబుదముల శ్రీ విధముచూపి
వీధీతలంబున శ్రీ విహరించునప్పుడు
మల్లికాతరువుల శ్రీ మహిమచూపి
సైకతస్థలములఁ శ్రీ జరియించునప్పుడు
కలికి జక్కవదోయి శ్రీ చెలువుచూపి

తే. స్నేహభంగులు గమనీయ శ్రీ దేహారుచులు
పెనఁకువలజోడు వాయక శ్రీ యెనసియుండు
చందములు నందములుగఁ బూర్ణేందుముఖయు
నందసూనుండు నొప్పి రాశనందలీల.

183

ఉ. లాలితపాదనూపురఝుశలంఝులరావము లుల్లసిల్ల లీ
లాలసబంగిఁ గ్రుమ్మరు ముశరాంతకు సంగడి నాసహస్రగో
పాలతనూజక్రేకృతులఁ శ్రీ బంచశరుండను వేటకానితోఁ
బోలఁగ వేటమైదిరుగుశపోషితరాజమరాళియో యనన్.

చ. చెలువ వినూత్న పాదసరశసీరుహకుంకుమపంక రేఖలన్
జెలువయి కేళిహేమగిరిశృంగతలంబులు చుంబనక్రియన్
జలజదళాక్షు వీడెపురశంబున ముద్రలు చెదియొప్పు నా
లలన పయోధరంబుల విశలాసముచూపె వియన్నరాళికిన్.

చ. పాలతియు శౌరి గల్పతరుపుష్పవిభూణభూషితాంగులై
మలయుచుఁ బ్రీతిమాధవులశమాడ్కివనావళిఁగేలి మైరహః
కలనల సంచరించెడు విశకాసము మన్మథ విభ్రమైక¹చ
ర్యలుగనిచొక్కిరాత్మహృదయంబులభేచరకామినీమణుల్.

వ. ఇట్లు బహువిధంబుల నభిరామమూర్తులు నాత్మారాములు
నగు నా రాధామాధవు లభిమతరతిరహఃకేళీవిలాసంబుల
నుల్లసిలుచు డెందంబు లానందమయంబులై నిగుడ మగు
డని కాంక్షులఁ ద్రిలోకగణ్యం బగు బృందారణ్యంబున మ
నోహరులై యేకాంతస్థలంబుల ననర్గళోత్సాహవిభవంబున
విహరించి యమునాప్రవాహంబున జలక్రీడలు సల్పువారై
యొయ్యన నోయ్యారంబు నడకల గిల్కు పసిండిగొడుగుల
పావలు ఘుళ్ళుఘుళ్ళు మన ననోన్యద తహస్తపంకజులై
యక్కడక్కడఁ దరుశాఖాశీతలచ్ఛాయల నిలిచి మలయ
మారుతంబు చేతఁ బరిభ్రమశ్రమంబపనయింపుచు ముకుం
దినియుఁ గింకరవల్లవకుమారులు సేవింప నమ్మహానది
సేరంబోయి.

సీ. తమ్మితేనెలు గ్రోలి ర దట్టమై దివి నాడు
 కొదమతుమ్మెద పిండురకొప్పుగాఁగ
 జలచరోల్లంఘనంబుల మించు తలుకులు
 ప్రణయకటాక్ష సంతపదలుగాఁగఁ
 గల్గోల వలిపైఁ ర గనుపటుకోక దం
 పతులు వక్షోజకుంభములు గాఁగ
 వాయువిధూత నరవ్యపరాగపటలంబు
 కట్టిన చిత్రాంశురకంబు గాఁగ

తే. యమున సాక్షాత్కరించి తరమ్మలఁది పిలుచు
 సాంత్యనము లట్లు హంస నిరస్వనము లొలయ
 రాధికయు మాధవుండుఁ దీరమున నిలిచి
 ప్రస్తుతించిరి దాని సారభాగ్యమహిమ.

188

వ. అప్పుడు.

189

క. గోపీసహస్రములతో
 గోపాలవిభుండు రాధఁగూడి పయఃక్రీ
 డాపాటవములు చూపెడు
 నేపున వ్రేపల్లెలోని ర కెఱుకవడంగఁ.

190

వ. సంజ్ఞానిస్వనం బొనర్చు వాఁడై తత్తీరంబున నొక్క పారి
 జాతము క్రీనీడనొప్పు చంద్రకాంతమణివేదికామధ్యంబున.

సీ. పసిడిపావలమీఁద శ నొసపరి మువ్వంక
 బాగున దివ్యరూపంబు దనర
 డాపలికర్ణకుంఠడల మొకించుక వ్రాలి
 యంసదేశంబున శ నత్తమిల్లఁ
 దిర్యక్కృతంబులై శ తీగవెన్నెలమించు
 తఱుకుఁజూపులు కెలంఠకుల నటింప
 లాలితోదంచితశ్రభూలతాయుగళి నే
 ర్పడినవళిత్రయీశఫాలమలర

తే. రాధికాభుజనిహితదోర్ధండుఁడై స
 మంచితాంగుళి పల్లవశన్యాసములను
 రంధ్రముఖముల సప్తస్వరములుగూర్చి
 మురళి వాయించె నాజగత్సోహనుండు.

192

చ. హరిమురళీనినాదమున శ నంబరవీధి విమానపఞ్చులం
 దిరిగెడు దివ్యకాంతలుమశదింబ్రసవాస్త్ర వికారమొదియం
 బరముల కట్టుజాఱఁగచరభారభరంబులు వీడిపుష్పముల్
 దొరఁగఁగనిల్చిచూచిరివిశలోలకటాక్షములబ్రసక్తతఱ.

చ. అమృతరసోపమానజలశజాక్షుషునోహరవేణుగాననా
 దమునబ్రమత్తబర్హణకశదంబమునాట్యముసల్పెదన్ననో
 రమవనవీధిఁ బింఛనికశరంబు లుదంచితలీలఁ గ్రాలఁగా
 సుమధుర¹షడ్జమస్వరముశచూపుచుఁదన్నయనాభిరామమై.

1. షడ్జమస్వర. మా.

- చ. కలమురళీసముల్లసితశ్శానకళా వికసించి కల్పకం
 బులుహారిఁ బుష్పమంజరులఁ బూజలుచేసె మృగీన్ముగావళుల్
 సులలితధీరనేత్రముల శ సొంపులఁ దేల్చెఁ గరంగి నిర్మరం
 బులగతిఁ బాటెఁదన్నికటశభూమి మహీధరరత్నజాలముల్..
- క. చిత్తములు వొదల గోపా
 లోత్తము వేణుస్వరముల శ నుప్పొంగి రయ
 ప్రోత్తలితకర్ణములతో
 నత్తటి సురధేనుబృంద శ మరుదొంచెదగన్. 196
- ఉ. ఆసలినాయతాక్షుమధుశ్రాధర వేణురవామృతంబుతో
 వీనులు నిండి వేడుకలు శ వెల్లిగొనన్ స్మరమోహపాశసం
 తాననిబద్ధబుద్ధిఁ బ్రమోదంబున ఘోషము వాసి వల్లవ
 స్త్రీనికరంబువచ్చె వనశసీమ కనేకసహస్ర సంఖ్యమై. 197
- వ. ఇవ్విధంబున లావణ్యయానన మదవిలాసితలును సంపూర్ణ
 పూర్ణిమాచంద్రబింబవిడంబిముఖపంకజలును ఘనజఘనభా
 రచారుసంచారిణులును నురుపయోధరభరాందోళాయమా
 న తనుమధ్యలతికలును మత్తమయూర బర్హిసుషమాకూ
 లంకషచికురబంధలును విలోలాక్షులు నగు రాజకుమారిక
 లును మదనగోపాలలీలావాగుచికిలర దగిలి యులంబులు పల్ల
 వాయుధవికారసమాకులంబులై నిగుడ గములుగములై బృం
 దావనవీధులవనదేవతలకు మెఱుంగుఁ జూపులను నీరాజనం
 బులు సేయుచుఁ జరణతులాకోటిమణినికన్వణమధుపూరంబుల.

శ్రవణపుటకటాహంబులు పూరించుచు మోహినీదేవతలమా
 డ్కిఁ గన్నులపండువై కుసుమకోదండుండు విడంబించిచ
 క్రిడై నొక్కతెగఁ దొడిగియేసినవచ్చు సమోఘసమ్మోహన
 బాణసహస్రంబు లనుబాగున నరుగుదెంచి గోపాలమన్మథు
 నిఁ బరివేష్టించి రప్పుడు జగన్మోహనుం డందఱహృదయం
 బులయందు ముందరియట్లయొక్క చందంబునఁ బ్రణయకౌ
 రక స్నేహంబులు తొంగలింపజేసి వారును దానును న
 య్యేటిలోనికి డిగ్గి యొక్కపులినదేశంబున. 198

గీ. హారకేయూర మకుటమంజరముఖ్య
 భర్తమణిభూషణంబులు శ పై పసిండి
 దుప్పటియు నూడ్చి ధమ్మిల్ల శ మొప్పముడిచి
 పద్మలోచనుఁ డాయత్త శ పడియె నపుడు. 199

ఆ. రాధ తోడ గోపరమణులు జలకేళి
 సమయభూషణముల శ నమరి వచ్చి
¹యొడలికంటు వలిపశ్చయొల్లిపయ్యెదలలోఁ
 జన్నుఁ గవలరుచులు శ చౌకళింప. 200

క. వేడుక నంజనగిరి గో
 రాడి చతుర్దంతి నీలిశ్చై కరిణులతోఁ
 గూడి సురతటిని జేరిన
 జాడఁ జతుర్భుజుఁడు నదికిఁ శ జనె సకియలతోఁ. 201

- గీ. పసిడి ముద్రల కొమ్ములు శ పద్మనాళ
యంత్రనాళంబులును గూర్చి శ యతిముదమున
సారగోరోచనాగంధశసారఘస్పృశ
హేమచయపాత్రికలతోడ శ నిమముఖులు. 202
- క. కొందఱు రాధికవల నొక
కొందఱు మాధవుని వాకఁ శ గూడిరి వారున్
జింది వసంతము లాడిరి
చందనగంధులు సుగంధి శ జలపూరములన్. 203
- గీ. తమ్మి పుప్పొడి యొకతటిరత్తరళనేత్ర
జలజదళలోచనుని మీఁదఁ శ జల్లెనగుచు
నెంత గయ్యాళి చూడవే శ యిది యటంచుఁ
దోడి వ్రీడావతులు చూచి శ తొంగలింప. 204
- క. శౌరి వ్రజస్త్రికరకా
శ్రీరద్రవగంధసారశమేళనరుచిరా
కారుఁ డయి మూఁడు మూర్తుల
సారము దాననుచుఁ దెలుపు శ సంగతి నొప్పెన్. 205
- మ. చివురుంజిమ్మనఁగ్రోవిముంచుకొనికాశ్రీరాంబుపూరంబుమా
ధవుపై రాధికడాసి చిమ్మ నలరెన్ శ దద్దార కందర్పరా
ణ్ణవమత్తద్విరదేంద్ర శిక్షకొఱకై శ నాటించు రాకోలకున్
సవతై¹యస్రచలత్కణావళుల రుశ్చ్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్.

1. తైమసచలత్కణావిమనరుచ్య. మా.

చ. చలమున రాధయున్ హరియుఁజందనవారి వసంతమాడ న
వ్వల నొకబోటి కేళ్లుటికిరవచ్చె హిమాంబువు చల్లిపోవ లీ
లలరఁగనిల్చె దాని వనశరాంధ్రము పట్టున నీతిదూతి నె
చ్చెలులు హసింపఁగా నదివశించెవడింబట తెంచిలోపలన్.

ఉ. తక్కరిలాగునన్ విభుఁడు శ దాకొని కస్తురి మెత్తు నేర్పుతో
నొక్కటఁజన్నుఁగ్రేవనఖశమొ త్తినఁదక్కకయాలతాంగియున్
జిక్కఁగఁ దమ్ములంబుఁగొనుశచాతురిఁదన్మధురాధరంబునన్
గ్రక్కునఁబల్లుమోపెఁజెలిశక తైబళీయని తన్ను మెచ్చఁగాన్.

గీ. చారుకుంకుమ ధూళిధూశసరితగాత్ర
వల్లులె యుల్లసిలిరి శ గొల్లసతులు
కమలరజమున దోఁగి సై శకతతలమున
నెలమిఁ గ్రీడించు పసిఁడియంశచల విధమున. 209

గీ. ఓలగందంపుఁ బసుపులశనూని వెలుఁగు
గోపికల దేహదీప్తులు శ గొనలుసాగె
జారు ధమ్మిల్ల పుష్పవాశసవలఁ బొలయు
మిండ తుమ్మెద మొయిలుకు శ మెఱపులగుచు. 210

క. సింధురవరమనిపైఁ బు
ష్పంధయ కుంతలలు చల్లు శ ప్రాలేయపయో
గంధభరంబులఁ బవనము
గంధవహత్వంబు సార్థశకంబుగఁ బడసెన్. 211

సీ. ఘనసారకర్దమౌశ్మనఁదోఁగు నవ్వేళ
 నిల జరించెడు చంద్రశకళ లనంగఁ
 గాశ్మీర చూర పంశకమునఁ దోఁగినవేళఁ
 జిత్తజుక్రోధాగ్ని శశిఖిలనంగఁ
 గమనీయ మృగమదౌశ్మమునఁ దోఁగినవేళ
 నీలాంగతనురుచిశ్రీలనంగ
 సారగోరోచనాశ్మవారిఁ దోఁగినవేళ
 దీపిత హేమపురత్రికలనంగ

తే. సకల సద్గంధ వస్తువాసనలఁ దోఁగి
 నపుడు చిత్రాకృతులు నాఁగ ర నతిమనోహ
 రాంగులై రాధికాదిగోపాంగనలు సు
 రాంగనలచూడ్కి కింపు లోసంగి రపుడు.

212

ఉ. చక్కని రాధ బిత్తమరచుబుపయి దన గోరుకొక్క లోఁ
 జిక్కిన కుంకుమమృతులరచేజెలువారుచుఁబల్చిమాద్ర బెం
 పెక్కిన సాంధ్యరాగ లలితేమ కళాకృతి శౌరిచూడ్కికి
 న్మక్కువఁగొల్పెఁగట్టెమరమాదుతధూతపటాచలంబునన్ .

క. బింకములాడుచుఁ బాడుచు
 జుకింపుచు నీరు మీఁదఁజల్లుచుఁ గడఁకన్
 బంకజముఖు లెరియించిరి
 పంకజనయచుని వసంతపాటవలీలన్.

214

చ. పలుమఱుఁబొంచిపోచితనుఁ బాయకకుంకుమునీరుచల్లఁగా
నలికులవేణి నొక్కరతెనంటగఁ బట్టి విభుండు నీటిలోఁ
బెలుచన ముంతునంచు వెఱుకపించుచుఁ గౌఁగిటఁజేర్చి దానిగు
బ్బలఁ బరిరంభకేళి¹ నొగిఁబట్టుచుఁ జే వదలం దలంకెడున్.

గీ. రాధమును మాధవుఁడు మత్సరమునఁ గదిసి
యంగములయందు గుంకుము శ లలఁదియలఁది
దర్పకస్థానమునఁ జేయిరదాఁక నులికి
నవ్వి రిద్దఱు నాలింగనం బొనర్చి.

216

సీ. పవమానవశమునఁబసిడి చీరచెఱంగు

లెడలఁ గ్రొమ్మించుల శ యొడలుచూచి
బలిమిఁ గర్పరామశలలఁదెడు నెయ్యంపుఁ
గైలాటములఁ జన్నుశగవలు దొడికి
సంభ్రమోల్లంఘనశసరణి ఝల్లునవిచ్చు
ధమ్మిలమునఁ బువ్వురదావిగ్రోలి
యెడనెడఁ దమ్ములశమిచ్చుచో నిచ్చలు
తియ్యఁగెమ్మోవులఁ శ దేనెలాని

తే. యొకరికొక్కరి యంసంబు శ నోలిఁజేరి
పలుగు జంకెన మాటలశకొలఁది వినుచు
శ్రీవిభుఁడు గోపకన్యలశతో వసంత
కేళిఁ బంచేంద్రియోత్సవశ్రీలఁ దేలె.

217

1. నొగిఁబారుచుఁ జేవిదలందలంకుచుకొ. మా.

క. పన్నీటఁ దోఁగి వలువలు

కన్నెల మై నంటి లేనిశక్తై వడిఁ దోఁవన్

నున్న దొడలు జఘనంబులుఁ

జన్నులు బంగారు తళుకుఁ శ జల్లెన్ దిశలన్.

218

సీ. ప్రోవులుగొన్న కశర్పూర ధూళీపాళి

కుప్పలై రాలిన శ కుంకుమంబు

మేటులై యొదవిన శ మృగమదనాభులు

జిటలై తొట్టిన శ తట్టుపునుఁగు

కొండలై నిలిచిన శ గోరోచనాపంక

మేటులై ప్రవహించు శ హిమజలమ్ము

గుంపులై పొదిగొన్న శకుసుమగంధంబులు

రాసులై పడియున్న శ ప్రసవరజము

తే. గలిగి యమునాతరంగిణీశపులినతలము

త్రిజగదభిరామమై యొప్పె శ దేవదేవుఁ

డచ్యుతుఁడు గోపకన్యాసశహస్రసహితుఁ

డై వసంతోత్సవము సల్పు శ నవసరమున.

219

క. హరి¹కరపుటమున వల్లవ.

తరుణీకుచకుంభమధ్యశతలములవలనన్

దొరఁగిన కుంకుమరేణువు

తరుణీ సమ్మోహనౌషధము ధరియించెన్.

220

వ. ఇవ్విధంబున లోచనోత్సవంబై మదనాధ్వరావభృథస్నాన సంరంభంబున విజృంభించి మాఱులేక, విరహిసమాలోకభీక రంబులై ప్రజ్వరిల్లుచుఁ బరిభ్రమించు నించువిలుకాని యా గ్నేయాస్త్రపరంపర లను సొంపునఁ బెంపారుచుఁ బ్రత్యగ్ర సమగ్రఘుస్పృణరస విస్మయరశరీరలై న బింబాధరలును, విట మనఃపుటకుటిక్రోడంబు లను బంధురాంధకారమగ్నంబులుఁ గావింపంబడిన సిరిపట్టి దట్టని మాయాతమోవికారధూమ రేఖ లనుచొప్పున నొప్పుచు నస్తోకకస్తూరి పంకంబులమూ రులై యాకర్షించు చంచరీకవేణులును బాంధసంతాన ధుర్యధైర్యాంతరిక్షంబులు పెంపుసొంపున ముంపుదుర్వా రసమాకీర్ణసుధాసముద్రకల్లోల వల్లికలను పెలుననుల్లసిలు చు ఘనసారకర్పూర వారిధారాభిషేకనిషిక్త గాత్రలై, మై త్త్రిం జెందునిందుముఖులును, విస్రస్థకబరీభారపరిగళద విరళకుసుమవిసరంబుల వలనను సమున్నత ఘనస్తనస్తబక వికీర్ణపుష్పపరాగంబులవలనను గర్ణావతంసకహార మధుర మధూళీసంభ్రమద్ర్భమరచారు ఝంకారంబులవలనను బల్ల వాయుధుని మోహవల్లికలపెలున నల్లిబిలిగొనుచు విరసం పుమాటలలోనికీలున్చు గసరుఁ జూపులలోని బిత్తరంబు లును నొయ్యారంపు నడకలలోని గరువంబులును మెలపు లలోని మెలపులును జిటునగవులలోని కలికితనంబును బలుకులలోని పలుకును. దొడువులలోని నిలుకడలును

జిక్కుపాటులలోని చనవులును రారాపులలోని నిరాకర
ణంబులును దమకఁపుడగ్గఱింతలలోని కౌఁగిలిమేలును రహ
స్యవర్ణంబులలోని చిక్కులును జరణకరపీడనాదులలోని
సరసత్వంబును బరిచ్ఛటకరాకర్షణంబులలోని యనుసరణం
బులును బరస్పరసంజ్ఞాభంగులలోని సమ్మతంబును గలిగి
వినయగౌరవస్నేహంబులు చెలువార సంభ్రమోల్లంఘన
ధావనంబుల మనంబు రంజిల్లఁ బయ్యెదలుజాతీయుఁ బోఁక
ముల్లువీడియు వసంతగంధతోయంబులఁ దడిసియు జిలుఁ
గుదువ్వలువలు సడలిన నిగనిగలు నిగుడు మృదుూరుకాం
డజఘననాభిమూల పయోధరకక్షప్రదేశంబుల మెఱుంగుఁ
దీఁగెలందఱకనుదోయినుయ్యాల లూఁగుచు నేపుమాపుఁ
బూవుంబ్రాయఁపు గొల్లగుబ్బెతల కందఱ కన్నిరూపంబు
లై విహరించి యనంతరంబ ప్రాణవల్లభాతిలకంబగు రాధి
కకుఁ గైదండయిచ్చి మెలుపున మరకతమణిసోపానమా
ర్గంబుల డిగ్గి యగ్గోపాలమన్మథుండు నదీప్రవాహంబుఁ బ్ర
వేశించిన.

221

క. జలజాక్షుల తెలిగన్నుల

తథుకులుఁ దనురుచులుఁ బులినరచలమాల నిగుడన్

గలహంసకలితయమునో

ర్ముల ¹సవిబయనీఁ దియొక తెరము²నుకలు సలిపెన్. 222

శీ. మాగ్ధ్యమున నేటిలోఁ జొరకమదిఁ గలంగి
తనువు గరుపాఱ నొకతె మార్ధవుని గాంచి
యొత బంటని యడిగిన శ నింత బంటి
యనుచు నాజాడ చనుగుబ్బరలంటి చెప్పె.

223

క. నవచంద్రకాంతసోపా
నవితానము మెట్టిప్రౌఢశనలినాక్షులు నా
ట్యవిధిజ్ఞ లరిగి రొక్కట
జవమున యమునాతరంగశంఘము లంచున్.

224

క. పౌలతలు యమునానదిలో
పల నుఱుకుట యొప్పెఁ బుష్పరబాణుఁడు హరితూ
పులఁ జిక్కనదీదేవతఁ
బెలుచన నాటించు నంపరపిడుచు బోలెన్.

225

శీ. తమకేళి నవమరాశము లంచు నంచలు
రాకలు గని యనుశరాగమొందె
దమతోడి చక్రవారకము లంచుఁ గోకముల్
చన్నుగుబ్బలు గనిశంతసించె
దమజోక చంచరీకము లంచుఁ దుమ్మెదల్
భ్రమరకంబులు గని శ పరిణమించె
దమలోని జలచరతతు లంచు మీనముల్
దృక్పరంపరఁ గనితీవుటఁ బాదలె

తే. గాని బెడరవ యింపైన శ మానసముల

గొల్లగుబ్బెత లుల్లంబుల్లులసిల

నాత్మవల్లభుఁ గూడి యశ్యమునఁ జొచ్చి

కలికి తరఁగలఁ బడి యాదుశ్రక్రండు దగిలి.

226

క. ఆ లోలాక్షుల చలదృ

గ్దాలములకు స్రుక్కుఁ జక్రశచయమిందురుచి

శ్రీలని యిందీవరదళ

మాలిక లని సుడియు మత్తమధుకరరాజుల్.

227

క. తరుణీకంకణ నినద

స్ఫురణలు గాదంబ చక్రశములరవము మదో

ద్ధుర మధుకరోత్కరశ్రుతి

విరావములు యమున లోనశ్రవీనులు దనిపెన్.

228

సీ. కలువఱేకులుగావు శ కలికి బేడిసలివి

కావు చంచలకటాక్షములు కాని

క్రొన్నురువులుగావు శ కుముదషండములివి

కావు క్రొవ్విండునశగవులుగాని

వీచికల్ గావరశవిందనాళములివి

కావు దోర్వల్లీయుశగములుగాని

చక్రముల్ గావు కంజాతకోశములివి

కావు బిత్తరిచన్నుఁ శ గవలుగాని

తే. యనఁగఁ గల్గారమీన కరటాక్షఫేచ
కుముదదరహాస వీచికాశకమలనాళ
హస్త కోకాంబురుహముకుశళస్తనములు
పడఁతుకలు నీళులాడ వీరడ్వడఁ దొడంగె.

229

క. వనజాక్షు లోలలాడఁగఁ

జనుగుబ్బలువచ్చి తాకి శ జ్వరితములై
చనువీచులు కొండలుదాఁ

కిన యట్లుల బింగుతతులు శ కెలఁకులఁ జిందన్. 230

చ. మలయుచు వల్లవాంగనలు శ మధ్యమదఘ్ననదీజలంబులో
పలనితరేతరాకలితశబాహులఁబాయగ నాచరింపఁ ద
ద్విలసదురోజకంఠముఖ శ విభ్రమమోలిఁదనరై వీచికాం
తలలిత చక్రచంచు సముదంచిత నాళయుతాబ్జసంగతిన్.

చ. జలరుహకోరకంబులని శ సంతసమారనొకర్తుచూచుకం
బులనెలదేటులున్ననొకశముద్దియయబ్బురమందిచూచియా
నలినదళాక్షుతోడ నలశనాతికిఁ జూలుఘట్టిలైఁ జూడు నీ
కలికి విరాళిసేత ననఁగవిని నవ్విరి ప్రౌఢకామినుల్.

వ. అప్పుడు.

233

గీ. పసిఁడి యనఁటులు నేవహేమ శ పద్మనాళ
జాలములఁ బువ్వుదెప్పలు శ సంఘటించి
జలజ కర్పూరఖండ పురష్పప్రవాళ
ఫలము లొడఁగూర్చి యెక్కెనశృప్తియుఁదాను.

234

క. కాంతలు వెల్వడఁదరఁగల

బంతులు తద్గురుకుచములపైఁబడి చెదరెన్

బంతమున సమతకధికుల

నంతరమెఱుఁగక యెదుర్చు శ నల్పులువోలెన్.

235

ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేడుకల శ మూఁకలుగట్టి మరాళచక్రముల్

తెప్పలఁగట్టికట్టి ననరదీర్ఘ మృణాళులు వట్టి యెల్లెడన్

దెప్పలనుల్లసిల్లి సిరిరదీకొని పువ్వులఁ బువ్వుఁ దేనెలన్

బుప్పొడిఁ బల్లవంబులను శ భూపతిముంచిరి మిండగోపికల్.

చ. జలరుహ నేత్రలున్ హరియుఁజల్లఁగఁబెల్లుగఁదూలు¹సాంద్రనీ.

రలసితమైన పంకజపరరాగముఁ దద్రమణీయ సార భో

చ్చలదళినీరజాలముఁ బోసంగె హితంబునఁ బొత్తుగూడి యి.

చ్చలనలచంద్రికాంధతమశంబులువ ర్తిలుచున్నవోయనన్.

నీ. ప్రియముడ్డకలువపూఁబేరుల నెలదేటి

దండులఁ దాపింఛ శ తరువువోలె

దయిత గుప్పినపైఁడి శ తమ్మిపుప్పొడి నరు

ణారుణాంశువుల నీరలాద్రివోలె

రామద్రోచిన మకరంద పూరంబుల

దానధారల మత్త శ దంతివోలె.

బ్రమదపై చిన నవశకుముదజాలమున న

క్షత్రజాలమున నాశకసమువోలె

ఆ. గొమరు మిగులు మదనగోపాలకృష్ణుఁడా
రమణిఁ గాఁగిలింప శ రాధయొప్పె
సజల జలధర ప్రసక్తమై మహనీయ
దీప్తి నెలుఁగు మెఱుఁగు శ దీగవోలె.

238

సీ. వడినొండొరులఁ ద్రోవ శ సుడిగుండములఁబడ్డ
లీలమైఁ ద్రిప్పి పురలినముచేర్చు
నీదీదియలసి కా శ లూఁదిననడిలోతు
పట్టుననెనను శ మెట్టఁజూపు
గుఱుకెఱుంగక మడుఁగెగున లోతుపట్టుకు
జొరఁబోవఁ దరఁగలఁ శ దిరుగఁద్రోచు.
వడిపెట్టునందెప్ప శ వెడలిపోవచ్చిన
వక్రభంగులఁదొంటి శ వలననిలుపు.

తే. నందసూనుండు గోపికాశృందములును
సరసగతులను జలకేళి శ సలుపునపుడు
తత్కృపాశ్రీలు వడయఁ దదృద్భావలీల
కనుగుణంబుగ యమున నెయ్యంబుచూపె.

239

సీ. నాభితలమునఁ జగ్గవఁజేతులిడియె త్తి
యీతనేరనినాతి శ కీతగఱపుఁ
దగుపాటి నీదుసుందరి యీదియలయు వే
ళను దెప్పకుంజేర్ప శ లంచమడుగుఁ

దనతోడ గూడి పంతుమున నెక్కటియీఁదు
 గరువంపు సతిమెచ్చి శ కౌఁగిలించుఁ
 గడుగోలయైన యంగన నురస్థలి నుంచి
 వెన్నునఁ దగనీడి శ వేడ్కసలుపుఁ

తే. దానెయొక్కఁడు నీడి యశద్దరిఁ జరించి
 కమిచియచ్చటఁ జక్రవారకములఁ దెచ్చి
 తమకుఁ దమకనివచ్చి హస్తములుసాఁచి
 నందఱకుఁ నన్ని పంచిచ్చు శ నచ్యుతుండు. 240

క. తమపోషిత రాజమరా
 శముల నదీహంసికలఁ గరలపి యవి మదనో
 ద్యమమతిఁ గవగూడఁగ నా
 ప్రమదలు నవ్వుదురు గోపశపతి వీక్షింపన్. 241

క. ఇందుద్రవ కుంకుమరస
 చందన మృగనాభిపంకశంకలనలఁ గా
 భిందీ సలిలోర్మి ఘటా
 బృందంబులువేడ్కఁదేల్చె శ బృందారకులన్. 242

క. కమలాక్షుని దేహస్ప
 ర్భమునుం గోవాంగనాంగ శ చందనశశికు
 కుమసారభ్యముఁ గలిగెను
 యమున సుకృతభాగ్యమహిమ శ లలవియె పొగడన్. 243

క. వనమాణిక్యము బృందా
వనము; నదీజనని యమున; శ వనరుహనయనా
జనతిలకము రాధిక; య
వ్వనజాక్షుఁడు దేవదేవశ్రవల్లభుఁ డౌరా ! 243

వ. ఇవ్విధంబున బహువిధప్రియ విహరణంబుల రాధయుఁదాను
మాధవుండును వల్లవవధూజన సహస్రంబుల తోడఁ గూడి
జలక్రీడలవధరించి తీరభూమికి విజయంచేసెనప్పుడు. 244

క. తడి పసుపుటొల్లె లంటినఁ
దొడలు నితంబములుఁ జన్నుశ్రదోయియుఁ గడునే
ర్పడనోసరిలుచు నగుచుం
బడఁతులు నది వెడలి రాత్మశ్రపతి దముఁజూడన్. 245

క. ఆతడివన్నెలసికలును
వాతెఱ తెలుపులును బసుపుశ్రవన్నెయొడల్లున్
బ్రీతి యొనర్చె మురారికి
నాతరుణులు తీరభూమి శ కరుదేరంగన్. 246

క. మురుక్తై సేసినయవిగా
వనివేడినఁ గల్పతరువు శ లాయాభీరాం
గనలకొసఁగెఁ బుష్పాంబర
ఘనకనకవిభూషణములు శ కల్పితములుగన్. 2 7

- గీ. కోమల ఔమలాంగకశ్రధామమడర
రామయొక్కతె పీతాంబరంబుఁ గట్టి
యల్లనాఁ డమరవరుల శ కమృతమొసఁగి
నట్టిహారిమోహనస్త్రీత్వ శ మభినయించె. 248
- గీ. చంద్రముఖ యోర్తు సంపూర్ణ శచంద్రచంద్రి
కానిభంబైన వెలిపట్టుఁ శ గట్టి నిలిచె
దీప్తిపుంజంబు దిక్కులఁ శ దేజర్ణి
దర్పకునికీర్తి శుచిమూర్తిఁ శ దాల్చినట్లి. 249
- గీ. మేలుముత్యాల నిద్దంపుఁశజేలఁ గట్టి
ఁచూడనొప్పారె నెలదీఁగెఁశబోఁడియొకతె
విమల కలికావళీకీర్త శవిశదరేఖ
నుల్లసెల్లెడు మల్లికారవల్లివోలె. 250
- క. నారీమణి యొక్కతె సం
ధ్యారాగము పట్టుఁ గట్టి శ తనరె మనోభూ
వీరశ్రీనిలిచిన దిదె
శౌరివఱించుటకు ననెడు శ చందము దోఁపన్. 251
- వ. మఱియుందక్కినవారు పెక్కువన్నెల మనోహరాంశుకం
బులు ధరించి పుండరీకదళవిలాసంబును నపహసించువెడంద
నిడువాలుఁ గన్నుల నల్లగలువతేకుల మురిపెంబు చూపి
నం గాని ముఖచంద్రచంద్రికలకు సౌహార్దంబు లేదనియుం
బోలె వాళికగాటుకరేఖలు దీర్చి, 252

క. సరసపుఁ గొన గోళుల వే
కురులు వడిం దీర్చి సురభిశకుసుమంబులు ని
బ్బరముగ నిడి ముడిచిరి మధు
కరవేణులు వింతవింతశగతులన్ గొప్పల్.

253

గీ. రామయొక్కతె కాశ్మీర శ రజమలంది
పసుపుఁజాయల నునుమేనఁ శ బొసఁగెఁ జూడ
బాగుగా జాజు చేసినఁ శ బ్రజ్వరిల్లు
కనకనిర్మితపాంచాలిశకయును బోలె.

254

గీ. కప్పరపు గందవొడి యొక్కశకాంత నుదుటఁ
బొందుగావ్రేల నొసపరిశబొట్టువెట్టి
కంఠకక్షకుచాగ్రభాశగములఁ జల్లెఁ
గమ్మగాడ్పులు ప్రియుమీఁదఁ శ గ్రమ్మకొనఁగ.

255

గీ. కప్పరపుధూళి పన్నీటఁశగరఁగి యొక్క
ముదిత నెలవంక తిరునాము శ నుమటఁ దీర్చి
సందసుతునకు లోచనాశనందమొసఁగె
నసమబాణుని యర్థచంశద్రాస్త్ర మట్లు.

256

గీ. సలిలకేళీవినిర్మలశచాడుమూర్తు
లై విభూషణపుష్పగంశధాదు లంది
పొలఁతుకలు చూడ నొప్పిరి శ పుష్పశరుఁడు
పూజచేసినదివ్యాస్త్రములును బోలె.

257

వ. ఇట్లు మఁకోజ్జ మండన మండలాభిరామవేషంబుల రాధాది
 ఘోషయోషాలలామంబులు కర్పూరవీటికామధురరసరంజి
 తంబులై కోమలారుణబీజసుందరంబులగు పరిపక్వదాడిమ
 ఫలభిన్నదళప్రదేశంబులుం బోలెఁ బాటలప్రభాపటలకాంత
 దంతంబులం గలిగి పరిమిళితంబు లగుచు వాతెలు సొం
 పారఁ బ్రాణవల్లభు డగ్గటి యయ్యైవిధంబుల సేవలుగైకొని
 రటమున్న యవ్విభుండును, 258

గీ. పసిఁడినుప్పటి రింగులుశవాటఁ గట్టి
 మృగమదంబునఁ దిరునామశ్రదగ నొనర్చి
 దివ్యగంధమలఁది యభిరసవ్యపుష్ప
 మాలికలు దాల్చె మదన గోపాలుఁ డపుడు. 259

గీ. నీలవర్ణుని తనురుచిశ్రీలలోన
 లలితనాసాగ్రముక్తాఫరలంబు వెలిఁగెఁ
 జారు శృంగార రసమున శ సంభవించు
 హాస్యరసమును బోలె నం శ దంద మొది. 260

క. శ్యామల కోమల పల్లవ
 ధామశ్రీతులసిమాల్యశ్రధరుడై రాధా
 కాముఁడు దనరెఁ బయోధా
 రామాడల నీలజలధరంబును బోలెన్. 261

గీ. గోపకాంతల నవనీలశకుంతలములు

మవ్వి కూర్చిన యట్టి తర్రద్రుచులువోలె

నలదిఁ జెంగల్వరేకుల శ నలరు శౌరి

మే¹ను సుమగర్భమున నిడ్డరమృగమదంబు.

262

వ. ఇట్లు సముచితాలంకార భాసితుండై,

263

సీ. యమునాతటంబున శ నమరభూజము నీడ

మహనీయ కర్పూర శ మండపమునఁ

బుష్పసింహాసనంశ్చున రాధవామాంక

పాళిక లీలాంకశపాళిఁదనర

ధవళముక్తాతపత్రద్యుతుల్ నిగుడఁ జా

మరములనునుగాలిఁ శ గురులుదూల

వాఙ్మరకన్యాసశహస్రదృశ్చంద్రిక

లర్చనాపుష్పపశహారములుగ

తే. హారకేయూర మకుటమంజీర మకర

కుండలశ్రీలు దిక్కుల శ మెండుకొనఁ గఁ

గొలుపు గూర్చుండె గోగోపశకులము గొలువ

సమధికస్ఫూర్తి గోపాలశచక్రవర్తి.

264

సీ. ఆకిరీటప్రభ శ్రీ లాపింఛరింఛోళి

యాశ్రవణావతం శ్రీ సాబ్జయుగళి

యాకుంతలశ్రేణిరీయాతిరునాము సాం

పావర్ణితభూలతావిలాస

మాసుందరప్రభాణ శ్రీ మాకృపావీక్షణం

¹ బ్రాదరహాస మాశ్రయధరబింబ

మాకోమలశ్మశ్రు శ్రీ లాకపోలద్వయ

మాకంఠ మాబాహు శ్రీ లానఖాళి

తే. యాయురస్థులకౌస్తుభ శ్రీ మాకటీర

భర్మశృంగుల మాపచ్చ శ్రీ పట్టునుప్ప

టాశుభాంఘుల రత్నంబు శ్రీ లందెదోయి

మన్మనశ్రీకి నభిరామ శ్రీ మండనంబు.

265

సీ. బహుకూపధర మనోరభవధనురతికావి

నిర్ముక్తనారాచరనికరమట్లు

పవమానవశపరిరపవబాలమలికా

గళదచ్చసూననిరకాయమట్లు

కలశపాథోధి రంగదీప్తిచికోద్వాంత

లలితముక్తాఫలకేమలములట్లు

కనకారవిందరేఖాసముదంచన్మ

దస్పారభృంగ బృందములయట్లు

ఆ. కారుమెఱుఁగు లట్లు శ కలువతేకుల యట్లు
 లులసిలి వలపు శ వెలివిరిసి
 కడఁగి ముంచె రాధిశ కామాధపులగోప
 బాలికాకటాక్షశరజాలకములు.

266

గీ. ఊరులతికలఁ గదిసి కూశర్చుండిరాధ
 మేలమునఁ జన్ను మొనఁ బ్రియుశమేనువొడిచి
 తరళ కందర్ప గర్భనేత్రములఁ జూపె
 బ్రథమరతికేళి సంకేతశభవనసీమ.

267

సీ. బ్రహ్మాదిసురముని శ ప్రకరంబులకుఁ బర
 బ్రహ్మస్వరూపమన్ శ భావశుద్ధి
 యాకూఢయోగక్రియా శుద్ధిబుద్ధుల
 కానందరసపు ర శ మనెడు తెలివి
 సహచరగోపాలశరజనులకు నిజసుహృ
 ద్వరుడను వత్సలశత్ర్వంబుకలిమి
 రాధికాప్రముఖ నీరజల్తోచనలకును
 బ్రాణవల్లభుఁ డను శ ప్రణయభంగి

తే. గలుఁగఁ జేయుచుఁ గారుణ్యశకలితలీల
 దృష్టి భక్తుల కమృతంపుశవృష్టిగురియ

నలరు శ్మగారి నట్టిమోహనమురారిఁ

దగిలి వర్తించు ధన్యుల శ తలఁపు తలఁపు.

268

శా. ఆరాధాముఖిగోపకామినులతోనబ్జాయతాక్షుండు బృం
దారణ్యంబున నవ్విధంబున సముద్యల్లీలలన్ మన్మథో
దారప్రక్రియఁ గ్రీడసల్పుట మదింశదర్శించుటల్ బ్రహ్మవి
ద్యారంభం బొనరించుటల్ సకలవిద్యా కోవిదశ్రేణికిన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంతతంబును ననంతతేజోవిలాసంబున రాధావి
లాసినియుం దానును మాధవుండు మదనసహస్రశృంగార
రేఖ యంగీకరించి సకలలోకహృదయనయనాహ్లాదకరచ
రణకరలాఘవంబు లగు ద్వాత్రింశన్నదనగోపాల లీలా
రూపంబులఁ గ్రీడింపుచుఁ ద్రిభువనపాలనపరాయణుడై
నిజభక్తజనమనోరథపరంపరలఁ గరుణింపుచు నిజనిశ్చల
ధ్యానయోగారూఢులయందు దర్పణమండలంబులఁ బ్రతి
ఫలించు నమృతకరుండునుంబోలె శుభకరమూర్తిం బ్రవ
ర్తింపుచు నాత్మారామాభిమతక్రీడల విహరించె.

సీ. వేదాంత చింతితశ్రవోదాననియతులఁ

బడయరాని పదంబుఁ శ బడయఁజేయు

గంగాదిపుణ్యా తరంగిణీ తీర్థాల్ఱి

బోనిపాపంబులఁ శ బోవఁద్రోచు

నీశ్వరబ్రహ్మ సుశరేంద్రాదిదేవత
 లీతేనిసంపద శ లెల్లనిచ్చ
 ననుపమదివ్యమశహమంత్రజపములఁ
 బొందనివిద్యలు శ పొందఁజేయు

తే. నిరవలోకనతత్పరశనిష్ఠులకును
 జూపరానట్టి నిజమూర్తి శ చూపునెపుడు
 రాధికామాధవ ప్రబంధాధినాథ
 కృష్ణలీలావిహార సంరక్షీర్తనంబు. 271

క. అని శుకమునిమాళి వచిం
 చిన శ్రీకృష్ణునకుఁజెప్పెఁ శ జింతలపూడె
 ల్లన రాధామాధవమి
 ట్లనుపమమధురముగ నాశశశాంకార్కముగన్. 272

శా. దీవ్యచ్ఛంఖసుదర్శనాంబుజగదారదీప్తప్రభామండలీ
 భవోద్దండభుజాచతుష్టయ రమారపద్మాయతాక్షీమనో
 జ్ఞవ్యాపారవిరాజమానఘనవశ్మః పీఠ వేణుస్వన
 న్నన్యత్రావ్యనినాదమాధురికఘోనందజ్జగన్మానసా. 273

క. లాలితరాధాఘనకుచ
 పాశ్చికస్తూరిపంకశపంకిలవిలస
 త్కాళిందీతఃసీక
 ల్లోలాంబువిహారసౌఖ్యశ్రలోలమనస్కా. 274

మాలిని. కనకపటకటీరా ! శ కంధర శ్రీశరీరా !

మునిహృదయవిహారా ! శ మోహనిర్మగ్నదూరా !

సనయగుణవిచారా ! శ సర్వవేదాంతసారా !

మనసిజజయధారా ! శ మానినీచిత్తచోరా ! 275

గద్య. ఇది శ్రీమన్నదనగోపాలచరణకమలసేవాధురీణ సత్కళా

పారీణ కృష్ణభట్టారకపాత్ర చింతలపూడి కామయప్రభు

సుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య

ప్రణీతంబైన రాధామాధవం బను

శృంగారప్రబంధంబు సందఁ

బంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

ఉ. సంతతభావశుద్ధియుతశంసితియున్ ¹సదయక్రియాపరి
శ్రాంతియు సర్వలక్షణ విశారణయున్ ఫలియించెరాధికా
కాంతుఁడుప్రాణవల్లభుఁడుగౌవునఁ బావనమూర్తియైనయీ
చింతలపూడి యెల్లకవిశేఖరు కోమలకావ్యకన్యకున్.

తప్పావ్వలవట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
3	18	వచస్సూర్తి	వచస్సూర్తి
5	5	చాటను	చోటను
6	7	తోడ	తోడఁ
18	12	వొంగినక్రొ	వొంగినఁక్రొ
21	20	గృష్ణవర్మ	గృష్ణవర్మ
25	8	పాప	పాఁప
30	6	లొద వె	లొదవెఁ
„	7	పుష్ప	బుష్ప
„	11	సమ్ముఖుడ	సమ్ముఖుఁడ
33	12	జవ్వనంబు	జేవ్వనంబు
34	6	మండలము	మండలము
40	2	గొలసులఁ	గొలుసులఁ
„	10	నెఱకులు	నెఱకులు
43	17	అనినపలికిన	అనిపలికి
46	5	బోలగ	బోలఁగఁ
47	5	కలువలు	కలువలుఁ
54	20	సేయఁడయ్యె	సేయఁడయ్యెఁ
55	1	త్రిజగ	ద్రిజగ
„	19	కృష్ణుఁడు	గృష్ణుఁడు

పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
58	17	వరింతు	వరింతుఁ
61	17	ముణిగింపఁ	ముణిఁగింపఁ
73	14	చక్షుల్	జక్షుల్
81	3	లెరి	లైరి
„	6	దేవేంద్రుల	దేవేంద్రుల
87	17	శ్రీలలో	శ్రీలలోఁ
88	2	బొప్పగ	బొప్పఁగ
92	2	బూదావి	బూఁదావి
93	17	పొగరుగుత్తు	పొగరుఁగుత్తు
94	15	భారంబునజ	భారంబునఁజ
97	19	లనుచు	లనుచుఁ
„	20	గొఱుక	గొఱుక
99	18	బెసిర	బెరసి
109	6	పూ	పూఁ
119	5	కూతురని	కూతురని
124	3	విన్నాడ	విన్నాడఁ
126	7	నిందు	నిందుఁ
129	17	హరి	హర
132	6	నభవు	నభవుఁ
138	10	పటణంబు	బటణంబు

పుట.	పాక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
139	5	నొకడిమఁ	నొకఁడిమఁ
„	6	గోటికిపడగ	గోటికిఁబడగ
140	17	యనఁగ	యనఁగఁ
143	15	నునుగెంపు	నునుఁగెంపు
145	4	జల్ల	జేల్లఁ
„	12	వ్రేగువడి	వ్రేఁగువడి
146	11	మొఱయు	మొగయు
153	7	బువ్వపాన్పుగ	బువ్వఁబాన్పుగ
155	17	తెఱఁగుతత్పరి	తెఱఁగుఁదత్పరి
157	12	యొత్తుచు	నొత్తుచు
161	F. N.	వఱలన్	వఱలన్
162	5	యనుచుఁ	అనుచుఁ
165	గద్య	నంనుత్పతీ	నంనుఁదృతీ
178	5	వంధి	వంది
182	21	మగువుల	మగువల
186	16	బవిత్రంబు	పవిత్రంబు
187	12	61	71
192	11	మగఁడూ	మగఁడూ.
195	1	నయ్యది	నయ్యవి
196	10	సంధులజిక్కి	సంధులఁజిక్కి

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
„	19	వోయుజుమీ	వోయుఁజుమీ
218	14	త్రాశంబు	తాశంబు
222	13	పూర్ణేందు	పూర్ణేందు
„	14	పక్షచ్ఛవి	పక్షచ్ఛవి
224	3	సూరసేన	శూరసేన
„	4	చోట	చోళ
258	13	బై పె	బై పె
261	21	అనుచు	అనుచుఁ
268	14	దానికిఁ	దానికి
278	10	దూతకొమ్ము	దూతకొమ్ము
„	15	వీరరసావేశంబున	వీరరసావేశంబునఁ
280	7	దఱుచుగ	దఱుచుగఁ
281	18	భంగి	భంగ
287	9	యొడ్డగడవై	యొడ్డగెడవై
294	5	ఔదల	ఔదల
301	3	గాలిదూలి	గాలిఁదూలి
302	14	లెసగ	లెసఁగ
305	11	బువ్వదేనె	బువ్వఁదేనె
306	13	పుష్పరాగ	పుష్పరాగ
310	8	నలఁదెకోమలాంగి	నలఁదెఁగోమలాంగి

పుట.	పాఠ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
326	2	నిల	నిలఁ
327	2	నొక్కరతె	నొక్కరితె
„	6	యందు	యందుఁ
„	7	స్థా	స్థా
„	14	బువ్వదావి	బువ్వదావి

